

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการบทบาทของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นที่มีต่อ
การพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่โขงและ
ผลกระทบต่อไทย

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี
อาจารย์ ดร.กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงษ์

5 พฤศจิกายน 2555

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการบทบาทของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นที่มี
ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
และผลกระทบต่อไทย

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี
อาจารย์ ดร.กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงษ์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	I
Abstract	III
บทสรุปผู้บริหาร.....	V
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.3. วิธีการศึกษา	8
1.3.1. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิถึงการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS.....	8
1.3.2. การจัดทำแบบจำลองและจำลองผล.....	10
1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
1.5. ขอบเขตการศึกษา	13
บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์.....	15
2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ...	15
2.1.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทาง เศรษฐกิจในทางทฤษฎี.....	15
2.1.2. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทาง เศรษฐกิจในเชิงประจักษ์.....	16
2.2. ปัจจัยที่กำหนดการเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ.....	17
2.3. ช่องทางส่งผ่านการลงทุนที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ	20
2.4. การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ และผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย และเศรษฐกิจกลุ่ม ประเทศ CLMV.....	23
2.4.1. การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศโดยญี่ปุ่นและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย	23
2.4.2. การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในอาเซียน	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3	การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS).....	33
3.1.	ข้อตกลงด้านการลงทุน และลักษณะการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศใน อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง	33
3.2.	นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุนของประเทศในกลุ่ม อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง	49
3.2.1.	กัมพูชา	49
3.2.2.	สปป.ลาว	52
3.2.3.	พม่า.....	56
3.2.4.	เวียดนาม.....	57
3.3.	ข้อตกลงการลงทุนสองฝ่ายระหว่างญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่ม CLMV.....	59
3.3.1	ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และเวียดนาม	59
3.3.2	ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และกัมพูชา	59
3.3.3	ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และสปป.ลาว.....	60
3.3.4	ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และพม่า	60
บทที่ 4	ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจใน อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง	61
4.1.	การวิเคราะห์ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อเศรษฐกิจใน อนุภูมิภาคแม่น้ำโขงในเชิงปริมาณ.....	61
4.1.1.	ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ .	61
4.1.2.	ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการจ้างงาน	65
4.1.3.	ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อผลิตภาพการผลิตรวม	69
4.1.4.	ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อมูลค่าการส่งออก	70
4.1.5.	สรุปผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อเศรษฐกิจของประเทศ อนุภูมิภาคแม่น้ำโขงในเชิงปริมาณ.....	73

สารบัญ (ต่อ)

4.2. การวิเคราะห์ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในเชิงคุณภาพ.....	74
4.2.1. กรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเชิงคุณภาพ	74
4.2.2. ลักษณะการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมายังประเทศไทย	77
4.2.3. การลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง (CLMV)	88
บทที่ 5 การลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและผลกระทบต่อประเทศไทย....	93
5.1. การศึกษาเชิงปริมาณปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย.....	93
5.2. การศึกษาในเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.....	96
5.2.1. การตัดสินใจลงทุนของญี่ปุ่น	96
5.2.2. การวิเคราะห์การลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นกับเครือข่ายการผลิตนานาชาติในประเทศกลุ่มภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในปัจจุบัน	99
5.2.3. โอกาสการลงทุนของญี่ปุ่นที่เป็นระบบเครือข่ายการผลิตนานาชาติใน GMS	100
5.2.4. การลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ จะทำให้ประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ อื่นๆ เป็นคู่ค้าหรือคู่แข่งในการลงทุนของไทย.....	104
5.2.5. ปัญหาต่อการลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	104
5.2.6. รัฐบาลไทยต่อบทบาทต่อการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุนกับญี่ปุ่นและประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ.....	105
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	107
6.1. สรุป	107
6.2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	111

สารบัญ (ต่อ)

6.2.1. การส่งเสริมให้การลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยมีผลดีต่อ	
การพัฒนา ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	111
6.2.2. การรับมือกับการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจาก	
ประเทศญี่ปุ่นสู่กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่น.....	113
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	ก-1
ภาคผนวก ข.	ข-1
ภาคผนวก ค.	ค-1
ภาคผนวก ง.	ง-1
ภาคผนวก จ.	จ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1-1: เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน แยกตามประเทศผู้ลงทุน และผู้รับเงินลงทุน.....	2
ตารางที่ 1-2: ODA ของประเทศญี่ปุ่นที่ให้กับกลุ่มประเทศ GMS (ล้านเยน).....	3
ตารางที่ 1-3: FDI ของประเทศเอเชียในกลุ่มประเทศ CLMV	7
ตารางที่ 3-1: ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	35
ตารางที่ 3-2: มูลค่าการลงทุนของประเทศต่างๆ ในโครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุน ในกัมพูชา ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2552 วันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553 และวันที่ 1 ม.ค. - 31 ต.ค. 2554	38
ตารางที่ 3-3: โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาที่ได้รับอนุมัติจาก Cambodia Investment Board ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2552 วันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553 และ วันที่ 1 ม.ค. - 30 ต.ค. 2554 จำแนกตามวัตถุประสงค์ของกิจการ.....	40
ตารางที่ 3-4: มูลค่าการลงทุนที่ได้รับการอนุมัติในประเทศสปป.ลาว ปี พ.ศ.2546-2551 จำแนกตามประเทศ และสาขาการผลิต	42
ตารางที่ 3-5: มูลค่าการลงทุนที่ได้รับการอนุมัติในประเทศพม่า ปี พ.ศ. 2550 – 2555 จำแนกตามประเทศ และสาขาการผลิต	43
ตารางที่ 3-6: มูลค่าการลงทุนในโครงการที่ได้รับอนุมัติในประเทศเวียดนาม ปี ค.ศ. 2009-2010 จำแนกตามประเทศ และสาขาหลัก	44
ตารางที่ 3-7: เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2549-2553 จำแนกตามประเทศและประเภทธุรกิจ.....	45
ตารางที่ 3-8: มูลค่าและร้อยละของเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ไหลเข้าประเทศในกลุ่ม อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ปี พ.ศ. 2550-2551	48
ตารางที่ 3-9: สิทธิพิเศษทางภาษี จำแนกตามเขตพื้นที่การลงทุน	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4-1: สมการถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจและ FDI	63
ตารางที่ 4-2: ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีต่อประเทศไทย.....	64
ตารางที่ 4-3: ผลการประมาณค่าสมการถดถอยที่กำหนดระดับการจ้างงานของประเทศไทย	66
ตารางที่ 4-4: ปัจจัยที่กำหนดค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย.....	67
ตารางที่ 4-5: สมการถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตภาพการผลิตรวมและ FDI.....	69
ตารางที่ 4-6: ปัจจัยที่กำหนดมูลค่าการส่งออกของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	71
ตารางที่ 4-7: ปัจจัยกำหนดมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย	72
ตารางที่ 4-8: โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นที่ได้รับการอนุมัติ จำแนกตามขนาดการลงทุน	80
ตารางที่ 4-9: โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นที่ได้รับการอนุมัติ จำแนกตามอุตสาหกรรม.....	80
ตารางที่ 5-1: การประมาณสมการถดถอยของปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ของประเทศไทยญี่ปุ่นในประเทศไทย	95
ตารางที่ 5-2: ผลการสำรวจประเทศที่คิดว่ามีอนาคตทางธุรกิจที่ดีในระยะกลางโดยบริษัทญี่ปุ่น	98

สารบัญรูป

รูปที่ 1-1: การพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่	5
รูปที่ 1-2: FDI จากญี่ปุ่นไปยังกลุ่มประเทศ ASEAN และ CLMV	6
รูปที่ 2-1: จำนวนโครงการการลงทุนทางตรงในประเทศกัมพูชา ปี 2537-2551	30
รูปที่ 2-2: มูลค่าการลงทุนทางตรงในประเทศกัมพูชา ปี 2537-2551	30
รูปที่ 3-1: FDI stock และสัดส่วนของ FDI ต่อ GDP ของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.....	36
รูปที่ 3-2: การไหลเข้าของ FDI ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างปีค.ศ. 2000-2008 จำแนกตามประเทศผู้ลงทุน.....	36
รูปที่ 3-3: สัดส่วนของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศภายในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างปีค.ศ. 1995-2005.....	37
รูปที่ 3-4: ร้อยละของการลงทุนทางตรงไหลเข้าในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ปี พ.ศ.2552 จำแนกตามประเทศ และสาขาการลงทุน	46
รูปที่ 3-5: มูลค่าเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ไหลเข้าประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ปี ค.ศ. 2000-2008 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ).....	47
รูปที่ 3-6: ร้อยละของการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับอนุมัติในประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2552 จำแนกรายสาขา	48
รูปที่ 3-7: โครงสร้างหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของกัมพูชา.....	50
รูปที่ 3-8: เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออก	51
รูปที่ 3-9: พื้นที่ส่งเสริมการลงทุน	55
รูปที่ 3-10: เขตเศรษฐกิจพิเศษสหวัน-เซโน.....	55
รูปที่ 4-1: ผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ.....	77
รูปที่ 4-2: โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายนำเสนอโดย ERIA	81
รูปที่ 4-3: โครงการเส้นทางคมนาคมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย	82
รูปที่ 4-4: แนวทางการดำเนินงานของ JBIC.....	87
รูปที่ 5-1: รายได้ขั้นต่ำตามกฎหมาย	98

บทคัดย่อภาษาไทย

ชื่อโครงการ: โครงการบทบาทของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและผลกระทบต่อไทย

ชื่อผู้วิจัย: อาจารย์ ดร.กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงษ์, รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี

เดือนและปีที่ทำวิจัยเสร็จ: สิงหาคม 2555

บทคัดย่อ

เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมีความสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอด โดยประเทศไทยเป็นประเทศผู้รับทุนที่สำคัญที่สุดของประเทศญี่ปุ่นในภูมิภาคอาเซียนตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นเริ่มให้ความสำคัญกับการให้เงินช่วยเหลือ และการเข้าไปลงทุนในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเวียดนาม โดยประเทศญี่ปุ่นได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือทางด้านการลงทุนกับประเทศเวียดนาม กัมพูชา และสปป.ลาว ซึ่งหลังจากการทำข้อตกลงดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นมีการเข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนามและประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่นเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงผลกระทบของเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ ที่มีต่อระดับการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

ผลการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามายังประเทศไทยและประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า เงินลงทุนดังกล่าว มีผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น มีระดับค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น มีการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออก และผลผลิตภาพการผลิตโดยรวม โดยช่องทางการส่งผ่านผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่สำคัญคือผ่านทางระดับผลผลิตภาพการผลิตของแรงงาน เนื่องจากการเข้ามาของเงินลงทุนดังกล่าว ก่อให้เกิดการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงาน ทั้งผ่านการส่งแรงงานเพื่อทำการฝึกอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การฝึกอบรมผ่านการปฏิบัติงานจริง รวมถึงการแพร่กระจายความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการแพร่กระจายเทคโนโลยีและความรู้ไปให้ยังบริษัทไทยซึ่งอยู่ในห่วงโซ่

อุปทานของบริษัทญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของเงินลงทุนดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบต่อระดับการจ้างงานเพราะประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นประเทศที่มีภาคเกษตรกรรมขนาดใหญ่ จึงมีระดับการจ้างงานที่สูงอยู่แล้ว การเข้ามาของเงินลงทุนระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นจึงเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น

สำหรับผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่า เงินลงทุนดังกล่าวในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่น โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม ไม่ได้มีลักษณะเชื่อมโยงกับประเทศไทยในการสร้างฐานการผลิตร่วม จึงมีลักษณะทดแทนกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในลาว กัมพูชา และพม่าจะมีความเชื่อมโยงในการเป็นเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศกับประเทศไทย

คำสำคัญ: เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง การถ่ายทอดเทคโนโลยี

Abstract

Project Title: The role of Japan's FDI on economic development in the GMS and its impact on the Thai economy

Researchers: Dr.Kornkarun Cheewatrakoolpong, Associate Professor Dr. Chayodom Sabhasri

Month and Year of Completion: August 2012

Abstract

Japan's FDI has an important role on Thailand's economic growth constantly. Thailand has been regarded as the most important recipient of Japan's FDI in ASEAN for a long time.

However, Japan has started to pay more attention on granting ODA and initiating FDI in other Great Mekong Subregion (GMS) countries, especially in Vietnam. Japan has signed bilateral agreements on investment cooperation with Vietnam, Cambodia and Lao PDR. After implementing such agreements, there has been a tremendous increase in Japan's FDI in Vietnam and other GMS countries.

The objectives of this research are to assess the impact of Japan's FDI on economic development of GMS countries. Also, the research aims to evaluate the impact of Japan's FDI in other GMS countries on the level of Japan's FDI in Thailand.

The results of this research indicate that Japan's FDI promotes economic growth, wage rates, export values and total factor productivity in GMS countries. Especially, Japan's FDI encourages such economic factors via a channel of labor productivity. Precisely, the promotion of productivity comes from direct training, on the job training, knowledge spillovers, technology spillovers, technology transfers, and backward spillovers to Thai enterprises in Japan enterprises' supply chains. In contrary, Japan's FDI has no roles on employment promotion since GMS countries have a large agricultural sector which can provide large employment. Therefore, the FDI only causes labor movement from the agricultural sector to industrial ones.

Considering the impact of Japan's FDI in other GMS countries on the FDI level in Thailand, the study finds that the Japan's FDI in Vietnam has no linkages as a co-production

base with the FDI in Thailand. As a result, the Japan's FDI in Vietnam is substitute to its FDI in Thailand. However, it is possible that the Japan's FDI in other GMS countries, namely Lao PDR, Cambodia and Myanmar might be complement with the FDI in Thailand since they might be linked as international production network with Thailand.

Keywords: FDI, International production network, Greater Mekong Sub-region, technology transfer

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมีความสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2538-2549 ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 15.64 ของ FDI ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด และมีการลงทุนในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 31.39 ของ FDI ในประเทศไทยทั้งหมด โดยเป็นผู้ลงทุนขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นเริ่มให้ความสำคัญกับการให้เงินช่วยเหลือ และการเข้าไปลงทุนในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเวียดนาม โดยประเทศญี่ปุ่นได้มี การทำข้อตกลงความร่วมมือทางด้านการลงทุนกับประเทศเวียดนาม กัมพูชา และลาว ซึ่งหลังจาก การทำข้อตกลงดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นมีการเข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของ ประเทศญี่ปุ่นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงผลกระทบของเงิน ลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่น ๆ ที่มีต่อการลงทุนของญี่ปุ่นใน ประเทศไทย

งานศึกษานี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การศึกษาในเชิงปริมาณโดยใช้การประมาณ สมการถดถอยของข้อมูลแบบ panel เพื่อพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อ ตัวแปรทางเศรษฐกิจ และผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศลุ่ม แม่น้ำโขงอื่นที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย และ 2) การศึกษาในเชิง คุณภาพโดยอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อพิจารณาถึงช่องทางที่เงินลงทุน ทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นจะช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ ลุ่มแม่น้ำโขงอื่นต่อประเทศไทย โดยพิจารณาลักษณะการสร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ

2. วิธีการศึกษา

ในส่วนการศึกษาเชิงปริมาณ จะเป็นการประมาณค่าสมการถดถอยของข้อมูลแบบ panel โดยมี fixed effect เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ระดับการจ้างงาน ระดับอัตราค่าจ้าง มูลค่าการส่งออก และผลิตภาพใน

การผลิตรวมของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงการใช้การประมาณสมการถดถอยแบบ การประมาณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ Newey-West เพื่อพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรง ระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่นต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่น ในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของประเทศไทยตั้งแต่ปีค.ศ. 2000-2010

ในส่วนของการศึกษาในเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้จะแบ่งช่องทางที่เงินลงทุนทางตรงระหว่าง ประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงเป็น

- i) ช่องทางตรง ประกอบด้วย การจ้างงาน การเพิ่มการเปิดประเทศ และมูลค่าการส่งออก
- ii) ช่องทางอ้อม ประกอบด้วย การพัฒนาทางการเงิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนากฎระเบียบด้านการค้า การลงทุน และการแข่งขัน การเพิ่มการแข่งขันของ ตลาดภายในประเทศ การพัฒนาทุนมนุษย์ การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแพร่กระจาย ของเทคโนโลยี การถ่ายทอดและแพร่กระจายระบบการบริหารจัดการ Backward spillovers และ การวิจัยและพัฒนา

3. ผลการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อ เศรษฐกิจของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

การศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง พบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น มีผลบวกต่อระดับการเจริญเติบโตของประเทศ เมื่อพิจารณาการส่งผ่านช่องทางผลิตภาพในการผลิต ของแรงงาน กล่าวคือหากประเทศมีระดับผลิตภาพการผลิตของแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น จะช่วยส่งเสริมให้ เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น ส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาก ยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่ มีต่อประเทศไทย

หากพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อการจ้าง งานจะพบว่า เงินลงทุนดังกล่าวไม่มีผลต่อระดับการจ้างงาน เนื่องจากกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำ โขงมีภาคเกษตรกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถรองรับการจ้างงานได้สูงอยู่แล้ว แต่การเข้ามาของเงินลงทุน ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และส่งผลให้ ระดับค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น โดยการศึกษาปัจจัยกำหนดค่าจ้างแรงงานโดยใช้สมการถดถอยพบว่าเงิน ลงทุนระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลให้ระดับค่าจ้างแรงงานของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำ โขงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผ่านทางช่องทางการเพิ่มของผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน

ในส่วนของผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อผลิตภาพในการผลิตโดยรวมจะพบว่า การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศในอนุภูมิภาคฯ แตกต่างกันไป โดยการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทยจะช่วยส่งเสริมให้ผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวไม่มีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ของประเทศผู้รับทุน (Absorptive capacity) จะสร้างความแตกต่างในการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตของประเทศผู้รับทุน

หากพิจารณาผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อมูลค่าการส่งออกจะพบว่า เงินทุนทางระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นมีผลในการเพิ่มมูลค่าการส่งออกของประเทศผู้รับทุนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญ และมีผลมากกว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นมักเกิดจากการสร้างฐานการผลิตเพื่อการส่งออกมากกว่าการเข้ามาเพื่อแสวงหาตลาด (market seeking) หรือผลิตเพื่อขายในประเทศผู้รับทุน

ในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพ จะพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยแบ่งออกเป็น i) ช่องทางตรง คือการส่งผ่านทางช่องทางการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น และ ii) ช่องทางอ้อม คือการส่งผ่านทาง การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแพร่กระจายของเทคโนโลยี การแพร่กระจายของความรู้ การสะสมทุนมนุษย์ backward spillover การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านระบบการเงิน การกระตุ้นการแข่งขันในตลาด และการปรับปรุงกฎระเบียบ

ในส่วนของช่องทางตรงนั้นพบว่า การเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นเน้นการเข้ามาเพื่อแสวงหาค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า ซึ่งทำให้เกิดเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคการผลิต ซึ่งมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า และยังเป็นการใช้ประเทศผู้รับทุนเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก จึงช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออก

ในส่วนของช่องทางอ้อมนั้น บริษัทจากประเทศญี่ปุ่นมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการประกอบให้แก่แรงงานไทย แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับ Source code และการออกแบบ จนกระทั่ง Japan Electronics and Information Technology Industries Association (JEITA) ได้มีการจัดโครงการอบรมการออกแบบให้กับนักออกแบบชาวไทย อีกทั้งประเทศไทยได้มีส่วนในการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product R&D) มากขึ้นผ่านการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา (Technical Center) ในประเทศไทยจากบริษัทต่างๆ

นอกจากนี้ การเข้ามาของบริษัทญี่ปุ่นยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ในการบริหารจัดการ และการพัฒนาทุนมนุษย์ ตัวอย่างเช่น บริษัท Denso มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่พนักงาน ทั้งด้านการจัดการ ทักษะทั่วไป ทักษะระดับสูง และด้านวิศวกรรม เพราะบริษัทเชื่อว่าการผลิตสินค้าให้เยี่ยมต้องผลิตคนให้เยี่ยมก่อน โดยในปี 2548 มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม DENSO Training Academy (Thailand)

การเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นยังก่อให้เกิด Backward Spillovers คือการมีส่วนร่วมของธุรกิจในประเทศในห่วงโซ่อุปทานของญี่ปุ่น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแพร่กระจายเทคโนโลยี องค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ผ่านทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมจากบริษัทหรือองค์กรของประเทศญี่ปุ่นโดยตรง และผ่านการแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานความต้องการของบริษัทญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผ่านการให้เงินช่วยเหลือผ่านทาง ODA เพื่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานให้แก่ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ประเทศญี่ปุ่นยังมีส่วนในการพัฒนาระบบการเงินผ่านหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้าการลงทุน และเข้ามามีส่วนกระตุ้นสถาบันการเงินในประเทศไทยให้มีการวิเคราะห์โครงการที่เป็นมาตรฐานคือ JBIC ที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือและให้การสนับสนุนทางการเงินแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล และธนาคารในประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการลงทุนในต่างประเทศของบริษัทญี่ปุ่น ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา JBIC ได้ใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนทางการเงินในหลายวิธีการ อาทิเช่น การร่วมลงทุนโดยจะร่วมลงทุนสูงสุดไม่เกินร้อยละ 60 ของเงินลงทุนทั้งหมด การให้กู้ยืมแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล หรือธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

ในส่วนของการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในประเทศนั้น การเข้าไปลงทุนใน สปป. ลาว กัมพูชา และเวียดนามของประเทศญี่ปุ่น ก่อให้เกิดการจัดทำข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีกับญี่ปุ่น เพื่อเอื้อต่อการลงทุน ทั้งนี้แต่ละประเทศยังได้มีการกำหนดสาขาการลงทุนอย่างชัดเจน

4. ผลการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่นต่อเงินลงทุนระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย

จากการศึกษาในเชิงปริมาณจะพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยตอนอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่น คือประเทศเวียดนาม มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ หรือมีลักษณะของ

การทดแทนกันกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทย ซึ่งการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทยเวียดนามร้อยละ 1 จะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยที่เข้ามายังประเทศไทยลดลงประมาณร้อยละ 0.821 ถึง ร้อยละ 0.973 อย่างไรก็ตาม ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศดังกล่าวยังไม่มีผลต่อระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการส่งออกของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทยและประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นผ่านการมีเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ (International Production Network) พบว่าการมีเครือข่ายการผลิตดังกล่าวมีความสำคัญต่อบริษัทญี่ปุ่นมากตั้งแต่เริ่มแรกบริษัทจากประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญเกี่ยวกับเครือข่ายการผลิตอยู่แล้ว เพราะต้องการ QCD (Quality Cost and Delivery) ทั้งนี้เป้าหมายหลักในการมีเครือข่ายการผลิต คือ ต้องการลดต้นทุนของการขนส่งโดยจัดส่งให้ทันเวลา (Just in Time) ทำการตรวจสอบคุณภาพของผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ได้ง่าย ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อวัตถุดิบที่นำมาผลิต ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การมีต้นทุนการผลิตที่ลดลง แต่ในด้านความต่อเนื่องของการลงทุนไปยังประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงยังเห็นได้ไม่ชัดเจน โดยการลงทุนในประเทศเวียดนาม และกัมพูชาจะเป็นการลงทุนเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากต้นทุนค่าแรงที่ต่ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้การลงทุนดังกล่าวจะเป็นการลงทุนเพื่อผลิตชิ้นส่วน แล้วส่งต่อไปยังประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงด้วยกันหรือไม่นั้น ยังไม่มีตัวอย่างอุตสาหกรรมใดที่เป็นตัวอย่างได้ชัดเจน

การศึกษาในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์พบว่า การลงทุนในไทยและเวียดนามมักไม่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากระยะทางห่างไกลกันมาก และเวียดนามเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และต้นทุนค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ซึ่งแตกต่างจากการลงทุนในประเทศกัมพูชา และลาวที่มักมีความเชื่อมโยงกับการผลิตของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะมีชายแดนติดกัน ต้นทุนแรงงานไม่มีทักษะ ในทั้งสองประเทศถูกกว่าประเทศไทยประมาณหนึ่งในสาม

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเชิงปริมาณจะเห็นได้ว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศทั้งจากญี่ปุ่นและจากประเทศอื่นจะส่งผลดีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและระดับค่าจ้างแรงงานหากประเทศผู้รับทุนมีระดับผลิตภาพในการผลิตของแรงงานที่สูง ดังนั้น ประเทศไทยควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้บริษัทผู้ลงทุนที่รับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาผลิตภาพการผลิตของแรงงานทั้งผ่านการฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยีและทักษะในการจัดการ การถ่ายทอดความรู้ รวมถึง

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบริษัทไทยขนาดย่อมในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทจากญี่ปุ่น โดยมีข้อกำหนดให้มีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะในการจัดการ การพัฒนากระบวนการผลิต และการฝึกอบรมแรงงานให้บริษัทที่เข้าร่วมในห่วงโซ่อุปทานด้วย

ในส่วนของผลกระทบจากเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นพบว่า การเข้ามาของเงินลงทุนดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยเฉพาะในกรณีของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในเวียดนาม เนื่องจากความแตกต่างในค่าจ้างแรงงานระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศผู้รับทุนมีส่วนกำหนดการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อเป็นฐานการผลิตสินค้าหรือขั้นตอนที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น พัฒนาความเชื่อมโยงในการเป็นฐานการผลิตกับประเทศกัมพูชา ลาว และพม่า ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำและอาศัยข้อได้เปรียบในด้านการขนส่งระหว่างฐานการผลิตที่เป็นไปได้อย่างสะดวก

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการลงทุน และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Great Mekong Subregion: GMS) โดยมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินผ่าน Official Development Assistance (ODA) ให้กับกลุ่มประเทศ GMS ระหว่างปีค.ศ. 1959-2006 รวมกันทั้งสิ้น 2,406,944 ล้านบาท แบ่งเป็นการให้เงินกู้ยืม 2,044,753 ล้านบาท การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant aid) 158,986 ล้านบาท และการให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค (Technical Cooperation) 203,205 ล้านบาท¹ อย่างไรก็ตามในอดีตที่ผ่านมาเงินช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่นโดยมากจะส่งมาให้กับประเทศไทย หรือคิดเป็นร้อยละ 56 ของการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของญี่ปุ่นทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีสงครามเย็นที่ความช่วยเหลือด้านการเงินเกือบทั้งหมดจากญี่ปุ่นเป็นของประเทศไทย

นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแล้ว ประเทศญี่ปุ่นยังมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการแข็งค่าของเงินเยนในปี 1985 ซึ่งส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นต้องหาฐานการผลิตที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่านอกประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นเพิ่มการลงทุนในกลุ่มประเทศ ASEAN-4 เป็นอย่างมากรวมถึงในประเทศไทย โดยเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) จากประเทศญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ 29.7 ของ FDI ทั้งหมดของประเทศไทยในช่วงปี 1987-1996 และคิดเป็นร้อยละ 38.1 ในช่วงปี 1999-2007² จึงนับได้ว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนในประเทศไทยเป็นอันดับ 1 มาโดยตลอด

ตารางที่ 1-1 จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นมายังกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของประเทศไทย ในช่วงปี 1995-2006 ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 15.64 ของ FDI ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด และมีการลงทุนในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 31.39 ของ FDI ในประเทศไทยทั้งหมด ในขณะที่เมื่อพิจารณาการลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม (CLMV) แล้วจะพบว่าประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการลงทุนในเวียดนามมากที่สุดหรือ

¹ Ministry of Foreign Affairs (MOFA), Japan

² ธนาคารแห่งประเทศไทย

คิดเป็นร้อยละ 14.22 ของ FDI ในประเทศเวียดนามทั้งหมด ในขณะที่ประเทศจีนและไทยจะเป็นผู้ลงทุนสำคัญในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และพม่า

ตารางที่ 1-1: เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน แยกตามประเทศผู้ลงทุนและผู้รับเงินลงทุน

ล้านดอลลาร์สหรัฐ, %

	อาเซียน รวมสะสม 2538-2549	กัมพูชา	สปป.ลาว	พม่า	เวียดนาม	CLMV รวม	ไทย	อาเซียน อื่น ๆ
ญี่ปุ่น	55,308.85	9.93	19.82	119.42	2,927.95	3,077.12	20,226.29	32,005.44
อเมริกา	49,396.30	68.50	5.91	406.17	1,178.40	1,658.98	6,168.29	41,569.03
อังกฤษ	43,818.13	4.03	9.03	1,173.39	873.13	2,059.58	2,267.68	39,490.87
เนเธอร์แลนด์	31,485.79	2.45	0.06	8.10	1,528.53	1,539.14	503.12	29,443.53
สิงคโปร์	26,059.20	69.40	6.15	752.80	2,009.89	2,838.24	9,942.93	13,278.03
รวม	353,543.20	1,374.31	734.46	4,134.35	20,584.75	26,827.87	64,427.64	262,287.69
ญี่ปุ่น	15.64	0.72	2.70	2.89	14.22	11.47	31.39	12.20
จีน	0.84	25.04	5.78	2.98	1.58	3.11	0.09	0.79
ไทย	0.46	14.39	22.89	5.51	2.61	4.22	0.00	0.20
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ASEAN-Japan Center

การลงทุนที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่นจะอยู่ในหมวดอุตสาหกรรม (เครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ และยานยนต์และชิ้นส่วน) ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวในประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าการค้าและการจ้างงานอย่างมากในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกอย่างรวดเร็วของประเทศไทยหลังจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นนับตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเพิ่มความสนใจในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อพัฒนาประเทศ CLMV ในกลุ่มประเทศ GMS (ตารางที่ 1-2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับจากปี 2003 เป็นต้นมาที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศ CLMV เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากหรือคิดเป็นร้อยละ 89 ของความช่วยเหลือทางการเงินไปยังกลุ่มประเทศ GMS ทั้งหมด (กล่าวคือความช่วยเหลือทางการเงินไปยังประเทศไทยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11 เท่านั้น)³

³ Ministry of Foreign Affairs (MOFA), Japan

ตารางที่ 1-2: ODA ของประเทศญี่ปุ่นที่ให้กับกลุ่มประเทศ GMS (ล้านเยน)

		กัมพูชา	สปป.ลาว	พม่า	เวียดนาม	ไทย
yen loan (E/N basis)	1959-1990	1,517	5,190	402,972	40,430	833,011
	1991-2000	4,142	3,903	0	651,989	1,079,862
	2001	0	4,011	0	74,314	6,405
	2002	0	0	0	79,330	45,170
	2003	0	0	0	79,330	44,852
	2004	7,342	3,326	0	82,000	0
	2005	318	0	0	90,820	35,453
	2006	2,632	500	0	104,078	0
	รวม	15,951	16,930	402,972	1,202,291	2,044,753
grant aid (E/N basis)	1959-1990	2,637	23,214	97,594	31,292	141,324
	1991-2000	68,627	58,030	67,888	58,681	15,825
	2001	7,645	7,003	5,993	8,371	315
	2002	10,306	6,567	2,162	5,237	354
	2003	6,250	4,111	992	5,650	431
	2004	6,693	3,017	909	4,914	501
	2005	6,909	4,235	1,717	4,465	236
	2006	9,025	6,909	640	1,964	0
	รวม	118,092	113,086	177,895	120,574	158,986
Technical cooperation (เฉพาะ JICA)	1959-1990	1,706	4,613	15,097	2,449	91,807
	1991-2000	16,769	20,121	6,674	33,111	83,285
	2001	4,306	4,486	3,319	7,909	6,925
	2002	4,037	3,545	2,794	6,708	5,677
	2003	3,755	2,983	1,658	5,577	4,296
	2004	4,082	2,773	1,446	5,711	4,702
	2005	4,593	2,576	1,641	5,661	3,553
	2006	4,042	2,382	1,725	5,275	2,960
	รวม	43,290	43,479	34,354	72,401	203,205
1959-1990		5,860	33,017	515,663	74,171	1,066,142
1991-2006		171,473	140,478	99,558	1,321,095	1,340,802
ODA ทั้งหมด	รวม	177,333	173,495	615,221	1,395,266	2,406,944

ที่มา: MOFA ประเทศญี่ปุ่น

แนวทางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของกลุ่มประเทศ GMS จากประเทศญี่ปุ่นจะแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ

❖ The Forum for Comprehensive Development of Indochina (FCDI)

FCDI จัดตั้งขึ้นในปี 1995 โดยความร่วมมือของประเทศไทย สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม กลุ่มประเทศ ASEAN-6 และองค์กรระหว่างประเทศ 8 องค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภูมิภาคอินโดจีน เพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศไทยที่เป็นสมาชิก และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สปป.ลาว เวียดนาม และกัมพูชา โดยบทบาทของญี่ปุ่นที่สำคัญตามกรอบนี้คือการให้ความช่วยเหลือในโครงการ East-West Economic Corridor (EWEC) ตามกรอบของ GMS เช่น การให้เงินกู้ยืมในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างไทย-สปป.ลาวอันที่ 2 เส้นทางหมายเลข 9 ทางด่วนหมายเลข 1 เชื่อมไปสู่ท่าเรือน้ำลึกดานัง เป็นต้น

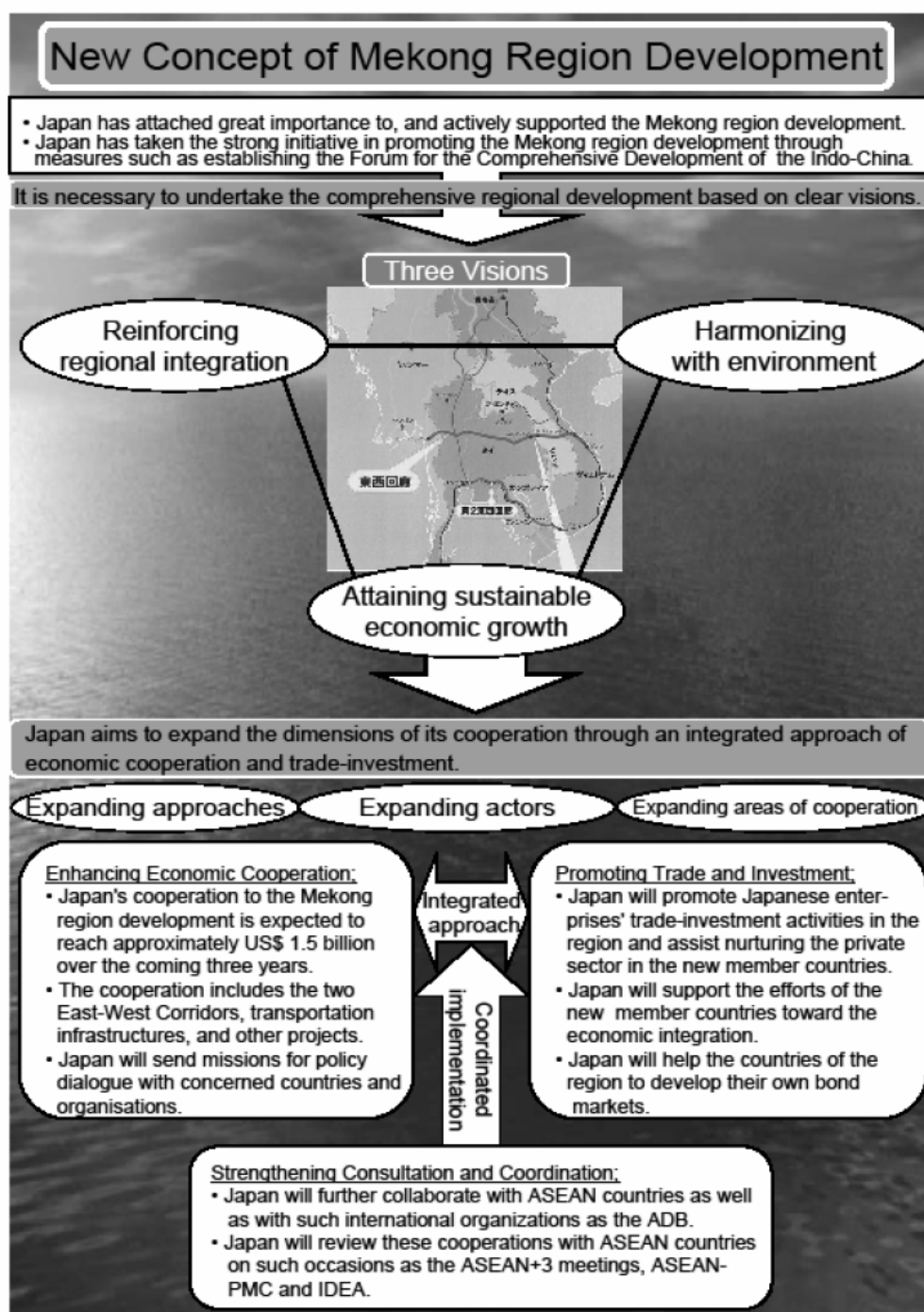
❖ AEM-METI Economic and Industrial Cooperation Committee (AMEICC)

คณะกรรมการ AMEICC จัดตั้งขึ้นในปี 1998 ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอาเซียน โดยวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรมและการกระจายสินค้าตามพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศ CLMV ซึ่งริเริ่มขึ้นในการประชุมระหว่างประเทศ CLMV และประเทศญี่ปุ่นในปี 2007

❖ การพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่ (the new concept of Mekong Region development) ตามกรอบ Japan-ASEAN Special Summit

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการประกาศการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่ในปี 2003 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคกับประเทศญี่ปุ่น และการขยายระดับการค้าและการลงทุนผ่านการเพิ่มการลงทุนของบริษัทในประเทศญี่ปุ่นสู่ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง การรวมตัวทางเศรษฐกิจ และการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ในภูมิภาค โดยการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่สามารถสรุปได้ดังรูปที่ 1-1

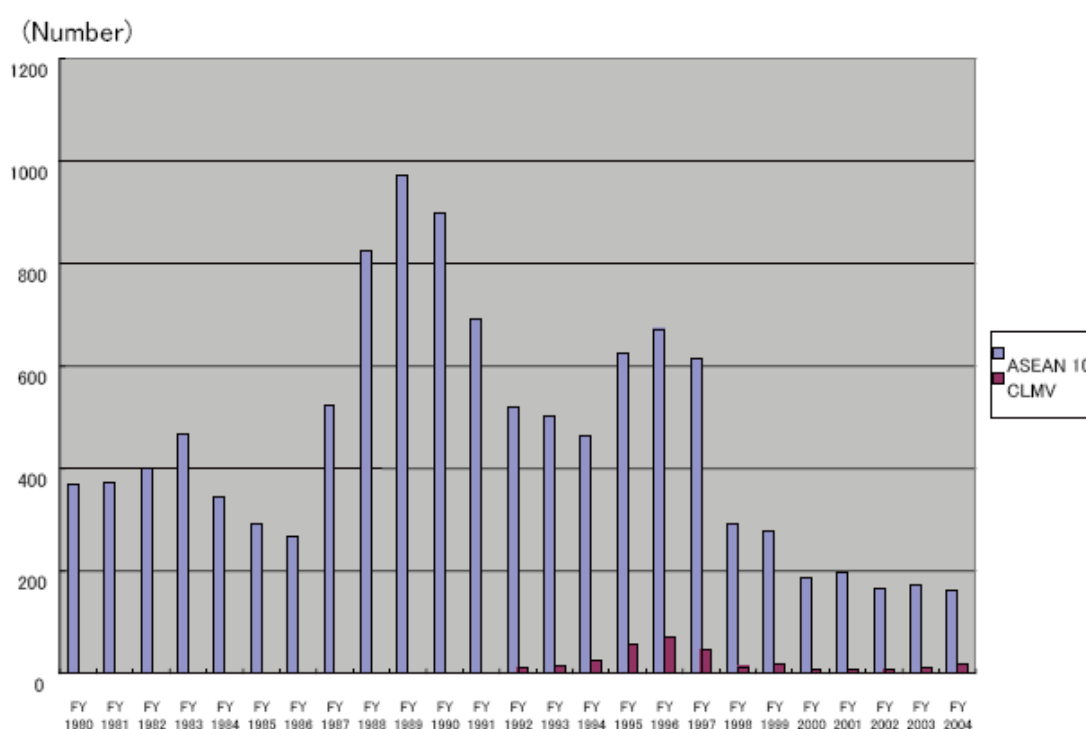
รูปที่ 1-1: การพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่

ที่มา: Uchida, K. และ Kudo, T. (2007), Development strategy of CLMV in the age of economic integration, ERIA research project 2007 no.4

แม้ว่าระดับการให้ความช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่นต่อกลุ่มประเทศ CLMV จะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ระดับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับกลุ่มประเทศดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากนักลงทุนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความต่อเนื่องของนโยบาย การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ธรรมชาติที่ดี และความมีเสถียรภาพทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากรูปที่ 1-2 ซึ่งแสดงถึง FDI จากญี่ปุ่นไปยังกลุ่มประเทศ ASEAN และ CLMV ในช่วงปี 1980-2004 โดยรูปที่ 1-2 จะแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นที่ลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV ยังเป็นสัดส่วนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับ FDI ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด

รูปที่ 1-2: FDI จากญี่ปุ่นไปยังกลุ่มประเทศ ASEAN และ CLMV

ที่มา: Uchida, K. และ Kudo, T. (2007), Development strategy of CLMV in the age of economic integration, ERIA research project 2007 no.4

หากเปรียบเทียบ FDI ของประเทศญี่ปุ่นและประเทศอื่นๆ ในเอเชียจะพบว่าประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการลงทุนในประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตามยังมีระดับการลงทุนที่ต่ำกว่าประเทศอื่น เช่น เกาหลี และสิงคโปร์ ดังแสดงในตารางที่ 1-3 ในขณะที่การลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศ กัมพูชา สปป.ลาว และพม่า ยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก

ตารางที่ 1-3: FDI ของประเทศเอเชียในกลุ่มประเทศ CLMV

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

	กัมพูชา	สปป.ลาว		พม่า		เวียดนาม	
	2006 & 2007 มูลค่า	จำนวนโครงการ	มูลค่า	จำนวนโครงการ	มูลค่า	จำนวนโครงการ	มูลค่า
เวียดนาม	186.9	57	417.1				
ไทย	207.8	61	748.0	1	16	47	441.9
มาเลเซีย	269.8	8	56.4			87	1,264.10
สิงคโปร์	13.6	9	59.4	4	165.8	159	3,240.70
จีน	897.4	102	919.3	1	281.2	214	968.9
ฮ่องกง	29.8					120	2,300.30
ญี่ปุ่น	115.2	9	407.6			373	2,838.70
เกาหลี	1,157.90	39	245.9	2	49.0	766	8,406.80
ไต้หวัน	87.6	4	7.3			449	3,165.60
รวม	3,683.80	362	3,309.70	19	925.4	2915	33,026.70

ที่มา: ASEAN-Japan Center

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีข้อตกลงในระดับทวิภาคีกับประเทศ CLMV เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมให้การลงทุนในประเทศดังกล่าวให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการทำข้อตกลง “Japan-Vietnam Joint Initiative to Improve the Business Environment with a View to Strengthening Vietnam’s Competitiveness” และ “Agreement between Japan and the Socialist Republic of Vietnam for the Liberalization, Promotion, and Protection of Investment” ในปี 2003 ซึ่งเป็นข้อตกลงเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบและการกำกับดูแลเกี่ยวกับการลงทุนและการตั้งกิจการในประเทศเวียดนามรวมไปถึงการลดปัญหาการคอร์รัปชัน ซึ่งหลังจากการมีข้อตกลงดังกล่าวส่งผลให้ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยมูลค่าเงินทุนสะสม (Cumulative capital) ของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังเวียดนามในปี 2007 เพิ่มขึ้นร้อยละ 118 และได้กลายเป็นประเทศผู้ได้รับ FDI ที่สำคัญของญี่ปุ่นในเอเชียเป็นอันดับ 4 รองจากจีน อินเดีย และไทยเท่านั้นซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าของประเทศญี่ปุ่นจากประเทศเวียดนามเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในหมวดยานยนต์และชิ้นส่วน และเครื่องจักรและอุปกรณ์

นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีการลงนามในข้อตกลงเดียวกันกับประเทศกัมพูชาและประเทศสปป.ลาวในปี 2007 และ 2008 ตามลำดับ ซึ่งน่าจะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของ FDI และระดับการค้าจากประเทศญี่ปุ่นไปยังทั้งสองประเทศ

จากการเปลี่ยนแปลงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากประเทศญี่ปุ่น และสภาพแวดล้อมทางการลงทุนในประเทศ CLMV ซึ่งอาจส่งเสริมให้เกิดการไหลเข้าของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังประเทศดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามที่สำคัญว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ FDI จากประเทศญี่ปุ่นมายังประเทศไทยซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จะทำการพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด FDI จากประเทศญี่ปุ่น และผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของ FDI จากญี่ปุ่นไปยังประเทศ CLMV ที่จะมีต่อระดับ FDI จากประเทศญี่ปุ่นในไทย รวมถึงมูลค่าการค้าและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น
- ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Great Mekong Subregion: GMS) โดยพิจารณาจากระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- ศึกษาผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม) ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ การส่งออก และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเน้นพิจารณาว่าการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS จะเป็นการส่งเสริมหรือทดแทนการส่งออกของระหว่างประเทศสมาชิก GMS อื่นๆ และประเทศไทยไปยังตลาดโลก โดยใช้กรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศประกอบการพิจารณา
- วิเคราะห์หาแนวทางการปรับตัวของประเทศไทยที่ควรจะเป็นเพื่อตอบรับต่อแนวโน้มการเพิ่มบทบาทการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV

1.3. วิธีการศึกษา

1.3.1. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิถึงการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลทุติยภูมิทางเศรษฐกิจอันได้แก่ ระดับการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น การจ้างงาน การส่งออก การลงทุนภาคเอกชน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

และระดับรายได้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลปฏิกิริยาและพฤติกรรมโดยอาศัยกรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศมาช่วยทำการอธิบายเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศจะใช้อธิบายรูปแบบการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมที่ได้คัดเลือกไว้สามารถแยกกระบวนการผลิตออกได้เป็นขั้นตอนต่างๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในประเทศเดียวกันและไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในบริษัทเดียวกัน นอกจากนี้ในการผลิตสินค้าบางชนิด เช่น ยานยนต์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนประกอบต่างๆ ของสินค้าเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นระบบย่อย (Module) หลายๆ ระบบ ซึ่งระบบย่อยต่างๆ นี้ตลอดจนชิ้นส่วนที่ใช้ในการประกอบระบบย่อยดังกล่าวได้มีการกระจายกันไปผลิตยังประเทศต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากความชำนาญเฉพาะที่เรียกว่า Vertical specialization ส่วนอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรก็สามารถแยกการทำเกษตรกรรมได้ในหลายอาณาเขตและสามารถนำเอาวัตถุดิบทางการเกษตรมาแปรรูปได้ในจุดใดจุดหนึ่ง ดังนั้น ในส่วนของกิจกรรมด้านการผลิตในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลก จึงมีการเชื่อมโยงระหว่างบริษัทต่าง ๆ ที่เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วน ส่วนประกอบ หรือระบบย่อยเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย โดยเครือข่ายนี้เรียกว่าเครือข่ายการผลิต (Production network)

Abonyi (2006) อธิบายถึงความหมายของเครือข่ายการผลิต (Production network) ว่าเป็นความเชื่อมโยงภายในบริษัทหรือระหว่างบริษัทในการผลิตสินค้าหนึ่ง ๆ ภายในห่วงโซ่คุณค่า กล่าวคือ เครือข่ายการผลิตเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ที่มีหลาย ๆ บริษัทหรือหลาย ๆ หน่วยงานในบริษัทเดียวกัน เป็นผู้มีส่วนร่วม ถ้าเครือข่ายการผลิตนั้น ๆ ครอบคลุมในหลายประเทศ เครือข่ายการผลิตนั้นจะกลายเป็น “เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ (International production network)” โดยเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าสามารถแบ่งย่อยออกเป็นขั้นตอนต่างๆ (Fragmentation) และขั้นตอนย่อยเหล่านี้จะถูกกระจายกันออกไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อให้การผลิตนั้นมีประสิทธิภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ ทำให้เกิดลักษณะการผลิตที่เป็น Vertical specialization กล่าวคือ แต่ละบริษัทในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศเกิดความชำนาญเฉพาะในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการผลิต

เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้อาจเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายในบริษัทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัทก็ได้

เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศภายในบริษัทเดียวกัน (Intra-firm international production network) จะเกิดขึ้นกับบริษัทที่มีการรวมตัวกันในแนวดิ่ง (Vertically integrated) และมีการโยกย้ายขั้นตอนการผลิตบางขั้นตอนไปยังต่างประเทศเพื่ออาศัยประโยชน์ในด้านความแตกต่างของต้นทุนการผลิต ในส่วนของเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศระหว่างบริษัท (Inter-firm international production network) นั้นจะเป็นเครือข่ายของบริษัทต่างๆ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก

โดยรูปแบบของความสัมพันธ์ของบริษัทในเครือข่ายการผลิตอาจอยู่ในรูปแบบของการรับเหมา (Subcontracting) การผลิตภายใต้ใบอนุญาต (Licensing) สัญญาด้านการตลาด (Marketing contract) เป็นต้น

ในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ จะมีบริษัทหลัก (Lead firm หรือ Flagship firm) ซึ่งมักจะเป็นบริษัทข้ามชาติ เป็นผู้ควบคุมทรัพยากรและกิจกรรมหลักในเครือข่ายการผลิต เช่น การออกแบบสินค้า การเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า การเข้าถึงผู้บริโภค โดยบริษัทอื่นๆ ในเครือข่ายการผลิตจะมีความสัมพันธ์กับบริษัทหลักในลักษณะเป็นลำดับชั้น (Hierarchy) เช่น เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วน ลำดับที่ 1 (First tier) ลำดับที่ 2 (Second tier) เป็นต้น ภายใต้การนำของบริษัทหลัก โดยบริษัทที่อยู่ในลำดับชั้นล่าง ๆ ของเครือข่ายการผลิตจะเป็นบริษัทที่ทำการผลิตโดยมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน หรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในขณะที่บริษัทที่อยู่ในลำดับชั้นต้น ๆ จะเป็นบริษัทที่มีขีดความสามารถในการผลิตที่เหนือกว่า โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีการผลิตระดับสูงหรือมีเงินทุนจำนวนมาก

นอกจากนี้บริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตยังมีบทบาทในการกำหนดว่าบริษัทใดจะเข้ามาอยู่ภายในเครือข่ายการผลิต แต่ละบริษัทในเครือข่ายการผลิตจะผลิตอะไร ในปริมาณเท่าใด และผลิตด้วยกระบวนการใด และบริษัทที่เป็นบริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตสินค้าหนึ่ง อาจไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกหลายๆ ห่วงโซ่ก็ได้ หรืออาจจะไปเป็นบริษัทในเครือข่ายการผลิตอื่นๆ ก็ได้เช่นกัน

การศึกษาเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้ จะช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของบริษัทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์ในลักษณะใด อยู่ในลำดับชั้น (Tier) ใดเมื่อเทียบกับบริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ และยังช่วยให้ทราบถึงบทบาทของบริษัทหลักที่มีต่อบริษัทอื่นๆ ในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศอีกด้วย

1.3.2. การจัดทำแบบจำลองและจำลองผล

1) แบบจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่น

แบบจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นจะอ้างอิงจากงานศึกษาของ Baldwin (1990) Krugman และ Graham (1993) และ Farrell และคณะ (2001) โดยปรับปรุงให้รวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสและกฎระเบียบและกฎหมาย ซึ่งจะอยู่ในรูปดังต่อไปนี้

$$JFDI = F(SIZE, Export, Import, TC, RELWAGE, DINT, FX, CPI, LAW, Z) \quad (1-1)$$

โดยที่ SIZE จะแทนขนาดของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุน โดยพิจารณาจาก GDP และขนาดประชากร

Export แทนมูลค่าการส่งออกจากญี่ปุ่นไปยังประเทศที่เข้าไปลงทุน
 Import แทนมูลค่าการนำเข้าของญี่ปุ่นจากประเทศที่เข้าไปลงทุน
 TC แทนต้นทุนทางการค้าของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุน
 RELWAGE แทนอัตราส่วนค่าจ้างของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนต่อค่าจ้างของประเทศญี่ปุ่น
 DINT แทนความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนต่อค่าจ้างของประเทศญี่ปุ่น
 FX แทนความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศที่ญี่ปุ่นเมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น
 CPI แทน Corruption Protection Index ซึ่งบ่งบอกถึงระดับการคอร์รัปชันของประเทศ
 LAW แทนการบังคับใช้กฎหมายซึ่งจะพิจารณาจากความสามารถในการบังคับสัญญาจากสถิติ
 Ease of Doing Business ของ World Bank
 Z แทนตัวแปรอื่น ๆ ที่มีส่วนในการกำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น

จากนั้นจะใช้วิธีการ Panel regression ในการประมาณสมการที่ 1-1 โดยอาศัยข้อมูลกลุ่มประเทศ ASEAN 10 ในช่วงปี 2003-2009

2) แบบจำลองผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ GMS

งานศึกษาของ Grossman และ Helpman (1991) และ Kinoshita (2001) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง FDI และการพัฒนาทางเศรษฐกิจว่า FDI จะช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการเพิ่มปัจจัยทุนในประเทศที่ได้รับ FDI อีกทั้งยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี การปรับปรุงกฎระเบียบ กฎหมาย และการฝึกอบรมทักษะแรงงาน อันจะส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

ในที่นี้จะพิจารณาระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

ความสัมพันธ์ระหว่าง FDI และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะสามารถหาได้จากการปรับปรุงแบบจำลองการวิเคราะห์ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Barro (1991) และ Barro และ Sala-i-Martin (1995) ซึ่งพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากแบบจำลอง Solow โดยมีฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และเพิ่ม FDI เข้าไปดังสมการต่อไปนี้

$$\ln(y_T) = \alpha \ln y_o + \beta \ln k + \gamma \ln h + \sigma \ln FDI \quad (1-2)$$

โดยที่	y_T	แทนระดับผลผลิตต่อแรงงานในปีที่ T
	y_0	แทนระดับผลผลิตต่อแรงงาน ณ ปีฐาน
	k	แทนปัจจัยทุนซึ่งอาจใช้สัดส่วนการลงทุนต่อ GDP แทน
	h	แทนปัจจัยทุนซึ่งจะใช้สัดส่วนประชากรที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ชั้นต้นแทน
	FDI	แทนระดับเงินลงทุนทางตรงต่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น

ผลกระทบของ FDI ต่อการจ้างงานจะใช้วิธีการของ Jenkins (2006) ดังสมการต่อไปนี้

$$\ln EMP = \beta_1 \ln y + \beta_2 \ln FDI + \beta_3 \ln w + \beta_4 \ln EXPORT \quad (1-3)$$

โดยที่	EMP	แทนการจ้างงาน
	y	แทนระดับผลผลิต
	FDI	แทนการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่น (flow)
	w	อัตราค่าจ้าง
	EXPORT	สัดส่วนการส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด

โดยการหาสมการที่ (1-2) และ (1-3) จะใช้วิธีการ panel regression จากข้อมูลของประเทศใน GMS (ยกเว้นจีน) ในช่วงปี 2003-2009

3) ผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อประเทศไทย

ในส่วนนี้จะทำการสร้างแบบจำลองเพื่อพิจารณาผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศ CLMV ที่มีต่อประเทศไทย โดยพิจารณาจากผลกระทบที่จะมีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในไทย การลงทุนภาคเอกชนของไทย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออก

สำหรับผลกระทบต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในไทยจะทำการปรับปรุงสมการที่ 1-1 ดังนี้

$$JFDI_t = F(GDP_t, Export_t, Import_t, FCLMV_t, TC_t, RELWAGE_t, DINT_t, FX_t, CPI_t, LAW_t, Z_t) \quad (1-4)$$

โดยที่ $FCLMV_t$ คือเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นใน CLMV

ผลกระทบต่อการส่งออกจะอาศัยการปรับปรุงแบบจำลองของ Sun (2001) ดังนี้

$$\ln EX_t = \alpha + \beta_1 \ln PD_t + \beta_2 \ln w_t + \beta_3 \ln REER_t + \beta_4 \ln PI_{t-1} + \beta_5 \ln FDI_{t-1} + \beta_6 \ln FCLMV_{t-1} \quad (1-5)$$

โดยที่ PD_t แทนดัชนีชี้วัดระดับผลิตภาพการผลิต

$REER_t$ แทนอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง

PI_{t-1} แทนการลงทุนภาคเอกชนของประเทศไทย

และผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยจะทำการปรับปรุงสมการที่ (1-2) ดังนี้

$$\ln(y_t) = a \ln(y_0) + \beta \ln k_t + \gamma \ln h_t + \sigma \ln FDI_t + \tau \ln FCLMV_t \quad (1-6)$$

โดยสมการที่ (1-4) – (1-6) จะทำการประมาณโดยอาศัยข้อมูลของประเทศไทยและเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นไปยัง CLMV ในช่วงปีค.ศ.1985-2009⁴

1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- เพื่อทราบถึงความสำคัญของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของกลุ่มประเทศ GMS และประเทศไทย
- เพื่อทราบถึงปัจจัยที่กำหนดการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS และประเทศไทย
- เพื่อทราบถึงผลกระทบของการเพิ่มการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่จะมีต่อการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย
- จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับตัวของประเทศไทยต่อการเพิ่มการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV

1.5. ขอบเขตการศึกษา

กลุ่มประเทศ GMS ในงานศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะประเทศไทยและกลุ่มประเทศ CLMV แต่จะไม่รวมประเทศจีน ซึ่งมีมณฑลยูนนานและกวางสีรวมอยู่ในกลุ่มประเทศ GMS ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในการหาข้อมูลทางสถิติของประเทศจีนเพียงสองมณฑลนั้นเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณยังตัดประเทศพม่าออกจากตัวอย่างทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในการหาข้อมูลทางสถิติของประเทศพม่า

⁴ในกรณีที่ข้อมูลมีลักษณะ non-stationary จะใช้วิธีการ Unrestricted Error Correction Model ในการประมาณสมการที่ (1-4)-(1-6) แทน

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยจะแบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ i) งานศึกษาที่พิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ii) งานศึกษาที่พิจารณาปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนระหว่างประเทศ และ iii) งานศึกษาที่พิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศไทยและกลุ่มประเทศ GMS

2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2.1.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจในทางทฤษฎี

หากพิจารณาบทบาทของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบนีโอคลาสสิกจะพบว่า โดยทั่วไปเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีบทบาทต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น แต่ไม่มีผลต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน steady-state เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ก็ต่อเมื่อประเทศที่เป็นผู้รับเงินลงทุนเป็นประเทศที่ขาดแคลนปัจจัยทุนซึ่งจะทำให้ประเทศเหล่านี้มีผลิตภาพการผลิตของการลงทุนหน่วยสุดท้ายเพิ่มขึ้นในระยะสั้นเมื่อมีปัจจัยทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพการผลิตดังกล่าวจะมีผลทำให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในระยะยาว⁵

ถ้าพิจารณาจากทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบ Endogenous growth จะพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมีบทบาทมากขึ้นในการเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว Lucas (1988) Asiedu (2002) และ Pugel (2007) สรุปว่าประสิทธิภาพดังกล่าวเกิดเนื่องจากเงินลงทุนทางตรงที่เข้ามาจะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผ่านการปรับปรุงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม ทักษะการบริหารจัดการและการตลาด รวมถึงความรู้ความสามารถ โดย Wang (1990) Grossman และ Helpman (1991) และ Romer (1993) การสร้างการกระจายทางเทคโนโลยี (Technology spillover) และการกระจายความรู้ (knowledge spillover) จากประเทศผู้เป็นเจ้าของทุนมายังประเทศผู้รับทุน เป็น

⁵ Barro and Sala-i-Martin (1995), Adams (2009)

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศผู้รับทุน

แม้ว่านักเศรษฐศาสตร์ด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเชื่อว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีผลในเชิงบวกต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับทุน แต่ยังมีนักเศรษฐศาสตร์บางส่วนที่มีความเห็นในทางตรงกันข้าม Markusun และ Venables (1997) และ Agosin และ Mayer (2000) ได้แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาลงทุนของบริษัทขนาดใหญ่จากต่างประเทศจะมีผลกระทบทางลบต่อการเติบโตและการพัฒนาของบริษัทในประเทศผู้รับทุนซึ่งไม่อาจแข่งขันกับบริษัทขนาดใหญ่ดังกล่าวได้ Boyd และ Smith (1992) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่แย่งในประเทศผู้รับทุนเมื่อมีการรับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศผู้รับทุนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง Borschier และ Chase-Dunn (1985) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศอาจก่อให้เกิดตลาดผูกขาด ในขณะที่ Razin และคณะ (1999) แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงในฐานเงินสำรองระหว่างประเทศของประเทศผู้รับทุนในกรณีที่มีการถอนทุนและกำไรของบรรษัทข้ามชาติกลับประเทศ ซึ่งอาจทำให้เกิดการขาดเสถียรภาพทางการเงินของประเทศผู้รับทุนได้

Nelson และ Phelps (1986), Benhabib และ Spiegel (1994) และ Borensztein และคณะ (1998) แสดงให้เห็นว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ภายใต้บางเงื่อนไขเท่านั้น Acemoglu และ Zilibotti (1997) และ Zhang (2001) แสดงให้เห็นว่าประเทศผู้รับทุนจะได้ประโยชน์จาก FDI ก็ต่อเมื่อมีนโยบายการค้าแบบเปิดประเทศ ในขณะที่ Alfaro และคณะ (2009) แสดงให้เห็นว่าระดับการพัฒนาของภาคการเงินภายในประเทศจะเป็นตัวกำหนดว่าประเทศผู้รับทุนจะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเมื่อได้รับเงินลงทุนทางตรงจากต่างประเทศหรือไม่ ในขณะที่ Borensztein และคณะ (1998) แสดงให้เห็นถึงบทบาทของระดับทุนมนุษย์ที่ประเทศผู้รับทุนมีอยู่ กล่าวคือประเทศผู้รับทุนจะต้องมีระดับทุนมนุษย์มากเพียงพอจึงจะได้ประโยชน์ในการรับความรู้และเทคโนโลยีจากบริษัทที่เข้ามาลงทุนได้

2.1.2. ความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจในเชิงประจักษ์

งานศึกษาเชิงประจักษ์ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ งานศึกษาจำนวนมากพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศก็ต่อเมื่อประเทศผู้รับทุนมีเงื่อนไขบางอย่าง Balasubramanyam และคณะ (1996) และ Zhang (2001) แสดงให้เห็นว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียได้ประโยชน์จากเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมากกว่ากลุ่มประเทศลาตินอเมริกาเพราะมีนโยบาย

การค้าแบบเปิดมากกว่า McLean และ Shrestha (2002) ซึ่งให้เห็นว่าประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับประโยชน์จากเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมากกว่าประเทศพัฒนาแล้ว

ในทางตรงกันข้าม Blomstrom และคณะ (1994) ทดสอบให้เห็นว่าประเทศผู้รับทุนจะต้องมีความเจริญในระดับที่สูงเพียงพอเพื่อให้ได้ประโยชน์จากเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ในขณะที่ Levine และ Renelt (1992) และ Borensztein และคณะ (1998) ซึ่งให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระดับทุนมนุษย์ของประเทศผู้รับทุนในการได้รับการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีและมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการเข้ามาลงทุนจากบริษัทข้ามชาติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว งานวิจัยเชิงประจักษ์โดยมากไม่พบความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้เงื่อนไขเฉพาะบางอย่าง เช่น นโยบายการค้าเสรี การพัฒนาของภาคการเงิน ระดับทุนมนุษย์ที่ประเทศมี ระดับความเจริญของประเทศ เป็นต้น

2.2. ปัจจัยที่กำหนดการเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ

การอธิบายสาเหตุของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะเริ่มจากงานศึกษาของ Krugman (1991) และ Krugman และ Venables (1995) ซึ่งให้ความสำคัญกับผลของการลดลงของต้นทุนทางการค้า เช่น ต้นทุนค่าขนส่ง ต้นทุนในการติดต่อสื่อสาร ภาษี อุปสรรคทางการค้าอื่น ๆ ร่วมกับการประหยัดต่อขนาด ที่มีต่อแหล่งที่ตั้งในการผลิต โดยแบ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในต้นทุนการค้าและแหล่งผลิตสินค้าออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) ผลที่เกิดจากตลาดหลัก (Home market effect) จะเป็นผลจากการที่ประเทศหนึ่งมีตลาดสินค้าภายในประเทศใหญ่กว่าประเทศอื่น ๆ หากผลได้ดังกล่าวมีความสำคัญมากขึ้น จะทำให้ประเทศที่มีขนาดตลาดภายในประเทศใหญ่เป็นผู้ผลิตสินค้าดังกล่าว และส่งออกไปขายยังต่างประเทศด้วยเพื่อประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด ซึ่งบางครั้งจะเรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า ผลจากการรวมตัว (Agglomeration effect)

2) แรงหนีจากศูนย์กลาง (Centrifugal forces) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นเมื่อต้นทุนการค้าลดลงไปมาก ประเทศผู้ผลิตจึงต้องไปดึงแรงงานมาจากภาคส่วนอื่น เช่น ภาคการเกษตรมาทำงานในภาคการผลิต ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง และความแตกต่างทางค่าจ้างระหว่างประเทศจะเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการแข่งขันของตลาดในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดการกระจายการผลิตไปยังต่างประเทศเพื่อได้ประโยชน์จากค่าจ้างที่ถูกกว่า และเข้าสู่ตลาดที่มีการแข่งขันน้อยกว่า

ผลจากการรวมตัวและแรงหนีจากศูนย์กลางที่สืบเนื่องจากการลดลงของต้นทุนทางการค้า ทำให้เกิดทฤษฎีที่เรียกว่า “ศูนย์กลาง-ปริมาตร” (Core-periphery) กล่าวคือระยะแรกที่ต้นทุนทางการค้าสูง แต่ละประเทศจะทำการผลิตสินค้าเอง แต่เมื่อต้นทุนทางการค้าลดลงจะทำให้การผลิตย้ายมาที่ประเทศศูนย์กลางและส่งออกไปยังประเทศอื่น (ปริมาตร) เนื่องจากผลที่เกิดจากตลาดหลัก และหากต้นทุนทางการค้ายังคงลดลงไปเรื่อย ๆ จะทำให้ผลที่เกิดจากแรงหนีจากศูนย์กลางมีมากกว่าผลที่เกิดจากตลาดหลัก ซึ่งทำให้การผลิตย้ายจากประเทศศูนย์กลางไปยังประเทศปริมาตรเพื่อให้ได้ประโยชน์จากค่าจ้างที่ถูกกว่าในประเทศศูนย์กลาง

Helpman และ Krugman (1985) และ Krugman และ Obstfeld (1994) ได้แสดงให้เห็นว่าระดับและทิศทางของการไหลของเงินทุนขึ้นอยู่กับความแตกต่างในสัดส่วนปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ กล่าวคือประเทศที่มีปัจจัยทุนเหลือและขาดแคลนแรงงานจะส่งเงินทุนไปยังประเทศที่มีสัดส่วนปัจจัยการผลิตในแบบตรงข้าม หรือกล่าวได้ว่า FDI เป็นตัวปรับอุปสงค์และอุปทานของปัจจัยทุนระหว่างประเทศ และจะช่วยขยายเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศที่ขาดแคลนทุน

นอกจากนี้ อัตราแลกเปลี่ยนยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อ FDI ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนจะส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาปัจจัยการผลิต Lipsey (2001) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการลงทุนของบรรษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินในลาตินอเมริกาปี ค.ศ. 1982 วิกฤตการณ์การเงินในเม็กซิโกปี ค.ศ. 1994 และวิกฤตการณ์การเงินภูมิภาคเอเชียปี ค.ศ. 1997 ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่เข้ามาในภูมิภาคที่ประสบวิกฤตการณ์จะมีการชะลอตัวลงในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ และกลับมาเพิ่มสูงขึ้นหลังจากช่วงวิกฤตการณ์ผ่านพ้นไปไม่นานนัก เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเงินทั้ง 3 วิกฤตการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ค่าเงินของประเทศที่ได้รับผลกระทบอ่อนค่าลง ส่งผลให้สามารถส่งสินค้าออกได้มากขึ้น บริษัทในเครือบรรษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาจึงใช้กลยุทธ์ในการเปลี่ยนตลาดเป้าหมาย จากการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับประเทศที่ตนเองไปลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมาเป็นการใช้ประเทศนั้นๆ เป็นฐานการผลิตเพื่อส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังประเทศอื่นๆ ส่งผลให้มีการขยายตัวของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศที่ประสบวิกฤตการณ์ทางการเงินในช่วงที่วิกฤตการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้ว

ผลการศึกษาของ Lipsey (2001) นั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Min (2006) และ Athukorala (2003) โดย Min (2006) ศึกษาถึงแบบแผนการค้าและการลงทุนทางตรงของเกาหลีใต้ภายหลังวิกฤตการณ์การเงิน ค.ศ. 1997 โดยในช่วงหลังวิกฤตการณ์ดังกล่าว การลงทุนทางตรงจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปในเกาหลีใต้เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ Athukorala (2003) ศึกษาการลงทุน

ทางตรงในประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงิน ค.ศ. 1997 และได้ผลจากการศึกษาสอดคล้องกัน

Krugman (1998) ได้อธิบายสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในช่วงหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินว่า วิกฤตการณ์การเงินที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียในปี ค.ศ. 1997 ส่งผลให้ราคาสินทรัพย์ตกต่ำ บริษัทข้ามชาติจึงสามารถเข้ามาซื้อสินทรัพย์ต่าง ๆ ตลอดจนธุรกิจในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินได้ในราคาถูกหรือที่เรียกว่า FDI Fire Sale ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้บริษัทข้ามชาติสามารถขยายฐานการผลิตได้ในช่วงวิกฤตการณ์การเงินที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นๆ ที่กำหนด FDI จะประกอบไปด้วยขนาดตลาดของประเทศผู้รับทุน ตามงานศึกษาของ Lipsey (2000) และข้อกีดกันทางการค้าของประเทศผู้รับทุนและลักษณะการแข่งขันของตลาดที่ไม่สมบูรณ์ของประเทศผู้รับทุนตามงานศึกษาของ Krugman และ Obstfeld (1994) และ Rugman (1985) ที่ชี้ให้เห็นว่าบริษัทข้ามชาติใช้ FDI เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการ internalization และแก้ปัญหาตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์รวมถึงปัจจัยด้านการเมืองต่าง ๆ ซึ่งการเคลื่อนย้ายเงินทุนด้วยแรงจูงใจในการแก้ปัญหาข้อกีดกันทางการค้า การแข่งขันไม่สมบูรณ์ และปัจจัยทางการเงินจะก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายการผลิตของบริษัทข้ามชาติและการค้าระหว่างประเทศเจ้าของทุนและประเทศผู้รับทุน

Fukao และ Amano (1998) ได้แยก FDI ออกเป็น 2 ประเภทตามแรงจูงใจในการเข้าไปลงทุน กล่าวคือ vertical FDI ซึ่งเป็นการเข้าไปลงทุนเพื่ออาศัยประโยชน์จากทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศผู้รับทุน และ horizontal FDI ซึ่งเป็นการไปตั้งสายการผลิตที่เหมือนกับประเทศเจ้าของทุนในประเทศผู้รับทุนเพื่ออาศัยประโยชน์จากขนาดตลาดของประเทศผู้รับทุน

ในส่วนของการศึกษาเชิงประจักษ์ Farrell และคณะ (2000) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนด FDI ของประเทศญี่ปุ่นใน 16 ประเทศ และพบว่าปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการเข้าไปของ FDI ของประเทศญี่ปุ่นคือขนาดตลาดของประเทศผู้รับทุน นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคยังมีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดขนาดของ FDI โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราดอกเบี้ยของประเทศญี่ปุ่นและอัตราแลกเปลี่ยน โดยขนาดของ FDI ของประเทศญี่ปุ่นจะมีลักษณะตามวัฏจักรธุรกิจ (procyclical) เป็นหลัก อีกทั้ง FDI ของประเทศญี่ปุ่นยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับการนำเข้าซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะวัฒนธรรม keiretsu ของประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่าง FDI กับการส่งออกจะขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรม โดยส่วนมากจะเป็นในลักษณะของการเกื้อหนุนมากกว่าการลงทุนแทนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการสร้างเครือข่ายการผลิตในอุตสาหกรรมดังกล่าว และงานศึกษาของ Farrell และคณะ (2000) ยัง

ชี้ให้เห็นว่าข้อกีดกันทางการค้าซึ่งวัดโดย anti-dumping investigations ไม่มีผลกระทบต่อระดับ FDI ของประเทศญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญ

งานศึกษาของ Nakamura และ Oyama (1998) ทำการเปรียบเทียบปัจจัยที่กำหนด FDI ของประเทศญี่ปุ่นกับของประเทศสหรัฐอเมริกาและพบว่า FDI ของประเทศญี่ปุ่นจะมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญและสูงกว่ากรณีของ FDI จากประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ FDI ของประเทศญี่ปุ่นจะส่งผลต่อการส่งออกและนำเข้าอย่างมากซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะการสร้างเครือข่ายการผลิต ในขณะที่ FDI ของประเทศสหรัฐอเมริกามีลักษณะของการทดแทนกับการค้าระหว่างประเทศ (trade substitution) มากกว่ากรณีของประเทศญี่ปุ่น

2.3. ช่องทางส่งผ่านการลงทุนที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ

Fortanier (2007) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ และการเติบโตทางเศรษฐกิจว่าสามารถพิจารณาได้จากหลากหลายมิติ โดยได้แบ่งช่องทางส่งผ่านไว้ 3 กลไกด้วยกัน กล่าวคือ ผลกระทบด้านขนาด (Size Effects) การถ่ายโอนทักษะและเทคโนโลยี (Source of Skill and Technology Transfer) และผลกระทบด้านโครงสร้าง (Structural Effect) โดยมีรายละเอียดพร้อมกับวรรณกรรมปริทัศน์ของการศึกษาอื่นๆ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านขนาด (Size Effects) ผลกระทบของเงินลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศกับการออมและการลงทุนของประเทศที่รับการลงทุนซึ่งจะมีผลกระทบต่อฐานการผลิตของประเทศนั้นๆ ผลกระทบประเภทนี้จะเกิดเมื่อการลงทุนสร้างให้เกิดการจ้างงานและการผลิตภายในประเทศ ซึ่งส่งผลให้รายได้ในประเทศเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลต่อไปยังการออมและการลงทุน

2. การถ่ายโอนทักษะและเทคโนโลยี (Source of Skill and Technology Transfer) การลงทุนของบรรษัทข้ามชาติส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้มข้น ทั้งนี้ Kohpaiboon (2005) ระบุว่ากรณีของประเทศไทย การผลิตสินค้า (Gross Output) ร้อยละ 50 และการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมร้อยละ 58.9 มาจากบริษัทต่างชาติ ในขณะที่บริษัทต่างชาติมีการจ้างแรงงานอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 35 ซึ่งหมายความว่า บริษัทที่มาจากต่างประเทศมีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนเข้มข้น (Capital Intensity) มากกว่าแรงงานเข้มข้น (Labor Intensity) ทั้งนี้ อุตสาหกรรมไทยที่มีสัดส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศมาก คือ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์แก้ว เครื่องมือทางด้านวิทยาศาสตร์ และอุปกรณ์การขนส่ง โดยมีต่างชาติทำธุรกิจมากกว่าร้อยละ 70 ของอุตสาหกรรมนั้นๆ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและทักษะจึงเกิดขึ้นในอุตสาหกรรม และยังมีผลของ

การกระจายเทคโนโลยี (Technology Spillover) ไปยังบริษัทท้องถิ่นที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน และบริษัทท้องถิ่นที่เป็นส่วนของอุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวข้องผ่านการระบวนการสาธิต (Demonstration) การเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Migration) ความเชื่อมโยงกับทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ผลคือบริษัทท้องถิ่นจะมีผลผลิตภาพการผลิต (Productivity) เพิ่มขึ้น และทำให้ประเทศมีอัตราการเติบโตสูงขึ้น

ในขณะที่ญี่ปุ่นมีการลงทุนทางตรงไปยังประเทศอื่นๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุค 1985s การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer) และการกระจายของเทคโนโลยี (Technology Spillover) มีความสำคัญมากขึ้นต่อประเทศผู้รับการลงทุนดังกล่าว Urata (1996) ได้รวบรวมการสำรวจของ Nikkei Research Institute of Industry and Markets ในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทญี่ปุ่นสู่ประเทศผู้รับทุนในเอเชียตะวันออกว่า เทคโนโลยีดังกล่าวประกอบไปด้วย เทคโนโลยีของ

การปฏิบัติงาน (Operational Technology) เทคโนโลยีในการบำรุงรักษาและตรวจสอบ (Maintenance and Inspection Technology) และเทคโนโลยีที่ซับซ้อนที่รวมถึงเทคโนโลยีการออกแบบ (Design Technology) และการพัฒนาสินค้าใหม่ (Development of New Product) พบว่า เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อน (Sophisticated Technology) จะไม่มีการถ่ายทอดจากญี่ปุ่นให้แก่ประเทศผู้รับ

Urata (1996) ให้ข้อสังเกตของบริษัทญี่ปุ่นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีประกอบไปด้วยระยะเวลาในการดำเนินงานของบริษัทญี่ปุ่นมีผลต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต (Manufacturing Technology) เจ้าของหรือแหล่งลงทุนมีผลต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ซับซ้อน การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ซับซ้อนจะใช้เวลาอย่างมาก เพราะญี่ปุ่นต้องการหาผลประโยชน์จากแรงงานราคาถูกอย่างเต็มที่

การถ่ายทอดเทคโนโลยีต้องทำอย่างเป็นระบบ การฝึกอบรมแบบเรียนรู้ขณะทำงาน (On the Job Training) หรือการถกปัญหากลุ่มย่อย (Small Discussion Group) จะไม่มีประสิทธิภาพของการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งนี้การถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องขจัดปัญหาทางด้านภาษาให้ได้ แนวโน้มที่ญี่ปุ่นจะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ประเทศผู้รับจะมีเพิ่มขึ้น เพราะญี่ปุ่นต้องการแข่งขันกับชาติอื่นๆ ในตลาดโลก อีกทั้งญี่ปุ่นเริ่มที่จะขาดแคลนวิศวกรสามัญชาติญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ประเทศผู้รับเม็ดเงินลงทุนดังกล่าวต้องสร้างความพร้อมในระดับพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์ และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้เอื้อต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่

Kohpaiboon (2005) พีระ เจริญพร (2549) และ Poon and Sajarattanochote (2010) ได้ศึกษาผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศและการกระจายของเทคโนโลยี (Technology

Spillover) ต่ออุตสาหกรรมการผลิตของไทย Kohpaiboon (2005) อาศัยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ โดยใช้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่สำรวจ 32,489 บริษัทในปี 2539 ในการวิเคราะห์จากข้อมูลเบื้องต้น พบว่า บทบาทของบริษัทต่างชาติที่ผลิตและส่งออกมีสัดส่วนสูงมาก และการลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนเข้มข้นและการลงทุนนั้นมาจากบริษัทข้ามชาติเป็นหลัก จากงานศึกษาก่อนหน้านั้นพบว่า การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพการผลิต (Productivity) และการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน Kohpaiboon (2005) ได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงผลของนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่มีผลต่อการกระจายของเทคโนโลยีผ่านการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมของไทย นโยบายการค้าระหว่างประเทศถูกวัดจาก 2 ทางเลือกคือ Nominal Rate of Protection (NRP) และ Effective Rate of Protection (ERP) ผลการศึกษาพบว่า การเกิดการกระจายเทคโนโลยีแก่อุตสาหกรรมของไทยนั้นจะต้องมีการเปิดเสรีทางการค้าและการเปิดเสรีทางการลงทุนควบคู่กันไป โดยการกระจายเทคโนโลยีนั้นจะมีผลต่ออุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย (Cross-industry) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเปิดเสรีทางการลงทุนจะไม่เกิดประโยชน์ต่อการกระจายเทคโนโลยีถ้าหากการค้าระหว่างประเทศยังไม่เสรีเพียงพอ

พีระ เจริญพร (2552) ได้ศึกษาการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นผู้ผลิต (Supplier) ให้กับบริษัทข้ามชาติ กรณีของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยที่ต่อยอดจากกรณีของการเปิดเสรีทั้งการค้าและการลงทุนจากที่ Kohpaiboon (2005) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่าต้องมีทั้ง 2 รูปแบบของการเปิดเสรี ในงานศึกษานี้ได้มี การวิเคราะห์ผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศและการกระจายของเทคโนโลยีต่อกิจการท้องถิ่นผ่านความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรม (Inter-industry Linkage Effects หรือ Backward Linkage Spillover) และ ผ่านเครือข่ายการผลิตนานาชาติ (International Production Network) พบว่า การพัฒนาชิ้นส่วนยานยนต์ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมของบริษัทข้ามชาติ ทั้งนี้การช่วยเหลือของผู้ส่งออกจะทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถผ่านมาตรฐานใหม่ๆได้ ในขณะที่การบังคับให้ใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศไม่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับเทคโนโลยีมากนัก ผู้ผลิตระดับท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น Supplier หรือ Sub-supplier จะได้รับประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมในเครือข่ายการผลิต การที่มีการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์จะไม่ทำให้การลงทุนของบริษัทท้องถิ่นลดลง (Crowding Out Effect) แต่จะทำให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์มีความเข้มแข็งมากขึ้น ขณะที่ผู้ผลิตท้องถิ่นต้องแสดงถึงความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายการผลิต เช่น การตั้งใจที่จะทุ่มเทในทรัพยากร และการมีพันธะสัญญาในระยะยาว

Poon and Sajarattanocho (2010) ใช้ข้อมูลของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในปี 2004 รวมทั้งหมด 1,863 บริษัทซึ่งเป็นบริษัทจากญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศ NIE มาทำการสำรวจด้วย

แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer) จากบริษัทข้ามชาติของเอเชียในไทย จากการศึกษาพบว่า การตัดสินใจลงทุนของบริษัทข้ามชาติส่วนใหญ่อาศัยประโยชน์จากความได้เปรียบของภูมิภาค (Locational Advantage) การถ่ายทอดเทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำมีแค่เพียงการปรับปรุงขั้นตอนทางด้านเทคโนโลยี (Technology Process) เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ผลิตไทยและผู้ซื้อของไทย โดยวัตถุประสงค์หลักมิใช่เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงการอาศัยประโยชน์จากการลดต้นทุนของที่จะซื้อหรือขายกับหน่วยธุรกิจของไทยเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามเป็นไปได้ว่า การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศนั้นเป็นการย้ายฐานการผลิตเฉพาะส่วนที่ไม่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยีมาก เพราะความสามารถในการรองรับของไทยนั้นไม่สูงเพียงพอ และมีระบบสาธารณูปโภคที่ยังไม่สมบูรณ์

3. ผลกระทบด้านโครงสร้าง (Structural Effect) หมายถึงการเข้ามาของบริษัทข้ามชาติมีผลต่อการแข่งขัน (Horizontal) และความเชื่อมโยงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Vertical) ที่จะเปลี่ยนแปลงไป การลงทุนจากต่างประเทศจะทำให้เกิดการกระตุ้นการแข่งขันที่มีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรได้ดีขึ้น โดยเฉพาะกับอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่อาศัยการปกป้องเพื่อความอยู่รอด การแข่งขันดังกล่าวจะทำให้บริษัทท้องถิ่นต้องปรับโครงสร้างและสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และส่งผลโดยตรงกับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ แต่ก็มีข้อควรระวังที่หากบริษัทข้ามชาติมีความแข็งแกร่งมากก็จะแย่งทรัพยากรจากบริษัทท้องถิ่นไปหมด (Crowding Out Effect) แล้วที่สุดจะก่อให้เกิดการผูกขาดจากบริษัทข้ามชาติได้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายนั้น โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติที่เป็นผู้สั่งซื้อชิ้นส่วนจากผู้ขายซึ่งเป็นบริษัทท้องถิ่นจะก่อให้เกิดการพัฒนาบริษัทท้องถิ่นผ่านการฝึกอบรมแรงงาน การตรวจสอบสินค้า ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภาพและคุณภาพของการผลิตโดยบริษัทท้องถิ่นถูกยกระดับขึ้น แต่ถ้าบริษัทข้ามชาติไม่ส่งสินค้าหรือชิ้นส่วนจากบริษัทท้องถิ่นแล้วพึ่งพาแต่เครือข่ายการผลิตระดับนานาชาติของตนเอง (International Production Networks) ก็จะไม่เกิดผลกระทบทางบวกแก่บริษัทท้องถิ่น และไม่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

2.4. การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ และผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย และเศรษฐกิจกลุ่มประเทศ CLMV

2.4.1. การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศโดยญี่ปุ่นและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

บทบาทของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อเศรษฐกิจของไทยได้ถูกพิจารณาไว้พอสมควรจากบทความของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยอุบลรัตน์ จันทรงษ์ (2547) ที่พิจารณาภาวะเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่รวมถึงขนาดและการลงทุนในภาคธุรกิจที่สำคัญ การสร้างดัชนีที่เป็น

มาตรฐานเปรียบเทียบขนาดของการลงทุนดังกล่าวระหว่างประเทศ และการหาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศและตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค โดยอาศัยข้อมูลตั้งแต่ปี 2518-2547 พบว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศหลักที่ลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์และชิ้นส่วน และอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแตกต่างจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่มีเม็ดเงินลงทุนผันผวน และเลือกลงทุนในภาคสถาบันการเงินเป็นส่วนใหญ่ หรือลงทุนในธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก การลงทุนจากสิงคโปร์ก็มีจำนวนมาก และลงทุนในสถาบันการเงิน ภาคการค้า และธุรกิจโทรคมนาคม ผลของการสร้างดัชนีการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีทั้งสิ้น 3 ดัชนี ดังนี้

1. FDI ต่อ Total FDI ในประเทศกำลังพัฒนาแถบเอเชียใต้ ตะวันออก และตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า จีนมาเป็นลำดับแรก

2.FDI ต่อการลงทุนรวม พบว่า สิงคโปร์มีสัดส่วนสูงที่สุดตามด้วยเวียดนาม มาเลเซีย จีน ขณะที่ไทยมีสัดส่วนต่ำกว่าประเทศดังกล่าวเกือบตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา

3. FDI ต่อ GDP มีสิงคโปร์ที่สัดส่วนสูงที่สุดมาโดยตลอด

ขณะที่มีงานศึกษาจำนวนหนึ่งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศและการเติบโตของเศรษฐกิจที่เป็นบวก แต่งานศึกษาอีกส่วนหนึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ ทำให้เกิดความผันผวนของเศรษฐกิจมหภาค ผลการศึกษาของอุบลรัตน์ (2547) พบว่า การเติบโตของเศรษฐกิจไทยและการลงทุนภาคเอกชนจะดึงดูดการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ แต่ในทางกลับกันไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลอีกประการหนึ่งคือ ความต้องการภายในประเทศ (Domestic Demand) ดึงดูดการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศซึ่งอธิบายได้โดยการหาตลาด (Market Seeking) อีกทั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ก็เปิดช่องสนับสนุนการลงทุนดังกล่าว และท้ายที่สุด การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีผลกระทบต่อการส่งออกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักร ยานยนต์และชิ้นส่วน และโลหะและโลหะงานของ Kotrajaras (2010) ได้ศึกษาผลของ การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตของเศรษฐกิจใน 15 ประเทศเอเชียตะวันออก การลงทุนโดยตรงจะให้ประโยชน์แก่พบว่า ประเทศที่มีรายได้สูงและปานกลางมากกว่าประเทศที่มีรายได้ต่ำ เพราะมีแรงงานที่มีความรู้ มีการลงทุนในสาธารณูปโภค และมีการระดับการค้าระหว่างประเทศสูงเพียงพอ ที่จะรองรับการลงทุนและเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจได้เต็มที่ และมีข้อเสนอแนะประเทศให้พัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อมกัน

ในการตัดสินใจเลือกการลงทุนของญี่ปุ่นนั้นมีหลากหลายปัจจัยที่เข้ามามีบทบาท Nicholas (1999) Milner, Reed, and Talerngsri (2004) และ Sangiam (2006) ได้วิเคราะห์การลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นในประเทศไทยไว้ในประเด็นที่แตกต่างกัน Nicholas (1999) ได้วิเคราะห์การตัดสินใจเลือกการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับ ออสเตรเลีย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ โดยสำรวจความคิดเห็นจาก 134 บริษัท พบว่า ญี่ปุ่นมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับไทย ทั้งกระบวนการผลิตสินค้า (process technology) และเทคโนโลยีของตัวสินค้า (Product technology) บรรษัทข้ามชาติของญี่ปุ่นมีการตัดสินใจเลือกประเทศในการลงทุนโดยไม่ได้พิจารณาจากสิทธิประโยชน์ทางการลงทุน เช่น ภาษีนำเข้า การยกเว้นภาษีรายได้ นโยบายภาษี หรือการอุดหนุนต่างๆ เพราะแต่ละประเทศที่รับทุนนั้นมีข้อเสนอที่คล้ายคลึงกันหมด และสิ่งที่ไทยเสนอเป็นสิทธิประโยชน์ก็ไม่ได้แตกต่างจากชาติอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน แต่ปัจจัยที่บรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นใช้เป็นหลักคือ ปัจจัยนอกเหนือจากนโยบาย กล่าวคือขนาดของตลาด เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ต้นทุนของแรงงาน การใช้ประเทศผู้รับการลงทุนเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออก ความพร้อมของปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ของประเทศ (Country Knowledge) วัฒนธรรม และความโปร่งใสของธุรกิจ

Milner, Reed, and Talerngsri (2004) ได้วิเคราะห์การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในไทยที่เป็นผลต่อ Vertical Integration of Production โดยการใช้ข้อมูลของ 85 อุตสาหกรรมระหว่างปี 1985-1995 โดยพิจารณาบทบาทของการผลิตแบบแรงงานเข้มข้น (Labor Intensity of Production) ขนาดของเศรษฐกิจ (Market Size) ต้นทุนการขนส่ง (Transportation Cost) และนโยบายแรงจูงใจของประเทศที่รับการลงทุน (Host Country Policy Incentives) พบว่า การลงทุนของญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับแรงงาน และขนาดของเศรษฐกิจของไทยที่เป็นบวก และมีความสัมพันธ์กับต้นทุนการขนส่งที่เป็นลบ กล่าวได้ว่า การลงทุนของญี่ปุ่นในไทยเป็นแบบ Vertically Integrated Nature โดยนักลงทุนญี่ปุ่นจะหลีกเลี่ยงต้นทุนแรงงานที่สูงในญี่ปุ่น โดยที่มีการผลิตบางขั้นตอนในประเทศไทยทดแทนและส่งออกกลับไปยังญี่ปุ่น ขณะที่ต้นทุนการขนส่งที่ถูกจะเอื้อต่อความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทแม่ในญี่ปุ่นและบริษัทที่ลงทุนในไทย Sangiam (2006) ใช้ข้อมูลระหว่างปี 1970-2003 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่าปัจจัยกำหนดการลงทุนดังกล่าวในระยะสั้นและระยะยาวขึ้นอยู่กับขนาดของตลาด และค่าจ้างแรงงาน หากแยกการวิเคราะห์ออกเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการแล้ว การลงทุนของญี่ปุ่นในไทยสำหรับภาคอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับขนาดของตลาด ขณะที่อัตราภาษีมีผลต่อการลงทุนภาคบริการ Milner, Reed and Talerngsri (2004) และ Sangiam (2006) ได้ให้ความสำคัญแก่ขนาดของตลาดในประเทศ และค่าจ้างแรงงานว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจในการลงทุนของญี่ปุ่น

ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980s ที่ค่าเงินเยนปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ญี่ปุ่นออกมาลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการลงทุนจะมาจากบริษัทข้ามชาติของญี่ปุ่น และการลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในเอเชียเริ่มตั้งแต่ฮ่องกง เกาหลีใต้ สิงคโปร์และไต้หวันเป็นระลอกแรก และตามมาด้วยมาเลเซียและไทย Siamwalla, Vajaragupta, and Vichyanond (1999) ได้ทดสอบปัจจัยที่กำหนดการไหลเข้าของเงินทุนโดยตรงระหว่างประเทศ และพบว่านอกเหนือจากความสามารถในการส่งออก ดุลบัญชีเดินสะพัด และ การเติบโตของเศรษฐกิจแล้ว เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อีกทั้งเสถียรภาพของเงินบาทและเงินเยนก็มีผลต่อการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น Tosompark (2010) ได้ศึกษาปัจจัยกำหนดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังประเทศไทยพบว่าขนาดของตลาด และระดับรายได้ที่แท้จริงมีความสำคัญต่อต่างชาติที่จะมาลงทุน

ในทางทฤษฎีแล้วการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศสามารถอธิบายได้จากความได้เปรียบของภูมิศาสตร์ ซึ่งหมายถึงทั้งระยะทางจากแหล่งทุน และขนาดของตลาดที่เข้าไปลงทุน กลุ่มธุรกิจจะเคลื่อนย้ายเงินลงทุนไปยังอนุภูมิภาคหนึ่งๆ เพื่อสร้างเครือข่ายการผลิต ที่อาศัยประโยชน์จากการลดต้นทุนการขนส่ง การหาแหล่งผลิตใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยที่สามารถประหยัดต้นทุนแรงงาน คุ่มค่ากับค่าขนส่ง และย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งทรัพยากร (Resource Seeking) นอกจากนี้ Hiratsuka and Kimura (2007) เสนอแนวความคิดใหม่ที่อธิบายการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศคือ การสร้างเครือข่ายการผลิตนานาชาติ (International Production Network)

Hiratsuka (2008) ได้อธิบายบทบาทของการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในตลาดโลกไว้ว่า การเคลื่อนย้ายการลงทุนของญี่ปุ่นพิจารณาได้จากการวางเครือข่ายการอำนวยความสะดวกในการลงทุนก่อนที่จะบริษัทจะย้ายฐานการผลิต ทั้งนี้เครือข่ายการลงทุนประกอบไปด้วยการจัดตั้งสำนักงานในต่างประเทศ การหาทำเลในการตั้งโรงงาน การวางแผนทางการเงิน การประกันภัย ระบบการขนส่ง การค้าส่ง โรงแรมและร้านอาหาร เป็นต้น ในยุคแรกของการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นจะเป็นการย้ายฐานการผลิตซึ่งเป็นการประกอบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า โดยการเลือกประเทศที่จะลงทุนจากสิทธิประโยชน์จากการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ และมีการนำเข้าชิ้นส่วนบางชิ้นจากญี่ปุ่น เมื่อมีการประกอบผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายเสร็จก็จะส่งออกไปยังตลาดโลกซึ่งประเทศที่ญี่ปุ่นเลือกไปลงทุนในตอนแรกประกอบด้วยสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย และในระยะหลังจะเป็นจีน และเวียดนาม หลังจากทศวรรษที่ 2000s ญี่ปุ่นได้รุกรการลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์มากขึ้น สำหรับในเอเชียแล้วจะประกอบไปด้วยจีน ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และอินเดีย

Hiratsuka (2008) ยังได้สรุปแรงจูงใจของการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศว่า เกิดจากการสร้างห่วงโซ่อุปทานการผลิตตั้งแต่ 1990s ผ่านทางการวิจัยและพัฒนา การจัดซื้อจัดจ้าง การผลิต และการขายซึ่งหมายถึงต้นทุนทั้งการผลิตและการบริการที่ลดลง นอกจากนั้นธุรกิจใดที่เริ่มมีประสิทธิภาพผดถอยในญี่ปุ่นก็ถูกย้ายฐานการผลิตมายังชาติเอเชียอื่นๆ และเก็บหน่วยธุรกิจที่มีประสิทธิภาพไว้ในญี่ปุ่นเพื่อสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันบริษัทขนาดเล็กและกลาง (SME) ของญี่ปุ่นก็มีการย้ายฐานการผลิตเช่นกันเพื่อผลิตชิ้นส่วนเพื่อที่จะส่งกลับไปยังบริษัทผู้ซื้อในญี่ปุ่นเอง ทั้งนี้รวมถึงไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียที่เป็นฐานการลงทุนของบริษัทขนาดเล็กและกลางของญี่ปุ่น

หากวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการลงทุนจากญี่ปุ่นต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจแล้ว Mardon Paik และ Won(1992) พบว่าการลงทุนโดยตรงทำให้เกิดการพัฒนาการทางเศรษฐกิจทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการจ้างแรงงานจำนวนมาก แต่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีในระดับที่ต่ำมาก Chinwanno and Tambunlertchai (1993) พบว่าบรรษัทข้ามชาติจากญี่ปุ่นทำให้เกิดปัญหาทางด้านดุลการค้า อีกทั้งมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจำกัด และมีส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจไม่มากนัก ทั้งนี้ นักลงทุนจากญี่ปุ่นอาศัยไทยเป็นฐานการผลิต เพราะมีค่าจ้างแรงงานต่ำ มีการคุ้มครองทางด้านภาษี และการยกเว้นการเรียกเก็บภาษีจากมาตรการส่งเสริมการลงทุน Jansen (1995) ได้วิเคราะห์การลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นว่าเป็นการกระตุ้นการลงทุนของเอกชนภายในประเทศควบคู่กันไป ทั้งนี้การลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนเพื่อการส่งออก และที่สุดแล้วนำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ อย่างไรก็ตาม Chinwanno และ Tambunlertchai (1993) และ Jansen(1995) เห็นสอดคล้องกันว่าการลงทุนโดยตรงดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด เพราะอุปสงค์ของการนำเข้ามาก Anuroj (1995) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทญี่ปุ่นและบริษัทที่ไม่ใช่ญี่ปุ่นในไทยมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมน้อยมาก (limited direct and indirect backward and forward linkages) อีกทั้งนโยบายส่งเสริมการลงทุนก็ไม่กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ดังกล่าว ทั้งที่การลงทุนโดยตรงสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจได้มากกว่ามิติของการจ้างงาน และเงินทุนไหลเข้า

งานวิจัยของ Nakamura และ Oyama (1998) ได้วิเคราะห์ผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นกับประเทศในเอเชีย โดยที่จัดกลุ่มประเทศออกเป็น 4 กลุ่ม กล่าวคือ ไต้หวันและเกาหลี ไทยและสิงคโปร์ อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ และ จีนและมาเลเซีย โดยที่ไทยและสิงคโปร์ถูกวิเคราะห์ไปพร้อมกันด้วยสาเหตุของความคล้ายคลึงทางโครงสร้างเศรษฐกิจ และระดับการพัฒนาผลการศึกษาพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศคู่สัมพันธ์การลงทุนมีความสำคัญต่อปริมาณการลงทุนโดยตรง นอกจากนี้ที่ญี่ปุ่นมาลงทุนในไทยก็เพื่อมาอาศัยการหาตลาดภายในประเทศ อีกทั้งการศึกษานี้

ยังสามารถเปรียบเทียบกับงานของ Chinwanno and Tambunlertchai (1993) และ Jansen(1995) เพราะมีผลการวิเคราะห์ที่พบว่า การลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นทำให้การนำเข้าและการส่งออกระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (trade expansion effect) ซึ่งในทางตรงกันข้ามหากมีการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นไปประเทศพัฒนาแล้วจะเกิดการหดตัวทางการค้าจากการทดแทนกัน (trade substitution effect)

ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีได้หลายมิติ ตัวอย่างหนึ่งจากงานของ Brimble (2000) ได้เสนอไว้ว่าการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีผลเชิงบวกอย่างมากต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ และการจ้างงาน แต่ยังคงต้องกระตุ้นให้ได้ประโยชน์จากการลงทุนจากต่างประเทศโดย การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจไทยกับธุรกิจต่างชาติ การยกระดับเทคโนโลยีและการถ่ายทอดเทคโนโลยี การถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะแก่แรงงาน

2.4.2. การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในอาเซียน

Yamashita (1991) วิเคราะห์ประสบการณ์ของบริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนในอาเซียน ประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการบริหาร ประกอบกับการวิเคราะห์การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ แม้ว่าการลงทุนจากญี่ปุ่นจะเป็นการสร้างงาน หายรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และเสริมสร้างความแข็งแกร่งแก่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง แต่นักลงทุนจากญี่ปุ่นต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวิธีการบริหารแบบญี่ปุ่น เมื่อนำมาใช้กับสมาชิกอาเซียนที่มีความแตกต่างทั้งเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนาที่มีผลต่อวิถีชีวิตและคุณค่า (Value) ส่งผลให้การบริหารงานแบบญี่ปุ่นต้องมีการปรับให้รองรับกับการลงทุนในต่างแดน

Kagami (2009) ได้รวบรวมการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงกับจีนและกับญี่ปุ่น โดยพิจารณาจากเงินทุน 2 ส่วนคือ เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance) และเงินลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ (Foreign Direct Investment) โดยที่ Ueki (2009) ศึกษาการลงทุนของญี่ปุ่นในแถบประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงโดยเปรียบเทียบกับจีนซึ่งผลงานศึกษานี้ถูกตีพิมพ์ในหนังสือของ Kagami (2009) Ueki (2009) ได้ให้ข้อมูลพื้นฐานของการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นสามารถสรุปพอสังเขปได้ว่า ญี่ปุ่นมีการลงทุนในไทยมากที่สุดโดยพิจารณาจากมูลค่าการลงทุนทางตรงสะสมตั้งแต่ปี 2538-2549 มีสัดส่วนถึงร้อยละ 36.57 ของมูลค่าการลงทุนของอาเซียน โดยที่ญี่ปุ่นลงทุนใน CLMV เพียงร้อยละ 5.56 ซึ่งเวียดนามแบ่งสัดส่วนดังกล่าวเกือบทั้งหมดซึ่งมากกว่าทั้งสปป.ลาว และกัมพูชาหลายเท่า โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 5.29 และเวียดนามยังคงมีแนวโน้มที่ญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่การลงทุนในพม่ากลับไม่มีเลย

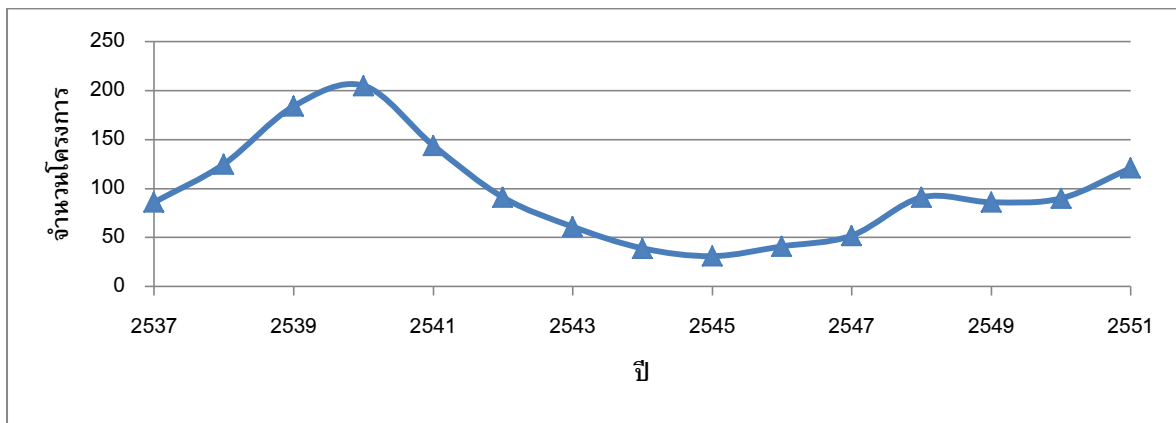
ผลของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศต่อ CLMV มีการศึกษาไว้บ้าง อาทิเช่น Meyer-Stamer Guth และ Iking (2001) ได้สรุปประเด็นการลงทุนในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงไว้ทั้งด้านการส่งเสริมการลงทุน และมาตรการการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน โดยมีการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจรายประเทศ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ทั้งระยะสั้น กลาง และยาว Nguyen (2006) วิเคราะห์ผลของการลงทุนจากต่างประเทศต่อการเติบโตของเศรษฐกิจเวียดนามรายจังหวัด โดยใช้ข้อมูลปี 1996-2003 พบว่าการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ และการเติบโตของเศรษฐกิจก็มีผลต่อการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศใช้เวียดนามเป็นฐานการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม และปัจจัยที่ดึงดูดการลงทุนโดยตรงประกอบไปด้วย การเติบโตของเศรษฐกิจ การสะสมทุนมนุษย์ ระบบสาธารณูปโภค Kotrajaras (2010) ได้ให้ภาพการศึกษาโดยรวมของ CLMV ว่า ประเทศที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสใช้ประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศน้อย เพราะความไม่พร้อมของแรงงานที่ขาดแคลน ความรู้ ความไม่พร้อมของสาธารณูปโภค และการที่มีระดับการติดต่อการค้ากับต่างประเทศต่ำ แต่หากพิจารณากรณีการลงทุนจากญี่ปุ่นต่อ CLMV โดยตรงแล้วพบว่างานศึกษามีไม่มากนักเพราะญี่ปุ่นเองก็ยังไม่ได้ลงทุนในประเทศดังกล่าวมากเว้นแต่เวียดนาม

Uchida and Kudo (2008) ได้ศึกษาข้อริเริ่มความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศ CLMV ใน 3 เวทีคือ Forum for Comprehensive Development of Indochina (1995) the AEM-METI Economic and Industrial Cooperation Committee (AMEICC, 1998) และ the New Concept of Mekong Region Development (2003) ซึ่งรวมถึงเงินช่วยเหลือ ODA นอกจากเงินช่วยเหลือแล้วญี่ปุ่นเริ่มให้ความสนใจในการลงทุนรายประเทศของ CLMV มากขึ้นในบางประเทศ โดยมีข้อสรุปรายประเทศโดยสังเขปดังนี้

1. กัมพูชา: นักลงทุนญี่ปุ่นมีความอ่อนไหวต่อความโปร่งใสในการบริหารประเทศทั้งธรรมาภิบาล ความแน่นอนของนโยบายและการคาดการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้นักลงทุนญี่ปุ่นไม่มั่นใจที่จะลงทุนในกัมพูชา จนกระทั่งมีการลงนามในปี 2550 ในข้อตกลง Agreement between Japan and the Kingdom of Cambodia for the Liberalization, Promotion, and Protection of Investment ซึ่งทำให้บริษัทจากญี่ปุ่นจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบริษัทของกัมพูชาเวลาลงทุนในกัมพูชาซึ่งมีความเสมอภาคทางด้านภาษี และกฎระเบียบ อีกทั้งกัมพูชาให้คำมั่นว่าจะจัดปัญหาอุปสรรคเพื่อเอื้อต่อการลงทุนในอนาคตโดย Sotharith (2010) เป็นอีกงานศึกษาหนึ่งที่ศึกษาการลงทุนของญี่ปุ่นในกัมพูชาพบว่า จำนวนโครงการเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2549 และมูลค่าการลงทุนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน (รูปที่ 2-1 และ รูปที่ 2-2)

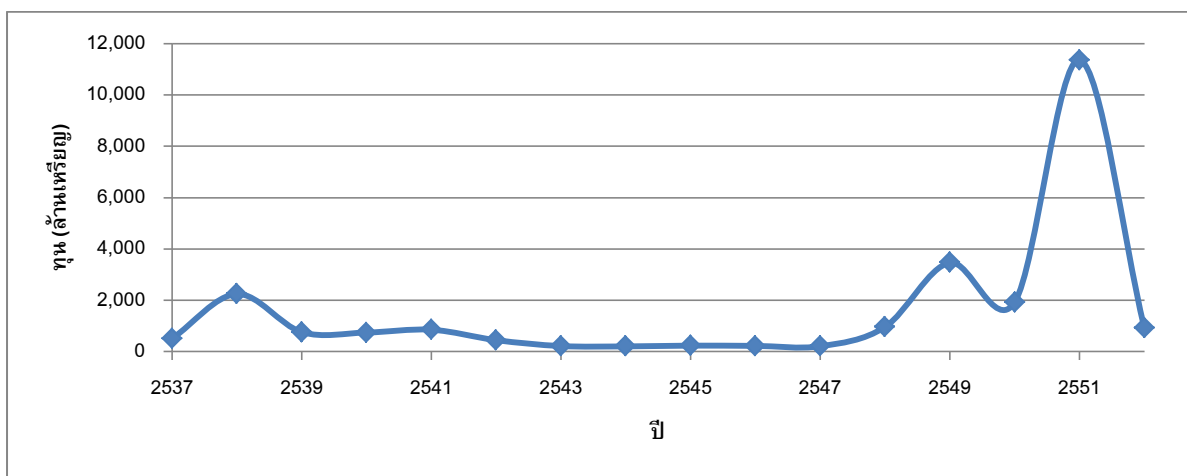
อุปสรรคของการลงทุนของญี่ปุ่นในกัมพูชาคือ ความไม่พร้อมและไม่เพียงพอของระบบสาธารณูปโภคทางด้านการขนส่ง ไฟฟ้า น้ำ ระบบโทรคมนาคม โดยเฉพาะค่าไฟฟ้าที่มีราคาสูงกว่าประเทศข้างเคียง และมีการเก็บค่าไฟฟ้าในราคาสูงกว่าปกติสำหรับหน่วยธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม อีกทั้งอุปสงค์ภายในประเทศยังมีไม่คุ้มเพียงพอสำหรับการลงทุน

รูปที่ 2-1: จำนวนโครงการการลงทุนทางตรงในประเทศกัมพูชา ปี 2537-2551

ที่มา: ปรับปรุงจาก Sotharith (2010)

รูปที่ 2-2: มูลค่าการลงทุนทางตรงในประเทศกัมพูชา ปี 2537-2551

ที่มา: ปรับปรุงจาก Sotharith (2010)

2. สปป.ลาว: การลงทุนของญี่ปุ่นในสปป.ลาวมีจำนวนน้อยมาก ในระหว่างปี 2544-2550 มีโครงการของบริษัทญี่ปุ่นในสปป.ลาวเพียง 29 โครงการ และมีมูลค่าเพียง 418.4 ล้านดอลลาร์ โดยญี่ปุ่นมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 5 รองจากไทย จีน เวียดนาม และฝรั่งเศส ในปี 2551 สปป.ลาวและญี่ปุ่นจึงมีการลงนามในสัญญา Agreement between Japan and the Lao People's

Democratic Republic for the Liberalization, Promotion, and Protection of Investment ซึ่งคาดว่าจะสร้างแรงจูงใจให้กับนักลงทุนญี่ปุ่นได้

3. พม่า: ญี่ปุ่นมีการลงทุนในพม่าน้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นซึ่งไม่เหมือนกับจีนและเกาหลีที่ไปลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงาน

4. เวียดนาม: ญี่ปุ่นมีความสำคัญมากต่อเวียดนามในฐานะที่เป็นประเทศที่มีการลงทุนเป็นอันดับที่ 1 ทั้งนี้เริ่มจากการที่มีการลงนามในข้อตกลง Japan-Vietnam Joint Initiative to Improve the Business Environment with a View to Strengthening Vietnam's Competitiveness (2003) และ Agreement between Japan and the Socialist Republic of Vietnam for the Liberalization, Promotion, and Protection (2003) ซึ่งทำให้นักลงทุนญี่ปุ่นเกิดความมั่นใจในการลงทุนในเวียดนามมากขึ้น นักลงทุนจากญี่ปุ่นจะพิจารณาปัจจัยต่างๆ อาทิเช่น การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเวียดนาม จำนวนแรงงานที่มีทักษะ เครือข่ายพันธมิตรทางอุตสาหกรรม (Industrial Cluster) การเมือง และความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนก่อนที่จะตัดสินใจลงทุนในเวียดนาม ปัญหาของเวียดนามจากการศึกษาของ Uchida and Kudo (2008) คือการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ผู้จัดการระดับกลาง และผู้ที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่น การลงทุนในเวียดนามของญี่ปุ่นมีทั้งภาคอุตสาหกรรมและบริการ ในส่วนของภาคบริการประกอบไปด้วยการก่อสร้าง โลจิสติกส์ โรงแรม และร้านอาหาร ส่วนในภาคอุตสาหกรรม มีทั้งอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นสู่เวียดนามมีแต่ทางด้านการประกอบ การปฏิบัติงาน การบำรุงรักษา และการควบคุมคุณภาพ การถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูงยังไม่เกิดขึ้น เพราะความสามารถในการรับเทคโนโลยียังไม่พร้อม

งานศึกษาล่าสุดของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียโดย Hamanaka (2011) ซึ่งวิเคราะห์การลงทุนในภาคบริการของญี่ปุ่นในอาเซียนพบว่า การลงทุนในภาคบริการของญี่ปุ่นเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยญี่ปุ่นอาศัยสิงคโปร์เป็นฐานในการลงทุนไปยังประเทศอื่นๆ ในอาเซียน (Singapore Shift) ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าวครอบคลุมการขนส่งและการเงิน ในส่วนของการขนส่งนั้นพบว่า อาเซียนกำลังจะเปิดเสรีด้านการขนส่งจึงทำให้ญี่ปุ่นจะใช้โอกาสนี้ในการรุกให้บริการในชาติอาเซียนอื่นๆ ผ่านสิงคโปร์ ส่วนภาคการเงินนั้น การเปิดเสรีภาคบริการในกรอบของอาเซียนยังไม่มีความชัดเจนจึงทำให้ญี่ปุ่นต้องรุกอาเซียนแต่ละประเทศ โดยเริ่มจากสิงคโปร์ และอินโดนีเซียที่เปิดเสรีมากกว่าชาติอื่นๆ อนึ่งในงานศึกษานี้ยังไม่ครอบคลุมถึงผลกระทบต่อกลุ่มประเทศ CLMV

บทที่ 3

การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงข้อตกลงด้านการลงทุน และนโยบายด้านการลงทุนของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) รวมถึงลักษณะของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาภูมิภาค และข้อตกลงด้านการลงทุนในประเทศในอนุภูมิภาคจัดทำประเทศญี่ปุ่น

3.1. ข้อตกลงด้านการลงทุน และลักษณะการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหมายถึงประเทศ 6 ประเทศที่ใช้พื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกัน ซึ่งจะประกอบไปด้วยกัมพูชา สปป.ลาว พม่า ไทย เวียดนาม และพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศจีน 2 มณฑลอันได้แก่ ยูนนานและกวางสี ซึ่งประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่สำคัญของอนุภูมิภาคหากพิจารณาตามแหล่งที่ตั้งเนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับทุกประเทศเว้นแต่เวียดนามและตอนใต้ของประเทศจีน ในอดีตที่ผ่านมาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหรือแถบอินโดจีนมีความสำคัญต่อประเทศไทยในแง่ของความมั่นคงเนื่องจากประเทศอื่นๆ นอกจากประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ แต่หลังจากการล่มสลายของลัทธิสังคมนิยมในช่วงทศวรรษ 1990 ทำให้ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเริ่มทวีความสำคัญในแง่เศรษฐกิจ โดยสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้มีนโยบายในการส่งเสริมการค้ากับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง หรือที่เรียกว่า “นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในปี ค.ศ. 1987 เพื่อสร้างสันติภาพภายในอนุภูมิภาคผ่านความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน รวมไปถึงการผลักดันให้มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 1 ที่จังหวัดหนองคาย ในปี ค.ศ. 1989 ภายใต้การสนับสนุนของประเทศออสเตรเลีย

ในปี ค.ศ. 1992 ทาง Asian Development Bank (ADB) ได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Regional Cooperation in the GMS) โดยทาง ADB ให้การสนับสนุนทางด้านความช่วยเหลือทางเทคนิคและเงินทุนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคและลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ซึ่งจากการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 3 ได้มีการตกลงแผนพัฒนาอนุภูมิภาค 2008-2012(Plan of Action for GMS Development) หรือที่เรียกว่า the Vientiane Plan of Action for GMS Development โดยแบ่งด้านที่สำคัญออกเป็น 9 ด้าน ประกอบไปด้วย การขนส่ง พลังงาน การติดต่อสื่อสาร การเกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า และการลงทุน

แผนการดำเนินงานด้านการลงทุนจะถูกสร้างและพิจารณาโดย GMS Business Forum ซึ่งกลุ่มประเทศ GMS จะเน้นความร่วมมือด้านการลงทุนใน 3 ด้านคือ

- 1) การส่งเสริมการลงทุน
- 2) การอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน
- 3) การปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

โดยแผนการดำเนินงานในด้านความร่วมมือด้านการลงทุนจะประกอบไปด้วย

- 1) การสร้างศักยภาพด้านสถาบัน (Institutional Capacity) เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกทางการลงทุนในกลุ่มประเทศ GMS
- 2) การปรับปรุงสถาปัตยกรรมข้อมูล (Information Architecture) สำหรับการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน
- 3) การให้การสนับสนุนแก่ GMS Business Forum
- 4) การเพื่อความเข้มแข็งในโครงสร้างด้านกฎระเบียบและสิ่งจูงใจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
- 5) การออกแบบและดำเนินการกลไกความร่วมมือด้านการลงทุนในกลุ่มประเทศ GMS
- 6) การออกแบบและดำเนินการกระบวนการอนุมัติการลงทุนที่รวดเร็ว (Fast-Track Approval Procedures for Investment) ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความร่วมมือทางด้านการลงทุนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะยังไม่มีความคืบหน้าไปมากนัก แต่แผนการปฏิบัติงานทางด้านการขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าซึ่งมีความคืบหน้ามาก เช่น โครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งภายใต้กรอบความร่วมมือด้านการขนส่งข้ามแดน (Cross-Border Transport Agreement: CBTA) ก็น่าจะช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศในการลงทุนของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงดีขึ้น

ปัญหาด้านบรรยากาศในการลงทุนที่สำคัญของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงคือ ปัญหาการคอร์รัปชัน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน และการปกป้องนักลงทุน ดังแสดงในตารางที่ 3-1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนามที่ยังมีปัญหาด้านกฎระเบียบการลงทุน การพัฒนาระบบการเงินและความโปร่งใสเป็นอย่างมากซึ่งส่งผลให้ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งธุรกิจ การดำเนินธุรกิจ และการลงทุนอยู่ในระดับที่สูง อีกทั้งยังมีขนาดตลาดที่เล็ก รายได้ต่อหัวประชากรที่ต่ำ และทักษะฝีมือแรงงานที่ต่ำ ทำให้ความสามารถในการดึงดูดการลงทุนของภูมิภาคดังกล่าวยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำ

ตารางที่ 3-1: ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

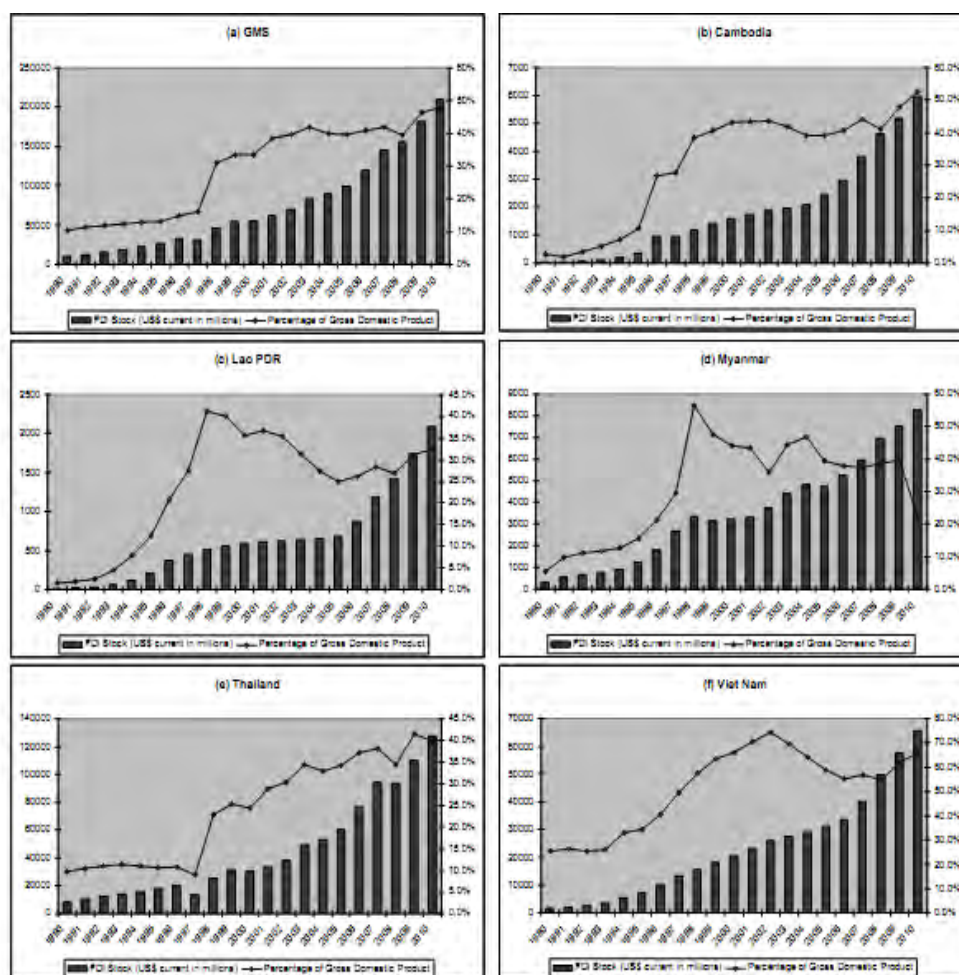
ประเทศ	Ease of Doing Business Ranking (2012) จาก 183 ประเทศ	Protecting Investor Ranking (2012) จาก 183 ประเทศ	Country Credit Ranking (2011) จาก 178 ประเทศ	Corruption Perception Index Ranking (2011) จาก 183 ประเทศ
กัมพูชา	138	79	132	164
สปป.ลาว	165	182	119	154
พม่า	-	-	-	180
เวียดนาม	98	166	80	112
ไทย	17	13	49	80
จีน	91	97	22	75

ที่มา: World Bank 2012 (Ease of Doing Business และ Protecting Investor), Institutional Investors' global country credit survey 2011 (Country Credit) และ Transparency Institutional 2011 (Corruption Perception Index)

อย่างไรก็ดีประเทศส่วนมากในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีข้อได้เปรียบจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร การมีค่าจ้างแรงงานที่ถูก รวมถึงมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วและมีระดับการเปิดประเทศที่มากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าตามกรอบความร่วมมือ GMS จึงน่าจะเพิ่มการดึงดูดในการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนซึ่งเราจะเห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเวียดนาม ดังแสดงให้เห็นในรูปที่ 3-1

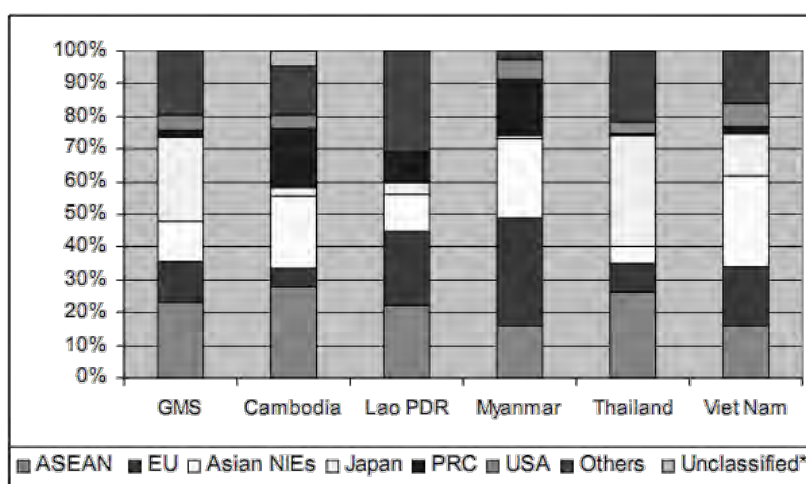
หากพิจารณาถึงประเทศที่เข้ามาลงทุนในกลุ่มประเทศ GMS จะพบว่า นักลงทุนหลักจะมาจากกลุ่มประเทศอาเซียน ญี่ปุ่น จีน และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชียซึ่งประกอบไปด้วยฮ่องกง เกาหลี และได้หวัน ดังแสดงให้เห็นในรูปที่ 3-2 โดยประเทศญี่ปุ่นมีการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศรวมในอนุภูมิภาคประมาณร้อยละ 30 ของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศรวมในช่วงปี ค.ศ. 2000-2008 โดยมีการลงทุนหลักในประเทศไทยและเวียดนาม

รูปที่ 3-1: FDI stock และสัดส่วนของ FDI ต่อ GDP ของประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ที่มา: UNCTADStat (2011)

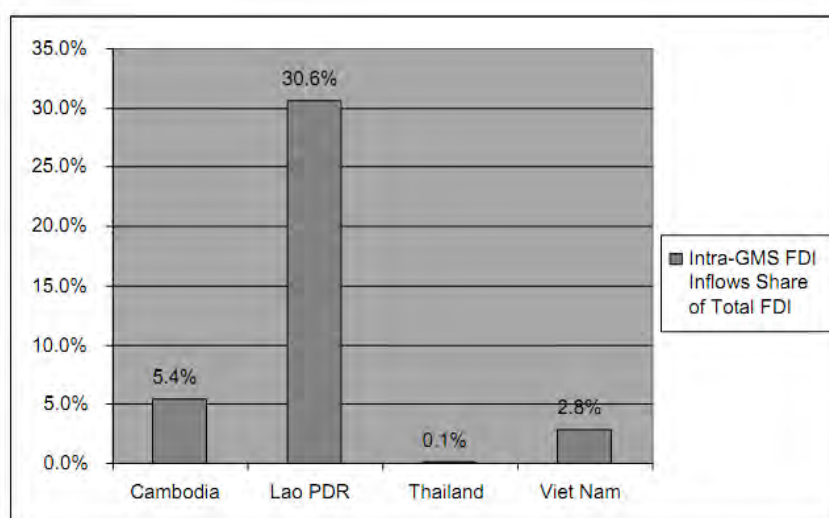
รูปที่ 3-2: การไหลเข้าของ FDI ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงระหว่างปีค.ศ. 2000-2008 จำแนกตามประเทศผู้ลงทุน

ที่มา: ASEAN Statistical Yearbook 2008

หากพิจารณาถึงการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศภายในอนุภูมิภาคเองจะพบว่าประเทศ สปป.ลาวเป็นประเทศที่รับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศภายในอนุภูมิภาคมากที่สุด คือ ประมาณ 1 ใน 3 ของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่ได้รับทั้งหมด โดยประเทศไทยเป็นประเทศ ผู้ลงทุนหลักในประเทศสปป.ลาว ดังแสดงในรูปที่ 3-3

รูปที่ 3-3: สัดส่วนของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศภายในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างปีค.ศ. 1995-2005

ที่มา: Statistics of Foreign Direct Investment in ASEAN, ASEAN (2006)

หากพิจารณาเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศกัมพูชาจะพบว่ามีความโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยผู้ลงทุนที่สำคัญคือประเทศจีน ไต้หวัน เกาหลี ฮองกง และเวียดนาม รวมถึงประเทศใน ภูมิภาคอาเซียน เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นรวมทั้งประเทศไทยเองมีบทบาทต่อ การลงทุนในประเทศกัมพูชาน้อย และไม่ต่อเนื่อง (ตารางที่ 3-2) ส่วนสาขาการผลิตที่มีการลงทุนขนาดใหญ่ตลอดช่วงที่ผ่านมา คือ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเกษตร ยาง และการท่องเที่ยว (ตารางที่ 3-3) เป็นที่สังเกตว่า สาขาการผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจาก กัมพูชามีต้นทุนค่าแรงค่อนข้างต่ำโดยเปรียบเทียบ อีกทั้งการผลิตเป็นการผลิตเพื่อส่งออกซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าจะส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น เพราะกัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็น การทั่วไป (Generalized System of Preferences: GSP) จากญี่ปุ่น

ตารางที่ 3-2: มูลค่าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในโครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุนใน
กัมพูชา ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2552 วันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553 และวันที่ 1 ม.ค. - 31
ต.ค. 2554

ลำดับ ที่	ประเทศ	1 ม.ค. - 31ธ.ค. 2552		ลำดับ ที่	ประเทศ	1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553	
		จำนวน โครงการที่มี ส่วนถือหุ้น	มูลค่าจด ทะเบียนใน ส่วนที่ถือหุ้น (ดอลลาร์ สหรัฐ)			จำนวน โครงการที่มี ส่วนถือหุ้น	มูลค่าจด ทะเบียนใน ส่วนที่ถือหุ้น (ดอลลาร์ สหรัฐ)
1	กัมพูชา	32	26,998,500	1	กัมพูชา	34	33,352,300
2	จีน	28	42,330,000	2	ไต้หวัน	21	24,900,000
3	เวียดนาม	13	24,700,000	3	จีน	18	26,750,000
4	เกาหลี	11	9,210,000	4	เกาหลี	11	16,910,000
5	สิงคโปร์	7	6,510,000	5	ฮ่องกง	9	11,500,000
6	ไต้หวัน	6	6,000,000	6	เวียดนาม	8	17,330,000
7	ไทย	5	15,500,000	7	มาเลเซีย	5	15,815,000
8	ฮ่องกง	2	2,000,000	8	สิงคโปร์	5	6,385,000
9	อังกฤษ	2	2,000,000	9	อเมริกา	5	3,340,000
10	ฝรั่งเศส	2	1,600,000	10	อังกฤษ	3	1,592,700
11	ออสเตรเลีย	2	1,221,250	11	ออสเตรเลีย	2	1,800,000
12	อินโดนีเซีย	2	1,170,000	12	แคนาดา	2	1,500,000
13	ญี่ปุ่น	2	1,070,000	13	เดนมาร์ก	1	9,200,000
14	รัสเซีย	1	2,000,000	14	อิสราเอล	1	1,000,000
15	อเมริกา	1	1,062,000	15	ไทย	1	1,000,000
16	แคนาดา	1	1,000,000	16	เบลเยียม	1	425,000
17	อินเดีย	1	1,000,000				
18	สเปน	1	1,000,000				
19	ไซปรัส	1	950,000				
20	เนเธอร์แลนด์	1	840,750				
21	มาเลเซีย	1	800,000				
22	อิตาลี	1	50,000				
รวม			149,012,500	รวม			172,800,000

ตารางที่3-2 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเทศ	1 ม.ค. - 31 ต.ค. 2554	
		จำนวนโครงการที่มี ส่วนถือหุ้น	มูลค่าจดทะเบียนในส่วนที่ถือหุ้น (ดอลลาร์สหรัฐ)
1	กัมพูชา	26	32,495,000
2	เกาหลีใต้	24	34,410,000
3	ไต้หวัน	20	38,890,000
4	จีน	16	39,480,000
5	ฮ่องกง	16	22,000,000
6	เวียดนาม	9	155,250,000
7	มาเลเซีย	6	8,650,000
8	อเมริกา	4	2,830,000
9	ญี่ปุ่น	3	1,000,000
10	อังกฤษ	2	3,000,000
11	ออสเตรเลีย	2	1,200,000
12	มาเก๊า	1	800,000
13	เกาหลีเหนือ	1	500,000
รวม			341,205,000

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์. (2553-2555) อ้างจาก Cambodia Investment Board

หมายเหตุ: ลำดับตามจำนวนโครงการที่ได้รับการอนุมัติ

ตารางที่ 3-3: โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาที่ได้รับอนุมัติจาก Cambodia Investment Board ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2552 วันที่ 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553 และวันที่ 1 ม.ค. - 30 ต.ค. 2554 จำแนกตามวัตถุประสงค์ของกิจการ

ลำดับ ที่	ประเภท	1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2552		ลำดับ ที่	ประเภท	1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 2553	
		จำนวน โครงการ ที่อนุมัติ	ทุนจดทะเบียน (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)			จำนวน โครงการ ที่อนุมัติ	ทุนจดทะเบียน (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)
1	เครื่องนุ่งห่ม	23	23,000,000	1	เครื่องนุ่งห่ม	40	41,800,000
2	อุตสาหกรรมเกษตร	19	35,500,000	2	อุตสาหกรรมเกษตร	13	38,700,000
3	การท่องเที่ยว	13	17,000,000	3	ยาง	9	28,300,000
4	รองเท้า	7	7,000,000	4	รองเท้า	8	11,000,000
5	เหมืองแร่	6	7,000,000	5	พลังงาน	4	20,000,000
6	พลังงาน	5	14,212,500	6	อาหาร	4	7,500,000
7	ไม้	4	4,800,000	7	การขนส่ง	2	3,000,000
8	อาหาร	2	3,000,000	8	การท่องเที่ยว	2	2,000,000
9	อาหารสัตว์	2	2,000,000	9	เหมืองแร่	2	2,000,000
10	ผลิตภัณฑ์ยา	2	2,000,000	10	พลาสติก	2	2,000,000
11	ปุ๋ย	1	15,000,000	11	อาหารสัตว์	1	1,000,000
12	โทรคมนาคม	1	2,000,000	12	ปศุสัตว์	1	1,000,000
13	วัสดุก่อสร้าง	1	1,500,000	13	โรงแรม	1	1,000,000
14	โครงสร้างพื้นฐาน	1	1,000,000	14	โลหะ	1	1,000,000
15	สินค้าอุปโภคบริโภค	1	1,000,000	15	รถยนต์	1	1,000,000
16	โลหะ	1	1,000,000	16	น้ำดื่ม	1	1,000,000
17	พลาสติก	1	1,000,000	17	ถุงเท้า	1	1,000,000
18	ถุงเท้า	1	1,000,000	18	ไม้	1	1,000,000
19	ยาสูบ	1	1,000,000	19	สินค้าอุปโภคบริโภค	1	500,000
20	น้ำประปา	1	1,000,000	20	อื่นๆ	7	8,000,000
21	อื่นๆ	7	8,000,000				
รวม		100	149,012,500	รวม		102	172,800,000

ตารางที่ 3-3 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภท	1 ม.ค. –30ต.ค. 2554	
		จำนวนโครงการที่อนุมัติ	ทุนจดทะเบียน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1	เครื่องนุ่งห่ม	64	109,200,000
2	ยาง	12	159,000,000
3	การท่องเที่ยว	5	13,500,000
4	สิ่งทอ	6	8,000,000
5	รองเท้า	6	6,000,000
6	เหมืองแร่	3	12,000,000
7	วัสดุก่อสร้าง	1	10,000,000
8	น้ำดื่ม	1	7,000,000
9	เครื่องหนัง	1	1,000,000
10	การประกอบชิ้นส่วน	1	1,000,000
11	โทรคมนาคม	1	1,000,000
12	อื่นๆ	15	13,505,000
รวม		116	341,205,000

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์. (2553-2555) อ้างจาก Cambodia Investment Board

หมายเหตุ: ลำดับตามจำนวนโครงการที่ได้รับการอนุมัติ

หากพิจารณาเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศสปป.ลาว จะพบว่าการปรับตัวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยประเทศผู้ลงทุนที่สำคัญได้แก่ ไทย จีน และเวียดนามและมีการลงทุนหลักในส่วนของการผลิตไฟฟ้า ภาคการเกษตร และเหมืองแร่ ดังแสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3-4: มูลค่าการลงทุนที่ได้รับการอนุมัติในประเทศสปป.ลาว ปี พ.ศ.2546-2551 จำแนกตามประเทศ และสาขาการผลิต

(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2546-51
รวม	466	533	1,245	2,700	1,137	1,216	7,297
รายประเทศ							
ไทย	96	57	451	655	93	375	1,728
จีน	120	28	58	423	496	107	1,233
เวียดนาม	9	63	43	261	156	149	682
ฝรั่งเศส	18	3	370	12	13	1	416
ญี่ปุ่น	3	5	4	402	6	1	421
อินเดีย	0	0	0	350	0	0	350
ออสเตรเลีย	2	293	21	1	14	2	332
เกาหลี	14	14	10	164	82	60	344
มาเลเซีย	71	3	3	3	53	0	134
สิงคโปร์	36	3	1	43	16	1	101
อื่นๆ	98	64	282	385	208	519	1,556
รายสาขา							
การผลิตกระแสไฟฟ้า	86	6	1,065	1,777	361	640	3,934
เกษตรกรรม	17	76	17	459	184	78	831
เหมืองแร่	21	312	94	74	115	102	718
อุตสาหกรรมและ หัตถกรรม	81	35	15	123	134	157	545
บริการ	60	17	21	12	181	24	316
การค้า	140	19	8	86	14	13	280
การก่อสร้าง	3	10	2	131	0	67	212
โรงแรมและภัตตาคาร	49	7	13	32	58	29	189
อื่นๆ	9	51	11	7	90	106	273

ที่มา: International Monetary Fund (2009)

ในส่วนของประเทศพม่า จากตารางที่ 3-5 จะเห็นได้ว่าการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในปี 2553-2554 ที่พมามีนโยบายในการเปิดประเทศมากยิ่งขึ้น

จะเห็นแนวโน้มของการเพิ่มของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยประเทศผู้ลงทุนหลักจะประกอบไปด้วยจีน ฮองกง และไทย และการลงทุนจะเน้นหนักในภาคพลังงาน น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เหมืองแร่ และเกษตรกรรม

ตารางที่ 3-5: มูลค่าการลงทุนที่ได้รับการอนุมัติในประเทศพม่า ปี พ.ศ. 2550 – 2555 จำแนกตามประเทศ และสาขาการผลิต

(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี	2550-2551	2551-2552	2552-2553	2553-2554	2554-2555 (เม.ย.-พ.ย.)	2550-2555
รวม	205.72	984.76	329.58	19,997.97	4,369.48	25,887.51
รายประเทศ						
จีน	0.00	856.00	2.50	8,269.23	4,343.98	13,471.70
ฮ่องกง	0.00	0.00	6.00	5,798.28	0.00	5,804.28
ไทย	16.22	15.00	15.25	2,945.00	0.00	2,991.47
เกาหลีใต้	12.00	(-) 3.990	0.00	2,675.40	23.14	2,710.54
มาเลเซีย	0.00	0.00	237.60	76.75	2.36	316.71
สิงคโปร์	38.00	0.00	27.23	226.17	0.00	291.40
อินเดีย	137.00	0.00	0.00	0.00	0.00	137.00
รัสเซีย	0.00	94.00	0.00	0.00	0.00	94.00
สหรัฐอเมริกา	0.00	0.00	41.00	0.00	0.00	41.00
เวียดนาม	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00	20.00
ญี่ปุ่น	0.00	3.76	0.00	7.14	0.00	10.90
เยอรมัน	2.50	0.00	0.00	0.00	0.00	2.50
รายสาขา						
พลังงาน	0.00	0.00	0.00	8,218.52	4,343.98	12,562.50
น้ำมัน และก๊าซ	170.00	114.00	278.60	10,179.30	0.00	10,741.90
เหมืองแร่	5.00	856.00	2.50	1,396.08	0.00	2,259.57
เกษตรกรรม	0.00	0.00	0.00	138.75	0.00	138.75
อุตสาหกรรมการผลิต	18.72	0.00	6.00	65.32	25.50	115.55
โรงแรมและการท่องเที่ยว	0.00	15.00	15.25	0.00	0.00	30.25
อสังหาริมทรัพย์	0.00	(-) 0.232	27.23	0.00	0.00	27.23
ประมง	12.00	0.00	0.00	0.00	0.00	12.00

ที่มา: Central Statistical Organization (2011)

ส่วนประเทศเวียดนามผู้ลงทุนสำคัญ ได้แก่ ประเทศอเมริกา เกาหลีใต้ สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ และหมู่เกาะเคย์แมน ส่วนประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการลงทุนในประเทศเวียดนามเช่นกัน โดยการลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอสังหาริมทรัพย์ การผลิต ไฟฟ้า ก๊าซ และเครื่องปรับอากาศ โรงแรมและภัตตาคาร และก่อสร้าง (ตารางที่ 3-6)

ตารางที่ 3-6: มูลค่าการลงทุนในโครงการที่ได้รับอนุมัติในประเทศเวียดนาม ปี ค.ศ. 2009-2010
จำแนกตามประเทศ และสาขาหลัก

(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ/ สาขา	2009		ประเทศ/ สาขา	2010	
	จำนวนโครงการ	มูลค่าจดทะเบียน		จำนวนโครงการ	มูลค่าจดทะเบียน
รายประเทศ					
อเมริกา	70	9,945.1	สิงคโปร์	111	4,585.6
หมู่เกาะเคย์แมน	5	2,203.4	เกาหลีใต้	313	2,545.2
เกาหลีใต้	315	1,911.5	เนเธอร์แลนด์	16	2,417.5
ซามัว	6	1,766.4	ญี่ปุ่น	144	2,399.0
ไต้หวัน	95	1,626.5	อเมริกา	64	1,936.0
อังกฤษ	38	1,101.4	ไต้หวัน	126	1,453.1
สิงคโปร์	115	922.5	อังกฤษ	28	823.1
ฮ่องกง	50	774.9	จีน	105	685.0
ญี่ปุ่น	102	715.0	หมู่เกาะเคย์แมน	5	565.8
จีน	76	380.0	มาเลเซีย	31	491.3
รายสาขา					
โรงแรมและภัตตาคาร	45	9,156.8	อสังหาริมทรัพย์	33	6,827.9
อสังหาริมทรัพย์	254	7,808.4	การผลิต	478	5,979.3
การผลิต	388	3,942.8	ไฟฟ้าก๊าซและเครื่องปรับอากาศ	6	2,952.6
ก่อสร้าง	124	652.0	ก่อสร้าง	174	1,816.0
เหมืองแร่	6	397.0	ขนส่งและการสื่อสาร	20	881.0
ขนส่ง และการสื่อสาร	131	299.8	ค้าส่ง/ ค้าปลีก;ซ่อมรถยนต์	177	462.1
ค้าส่ง/ ค้าปลีก;ซ่อมรถยนต์	152	261.1	ที่พักอาศัย	39	315.5
ไฟฟ้าก๊าซและเครื่องปรับอากาศ	32	183.9	สุขภาพและงานเพื่อสังคม	9	205.6
เกษตรกรรมและป่าไม้	28	128.5	การสื่อสาร	73	106.5
นันทนาการและกีฬา	13	107.4	การศึกษา	8	74.7
รวม	1,208	23,107.3	รวม	1,237	19,886.1

ที่มา: General Statistics Office of Vietnam (2011)

ในส่วนของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทยจะพบว่าระดับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมีแนวโน้มลดลงอย่างหนักนับจากปีพ.ศ. 2551 เป็นต้นมา ทั้งนี้เป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินโลกในช่วงปีดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปลดลงเป็นอย่างมาก โดยผู้ลงทุนหลักในประเทศไทยคือประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ ฮองกง สวิตเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา และการลงทุนส่วนมากจะมาในภาคอุตสาหกรรมดังแสดงในตารางที่ 3-7

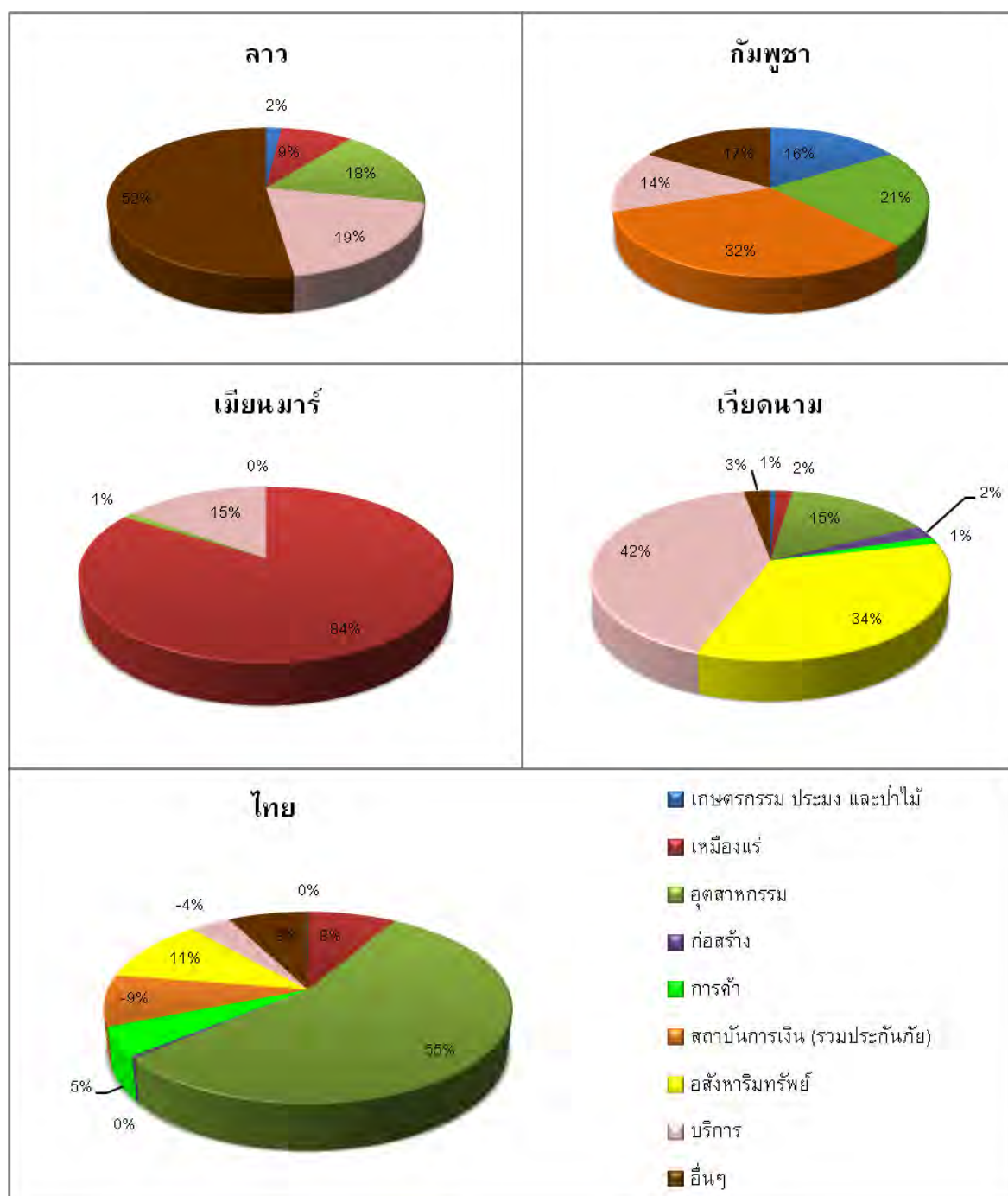
ตารางที่ 3-7: เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2549-2553 จำแนกตามประเทศและประเภทธุรกิจ

(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี	2549	2550	2551	2552	2553	2549-2553
รวม	10,479.74	10,272.66	7,542.71	4,494.89	4,986.20	37,776.20
รายประเทศ						
ญี่ปุ่น	2,576.42	3,154.84	2,002.90	2,713.61	1,092.98	11,540.75
สิงคโปร์	4,279.94	2,447.66	210.29	575.71	232.53	7,746.13
เนเธอร์แลนด์	262.25	819.45	250.90	380.32	682.09	2,395.01
ฮ่องกง	-77.84	360.99	924.78	126.91	436.76	1,771.60
สวิตเซอร์แลนด์	153.90	172.97	442.02	74.87	0.07	843.83
สหรัฐอเมริกา	165.78	623.92	-214.50	-339.37	516.94	752.77
สหราชอาณาจักร	212.91	349.06	67.25	-17.30	114.18	726.10
มาเลเซีย	321.82	23.99	51.36	83.60	106.36	587.13
เกาหลีใต้	79.48	73.89	82.09	105.27	139.80	480.53
ฝรั่งเศส	24.54	100.34	-9.06	162.58	183.26	461.66
อื่นๆ	2,480.47	2,145.37	3,734.53	628.51	1,481.05	10,469.93
รายสาขา						
อุตสาหกรรม	4,068.87	3,718.30	5,936.68	3,885.39	3,187.96	20,797.20
อสังหาริมทรัพย์	262.64	1,207.54	1,033.48	729.75	609.72	3,843.13
สถาบันการเงิน	2,490.21	1,819.27	305.58	-1,063.93	-168.05	3,383.08
การลงทุนและบริษัทโฮลดิ้ง	2,133.33	321.81	6.78	0.91	13.84	2,476.67
การค้า	787.97	611.30	38.14	326.10	569.16	2,332.67
บริการ	711.19	1,126.92	430.13	-214.94	221.53	2,274.83
เหมืองแร่และย่อยหิน	206.05	839.74	0.05	549.75	341.88	1,937.47
เกษตร	-1.94	3.17	9.32	7.40	5.95	23.90
การก่อสร้าง	-86.00	35.37	-36.82	22.19	-223.28	-288.54
อื่น ๆ	-92.60	589.20	-180.66	252.25	427.45	995.64

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2012)

รูปที่ 3-4: ร้อยละของการลงทุนทางตรงไหลเข้าในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ปี พ.ศ. 2552 จำแนกตามประเทศ และสาขาการลงทุน

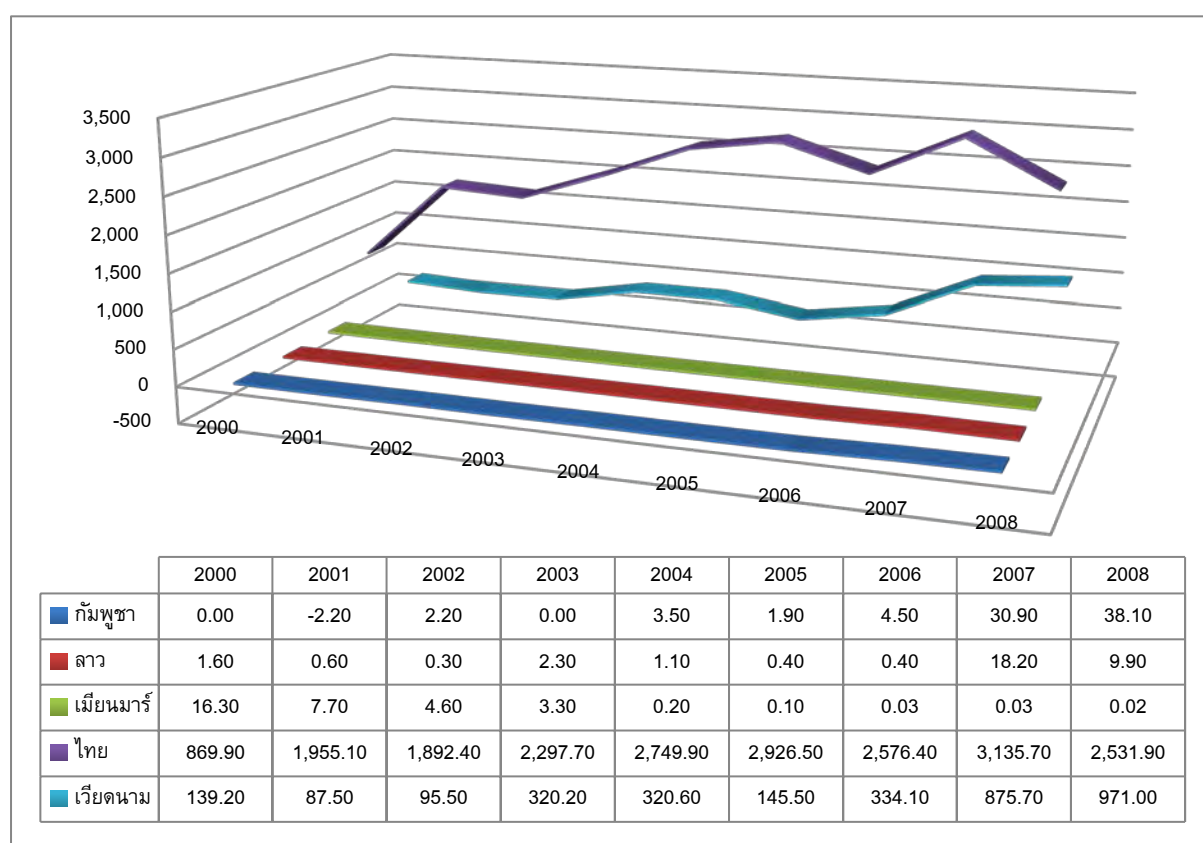
ที่มา: ASEAN Investment Report (2011)

รูปที่ 3-4 จะเป็นการเปรียบเทียบการไหลเข้าของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศมายังภาคส่วนต่างๆ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในกรณีของประเทศสปป.ลาว เงินทุนจะไหลเข้ามาหลักๆ ในภาคอื่นๆ ซึ่งคือผลิตไฟฟ้าและพลังงาน สำหรับประเทศกัมพูชาจะไปที่

สถาบันการเงินและอุตสาหกรรม ในส่วนของประเทศพม่าจะเข้ามาในภาคเหมืองแร่เป็นหลัก และในประเทศเวียดนาม เงินทุนจะไหลเข้ามาที่ภาคอสังหาริมทรัพย์และบริการ ส่วนประเทศไทยจะมีเงินทุนไหลเข้ามากที่สุดมายังภาคอุตสาหกรรม

หากพิจารณาเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามายังอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในรูปที่ 3-5 จะพบว่าประเทศไทยยังคงเป็นผู้รับเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดของประเทศญี่ปุ่น แต่มีการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะนับจากปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาซึ่งจะแสดงให้เห็นในตารางที่ 3-8

รูปที่ 3-5: มูลค่าเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ไหลเข้าประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ปี ค.ศ. 2000-2008 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา: ASEAN Statistics Yearbook (2008)

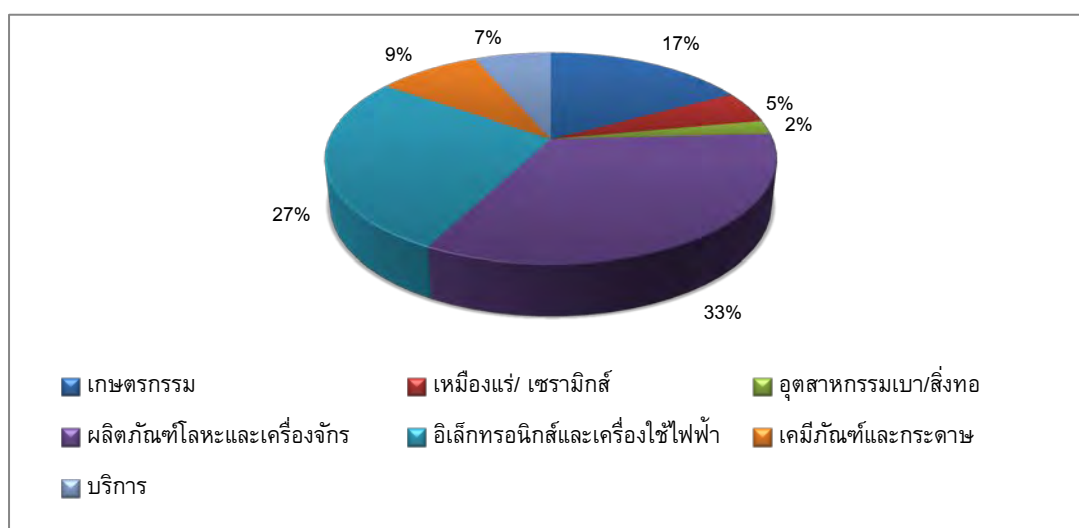
ตารางที่ 3-8: มูลค่าและร้อยละของเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ไหลเข้าประเทศในกลุ่ม
อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ปี พ.ศ. 2550-2551

(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี ประเทศ	2550		2551	
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ
กัมพูชา	30.90	0.761	38.10	1.073
สปป.ลาว	18.20	0.448	9.90	0.279
พม่า	0.03	0.001	0.02	0.001
ไทย	3,135.70	77.224	2,531.90	71.303
เวียดนาม	875.70	21.566	971.00	27.345
รวม	4,060.53	100.000	3,550.92	100.000

ที่มา: ASEAN Statistics Yearbook (2008)

รูปที่ 3-6: ร้อยละของการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับอนุมัติในประเทศไทย ในปี
พ.ศ. 2552 จำแนกรายสาขา

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (2554)

หากพิจารณาจากรูปที่ 3-6 ซึ่งแสดงสัดส่วนของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยจำแนกตามรายสาขาในปี พ.ศ. 2552 จะพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นจะเน้นหนักที่ภาคผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักร (ซึ่งรวมยานยนต์และชิ้นส่วน) ภาคอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประเทศญี่ปุ่นนับได้ว่าเป็นประเทศผู้ลงทุนที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะในประเทศไทยและประเทศเวียดนาม รวมถึงมีแนวโน้มการลงทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในประเทศเวียดนามและกัมพูชา ซึ่งในส่วนถัดไปคณะผู้วิจัยจะทำการพิจารณาถึงนโยบายการลงทุนในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้การลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นมายังอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเพิ่มสูงขึ้น

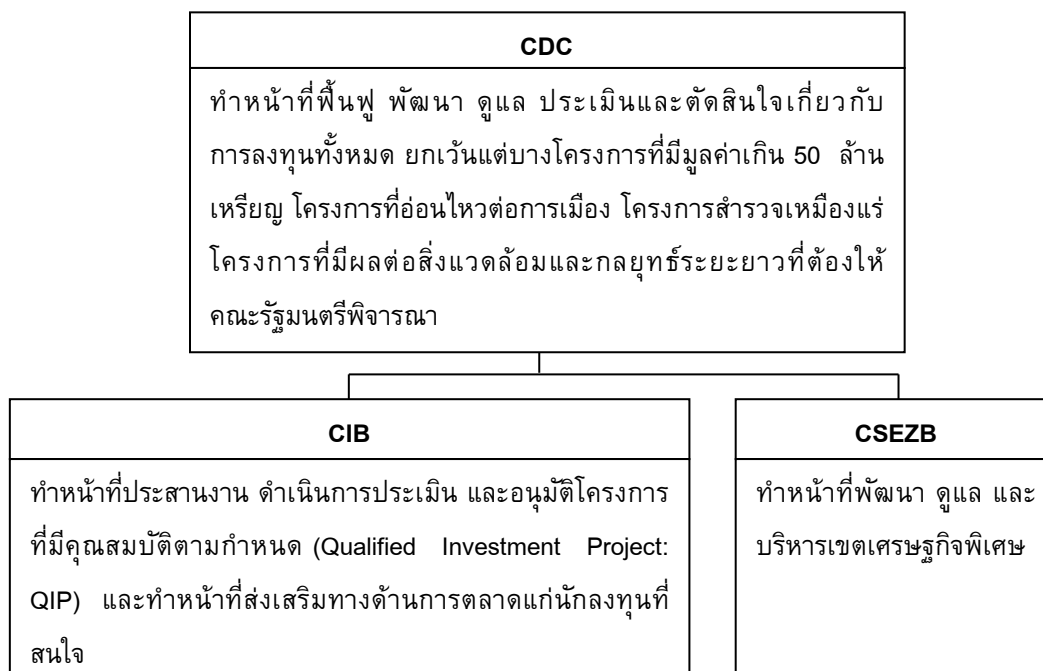
3.2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุนของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

ในส่วนนี้จะพิจารณานโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศกัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม โดยจะรวบรวมเฉพาะในส่วนของนโยบายส่งเสริมการลงทุนทั่วไป

3.2.1. กัมพูชา

หน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของกัมพูชาคือ สภาเพื่อการพัฒนา กัมพูชา (The Council for the Development of Cambodia หรือ CDC) โดยทำหน้าที่ดูแล และอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนทั้งหมด โดยเฉพาะการอนุมัติโครงการแก่ภาคเอกชน ซึ่งทำหน้าที่เบ็ดเสร็จเพียงแห่งเดียวในการให้บริการ (One Stop Service) ตั้งแต่ตอบรับเอกสาร พิจารณาอนุมัติการออกใบรับรองการจดทะเบียนเพื่อให้เกิดการลงทุนตามที่ได้ขออนุมัติ ทั้งนี้มีหน่วยงานในสังกัดที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนคือ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของกัมพูชา (Cambodian Investment Board หรือ CIB) และ คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Cambodian Special Economic Zone Board หรือ CSEZB) CSEZB ถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2548 ภายใต้การกำกับดูแลของ CDC เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และทำหน้าที่ให้บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) แก่นักลงทุนที่ทำธุรกรรมในโครงการที่ได้รับการอนุมัติเพื่อการนำเข้าและส่งออก (ดังรูปที่ 3-7)

รูปที่ 3-7: โครงสร้างหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของกัมพูชา

ที่มา: สรุปจาก www.cambodiainvestment.gov.kh

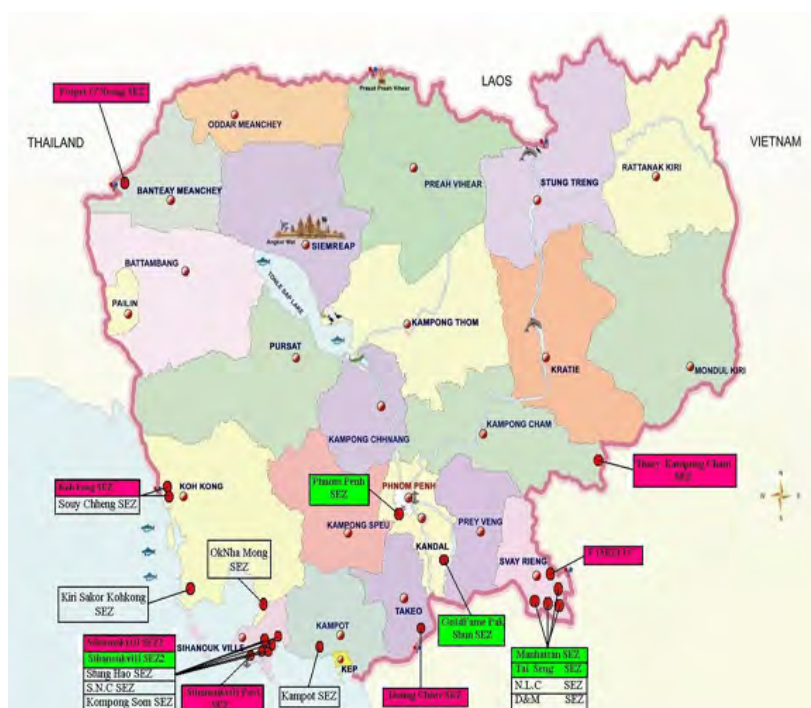
รัฐบาลกัมพูชาได้ให้ความสำคัญต่อการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก และให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนต่างชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีสิทธิประโยชน์ อาทิเช่น การโอนเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรี การให้สิทธิเป็นเจ้าของสินทรัพย์ทุกอย่างยกเว้นที่ดินซึ่งอนุญาตให้มีสัญญาเช่าได้นานถึง 99 ปี ในบางกิจการนักลงทุนจากต่างประเทศสามารถถือหุ้นได้ร้อยละ 100 การรับประกันนักลงทุนในการกำหนดราคาสินค้าที่ผลิตขึ้น การจ้างแรงงานจากต่างประเทศกรณีที่ขาดแคลนแรงงาน การพัฒนา และปรับปรุงกฎระเบียบอย่างต่อเนื่องเพื่อเอื้อต่อการลงทุน

การให้แรงจูงใจของการลงทุนในกัมพูชาสำหรับโครงการที่มีคุณสมบัติตามกำหนด (Qualified Investment Project: QIP) จะมีทั้งการให้มีการหักค่าเสื่อมราคาแบ่งพิเศษร้อยละ 40 ของมูลค่าทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินของใหม่หรือของเก่าที่ถูกใช้ในกระบวนการผลิต การยกเว้นภาษีจากกำไรนานถึง 9 ปี และการยกเว้นภาษีเครื่องมือ วัสดุก่อสร้าง สินค้าขั้นกลางที่ใช้ในการผลิตในโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้วแบบ QIP และยังมีการยกเลิกเก็บภาษีส่งออกสำหรับโครงการ QIP อีกด้วย (รายละเอียดดูจากภาคผนวก ข.) แต่ในบางธุรกิจนั้นอาจจะไม่สามารถขอรับสิทธิพิเศษจากการลงทุนได้นั้นคือ ธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ เช่น คำส่ง คำปลีก และสินค้าปลอดภาษี การให้บริการขนส่ง ร้านอาหาร การให้บริการท่องเที่ยว ธุรกิจการพนัน ธุรกิจการเงินการธนาคาร ธุรกิจสื่อ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรไม้ ธุรกิจโรงแรมระดับกลางและระดับล่าง และรีสอร์ท ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจวิชาชีพ

ขณะที่ธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน คือ อุตสาหกรรมสนับสนุนกิจการการส่งออก อาหารสัตว์ เครื่องหนัง โลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้สำนักงาน เครื่องกีฬา ยานยนต์และชิ้นส่วน เซรามิค อาหารและเครื่องดื่ม เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า เฟอร์นิเจอร์ที่ไม่ได้ทำจากไม้ ยางและพลาสติก น้ำสะอาด ยาแผนโบราณ สัตว์น้ำแปรรูป ัญชีพืช ซีเมนต์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ยาแผนปัจจุบัน ศูนย์การค้า สถาบันฝึกอบรม และสถานที่จัดการประชุมสินค้า

ส่วนเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone – EPZ) จะแยกการส่งเสริมให้แก่ 2 กลุ่ม คือ ผู้พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนักลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นการให้สิทธิในส่วนของภาษีรายได้ ภาษีศุลกากร และการโอนเงินข้ามประเทศ ทั้งนี้มีการแบ่งแยกสถานที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้ผลประโยชน์ที่ต่างกันระหว่างเขตเศรษฐกิจที่อยู่ภายใน/ภายนอก 20 กิโลเมตรจากชายแดน (ดังรูปที่ 3-8)

รูปที่ 3-8: เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออก

ที่มา: <http://www.cambodiasez.com/> (2012)

ประเทศญี่ปุ่นจะมีบทบาทอย่างมากในอนาคตต่อการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ส่งผลให้ JICA มีการจัดตั้งหน่วยงานประสานกับ CDC เพื่อให้ข้อมูลเป็นพิเศษกับนักลงทุนชาวญี่ปุ่น ทั้งนี้หน่วยงานดังกล่าวมีตัวแทนชาวญี่ปุ่นจาก JICA ประจำเพื่อทำหน้าที่ดูแล

- ให้คำปรึกษาแก่นักลงทุนชาวญี่ปุ่น
- สนับสนุนการเข้าร่วมโครงการที่มีคุณสมบัติตามกำหนด (Qualified Investment Project - QIP)
- สนับสนุนบริษัทญี่ปุ่นหลังจากที่ลงทุนไปแล้ว
- สนับสนุนการสัมมนาเพื่อการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่น
- สนับสนุนการพาชมสถานที่
- สนับสนุนกิจกรรมระหว่างรัฐ และเอกชนของทั้งประเทศกัมพูชาและญี่ปุ่น

ในเดือนมิถุนายนพ.ศ. 2554 ทั้ง 4 หน่วยงานหลัก คือ CDC AJC (ASEAN Japan Centre) JETRO และ JICA ได้จัดสัมมนาเรื่อง การลงทุนในกัมพูชา ทั้งนี้มีประธานบริษัท Minebea เป็นหนึ่งในผู้ร่วมอภิปรายร่วมกับเจ้าหน้าที่ของทั้ง 4 หน่วยงานซึ่ง Minebea เป็นบริษัทที่เข้าไปลงทุนในกัมพูชาเป็นมูลค่ามหาศาล ซึ่งในกรณีนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนของญี่ปุ่น และกัมพูชา

3.2.2. สปป.ลาว

สปป.ลาวได้มีการประกาศใช้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ. 2531 และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment Management Committee หรือ FIMC) โดยได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น กรมการส่งเสริมการลงทุน (Investment Promotion Department หรือ IPD) ซึ่งมีหน้าที่ออกใบอนุญาตส่งเสริมการลงทุน ให้สิทธิประโยชน์การลงทุน กำหนดระเบียบด้านการลงทุน และให้บริการด้านการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) รวมทั้งการพิจารณาการลงทุนในสปป.ลาวของทั้งนักลงทุนภายในประเทศ และจากต่างประเทศ

สิทธิประโยชน์ทางการลงทุนนั้น มีการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีแก่นักลงทุนต่างชาติ โดยมีการเก็บภาษีร้อยละ 20 จากอัตราปกติร้อยละ 35 และมีการเก็บภาษีจากเงินปันผลอีกร้อยละ 10 พร้อมทั้งภาษีรายได้ส่วนบุคคลอีกร้อยละ 10

สิทธิประโยชน์ทางการนำเข้าสินค้าทุน การนำเข้าชิ้นส่วนอะไหล่ และชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตสินค้าจะมีการเรียกเก็บภาษีศุลกากร ร้อยละ 1 ยกเว้นแต่การนำเข้าสินค้าทุน และชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตเพื่อการส่งออกจะได้ยกเว้นการเก็บภาษีนำเข้า อย่างไรก็ตามในบางกรณี เช่น การนำเข้าสินค้าเพื่อการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายที่ขาดแคลน การนำเข้าดังกล่าวก็สามารถต่อรองอัตราภาษีศุลกากรเป็นกรณีพิเศษได้

สำหรับสิทธิประโยชน์ที่มีใช้ภาษี (Non-tax Incentives) ประกอบไปด้วย การอนุญาตให้ชาวต่างชาติมาทำการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดทำโครงการ การยอมให้ผู้เชี่ยวชาญ ช่างเทคนิค และผู้บริหารจากต่างประเทศมาทำงานในสปป.ลาว หากไม่มีประชาชนลาวสามารถทำงานดังกล่าวได้ อนุญาตให้เช่าที่ดินจากชาวลาวได้ 20 ปี และจากรัฐบาลได้ 50 ปี นักลงทุนต่างชาติสามารถโอนหรือขายสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินได้ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกเป็นพิเศษในการออกวีซ่าให้แก่ นักลงทุนต่างชาติ

รัฐบาลสปป.ลาวจะไม่ปกป้องนักลงทุนต่างชาติโดยวิธีการจำกัดการแข่งขันจากคู่แข่งรายใหม่ และจากการกำหนดนโยบายการจำกัดการนำเข้าสินค้าประเภทเดียวกันกับที่นักลงทุนต่างชาติผลิต

กิจการที่รัฐบาลสนับสนุนเป็นพิเศษ⁶ ประกอบไปด้วย

- การผลิตสินค้าเพื่อส่งออก
- กิจการด้านการเกษตร
- ป่าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้
- กิจการที่มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัย
- กิจการที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- กิจการที่มีการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์
- การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน
- การท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง
- โครงการผลิตกระแสไฟฟ้า
- อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจำนวนมาก
- เหมืองแร่

กิจการที่เปิดให้ต่างชาติลงทุนร่วมกับนักลงทุนในประเทศ เพื่อส่งออกสินค้าที่ผลิตได้ทั้งหมด⁷ ประกอบไปด้วย

- การผลิตเส้นบะหมี่
- การผลิตเบียร์
- การผลิตเครื่องดื่มที่ปราศจากส่วนผสมของแอลกอฮอล์
- การผลิตยาสูบ

⁶ ข้อมูลจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทย, 2555

⁷ ข้อมูลจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทย, 2555

กิจการที่อนุญาตให้ต่างชาติลงทุนภายใต้ข้อจำกัด⁸ ประกอบไปด้วย

- การล่าสัตว์ดักสัตว์ และแพรรันธุ์สัตว์ รวมถึงบริการที่เกี่ยวข้อง
- การป่าไม้การทำไม้ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
- การประมง เพาะพันธุ์และเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประมง
- การเพาะพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำโขง
- การผลิตและแปรรูปปลาที่จับได้ภายในประเทศ
- การทำเหมืองแร่ยูเรเนียมและแร่ทอเรียม
- การทำเหมืองหินทรายและดินเหนียว
- การทำเหมืองถ่านหิน และการอัดถ่านหินให้เป็นก้อน
- การขุดเจาะน้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ
- การทำเหมืองแร่โลหะ
- การขุดเกลือสินเธาว์
- การผลิตสารเคมีและผลิตภัณฑ์เคมี
- การผลิตยารักษาโรค
- การผลิตแอลกอฮอล์ทุกประเภท
- การผลิตเวชภัณฑ์สำหรับโรคทางด้านจิตเวช
- การผลิตยานพาหนะทุกประเภท
- การนำเข้า-ส่งออก
- โทรคมนาคม

สปป.ลาวได้มีการกำหนดพื้นที่ส่งเสริมการลงทุนจะมีทั้งหมด 3 เขต (รูปที่ 3-9) ดังนี้

เขตที่ 1 ห้างไกล และขาดสาธารณูปโภค

เขตที่ 2 พื้นที่ที่มีสาธารณูปโภคบางส่วน

เขตที่ 3 เขตเมืองใหญ่ และมีสาธารณูปโภคสมบูรณ์

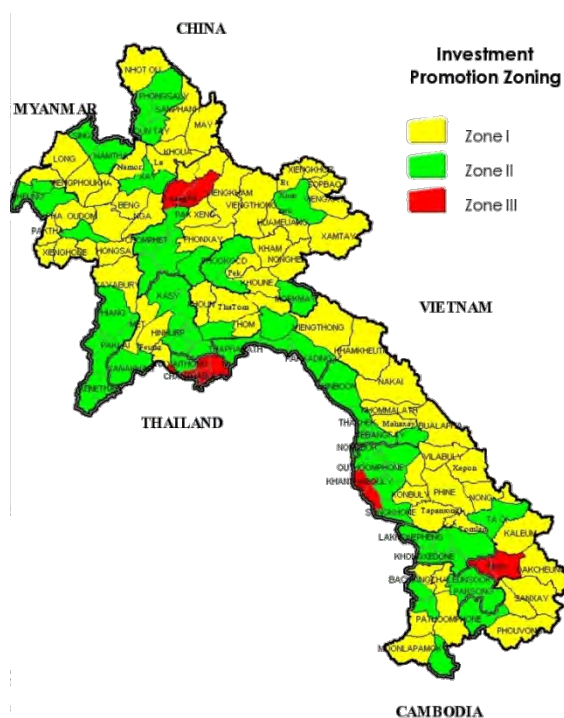
โดยมีการให้สิทธิพิเศษแตกต่างกันตามเขตพื้นที่การลงทุนตามตารางที่ 3-9

ตารางที่ 3-9: สิทธิพิเศษทางภาษี จำแนกตามเขตพื้นที่การลงทุน

เขตที่	ยกเว้นอากรกำไร(ปี)	อากรกำไรที่ต้องเสียหลังปีที่ยกเว้น
1	7	ร้อยละ 10
2	5	ร้อยละ 7.5 เป็นเวลา 3 ปี แล้วหลังจากนั้นร้อยละ 15
3	2	ร้อยละ 10 เป็นเวลา 2 ปี แล้วหลังจากนั้นร้อยละ 20

⁸ ข้อมูลจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทย, 2555

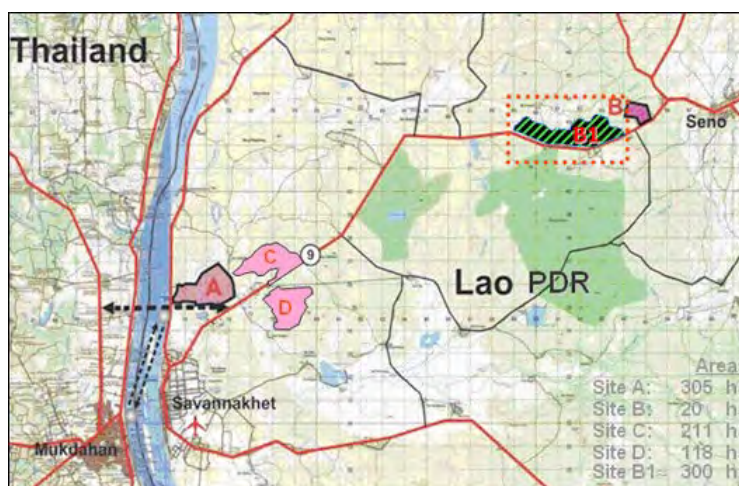
รูปที่ 3-9: พื้นที่ส่งเสริมการลงทุน

ที่มา: Department for Planning and Investment of Champasak Province, 2010

สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) (รูปที่ 3-10) นิคมอุตสาหกรรม (Industrial Zone) พื้นที่การค้าชายแดน (Border Trade Areas) จะได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษ เช่น ทรัพย์สินและเงินลงทุนของต่างชาติจะไม่ถูกโอนเป็นของรัฐ นักลงทุนต่างชาติสามารถเช่าที่ดิน โอนสิทธิ์ และหาประโยชน์จากที่ดินได้ สามารถส่งรายได้และกำไรออกต่างประเทศได้อย่างเสรี รวมทั้งนำเข้าแรงงานได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของแรงงานทั้งหมด

รูปที่ 3-10: เขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน

ที่มา: สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต (2555)

3.2.3. พม่า

พม่าได้มีการพัฒนาใช้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด (The Market Oriented Economic System)⁹ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงและปฏิรูปมาตรการใหม่จากเดิมที่มีการรวมศูนย์ในการวางแผนระบบเศรษฐกิจ โดยที่มีการอนุญาตให้มีการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาภาคเอกชน และมีการประกาศใช้กฎหมายการลงทุนของต่างชาติ (Myanmar Foreign Investment Law, MFIL)

นโยบายส่งเสริมการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปรับปรุงโครงสร้าง และพัฒนาของภาครัฐ โดยมีหลักการ ดังต่อไปนี้

1. ใช้ระบบตลาดในการจัดการทรัพยากร
2. สนับสนุนและกระตุ้นให้มีการลงทุนของภาคเอกชน และธุรกรรมทางการค้า
3. เปิดกว้างต่อการค้า และการลงทุนจากต่างประเทศ

วัตถุประสงค์หลักของกฎหมายการลงทุนของต่างชาติ (MFIL) คือ

- สนับสนุน และเพิ่มมูลค่าการส่งออก
- สรรวจทรัพยากรธรรมชาติซึ่งต้องใช้มูลค่าการลงทุนสูง
- การได้มาของเทคโนโลยี
- สนับสนุน และช่วยเหลือภาคการผลิตและภาคบริการที่มีเงินลงทุนสูง
- เปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงาน
- สนับสนุนโครงการ/ งานที่ประหยัดการบริโภคพลังงาน
- พัฒนาท้องถิ่น

ทั้งนี้การบริหารจัดการด้านกฎหมายการลงทุนของต่างชาติจะทำโดยคณะกรรมการการลงทุน (Myanmar Investment Commission) ที่จะพิจารณาเห็นชอบโครงการขอสนับสนุนการลงทุน และมี Directorate of Investment and Company Administration (DICA) ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

การจัดทะเบียนของต่างชาติจะเป็นบริษัทต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด หรือเป็นบริษัทร่วมทุนกับคนท้องถิ่นหรือหน่วยงานท้องถิ่นก็ได้ ในกรณีของบริษัทร่วมทุนนั้นมีการกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำของต่างชาติร้อยละ 35 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมด

⁹ http://www.myanmar.net/myanmar-business/main.htm#FOREIGN_INVESTMENT_ENVIRONMENT

สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานประกอบไปด้วย การยกเว้นการเก็บภาษีรายได้ 3 ปีตั้งแต่เริ่มมีการผลิต นอกจากนั้นคณะกรรมการการลงทุนสามารถที่จะให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ ได้อีก อาทิเช่น การลดภาษีรายได้ครึ่งหนึ่งสำหรับกำไรที่ได้จากการส่งออก การจ่ายภาษีรายได้แก่ลูกจ้างต่างชาติในอัตราเดียวกันกับชาวพม่า การหักค่าใช้จ่ายการวิจัยและพัฒนา การยกเว้นภาษีศุลกากรแก่การนำเข้าเครื่องจักรและเครื่องมือระหว่างการก่อสร้างโครงการ และการยกเว้นภาษีศุลกากรแก่การนำเข้าวัตถุดิบเป็นเวลา 3 ปีนับจากเมื่อเริ่มต้นการผลิต

3.2.4. เวียดนาม

เวียดนามมีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับล่าสุดปี พ.ศ. 2548 ในชื่อของ Unified Enterprise Law และ Common Investment Law ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจแก่นักลงทุนต่างชาติ ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวเป็นการปรับปรุงจากกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศฉบับแรกในปี พ.ศ. 2531

ในภาพรวมแล้วเวียดนามให้ค้ำประกันว่าการลงทุนของต่างประเทศจะไม่ถูกยึดมาเป็นกิจการของภาครัฐ และยังยอมให้นักลงทุนต่างประเทศนำกำไรกลับไปได้ สิทธิพิเศษโดยทั่วไปทางด้านภาษีศุลกากรจะคล้ายคลึงกับที่ประเทศอื่นๆ ให้ กล่าวคือ ไม่มีการเก็บภาษีศุลกากรกับเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัสดุก่อสร้างที่นำมาใช้ผลิตสินค้าส่งออก สำหรับภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น นักลงทุนต่างชาติจะเสียในอัตราเดียวกันกับชาวเวียดนาม คือ บริษัทจะมีภาระภาษีร้อยละ 25 แต่ถ้าเป็นธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมจะเสียภาษีในอัตราที่ต่ำลง ทั้งนี้มีการยกเว้นภาษี 2-4 ปีแรก และลดภาษีครึ่งหนึ่งในปีที่ 4-9 และเก็บภาษีร้อยละ 10-20 ในปีที่ 10-15

รัฐบาลเวียดนามยังมีมาตรการอื่นๆ มาประกอบกับมาตรการทางการเงิน อาทิเช่น การยอมให้ต่างชาติมีสิทธิการเช่าที่ดินนานถึง 50 ปี และขยายได้เป็น 70 ปีหากได้รับการส่งเสริม และในบางโครงการที่มีความร่วมมือระหว่างนักลงทุนต่างชาติกับรัฐบาลเวียดนาม ผู้ลงทุนต่างชาติจะได้สิทธิในการใช้ที่ดินโดยมิเสียค่าใช้จ่าย ที่สำคัญคือ รัฐบาลเวียดนามให้การรับประกันหากมีการออกกฎหมายแล้วทำให้นักลงทุนต่างชาติเสียสิทธิประโยชน์ นักลงทุนต่างชาติเดิมสามารถเลือกใช้สิทธิประโยชน์เดิมได้

รัฐบาลเวียดนามได้กำหนดความต้องการการลงทุนจากต่างประเทศในกฎหมายที่เรียกว่า New Vietnamese Law on Investment (No. 59/ 2005/ QH 11) ซึ่งเริ่มใช้ในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549 ว่า สาขาการลงทุนที่จะให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษประกอบด้วย

- สาธารณูปโภค ระบบราง ถนน และเรือ
- อุตสาหกรรมป่าไม้ เกษตร ประมง
- อุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น
- การนำกลับมาใช้ การปรับปรุงคุณภาพน้ำ และการนำขยะเหลือทิ้งมาใช้ใหม่
- อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน นอกเหนือไปจากเอทานอล
- อุตสาหกรรมสารสนเทศ
- อุตสาหกรรมการผลิตยา
- อุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ
- การก่อสร้างที่อยู่อาศัยแก่แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ในเขตพิเศษผลิตเพื่อการส่งออก และเขตอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูง
- อุตสาหกรรมทางด้านวัสดุศาสตร์
- การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออก เขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูง และเขตเศรษฐกิจที่ช่วยเหลือด้านการพัฒนาท้องถิ่น

กิจการที่ถูกกำหนดไว้โดยห้ามชาวต่างชาติลงทุน คือ กิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการทหาร กิจการที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศีลธรรม กิจกรรมที่มีผลทางลบต่อสุขอนามัยของสังคม และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะหรือการใช้สารพิษที่ต้องห้ามจากข้อตกลงสนธิสัญญานานาชาติ

การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในบางกิจการต้องผ่านเงื่อนไขบางประการ กิจการที่เข้าข่ายดังกล่าว ประกอบด้วย

- อุตสาหกรรมแพร่ภาพ กระจายเสียง
- อุตสาหกรรมสำรวจทรัพยากร
- อุตสาหกรรมโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ
- การก่อสร้าง และบริหารกิจการท่าอากาศยาน ท่าเรือ รถไฟ และการขนส่งทางบก อื่นๆ ของคน และสินค้า
- การจับสัตว์น้ำ
- ยาสูบ
- อสังหาริมทรัพย์
- การศึกษาและโรงพยาบาล
- การนำเข้า ส่งออก และการกระจายสินค้า
- อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์

3.3. ข้อตกลงการลงทุนสองฝ่ายระหว่างญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่ม CLMV

ญี่ปุ่นมีการทำข้อตกลงด้านการลงทุนรายประเทศกับกลุ่ม CLMV ทุกประเทศยกเว้นแต่เพียงพม่าเท่านั้นที่เพิ่งเริ่มจะมีการเจรจาข้อตกลงการลงทุน ส่วนการเจรจาระหว่างญี่ปุ่นและสปป.ลาวใช้เวลาทั้งหมด 2 ปี โดยเริ่มเจรจาในเดือนกันยายน 2549 มีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดสาขาของการลงทุนเสรีและสาขาของการลงทุนที่ถูกปกป้อง จากการเจรจาทั้งหมด 3 รอบ ญี่ปุ่นและสปป.ลาว ได้ลงนามสัญญาทางด้านการลงทุนทวิภาคีในเดือนกรกฎาคม 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างทั้ง 2 ประเทศ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีของญี่ปุ่น และเอเชียตะวันออก และยังมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสปป.ลาวให้การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยในการวางกลยุทธ์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นข้อตกลงล่าสุดของญี่ปุ่นกับประเทศ CLMV

ญี่ปุ่นมีการทำข้อตกลงด้านการลงทุนกับทั้งเวียดนาม และกัมพูชาก่อนหน้านี้สปป.ลาวแล้ว โดยข้อตกลงกับเวียดนามนั้นมีตั้งแต่ปี 2546 และกับกัมพูชาในปี 2550

3.3.1 ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และเวียดนาม

ข้อตกลงนี้ครอบคลุมถึงหน่วยธุรกิจที่เป็นทั้งบุคคล และนิติบุคคลที่มีทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น หุ่น พันธ์บัตร ตราสารหนี้ สิทธิในข้อตกลงต่างๆ ทรัพย์สินทางปัญญา และสัมปทาน เป็นต้น ทั้งนี้โครงสร้างของข้อตกลงทั่วไปจะประกอบไปด้วยหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และการไม่กำหนดเงื่อนไขพิเศษต่างๆ การไม่กำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดพิเศษต่างๆ เช่น สัดส่วนการส่งออก สัดส่วนของการใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศ การบังคับให้ซื้อสินค้าและบริการ การกำหนดมูลค่าและปริมาณการนำเข้าและส่งออกหรือโยกย้ายเงินตราระหว่างประเทศ การให้บริการหรือการขายในท้องถิ่น การแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูง การถ่ายทอดเทคโนโลยี สถานที่จัดตั้งสำนักงานใหญ่ และการกำหนดมูลค่าของการวิจัยและการพัฒนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในภาคผนวกได้มีการกำหนดข้อสงวน รายการสินค้าเพื่อยกเว้นจากข้อตกลงทั่วไปไว้อีกหลายรายการ (ดูภาคผนวก ง. ประกอบ)

3.3.2 ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และกัมพูชา

ข้อตกลงทวิภาคีนี้มีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกับข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่น และเวียดนาม โดยได้มีการวางโครงสร้างของข้อตกลงทั่วไปในการไม่เลือกปฏิบัติทั้งเยี่ยงคนชาติ และปฏิบัติเยี่ยงชาติ ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และมีการกำหนดว่าจะไม่มีการตั้งเงื่อนไข และข้อจำกัดพิเศษเหมือนกับกรณี

ของข้อตกลงทวิภาคีญี่ปุ่น และเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ในภาคผนวกได้มีการกำหนดข้อสงวนรายการสินค้าต่างๆ ไว้ว่าเป็นข้อยกเว้นจากข้อตกลงทั่วไปที่กล่าวไปแล้ว โดยมีการระบุอย่างชัดเจนในกลุ่มสินค้าจนถึงสินค้าที่ถูกจัดตาม Japan Standard Industrial Classification (JSIC) และระบุกรณีของการยกเว้น และคำอธิบายรายละเอียดว่าให้มีธุรกรรมใดได้บ้าง (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ข.)

3.3.3 ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และสปป.ลาว

ข้อตกลงทวิภาคีนี้เป็นข้อตกลงล่าสุดระหว่างญี่ปุ่น และประเทศกลุ่ม CLMV จากการที่ญี่ปุ่นได้เรียนรู้จากการทำข้อตกลงจากเวียดนามและกัมพูชามาก่อน ทำให้ข้อตกลงทวิภาคีนี้ชัดเจนมากขึ้น แม้ว่าจะวางอยู่บนพื้นฐานโครงสร้างเดิมของข้อตกลงทั่วไปคือ การไม่เลือกปฏิบัติ และการไม่กำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงทวิภาคีนี้ยังมีข้อยกเว้นหลายรายการในภาคผนวกซึ่งเป็นข้อยกเว้นจากการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ การปฏิบัติเยี่ยงชาติได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และการยอมให้มีเงื่อนไขพิเศษสงวนไว้ในบางรายการสินค้าได้ (ดูภาคผนวก ค. ประกอบ)

3.3.4 ข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนระหว่างญี่ปุ่น และพม่า¹⁰

ญี่ปุ่นไม่มีข้อตกลงทวิภาคีกับพม่าจนกระทั่งเดือนธันวาคม 2554 รัฐมนตรีต่างประเทศของทั้ง 2 ประเทศได้ลงนามที่จะเจรจาข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุน ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นทราบถึงการรุกเพื่อเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจากประเทศจีน และการกระชับความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างพม่าและสหรัฐอเมริกาซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ นอกจากการรุกทางด้านข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนแล้ว ญี่ปุ่นยังรุดจากการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (ODA) อีกด้วย จากเดิมที่มีการหยุดให้ความช่วยเหลือไปพักใหญ่

ทั้งนี้รัฐบาลญี่ปุ่น และพม่าคาดว่าจะมีการลงนามข้อตกลงทวิภาคีด้านการลงทุนในปลายปี 2555 และจะบังคับใช้ในปี 2556 โดยหวังว่าบริษัทญี่ปุ่นจะสามารถเข้าร่วมโครงการสาธารณูปโภคของพม่าได้อย่างเร็วที่สุด

¹⁰ ที่มา: Global Financial News, Dec 26, 2011

Nikkei Shimbun, Feb 7, 2012

บทที่ 4

ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะศึกษาถึงผลของการเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

4.1. การวิเคราะห์ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในเชิงปริมาณ

ในส่วนนี้คณะผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยจะพิจารณาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศในภูมิภาคดังกล่าว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1

4.1.1. ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

สำหรับการพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจจะปรับปรุงจากแบบจำลองของ Barrow (1991) และ Barro และ Sala-i-Martin (1995) ซึ่งพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากแบบจำลอง Solow โดยมีฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และเพิ่ม FDI เข้าไปดังสมการต่อไปนี้

$$\ln(y_T / y_o) = \beta \ln k + \gamma \ln h + \sigma \ln FDI \quad (4-1)$$

โดยในที่นี้ คณะผู้วิจัยจะใช้อัตราส่วนการลงทุนต่อ GDP แทนตัวแปร k และใช้อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา (Secondary enrollment) แทนตัวแปร h ตามงานศึกษาของ Borensztein และคณะ (1998) นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยจะเพิ่มตัวแปรระดับการเปิดประเทศตามงานศึกษาของ Zhang (2001) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือไม่ ขึ้นอยู่กับระดับการเปิดประเทศของประเทศผู้รับทุน อีกทั้งยังใส่ตัวแปรการบริโภคของภาครัฐบาลตามแบบจำลองของ Borensztein และคณะ (1998)

$$\ln(y_T / y_o) = \beta_1 \ln(k) + \beta_2 \ln(l) + \beta_3 \text{Schooling} + \beta_4 \ln JFDI + \beta_5 \text{schooling} \times \ln FDI \quad (4-2)$$

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังมีการพิจารณาผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นโดยส่งผ่านทางผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน โดยปรับสมการที่ (4-2) ดังนี้

$$\ln(y_T / y_0) = \beta_1 \ln(k) + \beta_1 \ln(l) + \beta_3 \text{Schooling} + \beta_4 \ln JFDI + \beta_5 \ln FDI \quad (4-3)$$

โดยที่ lp จะแทนผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน

คณะผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากปี ค.ศ. 2001-2010 และทำการประมาณสมการถดถอยโดยใช้ข้อมูลแบบ panel ของประเทศไทยและเวียดนามเนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ โดยแหล่งข้อมูลจะแสดงในภาคผนวก จ.

ในที่นี้คณะผู้วิจัยจะใช้วิธี fixed effect regression ทั้งนี้เนื่องจากปัญหา Heteroskedasticity ในชุดข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าสมการที่ (4-2) และ (4-3) ซึ่งผลของการประมาณสมการถดถอยดังกล่าวจะแสดงในตารางที่ 4-1

จากตารางที่ 4-1 จะเห็นได้ว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวมมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวมมีผลมากกว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น หากลดตัวแปรเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวมจะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหา multicollinearity ของตัวแปรทั้งสอง

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นอยู่กับระดับของทุนมนุษย์ และระดับของผลิตภาพการผลิตของแรงงานในประเทศ โดยการมีระดับทุนมนุษย์และผลิตภาพการผลิตของแรงงานที่สูงจะส่งผลให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นเพิ่มระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้มากขึ้น นอกจากนี้ ระดับผลิตภาพการผลิตยังส่งผลในการรับผลดีจากเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นได้มากกว่าระดับทุนมนุษย์

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าระดับทุน ทุนมนุษย์ และประสิทธิภาพในการผลิตส่งผลในการเพิ่มอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4-1: สมการถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจและ FDI

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
K	1.134*** (0.214)	1.426*** (0.258)	0.811*** (0.215)	0.674** (0.343)	1.411*** (0.223)
H	3.245*** (0.913)	0.611 (0.457)	3.498*** (1.119)		2.584*** (0.986)
L	4.719 (4.014)	11.50** (4.512)	5.183 (4.947)		1.364 (6.056)
Fdi	0.264*** (0.102)	0.320** (0.134)			
Lp	2.204*** (0.708)		2.533*** (0.859)	1.88 (1.204)	
Cpi	-0.0665 (0.0752)	-0.0558 (0.1)	-0.014 (0.0893)	0.162* (0.0919)	-0.0652 (0.0868)
Logjfdi	0.0502 (0.0602)	0.105 (0.077)	-0.0329 (0.063)	0.5201* (2.716)	0.2569** (1.226)
jfdi*h				0.2768* (0.1474)	
jfdi*lp					0.1282** (0.587)
Constant	-6.006 (8.668)	-21.58** (9.472)	-5.818 (10.69)	0.896 (2.343)	1.252 (13.27)
R squared	0.8887	0.795	0.8336	0.8058	0.8596

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: *** แสดงถึง $p < 0.01$ ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

คณะผู้วิจัยยังได้ปรับสมการ (4-2) และ (4-3) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นที่มีต่อประเทศไทย โดยทำการปรับสมการที่ (4-2) และ (4-3) ดังนี้

$$\ln(y_T / y_o) = \beta_1 \ln(k) + \beta_1 \ln(l) + \beta_3 \text{Schooling} + \beta_4 \ln JFDI + \beta_5 \text{schooling} \times \ln FDI + \beta_6 \ln FCLMV \quad (4-4)$$

$$\ln(y_T / y_o) = \beta_1 \ln(k) + \beta_1 \ln(l) + \beta_3 \text{Schooling} + \beta_4 \ln JFDI + \beta_5 \text{lp} \times \ln FDI + \beta_6 \ln FCLMV \quad (4-5)$$

ในที่นี้คณะผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากปีค.ศ. 2001-2010 โดยเป็นข้อมูลในลักษณะอนุกรมเวลาของประเทศไทย ในการประมาณสมการ (4-4) และ (4-5) ซึ่งแหล่งของข้อมูลจะแสดงในภาคผนวกที่จ. โดยข้อมูล FCLMV ในที่นี้จะใช้เพียงเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในเวียดนามเท่านั้น จากข้อจำกัดของข้อมูลดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น การประมาณค่าสมการถดถอยในที่นี้จะใช้วิธีการประมาณ standard errors แบบ Newey-West เพื่อแก้ปัญหา autocorrelation ที่มักเกิดกับการประมาณสมการถดถอยในกรณีของข้อมูลเชิงอนุกรมเวลา ผลของการประมาณสมการดังกล่าวจะแสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2: ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่มีต่อประเทศไทย

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
k	0.356* (0.123)	0.187*** (0.0281)	0.195** (0.0316)	0.292* (0.148)
h	1.348*** (0.203)		-0.838 (0.304)	2.566 (2.407)
l	-7.444 (3.633)		-2.204 (1.401)	-3.117 (7.895)
logjfdi	0.041 (0.0284)	0.00553 (0.00814)	0.02348** (0.301)	0.019 (3.885)
fclmv	-0.00553 (0.0157)	-0.001 (0.0049)	-0.0118* (0.00341)	0.00288 (0.0216)
lp		0.821*** (0.028)		
Jfdi*h				-0.061 (2.124)
Jfdi*lp			0.138** (0.148)	
Constant	18.83** (5.873)	7.498*** (0.297)	14.72** (2.216)	9.235 (17.49)

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: *** แสดงถึง $p < 0.01$ ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

จากตารางที่ 4-2 จะเห็นได้ว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่เข้าไปยังประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่น ไม่มีผลกระทบต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญและเมื่อพิจารณาสมการถดถอยที่แสดงปัจจัยที่กำหนด

การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยแล้วพบว่า เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมีผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญผ่านช่องทางผลิตภาพการผลิตของแรงงาน กล่าวคือหากแรงงานในประเทศมีผลิตภาพการผลิตในระดับที่สูงขึ้น จะช่วยให้เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลบวกต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

4.1.2. ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการจ้างงาน

คณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการจ้างงานและเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีการของ Jenkins (2006) ดังสมการที่ (4-6)

$$\ln EMP = \beta_1 \ln y + \beta_2 \ln FDI + \beta_3 \ln w + \beta_4 \ln EXPORT + \beta_5 \ln lp \quad (4-6)$$

จากนั้น คณะผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงสมการดังกล่าวโดยการใส่ตัวแปรเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยซึ่งไหลเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ดังสมการต่อไปนี้

$$\ln EMP = \beta_1 \ln y + \beta_2 \ln FDI + \beta_3 \ln w + \beta_4 \ln EXPORT + \beta_5 \ln lp + \beta_6 \ln FCLMV \quad (4-7)$$

โดยที่ $\ln lp$ จะแทนผลิตภาพในการผลิตของแรงงานในรูป log

การประมาณค่าตามสมการที่ (4-6) และ (4-7) จะใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของประเทศไทยเท่านั้นเนื่องจากข้อจำกัดที่เกิดจากข้อมูลอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศอื่นๆ ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งผลของการประมาณสมการที่ (4-7) โดยใช้สมการถดถอย ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ Newey-West จะแสดงได้ดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 แสดงให้เห็นว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทยโดยรวม และเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย ไม่มีผลกระทบต่อระดับการจ้างงานของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลภาวะการจ้างงานของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยนั้นมีขนาดของภาคเกษตรกรรมขนาดใหญ่ซึ่งสามารถรองรับการจ้างงานได้มาก ดังนั้นการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจะมีผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมและการจ้างงานที่ไม่เป็นทางการ เข้าสู่การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น

ตารางที่ 4-3: ผลการประมาณค่าสมการถดถอยที่กำหนดระดับการจ้างงานของประเทศไทย

VARIABLES	Model 1	Model2	Model3	Model4	Model 6
gdp	0.681 (0.153)				0.237* (0.0211)
wage	0.0664 (0.113)	0.259 (0.445)	0.109 (0.142)	0.131 (0.237)	
fdi	-0.0376 (0.0074)		-0.0164 (0.012)		
jfdi	0.000621 (0.01)	0.00578 (0.0311)		-0.0086 (0.0075)	-0.00473 (0.00528)
export	-0.121 (0.0775)	-0.0842 (0.18)	0.0354 (0.0754)		-0.165 (0.0513)
lp	-0.121 (0.0902)	0.353** (0.0961)	0.318** (0.0582)	0.367** (0.0888)	0.330** (0.02)
fclmv	-0.00157 (0.00307)	-0.00349 (0.00701)	-0.00542 (0.00214)	-0.0067 (0.00252)	
Constant	1.687 (1.184)	7.257** (1.369)	6.429*** (0.588)	6.557*** (0.282)	6.092** (0.277)

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

ตารางที่ 4-3 ยังแสดงให้เห็นว่า เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยที่เข้าไปยังประเทศเวียดนามไม่มีผลกระทบต่อระดับการจ้างงานของประเทศไทย โดยปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อระดับการจ้างงานของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญจะมาจากผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน และขนาด GDP ของประเทศเท่านั้น

นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่า ในการประมาณสมการถดถอยเพื่อกำหนดระดับการจ้างงานนั้น จะไม่สามารถใส่ตัวแปร GDP และค่าจ้างไปพร้อมกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรทั้งสองมีระดับความสัมพันธ์ที่สูง

คณะผู้วิจัยได้มีการปรับเปลี่ยนสมมติฐานเพื่อให้สอดคล้องกับกรณีเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่เข้ามายังประเทศไทย โดยทำการพิจารณาถึงผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่ออัตราค่าจ้างในประเทศไทยแทน โดยการประมาณสมการถดถอยเพื่อพิจารณาปัจจัยที่กำหนดอัตราค่าจ้างในประเทศไทยจะสามารถแสดงได้ด้วยสมการต่อไปนี้

$$\ln wage = \beta_1 \ln y + \beta_1 \ln labor + \beta_3 \ln FDI + \beta_4 \ln EXPORT + \beta_5 \ln FCLMV + \beta_5 \ln lp + \beta_5 \ln(FDI * lp) \quad (4-8)$$

โดยที่ $\ln labor$ จะแทนจำนวนประชากรวัยทำงานของประเทศไทยในรูป $\log$

ผลจากการใช้สมการถดถอยในการประมาณสมการที่ (4-8) จะสามารถแสดงได้ในตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4: ปัจจัยที่กำหนดค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5 (with lag1)	Model 6 (with lag1)	Model 7
labor	5.356 (2.035)	5.431 (2.221)	5.918* (2.008)	5.355** (1.639)	5.355** (1.284)	5.918** (1.685)	0.644 (1.017)
gdp	3.589** (0.741)	3.763** (0.757)	3.563** (1.09)	3.684** (0.691)	3.684*** (0.562)	3.563** (0.952)	
fdi	-0.202 (0.409)	0.195* (0.0498)	0.188** (0.0523)	-0.0222 (0.0849)	-0.0222 (0.0731)	0.188** (0.0439)	-0.0142 (0.117)
jfdi	-0.0409* (0.0135)	0.181 (0.815)	0.862* (0.279)	0.0428* (0.0135)	0.0428** (0.0122)	0.862* (0.324)	
export	0.868* (0.211)	0.930** (0.212)	0.882* (0.311)	0.900** (0.197)	0.900** (0.158)	0.882** (0.275)	
lp	-0.7 (1.695)	0.718 (0.703)					
fdixlp	0.185 (0.2)			0.102** (0.0239)	0.102** (0.0217)		0.00336 (0.0493)
jfdixlp		0.0666 (0.396)	0.399* (0.137)			0.399* (0.158)	
fclmv							0.0104 (0.00559)
Constant	-7.95 (8.295)	-10.31 (9.893)	-14.15 (7.23)	-8.74 (7.371)	-8.74 (5.91)	-14.15 (6.213)	-2.95 (7.782)

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

ผลของการประมาณค่าสมการถดถอยในตารางที่ 4-4 แสดงให้เห็นว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศทั้งจากประเทศญี่ปุ่นและเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวมของประเทศไทยส่งผลทางบวกต่ออัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย โดยเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นนั้นมีผลต่ออัตราค่าจ้างแรงงานมากกว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวม

นอกจากนี้ ผลของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่ออัตราค่าจ้างแรงงานยังส่งผลผ่านระดับผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน กล่าวคือ หากแรงงานมีผลิตภาพในการผลิตที่เพิ่มขึ้น จะทำให้ผลของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่ออัตราค่าจ้างแรงงานเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในกรณีของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวม อีกทั้งยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในอดีต (การใส่ lag = 1 ให้กับตัวแปร JFDI และ FDI ตามแบบจำลองที่ 5 และ 6 ตามตารางที่ 4-4) จะมีผลต่ออัตราค่าจ้างในช่วงเวลาปัจจุบันที่มากกว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในช่วงเวลาปัจจุบัน

ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่ออัตราค่าจ้างแรงงานจะประกอบไปด้วย ขนาดของประชากรวัยทำงานของประเทศ ระดับ GDP และมูลค่าการส่งออก โดยขนาดประชากรวัยทำงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับอัตราค่าจ้างแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Krugman (1979) ที่แสดงให้เห็นว่าหากการผลิตมีการประหยัดต่อขนาดแล้ว การเพิ่มขึ้นของประชากรจะส่งผลดีต่ออัตราค่าจ้างที่แท้จริง นอกจากนี้ ระดับ GDP และมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศจะแสดงถึงระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประเทศ ซึ่งส่งผลทางบวกต่ออัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศ

สำหรับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศเวียดนาม (FCLMV) นั้นไม่มีผลต่ออัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

กล่าวโดยสรุปแล้ว เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาในประเทศไทยจะมีผลทำให้อัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าที่จะทำให้อัตราการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของเงินทุนดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างแรงงาน โดยเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการเกษตรสู่ภาคการผลิตซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงาน นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานดังกล่าวจะส่งผ่านช่องทางผลิตภาพการผลิตของแรงงาน กล่าวคือหากแรงงานมีระดับผลิตภาพการผลิตที่สูงขึ้น การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยส่งเสริมให้อัตราค่าจ้างยิ่งสูงขึ้นกว่ากรณีที่ผลิตภาพการผลิตต่ำ และเงินทุนทางตรงของประเทศญี่ปุ่นในประเทศเวียดนามไม่มีผลต่อทั้งอัตราการจ้างงานและอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย

4.1.3. ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อผลิตภาพการผลิตรวม

คณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงผลกระทบของการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อผลิตภาพการผลิตของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยปรับปรุงแบบจำลองจากงานศึกษาของ Vuksic (2005) ดังแสดงในสมการที่ (4-9)

$$\ln TFP = a + \beta_1 LP + \beta_2 openness + \beta_3 \ln Export + \beta_4 \ln FDI + \beta_5 \ln FDI * dummy \quad (4-9)$$

โดยที่ TFP แทนผลิตภาพการผลิตรวม (Total factor productivity)

LP แทนผลิตภาพแรงงาน

โดยผลของการประมาณการสมการที่ (4-9) จะแสดงในตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5: สมการถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพการผลิตรวมและ FDI¹¹

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Constant*	0.151474	0.086865
FDI flows	-2.25E-10	7.01E-10
Dummy of FDI flows**	3.46E-09	6.28E-10
Labor Productivity Index (Base: yr=2000)	-0.000455	0.000341
Export**	1.02E-10	1.87E-11
Degree of Openess	-0.000743	0.000511
R-squared	0.97532	
Adjusted R-squared	0.970179	
S.E. of regression	0.046206	
Sum squared resid	0.051239	

จากตารางที่ 4-5 จะเห็นว่า การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศในอนุภูมิภาคฯ แตกต่างกันไป โดยการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่าง

¹¹ ** คือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ * คือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 90%

ประเทศในประเศไทยจะช่วยเหลือเสริมให้ผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวไม่มีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของกลุ่มประเทศ CLMV

ทั้งนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทยจะเข้ามาในภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีการเน้นการใช้แรงงาน ทำให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้รวมถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ในแรงงานซึ่งจะช่วยให้ผลิตภาพการผลิตเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเกิด Backward Spillovers ทำให้บริษัทในประเทศเข้ามาอยู่ในเครือข่ายการผลิตเพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้บริษัทในประเทศต้องพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV จะเน้นที่ภาคพลังงาน การผลิตไฟฟ้า และเหมืองแร่ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นใช้ทุนเป็นหลัก และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาทุนมนุษย์ได้ไม่มาก การเข้ามาของเงินทุนดังกล่าวจึงส่งผลต่อการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตรวมได้ไม่มากเหมือนกรณีของประเทศไทย

นอกจากนี้ ความสามารถในการรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ของประเทศผู้รับทุน (Absorptive capacity) ยังสร้างความแตกต่างในการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตของประเทศผู้รับทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Nadiri (1993) และ Borensztein และคณะ (1998) ที่แสดงให้เห็นว่าประเทศผู้รับทุนจะได้รับประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภาพการผลิตจากเงินทุนที่มาจากต่างประเทศ หากประเทศผู้รับทุนมีระดับทุนมนุษย์หรือความสามารถในการรับความรู้ที่เพียงพอ หากระดับทุนมนุษย์ไม่สูงเพียงพอแล้ว ประเทศผู้รับทุนจะไม่ได้ประโยชน์จากเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศ

4.1.4. ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อมูลค่าการส่งออก

ผลกระทบต่อการส่งออกจะอาศัยการปรับปรุงแบบจำลองของ Sun (2001) ดังนี้

$$\ln EX_t = \alpha + \beta_1 \ln PD_t + \beta_2 \ln y_t + \beta_3 \ln REER_t + \beta_4 \ln PI_{t-1} + \beta_5 \ln FDI_{t-1} + \beta_6 \ln time_t \quad (4-10)$$

โดยที่ $\ln time_t$ จะแทนระยะเวลาในการส่งออก

การประมาณค่าสมการที่ (4-10) จะใช้ข้อมูลในรูปแบบของ panel ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลของประเทศไทยและข้อมูลของประเทศเวียดนาม ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศอื่นๆ ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอันประกอบไปด้วยประเทศสปป.ลาวและกัมพูชา นอกจากนี้จากข้อจำกัดในการหาข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง และการลงทุน

ภาคเอกชนของประเทศเวียดนามทำให้ตัวแปร $REER_t$ และ PI_{t-1} ถูกตัดออกไปจากการประมาณสมการถดถอย

โดยการประมาณสมการดังกล่าวจะใช้วิธีการประมาณสมการถดถอยแบบ fixed effect panel regression และอาศัยข้อมูลจากปีค.ศ. 2000–2010 ซึ่งสามารถแสดงผลของการประมาณค่าได้ในตารางที่ 4-6(ยกเว้นแบบจำลองที่ใส่ระยะเวลาในการส่งออกจะเป็นการใช้ข้อมูลปีค.ศ. 2005-2010 แทน)

ตารางที่ 4-6: ปัจจัยที่กำหนดมูลค่าการส่งออกของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
lp	0.941 (0.696)	0.884 (0.663)	0.44 (0.245)	0.24 (0.7)	-0.384 (0.0666)
jfdi	0.0650*** (0.0151)		0.0733** (0.00151)		-0.137 (0.0292)
gdp	1.084*** (0.00576)	1.043*** (0.0709)	1.648** (0.0964)	1.648** (0.0639)	2.218** (0.145)
fdi		-0.0663 (0.114)		-0.047 (0.0735)	
time			-0.241** (0.0172)	-0.239 (0.223)	
Constant	-2.986** (1.471)	-1.965 (1.253)	-8.425** (0.52)	-7.714 (1.911)	-12.54* (1.417)
R-squared	0.933	0.948	0.956	0.949	0.958

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: *** แสดงถึง $p < 0.01$ ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

ตารางที่ 4-6แสดงให้เห็นว่าเงินทุนทางระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นมีผลในการเพิ่มมูลค่าการส่งออกของประเทศผู้รับทุนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญ และมีผลมากกว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นมักเกิดจากการสร้างฐานการผลิตเพื่อการส่งออก มากกว่าการเข้ามาเพื่อแสวงหาตลาด (market seeking) หรือผลิตเพื่อขายในประเทศผู้รับทุน

ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญจะประกอบไปด้วยระดับ GDP ซึ่งแทนถึงขนาดของประเทศ และเวลาที่ใช้ในการส่งออก ซึ่งแทนถึงระดับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าของประเทศ โดยระดับของ GDP จะมีผลให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ในขณะที่เมื่อเวลาที่ใช้ใน

การส่งออกลดลง หรือมีการปรับปรุงในสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าจะส่งผลให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการปรับปรุงสมการที่ (4-10) เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศเวียดนามที่มีต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย ดังแสดงได้ดังสมการต่อไปนี้

$$\ln EX_t = \alpha + \beta_1 \ln PD_t + \beta_2 \ln y_t + \beta_3 \ln REER_t + \beta_4 \ln PI_{t-1} + \beta_5 \ln FDI_{t-1} + \beta_6 \ln FCLMV_{t-1} \quad (4-11)$$

คณะผู้วิจัยทำการประมาณสมการที่ (4-11) โดยอาศัยข้อมูลอนุกรมเวลาของประเทศไทยในช่วงปีค.ศ. 2000–2010 และสามารถแสดงผลการประมาณสมการถดถอยด้วยวิธีการประมาณ Newey-West ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-7: ปัจจัยกำหนดมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3
reer	0.421 (0.171)	0.499 (0.346)	0.409 (0.268)
lp	0.992** (0.266)	0.269* (0.275)	0.191* (0.319)
jfdi	0.1439* (0.022)	0.119* (0.0418)	0.151** (0.0297)
fclmv	0.0182* (0.00557)	0.0381 (0.0123)	0.0337* (0.00705)
pi	-0.00861 (0.0237)	0.0447 (0.0376)	0.0361 (0.0319)
wage			1.386 (0.961)
gdp	1.835** (0.338)		
Constant	-7.775 (3.129)	9.411*** (0.752)	7.915** (1.249)

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: *** แสดงถึง $p < 0.01$ ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

ตารางที่ 4-7 แสดงให้เห็นว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมีผลกระทบทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย โดยเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่ลงทุนในประเทศเวียดนามมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญ หรือมีนัยสำคัญที่ต่ำต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงทั้งสอง ยังมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตระหว่างกันในระดับที่ต่ำอยู่ ผลของการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศเวียดนามจึงยังไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยมากนัก

ปัจจัยอื่นที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญคือระดับ GDP ซึ่งเป็นตัวแปรที่แทนขนาดของประเทศรวมถึงผลิตภาพในการผลิตของแรงงานซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับมูลค่าในการส่งออก

4.1.5. สรุปผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในเชิงปริมาณ

จากผลการศึกษาถึงผลกระทบของการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า การเข้ามาของเงินทุนดังกล่าวจะให้ผลระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มประเทศ CLMV จะได้ประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าประเทศไทย

หากพิจารณาถึงผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่นจะพบว่า การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะส่งผลดีต่อระดับการจ้างงานและการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศไทยมากกว่ากลุ่มประเทศ CLMV ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีความสามารถในการรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่สูงกว่า อีกทั้งเงินทุนที่ไหลเข้ายังเข้ามาในภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีการเน้นใช้แรงงาน และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้มากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศ CLMV ที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมาที่ภาคพลังงาน การผลิตไฟฟ้า และเหมืองแร่เป็นสำคัญ

ดังนั้น สาเหตุที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศส่งผลให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ CLMV สูงขึ้นกว่าประเทศไทย จำเป็นต้องอธิบายด้วยปัจจัยอื่นที่มีใช้การจ้างงานและการปรับปรุงผลิตภาพการผลิต โดยปัจจัยเหล่านั้นจะเป็นผลที่เกิดขึ้นทางอ้อม เช่น การช่วยปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเข้ามาของเงินทุน การปรับปรุงกฎระเบียบภายในประเทศ การเพิ่มขึ้นของการแข่งขันในตลาด และการปรับปรุงระบบการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ประเทศ CLMV ยังมีความล้าหลัง

ประเทศไทยอยู่มาก ทำให้ผลได้ต่อขนาดของการปรับปรุงปัจจัยเหล่านี้ของกลุ่มประเทศดังกล่าวมีมากกว่าประเทศไทย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ต่อไปในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพ

4.2. การวิเคราะห์ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในเชิงคุณภาพ

4.2.1. กรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเชิงคุณภาพ

ในที่นี้คณะผู้วิจัยจะอ้างอิงช่องทางที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้ โดยปรับปรุงจาก Thomsen (1999) กล่าวคือ การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ผ่านช่องทางตรงและช่องทางอ้อม

1. ช่องทางตรง (Direct Channels)

- การจ้างงาน

การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มขึ้นของรายได้และการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทข้ามชาติส่วนมากจะตัดสินใจย้ายฐานการผลิตเพื่อแสวงหาค่าจ้างแรงงานที่ถูกลง ดังนั้นจึงมักเป็นการเข้ามาในอุตสาหกรรมที่เน้นใช้แรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก การเข้ามาของบริษัทข้ามชาติยังช่วยสร้างให้เกิดการพัฒนาฝีมือแรงงานผ่านการปฏิบัติงานจริง (On the Job Training) และการฝึกอบรมของบริษัท ซึ่งจะกล่าวต่อไปในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์

- การเพิ่มการเปิดประเทศและการส่งออก (Openness and Export)

Thomsen (1999) ชี้ให้เห็นว่าเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศที่เข้ามาในภูมิภาคอาเซียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการส่งออก (Export-led Growth) ของภูมิภาค รวมถึงการสร้างเครือข่ายการผลิตและกระตุ้นการค้าภายในภูมิภาคเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทข้ามชาติมักใช้ภูมิภาคอาเซียนเป็นฐานในการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก

2. ช่องทางอ้อม (Indirect Channels)

- การพัฒนาทางการเงิน (Financial Development)

การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้กับประเทศผู้รับทุน เนื่องจากเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะเป็นเงินทุนที่มีเสถียรภาพสูงกว่าเงินทุนประเภทอื่น และมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายน้อยกว่าเงินทุนประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็น Portfolio Investment หรือเงินกู้ยืมจากธนาคารต่างประเทศ

นอกจากนี้ การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศยังมีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศผู้รับทุนทำการพัฒนาระบบการเงินและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Development)

ประเทศผู้รับทุนมีความจำเป็นจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้ลงทุนเพื่อเป็นการดึงดูดการเข้ามาลงทุน เช่น ระบบสาธารณูปโภค ถนน ท่าเรือ และท่าอากาศยาน ระบบการติดต่อสื่อสาร ซึ่งบางครั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวอาจได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคและการเงินมาจากประเทศผู้ลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน

- การพัฒนากฎระเบียบด้านการค้า การลงทุน และการแข่งขัน

ประเทศผู้ลงทุนมักมีเงื่อนไขให้ประเทศผู้รับทุน โดยเฉพาะในกรณีของประเทศกำลังพัฒนา ทำการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน การแข่งขัน และการปกป้องผู้ลงทุน ซึ่งอาจมีส่วนช่วยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับทุนเพิ่มสูงขึ้นได้

- การเพิ่มการแข่งขันของตลาดภายในประเทศ

การเข้ามาของนักลงทุนจากต่างประเทศเป็นกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นของตลาดภายในประเทศทั้งในแง่ผู้จัดส่งวัตถุดิบและสินค้าขั้นสุดท้าย ซึ่งการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นจะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ผลิตและระบบตลาด ซึ่งจะทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นได้

- การพัฒนาทุนมนุษย์

งานศึกษาของ Nadiri (1993) แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยให้ประเทศผู้รับทุนมีระดับทุนมนุษย์ที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทข้ามชาติจะมีการฝึกอบรมพัฒนาแรงงานทั้งในการปฏิบัติการการผลิตและการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานจริง (On the Job Training) อีกด้วย

- การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology transfers)

Thomsen (1999) ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นช่องทางหนึ่งที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งอาจผ่านการฝึกอบรมแรงงานและพนักงานในบริษัท การฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ผู้จัดส่งวัตถุดิบภายในประเทศในห่วงโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในกรณีของประเทศอาเซียน ซึ่งมีทั้งสาเหตุมาจากความสามารถทางเทคโนโลยีของประเทศผู้รับทุน (Technological Capacity) ที่ไม่สูงเพียงพอ และการกีดกันของผู้ลงทุนไม่ให้ประเทศผู้รับทุนได้รับเทคโนโลยี

- การแพร่กระจายของเทคโนโลยี (Technology spillovers)

แม้ว่าประเทศผู้ลงทุนอาจไม่พยายามถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ผู้รับทุน แต่การเข้ามาลงทุนยังก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเทคโนโลยีผ่านการปฏิบัติงานในหน้าที่ และการเลียนแบบ

- การถ่ายทอดและแพร่กระจายระบบการบริหารจัดการ

บริษัทข้ามชาติมักมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าประเทศผู้รับทุน ดังนั้นการเข้ามาลงทุนของบริษัทเหล่านั้นจะช่วยให้บุคลากร ผู้จัดส่งวัตถุดิบ และบริษัทภายในประเทศอื่น ๆ ได้เรียนรู้ระบบการบริหารจัดการดังกล่าว

- Backward spillovers

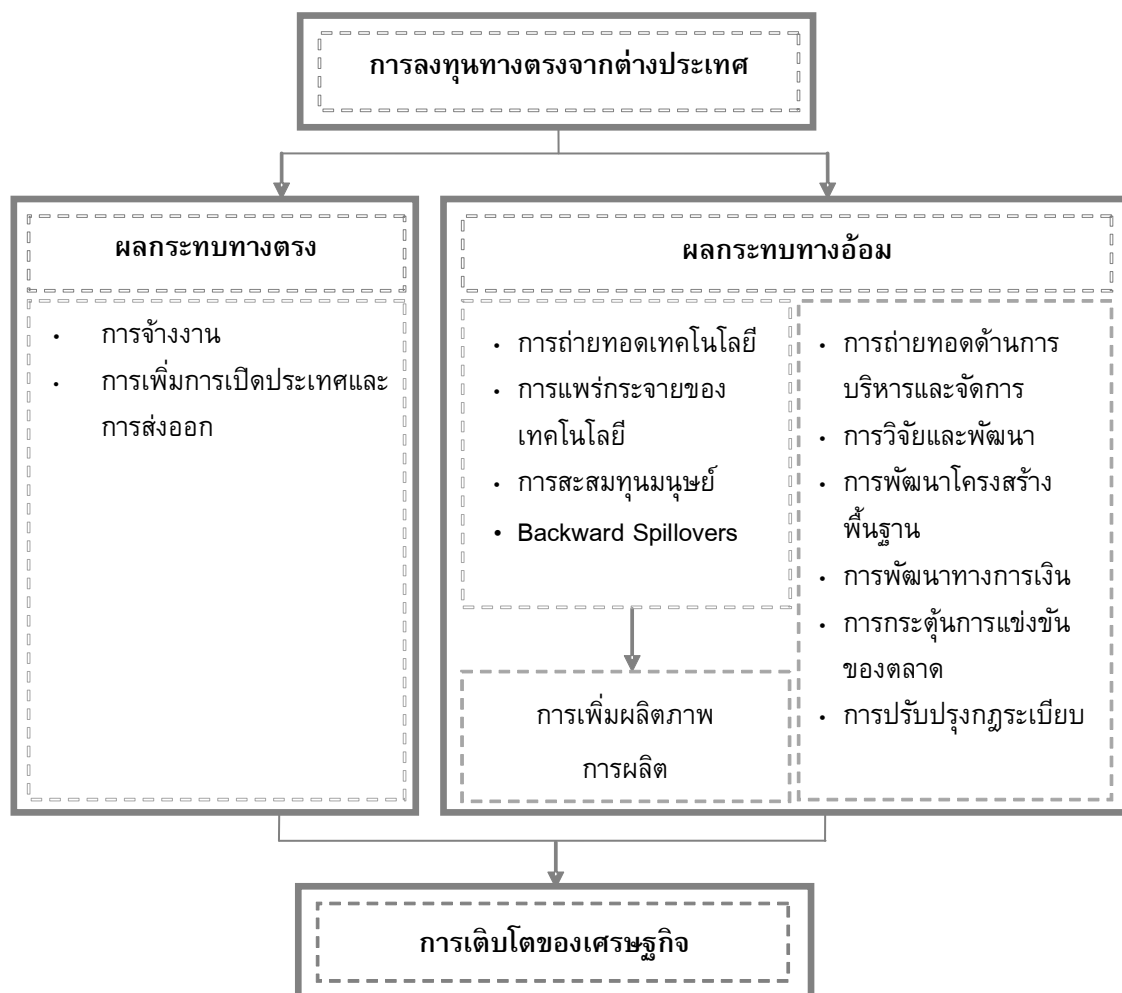
การเข้ามาดำเนินกิจกรรมการผลิตของบริษัทข้ามชาติทำให้ต้องอาศัยผู้จัดส่งวัตถุดิบในประเทศบางส่วน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้จัดส่งวัตถุดิบดังกล่าว อีกทั้งยังทำให้ผู้จัดส่งวัตถุดิบต้องพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานของบริษัทข้ามชาติ

- การวิจัยและพัฒนา

การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในหลายกรณีจะกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของกระบวนการผลิต และสินค้าซึ่งจะช่วยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้นได้

ช่องทางที่เงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผู้รับทุนสามารถสรุปได้ในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1: ผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ

4.2.2. ลักษณะการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมายังประเทศไทย

การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นมีจุดเริ่มจากข้อตกลง Plaza Accord ในปี ค.ศ. 1985 ซึ่งส่งผลให้เงินเยนมีการแข็งค่าขึ้นอย่างมากจากระดับ 250 เยนต่อ 1 ดอลลาร์มาอยู่ที่ 120 เยนต่อ 1 ดอลลาร์ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกของญี่ปุ่นอย่างรุนแรง ประเทศญี่ปุ่นจึงต้องแสวงหาประเทศที่มีค่าแรงและต้นทุนวัตถุดิบที่ต่ำกว่ามาเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกเพื่อลดต้นทุนการผลิตลง ประกอบกับเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีเสถียรภาพและมีนโยบายการส่งเสริมการลงทุนเป็นประเทศแรกๆ ในภูมิภาค อีกทั้งประเทศไทยยังมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศญี่ปุ่นมาโดยตลอด ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศอันดับต้นๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ประเทศญี่ปุ่นเลือกเข้ามาลงทุน ซึ่งการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยของประเทศไทย

ญี่ปุ่น ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ผ่านมา ซึ่งในส่วนนี้คณะผู้วิจัยจะศึกษาถึงช่องทางการส่งผ่านของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมาสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ 4.2.1

❖ ผลกระทบผ่านช่องทางตรง

● การจ้างงาน การผลิตภายในประเทศ และการส่งออก

การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในช่วงแรกจะเน้นที่การแสวงหาค่าจ้างแรงงานที่ถูกเพื่อใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก ลักษณะของการเข้ามาจะเป็นการมาทั้งห่วงโซ่อุปทานเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นจะเลือกใช้ผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Suppliers) ที่มีสัญชาติญี่ปุ่นเป็นหลักมากกว่าการพิจารณาที่ราคาหรือคุณภาพของสินค้าซึ่งแตกต่างจากบริษัทจากทางยุโรปและสหรัฐอเมริกา ซึ่งการเข้ามาของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก และทำให้ระดับค่าจ้างแรงงานของแรงงานระดับปฏิบัติการในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนลักษณะงานจากภาคการเกษตรและไม่เป็นทางการเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ 4.1 อีกทั้งประเภทของอุตสาหกรรมที่นิยมมาลงทุนในประเทศไทยจากประเทศญี่ปุ่นมักเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นใช้แรงงานมีทักษะเข้มข้น จึงก่อให้เกิดการจ้างงานและปรับตัวของค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ การเข้ามาสร้างฐานการผลิตของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยมักอยู่ในลักษณะของการเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกมากกว่าการใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อการจำหน่ายในประเทศ ดังนั้นเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาจึงสร้างการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติและผลการศึกษาเชิงประจักษ์ในส่วนที่ 4.1

การใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกจะเห็นชัดขึ้นอย่างมากหลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนในช่วงปี ค.ศ. 1997 ซึ่งทำให้มูลค่าสินทรัพย์ภายในประเทศปรับตัวลดลงประกอบกับค่าเงินที่อ่อนตัวลงเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดปรากฏการณ์ “Fire-sale FDI” ในภูมิภาคอาเซียนและในประเทศไทย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหลายประการที่เอื้อประโยชน์ต่อการลงทุน เช่น การเปลี่ยนแปลงกฎหมายการเป็นเจ้าของกิจการโดยบริษัทต่างประเทศ ทำให้มีเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเข้ามาในภูมิภาคอาเซียนและประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งการเข้ามาลงทุนดังกล่าวมุ่งหวังเพื่อการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ไปเป็นการ

ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ทำให้มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยในภาคอุตสาหกรรมปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็นอันมากหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินดังกล่าว

การลงทุนของธุรกิจประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยที่ผ่านมา มีการลงทุนในขนาดโครงการที่หลากหลาย จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (2555) พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2549–2554 โครงการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับการอนุมัติการส่งเสริมส่วนมากเป็นโครงการขนาดเล็กที่มีมูลค่าการลงทุนน้อยกว่า 50 ล้านบาท รองลงมาเป็นโครงการขนาดกลางที่มีมูลค่าการลงทุนในช่วง 100–499 ล้านบาท อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามมูลค่าการลงทุนกลับพบว่าโครงการขนาดใหญ่มากที่มีมูลค่าการลงทุนมากกว่า 1,000 ล้านบาทมีสัดส่วนสูงสุด รองลงมาเป็นโครงการขนาดกลาง(ตารางที่ 4-8) โดยการลงทุนที่สำคัญของประเทศไทยจะอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมการผลิตโลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์(ตารางที่ 4-9)ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวในประเทศไทย ตลอดจนก่อให้เกิดมูลค่าการค้าและการจ้างงาน ทั้งนี้สาเหตุของการลงทุนดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการส่งเสริมจากรัฐบาลไทย สภาวะทางเศรษฐกิจของไทยค่อนข้างดีและมีเสถียรภาพ รวมทั้งประเทศไทยยังถือว่าเป็นสถานการณทางการเมืองที่มั่นคงกว่าประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยเปรียบเทียบ

ตารางที่ 4-8: โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นที่ได้รับการอนุมัติ จำแนกตามขนาดการลงทุน¹²

หน่วย: ล้านบาท

ขนาดการลงทุน (ล้านบาท)	2549		2550		2551		2552		2553		2554	
	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน
<50	134	2,748.00	126	2,313.60	136	2,613.20	97	1,869.40	131	2,605.90	205	4,213.70
50-99	43	3,063.30	52	3,740.50	43	3,093.80	48	3,478.40	72	5,172.90	78	5,722.90
100-499	133	33,794.30	100	24,403.70	105	26,705.70	74	18,849.70	105	27,307.0	141	33,833.20
500-999	21	14,497.90	29	18,908.30	20	13,088.0	13	8,726.20	18	12,494.50	31	20,708.30
>1,000	22	61,096.20	23	114,957.10	20	60,654.40	11	25,981.70	16	52,725.10	29	94,489.50
รวม	353	115,199.70	330	164,323.20	324	106,155.10	243	58,905.40	342	100,305.40	484	158,967.60

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (2555)

ตารางที่ 4-9: โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นที่ได้รับการอนุมัติ จำแนกตามอุตสาหกรรม¹³

หน่วย: ล้านบาท

สาขา	ปี	2549		2550		2551		2552		2553		2554	
		จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน	จำนวน โครงการ	จำนวนเงิน ลงทุน
ผลิตภัณฑ์เกษตร		6	1,585.0	12	5,498.9	14	4,800.2	12	10,166.8	15	4,322.5	14	8,102.4
เหมืองแร่และเซรามิก		9	1,527.4	10	17,355.3	15	8,441.0	6	2,813.5	6	1,222.5	21	14,943.8
อุตสาหกรรมเบา/สิ่งทอ		9	1,671.2	11	2,147.1	10	3,416.7	8	1,234.4	7	661.6	13	4,045.0
ผลิตภัณฑ์โลหะ และเครื่องจักร		160	45,359.8	118	77,071.9	120	64,189.2	98	19,756.3	137	29,890.7	234	66,851.0
เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์		69	33,515.9	59	32,111.1	49	14,271.2	38	15,874.1	69	46,383.3	83	36,886.1
เคมีภัณฑ์ และกระดาษ		38	26,129.6	44	18,683.2	39	7,257.9	23	5,174.0	49	8,695.3	51	25,744.6
บริการ		62	5,410.8	76	11,455.7	77	3,778.9	58	3,886.3	59	9,129.5	68	2,394.7
รวม		353	115,199.7	330	164,323.2	324	106,155.1	243	58,905.4	342	100,305.4	484	158,967.6

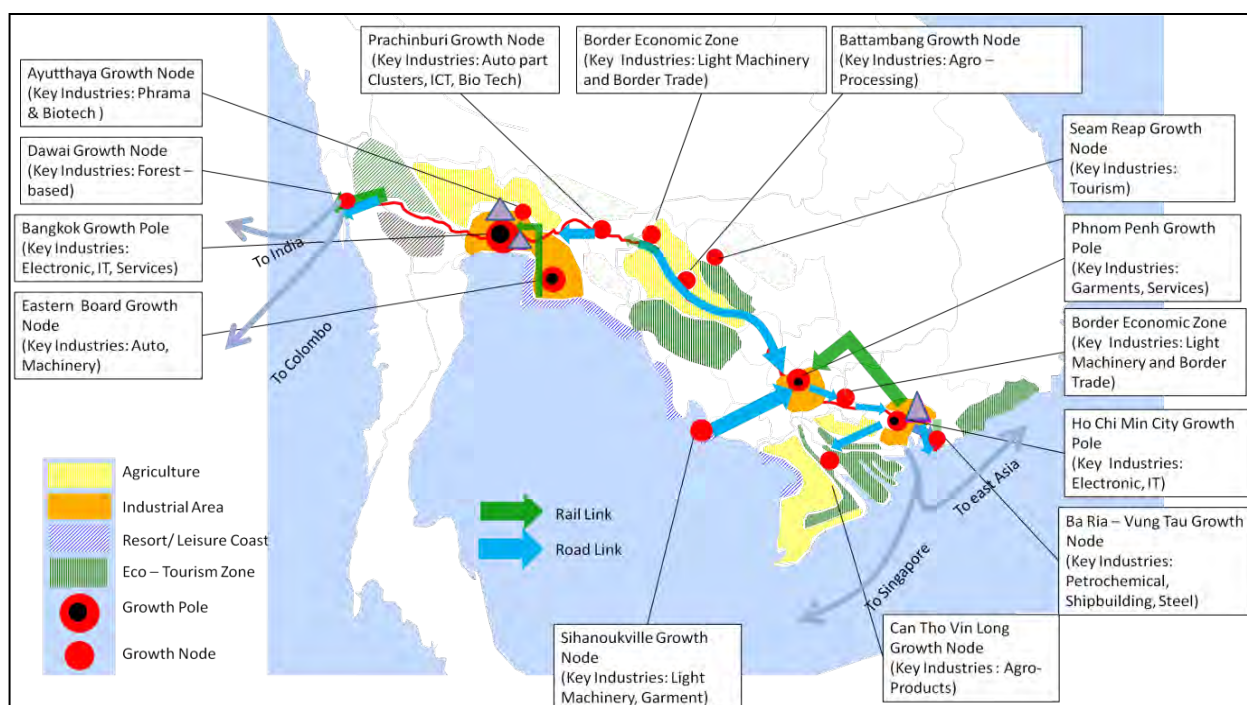
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (2555)

¹²โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นในที่นี้หมายถึงโครงการที่มีการลงทุนจากญี่ปุ่นอย่างน้อยร้อยละ 10

¹³โครงการลงทุนจากญี่ปุ่นในที่นี้หมายถึงโครงการที่มีการลงทุนจากญี่ปุ่นอย่างน้อยร้อยละ 10

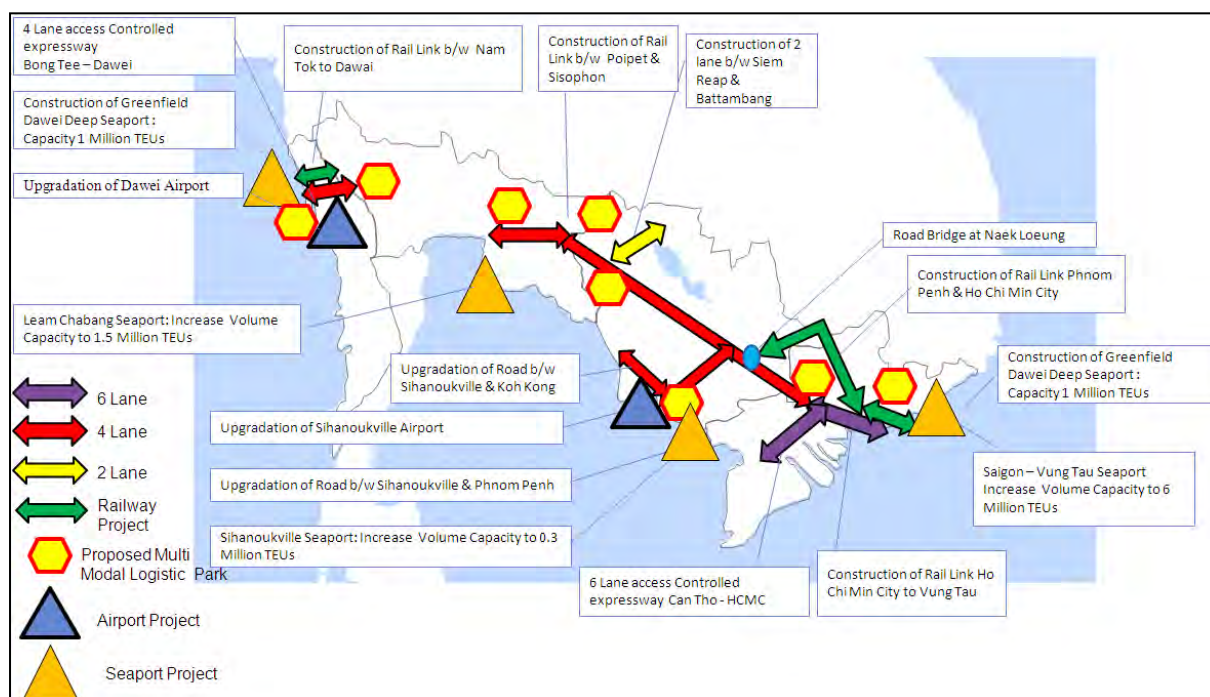
จากการสัมภาษณ์บริษัทญี่ปุ่นและเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่าการลงทุนของญี่ปุ่นนั้นจะกระจุกตัวอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยตามถนนเส้นหลักที่เชื่อมระหว่างกรุงเทพ อยุธยา ฉะเชิงเทรา และจังหวัดในภาคตะวันออก เช่น ชลบุรี ระยอง และ ตราด เพราะเป็นเครือข่ายการผลิตที่ได้ประโยชน์จากเส้นทางคมนาคมที่สะดวก และมีสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการส่งออก ทั้งท่าเรือ และสนามบินทั้งนี้ในแผนการพัฒนาก่อสร้างตามเป้าหมายที่เสนอโดย Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA) นั้นสอดคล้องกับความต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตของญี่ปุ่น(รูปที่ 4-2) เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวมีบริษัทของญี่ปุ่นไปลงทุนอยู่ในสัดส่วนค่อนข้างมาก และเส้นทางนี้ยังส่งผลดีต่อทั้งประเทศไทย กัมพูชา พม่า และญี่ปุ่น เพราะสามารถส่งสินค้าต่อไปยังประเทศอินเดียโดยมีต้นทุนค่าขนส่งและใช้ระยะเวลาขนส่งลดลง นอกจากนั้น ERIA ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมตามเส้นทางดังกล่าวอีกด้วย (รูปที่ 4-3) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคสุมาตรา-อินโดจีนนั้นมีโอกาสเกิดขึ้นจริงค่อนข้างมาก

รูปที่ 4-2: โครงการพัฒนาก่อสร้างตามเป้าหมายนำเสนอโดย ERIA

ที่มา: ERIA (2009). Mekong India Economic Corridor Development, ERIA Research Project Report 2008, No.4-2, Jakarta: ERIA (<http://www.eria.org>).

รูปที่ 4-3: โครงการเส้นทางคมนาคมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ที่มา: ERIA (2009). Mekong India Economic Corridor Development, ERIA Research Project Report 2008, No.4-2, Jakarta: ERIA (<http://www.eria.org>).

กล่าวโดยสรุปแล้ว การส่งผ่านทางช่องทางตรงของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศไทยนั้น ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการจ้างงาน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดแรงงานโดยมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมและการจ้างงานแบบไม่เป็นการ เข้ามาสู่การทำงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้ระดับค่าจ้างแรงงานปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้าในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยอันเป็นผลมาจากการใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก

❖ ผลกระทบผ่านช่องทางอ้อม

ผลกระทบทางอ้อมสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนในทางทฤษฎี คือที่มีผลต่อการผลิตโดยตรง (การถ่ายทอดเทคโนโลยีการแพร่กระจายของเทคโนโลยีการสะสมทุนมนุษย์ Backward Spillovers) และผลกระทบจากการลงทุนโดยตรงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก่อนนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ (การถ่ายทอดด้านการบริหารและการจัดการการวิจัยและพัฒนาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาทางการเงินการกระตุ้นการแข่งขันของตลาดการปรับปรุงกฎระเบียบ) ด้วยข้อจำกัดของข้อมูลทำให้ต้องรวมผลกระทบดังกล่าวเป็นดังนี้ การวิจัยและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

การบริหารจัดการ การสะสมทุนมนุษย์ และด้านอื่นๆที่ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทางการเงินการกระตุ้นการแข่งขันของตลาดและการปรับปรุงกฎระเบียบ

- การวิจัยและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ปัจจุบันอุตสาหกรรมที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาตินั้น ประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการทำการวิจัยและพัฒนาในด้านกระบวนการผลิต (Process R&D) กล่าวคือ การพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพิ่มผลผลิต ประหยัดเนื้อที่ที่ใช้ในการดำเนินการผลิต และลดข้อผิดพลาดในการผลิตซึ่งประเทศไทยมีข้อได้เปรียบจากการมีวิศวกรที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก ทำให้การทำการวิจัยและพัฒนาการในด้านกระบวนการผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในภาพรวมที่ผ่านมา บริษัทจากประเทศญี่ปุ่นมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการประกอบให้แก่แรงงานไทย แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับ Source code และการออกแบบ จนกระทั่ง Japan Electronics and Information Technology Industries Association (JEITA) ได้มีการจัดโครงการอบรมการออกแบบให้กับนักออกแบบชาวไทย อีกทั้งประเทศไทยได้มีส่วนในการทำการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product R&D) มากขึ้นผ่านการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา (Technical Center) ในประเทศไทยจากบริษัทต่างๆ เช่น ในกรณีของโตโยต้า โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาของโตโยต้าในประเทศไทยจะทำหน้าที่

- วิจัยและพัฒนาด้านการออกแบบและรูปลักษณะของตัวรถ
- วิจัยและพัฒนาเครื่องยนต์
- วิจัยด้านสีและประเมิณผลวัสดุ
- ทดสอบและประเมิณผล
- สำรวจและวิเคราะห์ตลาดในภูมิภาค
- เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี ภายในภูมิภาค

ในปัจจุบันประเทศไทยมีบทบาทในการทำการวิจัยเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ย่อย (Minor Change) อันแสดงให้เห็นถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ รวมถึงการส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย ทั้งนี้บริษัทDenso เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เพราะมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่พนักงานทั้งด้านการจัดการ ทักษะทั่วไป ทักษะระดับสูง และด้านวิศวกรรม เพราะบริษัทเชื่อว่าการผลิตสินค้าให้เยี่ยมต้องผลิตคนให้เยี่ยมก่อน โดยในปี 2548 มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม DENSO Training Academy (Thailand) และในปี 2550 มีการก่อตั้งบริษัท เด็นโซ อินเตอร์เนชั่นแนล เอเชีย จำกัด ซึ่งเป็นสำนักงานภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนียแห่งใหม่ ดำเนินธุรกิจด้านการบริหารจัดการ

ธุรกิจ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ด้วยที่อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีทั้งส่งตัวแทนพนักงานไปฝึกอบรมที่ประเทศญี่ปุ่น หรือที่บริษัท เด็นโซ อินเตอร์เนชั่นแนล เอเชีย จำกัด แล้วให้กลับมาถ่ายทอดต่อแก่พนักงานในบริษัทต่อไป ในขณะที่เดียวกันภายในบริษัทก็มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในเช่นกันอย่างไรก็ตามบริษัทแม่ที่ญี่ปุ่นยังคงมีอิทธิพลสูงในการกำหนดแนวทาง/ ผลิตภัณฑ์ โดยในระดับผู้บริหารของบริษัทประมาณ 8 คนจะเป็นคนไทยประมาณ 2-3 คน

ในส่วนของบริษัท ฮอนด้า ออโตโมบิล(ประเทศไทย) จำกัด ก็เป็นอีกกรณีศึกษาหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีเช่นกัน กล่าวคือ ฮอนด้าได้มีการพัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตรถยนต์ โดยพยายามสนับสนุนและร่วมกับผู้ผลิตชิ้นส่วนในการพัฒนาชิ้นส่วนต่างๆ มีการถือหุ้นร่วมกับผู้ผลิตชิ้นส่วน มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตชิ้นสูงจากญี่ปุ่นมาสู่ประเทศไทย นอกจากนั้นฮอนด้ามีการก่อตั้งฮอนด้า อาร์ แอนด์ ดี ประเทศไทยขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมทั้งก่อตั้งบริษัท ฮอนด้า เอ็นจิเนียริง อาเซียน เพื่อผลิตเครื่องมือ และแม่พิมพ์ส่งให้แก่ผู้ผลิตทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มการใช้ชิ้นส่วนในประเทศ โดยในปัจจุบันในการผลิตรถยนต์มีการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศประมาณร้อยละ 68 ส่วนในการผลิตรถมอเตอร์ไซด์มีการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศสูงถึงประมาณร้อยละ 90

● การบริหารจัดการ

การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีความจำเป็นต้องใช้ผู้จัดส่งวัตถุดิบตามคุณภาพและราคามากขึ้นกว่าเดิมประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมหลายแห่ง เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ที่เดิมเน้นการผลิตเพื่อขายยังตลาดในประเทศ เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก และการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมที่มีการกำหนดการมีส่วนร่วมของธุรกิจในประเทศ ทำให้การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นเกิด Backward Spillovers คือการมีส่วนร่วมของธุรกิจในประเทศในห่วงโซ่อุปทานของญี่ปุ่น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแพร่กระจายเทคโนโลยี องค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ผ่านทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมจากบริษัทหรือองค์กรของประเทศญี่ปุ่นโดยตรง และผ่านการแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานความต้องการของบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการได้แก่ กรณีของบริษัทโตโยต้าที่มีการจัดตั้ง Toyota Suppliers Club (TSC) ซึ่งมีการอบรมเทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางด้านการผลิตและการบริหารจัดการระบบการผลิตให้กับผู้จัดหาวัตถุดิบที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของโตโยต้า เพื่อให้ผู้ผลิตในห่วงโซ่อุปทานของโตโยต้าสามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของโตโยต้าและตรงต่อเวลา

● การสะสมทุนมนุษย์

ญี่ปุ่นจะเน้นการพัฒนาแบบควบคู่ (การพัฒนาทั้งการผลิต และทรัพยากรมนุษย์) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีการสร้างกระบวนการคิดให้แก่แรงงานในระยะยาว โดยเน้นหลักการพัฒนาจากล่างขึ้นบนซึ่งใช้หลัก ไคเซ็น (Kaizen) ที่เป็นกลยุทธ์การบริหารงานแบบญี่ปุ่น โดยให้แรงงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางใหม่ๆ และวิธีการทำงานที่ดียิ่งขึ้น โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กันทั้งองค์กร ซึ่งการฝึกฝน และพัฒนาดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาในการหล่อหลอมแนวคิด และกระบวนการทำงานของแรงงาน ดังนั้นแรงงานที่ได้รับการพัฒนาแล้วจึงเป็นแรงงานที่มีคุณค่าต่อองค์กรเป็นอย่างมาก จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ถ้าธุรกิจจากประเทศญี่ปุ่นต้องการฝึกฝน และพัฒนาแรงงานจะมองที่การลงทุนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

ในบัตรส่งเสริมการลงทุนที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการฝึกฝนแรงงานไทยไว้ กล่าวคือต้องเร่งรัดฝึกอบรม และสนับสนุนแรงงานไทยให้สามารถปฏิบัติงานแทนช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการที่เป็นชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา เงินไทยดังกล่าวมักจะบังคับใช้ไม่ได้ เนื่องจากต้องการดึงดูดการลงทุน และคิดว่าการผลิตต้องมีการฝึกฝนแรงงานในขั้นต้นอยู่แล้ว เพื่อให้แรงงานสามารถทำงานในกระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่ได้ลงรายละเอียดในเรื่องนี้มากนัก

บริษัทญี่ปุ่นขนาดใหญ่ได้มีการส่งแรงงานไทยไปฝึกฝนที่ประเทศญี่ปุ่น ทำให้คนไทยได้เรียนรู้ทักษะต่างๆ ผ่านการทำงาน (On the job training) อีกทั้งทางญี่ปุ่นเองก็มีโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานของไทย เช่น การพัฒนาบุคลากรในการผลิตแม่พิมพ์กับสมาคมแม่พิมพ์ไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามส่วนของการวิจัยพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงสงวนไว้สำหรับคนญี่ปุ่น โดยแรงงานไทยมักจะได้เข้าร่วมเรียนรู้ และพัฒนาเพียงในส่วนของการพัฒนากระบวนการผลิต แต่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ค่อนข้างน้อย รวมทั้งในด้านตำแหน่งการทำงานนั้น บริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะยังคงสงวนตำแหน่งบริหารระดับสูง และนักวิจัยไว้สำหรับคนญี่ปุ่น

บริษัทญี่ปุ่นโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยานยนต์ค่อนข้างให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างบริษัทฮอนด้าในประเทศไทยที่มีการร่วมมือระหว่างกลุ่มบริษัทฮอนด้าในประเทศไทย และกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นสถานศึกษาแห่งแรกในภูมิภาคอาเซียนที่ผลิตบุคลากร ระดับช่างเทคนิคด้านอุตสาหกรรมยานยนต์โดยเฉพาะ

- ด้านอื่นๆที่ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทางการเงิน การกระตุ้นการแข่งขันของตลาดและการปรับปรุงกฎระเบียบ

ในอดีตญี่ปุ่นให้เงินช่วยเหลือผ่านทาง ODA เพื่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานให้แก่ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตัวอย่างของโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากประเทศญี่ปุ่นคือโครงการระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตก (East-West Economic Corridor)

สำหรับการพัฒนาทางด้านการเงินนั้น หน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้าการลงทุน และเข้ามามีส่วนกระตุ้นสถาบันการเงินในประเทศไทยให้มีการวิเคราะห์โครงการที่เป็นมาตรฐานคือ JBIC ที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือและให้การสนับสนุนทางการเงินแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล และธนาคารในประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาลงทุนในต่างประเทศของบริษัทญี่ปุ่น โดย JBIC มีแหล่งที่มาของเงินทุนจากการออกพันธบัตรที่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลญี่ปุ่น และพันธบัตรที่ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งทำให้ JBIC ได้เปรียบในแง่ที่สามารถรวบรวมเงินทุนได้จำนวนมากและมีต้นทุนต่ำกว่าตลาด ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา JBIC ได้ใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนทางการเงินในหลายวิธีการ อาทิเช่น การร่วมลงทุนโดยจะร่วมลงทุนสูงสุดไม่เกินร้อยละ 60 ของเงินลงทุนทั้งหมด การให้กู้ยืมแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล หรือธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

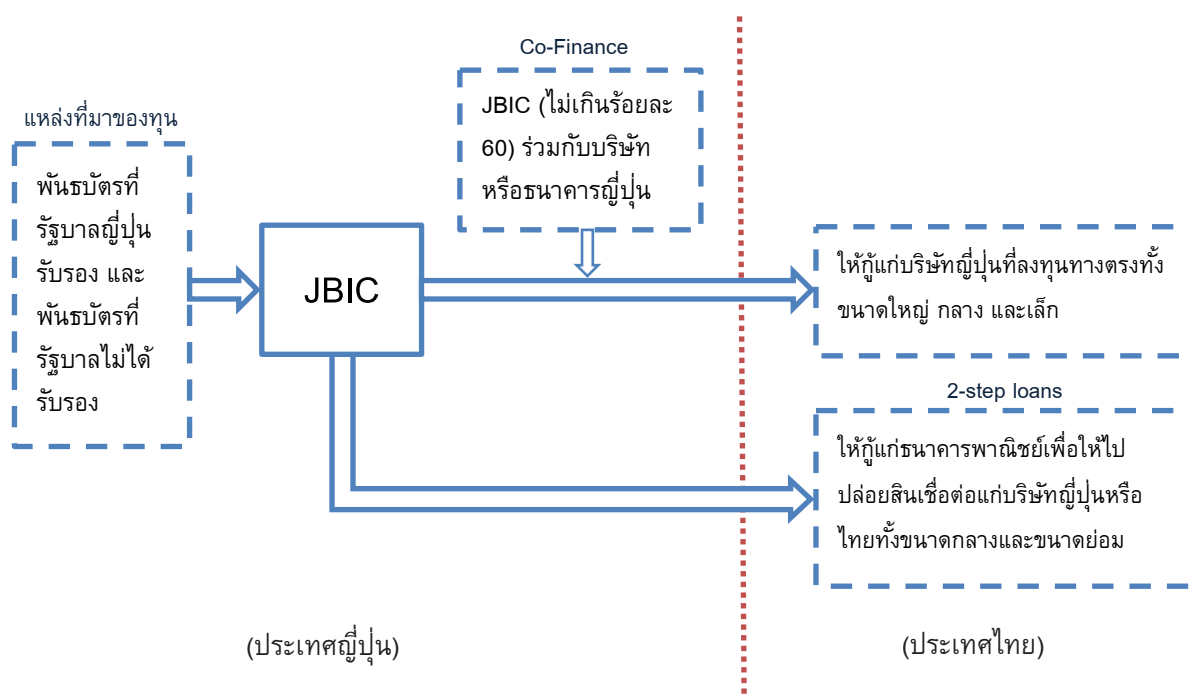
การลงทุนของ JBIC ในประเทศไทยที่ผ่านมาจะเน้นให้การสนับสนุนแก่บริษัทขนาดใหญ่ของญี่ปุ่นที่มาลงทุนทางตรงในประเทศไทยโดยเป็นลักษณะของการผลิตเพื่อการส่งออก (บริษัทในอุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับปิโตรเคมี) รวมทั้งการลงทุนขนาดใหญ่ต่างๆ อย่างไรก็ตามระยะหลัง JBIC ได้ให้ความสนใจกับบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมเช่นกันจึงดำเนินการให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำแก่ธนาคารพาณิชย์ในไทย (2-step loans) เช่น ธนาคารทหารไทย ธนาคารกสิกรไทย เป็นต้น เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินดังกล่าวไปปล่อยกู้ต่อให้กับบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งบริษัทของไทยและญี่ปุ่น บริษัทที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้ำท่วมกรณีหลังวิกฤตน้ำท่วมปี 2554 และบริษัทที่มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการผลิตของบริษัทญี่ปุ่น (ดูรูปที่ 4-4) นอกจากนี้ JBIC ยังคาดหวังว่าการปล่อยกู้เหล่านี้จะมีผลสืบเนื่องต่อไปยังการลงทุนในสปป.ลาวพม่า และกัมพูชาผ่านระบบธนาคารหรือบริษัทของไทยทั้งนี้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ JBIC ให้แก่ธนาคารพาณิชย์จะต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการต่อรอง และ internal credit rating ของธนาคารพาณิชย์นั้นๆ ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยของการปล่อยกู้ต่อให้แก่ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์จะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของธนาคารพาณิชย์เอง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เป็นผู้แบกรับความเสี่ยง จากที่กล่าวมา

จึงพอสรุปได้ว่าการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นมีส่วนทำให้ภาคธุรกิจของไทยทั้งภาคการเงินและภาคการผลิตเติบโต และพอมีเกราะป้องกันความเสี่ยงได้บางส่วน

เนื่องจากบริษัทข้ามชาติจากประเทศญี่ปุ่นมีการลงทุนในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ทำให้การสะสมเงินทุนเพียงพอที่จะนำเงินนั้นไปลงทุนต่อในประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงโดยไม่ต้องอาศัยการกู้ยืมจากเงินจากสถาบันการเงินไทย หรือแม้แต่การพึ่งพิงบริษัทแม่ที่ญี่ปุ่น นอกจากนี้บริษัทญี่ปุ่นขนาดใหญ่ในประเทศไทยส่วนมากยังใช้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ของญี่ปุ่นสำหรับการเคลื่อนย้ายเงินทุนอีกด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับบริษัทญี่ปุ่นขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยอาจพึ่งพิงการกู้ยืมและบริการทางการเงินอื่นๆ จากธนาคารพาณิชย์ของไทยอยู่

กรณีศึกษาของบางบริษัทพบว่า บริษัทมีการใช้บริการสถาบันการเงินไทยในสัดส่วนน้อยมาก ส่วนใหญ่จะใช้บริการสถาบันการเงินของญี่ปุ่นโดยตรงมากกว่า เพราะดอกเบี้ยต่ำกว่า และยอดขาย/กำไรของบริษัทต่อปีสูง ทำให้การโอนด้วยธนาคารของญี่ปุ่นโดยตรงสะดวกกว่า อีกทั้งยังอาจเกิดจากประสบการณ์วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่บริษัทญี่ปุ่นสังเกตได้ว่า ถ้าบริษัทมีการพึ่งพิงทางการเงินจากสถาบันการเงินในสัดส่วนสูงจะทำให้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจแรงกว่ากรณีที่บริษัทพึ่งพิงในสัดส่วนน้อย ทำให้หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ บริษัทญี่ปุ่นจึงมักจะใช้เงินทุนของตัวเองและบริษัทในเครือมากกว่าการกู้ยืมจากภายนอก

รูปที่ 4-4: แนวทางการดำเนินงานของ JBIC

กล่าวโดยสรุปแล้ว การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมาสู่ประเทศไทยในระยะเริ่มแรกจะก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางตรง ได้แก่ การจ้างงานที่เพิ่มสูงขึ้น และระดับการเปิดประเทศที่เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก ในส่วนของผลทางอ้อมอาจจะมาจากการแพร่กระจายของระบบการบริหารจัดการและเทคโนโลยี รวมถึงการเลียนแบบ เช่น กรณีของอุตสาหกรรมเครื่องปรับอากาศที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นของบริษัทไทยเองได้แต่ในยุคหลัง โดยเฉพาะหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ค.ศ. 1997 บริษัทข้ามชาติเริ่มมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและระบบการบริหารจัดการมากขึ้น รวมถึงมีการใช้ผู้จัดส่งวัตถุดิบภายในประเทศ และในระยะหลังเริ่มมีการให้ประเทศไทยเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการวิจัยและพัฒนาทั้งในแง่กระบวนการผลิตและสินค้าซึ่งจะทำให้การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

4.2.3. การลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง (CLMV)

การลงทุนของญี่ปุ่นมีทั้งผลกระทบผ่านช่องทางตรงซึ่งรวมถึงการจ้างงานและการผลิตในประเทศ และผลกระทบทางอ้อมที่ประกอบไปด้วยการวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การสะสมทุนมนุษย์และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านการเงิน การกระตุ้นการแข่งขันของตลาด และการปรับปรุงกฎระเบียบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

❖ ผลกระทบผ่านช่องทางตรง

● การจ้างงาน และการผลิตภายในประเทศและการส่งออก

ในปัจจุบันมีบริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนในประเทศไทยประมาณ 1,370 บริษัท ในขณะที่ลงทุนในประเทศเวียดนามประมาณ 1,000 บริษัท ลงทุนในประเทศกัมพูชาประมาณ 100 บริษัท และลงทุนในสปป.ลาวและพม่าประเทศละประมาณ 60 บริษัท (ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการสัมภาษณ์ JETRO) การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยและเวียดนามจะมีลักษณะที่ใช้เทคโนโลยีค่อนข้างสูง ส่วนที่การลงทุนในประเทศกัมพูชาจะเน้นที่อุตสาหกรรมมีความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยี เช่น ชิ้นส่วนของ Harddisk Drive สายไฟในรถยนต์ เป็นต้น การลงทุนดังกล่าวก่อให้เกิดการจ้างแรงงาน อีกทั้งในบางอุตสาหกรรมจะเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก

ดังนั้นการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นสร้างให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มการส่งออกผ่านการใช้ประเทศดังกล่าวเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกเช่นกัน

❖ ผลกระทบผ่านช่องทางอ้อม

ผลกระทบทางอ้อมสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้คือ การวิจัยและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การสะสมทุนมนุษย์ และด้านอื่นๆที่ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาทางการเงินการกระตุ้นการแข่งขันของตลาดและการปรับปรุงกฎระเบียบ

● การวิจัยและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ในส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่แรงงานเวียดนามก่อนเข้าชดเชยทั้งจากบริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนในประเทศและจากรัฐบาลญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่คนกัมพูชา สปป.ลาว และพม่ายังไม่มากนักเนื่องจากการลงทุนในสปป.ลาวและพม่าจะออกมาในรูปอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมสิ่งทอ หรืออุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามหากประเทศญี่ปุ่นมีการลงทุนในประเทศเหล่านี้โดยการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีแล้ว ในการลงทุนดังกล่าวต้องมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามพันธสัญญา

- การบริหารจัดการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการมีค่อนข้างจำกัดในกรณีของ สปป.ลาว และกัมพูชา เพราะการลงทุนนั้นเป็นการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูก ทำให้การบริหารจัดการจะไม่ซับซ้อนมากนัก

- การสะสมทุนมนุษย์

จากการสัมภาษณ์บริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนในกัมพูชาพบว่า การถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ยังคงจำกัด เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ผลิตในกัมพูชาจะเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานเข้มข้น และเป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะเป็นส่วนใหญ่ และเหตุที่มีการลงทุนทางตรงในกัมพูชานั้นส่วนมากเกิดจากค่าจ้างแรงงานของไทยเพิ่มสูงขึ้น และไทยมีปัญหาลดค่าจ้างแรงงาน

- ด้านอื่นๆที่ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาทางการเงิน การกระตุ้นการแข่งขันของตลาดและการปรับปรุงกฎระเบียบ

การเร่งการพัฒนาให้เกิดขึ้นโดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินผ่านโครงการให้กู้ยืมของรัฐบาลญี่ปุ่นหรือผ่านโครงการของ Official Development Assistance (ODA) ทั้งในสปป.ลาว และกัมพูชา เพื่อสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการรองรับการลงทุนจากภาคเอกชน

ด้านการพัฒนาการเงินนั้น สำหรับประเทศเวียดนาม ที่ผ่านมา JBIC ไม่มีการสนับสนุนทางการเงินโดยตรงกับบริษัทเอกชนต่างๆ แต่จะเป็นการสนับสนุนทางการเงินผ่านทางรัฐบาลในโครงการต่างๆ เช่น การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น โครงการผลิตพลังงาน การปล่อยกู้ผ่านทางธนาคารของรัฐบาลเพื่อไปปล่อยกู้ต่ออีกทอดหนึ่ง (2-step loans) เป็นต้น ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่า สำหรับประเทศพม่า สปป.ลาว และกัมพูชานั้น JBIC ยังไม่มีการลงทุนในปัจจุบัน เพราะประเทศพม่ายังคงมีปัญหาเกี่ยวกับระบบธนาคารอยู่ รวมทั้งรัฐบาลยังไม่สามารถคืนเงินกู้ยืม ODA ได้ สำหรับประเทศสปป.ลาว มีโครงการที่น่าสนใจลงทุนในอนาคต คือ โครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ JBIC จะเข้าไปมีส่วนร่วม สุดท้ายในส่วนของประเทศกัมพูชาซึ่งแม้จะมีจำนวนบริษัทญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ และมีข้อจำกัดการลงทุนน้อย อย่างไรก็ตาม การลงทุนส่วนใหญ่จะไปกระจุกตัวที่อุตสาหกรรม/ชิ้นส่วนที่เน้นการใช้แรงงาน เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (กระดาษชำระ ผ้าอ้อมสำเร็จรูป ฯลฯ) เป็นต้น ทำให้บริษัทญี่ปุ่นดังกล่าวต้องการจำนวนเงินลงทุนไม่มากนัก ดังนั้นบริษัทจึง

สามารถสะสมเงินทุนเอง หรือขอรับการช่วยเหลือจากบริษัทแม่ได้ จึงไม่จำเป็นต้องขอการสนับสนุนจาก JBIC

ในส่วนการกระตุ้นการแข่งขันของตลาดไม่ปรากฏหลักฐาน หรือการอ้างอิงถึงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แต่ในส่วนของการปรับเปลี่ยนกติกาและกฎระเบียบนั้น สปป ลาว กัมพูชา และ เวียดนามมีการจัดทำข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีกับญี่ปุ่น เพื่อเอื้อต่อการลงทุน ทั้งนี้แต่ละประเทศยังได้มีการกำหนดสาขาการลงทุนอย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ผ่านมา

บทที่ 5

การลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และผลกระทบต่อประเทศไทย

ในบทนี้จะทำการศึกษาผลกระทบของการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และผลกระทบดังกล่าวที่มีต่อประเทศไทย โดยจะเริ่มจากการศึกษาเชิงปริมาณถึงปัจจัยที่กำหนดการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย จากนั้นจะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมผลของการสัมภาษณ์สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทญี่ปุ่น และสำนักงานของญี่ปุ่นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นไปยังประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ โอกาสการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ ในอนาคตเพื่อสร้างเครือข่ายการผลิต อุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นลงทุนในประเทศอนุภูมิภาคฯ อื่นๆ นอกเหนือจากไทยจะเป็นส่วนสนับสนุนหรือแข่งขันกับการลงทุนของญี่ปุ่นในไทย ภาพรวมของอุปสรรคต่อการลงทุนของญี่ปุ่นที่จะทำให้เครือข่ายการผลิตเกิดขึ้นจริง และบทบาทของรัฐบาลไทยในปัจจุบันกับการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

5.1. การศึกษาเชิงปริมาณปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทย

ในส่วนนี้คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยรวมถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLV ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งจากข้อจำกัดของข้อมูลทำให้ในที่นี้คณะผู้วิจัยใช้เป็นเพียงเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศเวียดนาม ซึ่งจะแทนด้วยตัวแปร $vfdi_t$ โดยจะอาศัยแบบจำลองในสมการที่ (1-4) ซึ่งแสดงในบทที่ 1 ซึ่งอยู่ในรูปต่อไปนี้

$$JFDI_t = F(GDP_t, Export_t, Import_t, vfdi_t, RELWAGE_t, DINT_t, REER_t, CPI_t, JFTA_t)$$

ในที่นี้คณะผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากปีค.ศ. 2001-2010 โดยเป็นข้อมูลในลักษณะอนุกรมเวลาของประเทศไทย ซึ่งแหล่งของข้อมูลจะแสดงในภาคผนวกที่จ.

เนื่องจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร GDP ที่แท้จริง และค่าจ้างที่แท้จริง (real wage) อยู่ในระดับที่สูง คณะผู้วิจัยจึงทำการแก้ปัญหาโดยใช้ความแตกต่างของค่าจ้างที่แท้จริงระหว่างประเทศ

ไทยและประเทศญี่ปุ่นแทนนอกจากนี้เนื่องจากตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ($REER_t$) มีจำนวนข้อมูลไม่เพียงพอต่อการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกจากสมการถดถอย

นอกจากนี้ การใส่ตัวแปรมูลค่าการส่งออกของประเทศญี่ปุ่น (Export) เข้าไปในสมการอาจทำให้เกิดปัญหา endogeneity เนื่องจาก reversal causality ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาลงทุนในบริษัทของประเทศไทยนั้น มักเป็นการเข้ามาลงทุนเพื่อใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกในการประมาณค่าสมการถดถอยในหลายๆ กรณีการประมาณค่าสมการถดถอยในที่นี้ จะใช้วิธีการประมาณ standard errors แบบ Newey-West เพื่อแก้ปัญหา autocorrelation ที่มักเกิดกับการประมาณสมการถดถอยในกรณีของข้อมูลเชิงอนุกรมเวลา

ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าสมการถดถอยจะอยู่ในรูปของ log เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์บ่งบอกถึงอัตราการเปลี่ยนแปลง ยกเว้นในกรณีของความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในรูปของร้อยละและตัวแปร Corruption Perception Index (CPI) ซึ่งเป็นดัชนี และตัวแปร FTA ซึ่งเป็นตัวแปรหุ่นแทนการมีข้อตกลง JTEPA ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยซึ่งผลการประมาณค่าสมการถดถอยจะแสดงได้ดังตารางที่ 5-1

ผลจากการประมาณค่าดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย (vfdi) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ หรือมีลักษณะของการทดแทนกันกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย (jfdi) ซึ่งในสมการถดถอยเกือบทุกสมการเว้นแต่ที่มีการใส่ตัวแปรการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น จะพบว่าการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทยร้อยละ 1 จะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาในประเทศไทยลดลงประมาณร้อยละ 0.821 ถึง ร้อยละ 0.973

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเข้าไปลงทุนในประเทศไทยของประเทศไทยอยู่ในลักษณะการทดแทนการเป็นฐานการผลิตของประเทศไทย โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์ที่เน้นใช้แรงงานสูง หรือผลิตภัณฑ์ที่จะเชื่อมโยงกับเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศจีน โดยอาศัยข้อได้เปรียบในด้านการขนส่งซึ่งจะกล่าวต่อไปในส่วนที่ 5.2

ตัวแปรอื่นที่กำหนดการเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญประกอบไปด้วย มูลค่าการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น ความแตกต่างระหว่างอัตราค่าจ้างของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย และขนาด GDP ของประเทศไทย (ตารางที่ 5-1)

ตารางที่ 5-1: การประมาณสมการถดถอยของปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ
ของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย

VARIABLES	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
vfdi	-0.973** (0.209)	-0.903** (0.258)	-0.903** (0.214)	-0.821* (0.248)	-0.821* (0.248)	0.127 (0.585)
jimport	26.22** (4.769)	25.04** (4.716)	25.04** (4.392)	23.62* (6.518)	23.62* (6.518)	1.708 (5.999)
CPI	-0.896 (0.579)	-0.454 (0.261)	-0.454 (0.251)	-0.92 (0.905)	-0.92 (0.905)	-4.06 (3.571)
logdwage	3.559* (2.903)	3.959* (4.418)	3.959* (4.139)	4.521* (4.282)	4.521* (4.282)	13.9* (10.04)
GDP	-15.09* (3.621)	-15.28** (3.216)	-15.28** (3.048)	-14.48* (4.436)	-14.48* (4.436)	
FTA	-0.2 (0.157)					
dinterest				-0.223 (0.44)	-0.223 (0.44)	-1.484 (1.48)
jexport						-0.251 (1.815)
Constant	-68.61* (21.63)	-57.59 (28.77)	-57.59* (23.69)	-48.73 (26.86)	-48.73 (26.86)	58.4 (83.55)

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.1$

สำหรับมูลค่าการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นจะพบว่า การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นจะส่งผลต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลจากตัวแปรดังกล่าวมีค่าสัมประสิทธิ์ค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นผลปัญหา endogeneity ที่มีการละทิ้งตัวแปรที่สำคัญบางตัวจากการประมาณค่าสมการถดถอย (omitted variable bias) เนื่องจากตัวแปรหลายตัวมีจำนวนข้อมูลไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ เช่น ตัวแปรที่แทนระดับการอำนวยความสะดวกในการลงทุน ตัวแปรที่แทนระดับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้ารวมถึง reversal causality

อย่างไรก็ตาม ทิศทางความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างมูลค่าการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นและเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น สอดคล้องกับรูปแบบการเข้ามาลงทุนของบริษัทข้าม

ชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย ที่จะอาศัยประเทศไทยเป็นฐานการผลิต ก่อให้เกิดการนำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญจากประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะชิ้นส่วนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีสูง (ตารางที่ 5-1)

สำหรับความแตกต่างของอัตราค่าจ้างระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยพบว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย กล่าวคือ หากความแตกต่างของอัตราค่าจ้างระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยยิ่งสูง จะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Helpman และ Krugman (1985) และ Krugman และ Obstfeld (1994) ที่กล่าวว่าระดับและทิศทางของการไหลของเงินทุน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในสัดส่วนปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ กล่าวคือประเทศที่มีปัจจัยทุนเหลือและขาดแคลนแรงงาน จะส่งเงินทุนไปยังประเทศที่มีสัดส่วนปัจจัยการผลิตในแบบตรงข้าม ดังนั้นการเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยเกิดจากแรงผลักดันจากระดับค่าจ้างแรงงานที่สูงในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้บริษัทญี่ปุ่นต้องแสวงหาฐานการผลิตที่มีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า

และสุดท้าย ระดับ GDP ของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งอาจเกิดจากเมื่อระดับ GDP ของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้อัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นตาม ซึ่งทำให้ประโยชน์จากความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานลดลง (ตารางที่ 5-1)

ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์ของการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศเวียดนามกับประเทศไทยอยู่ในลักษณะของการทดแทนกัน ซึ่งในส่วนถัดไปจะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวจากข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

5.2. การศึกษาในเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยและอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง

5.2.1. การตัดสินใจลงทุนของญี่ปุ่น

เกณฑ์ในการตัดสินใจลงทุนของญี่ปุ่นไม่ได้มีรูปแบบหรือดัชนีที่บ่งชี้การตัดสินใจลงทุนที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามสามารถบ่งชี้ได้ว่า บริษัทญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างมาก ถ้ามีอุตสาหกรรมเชื่อมโยงอยู่ใกล้กันจะดีที่สุด นอกเหนือจากนั้นระบบการขนส่งที่ดี รวมทั้งการมีทางเลือก

การขนส่งที่หลากหลาย ต้นทุนค่าแรง ความเพียงพอของอุปทานแรงงาน ข้อตกลงทวิภาคีระหว่างกัน และสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของญี่ปุ่นอย่างมาก

JBIC ได้มีการทำแบบสอบถามแก่บริษัทของญี่ปุ่น 603 บริษัทในเดือนธันวาคม 2554 โดยในแต่ละคำถามให้เลือก 5 ประเทศที่คิดว่ามีอนาคตทางธุรกิจที่ดีในระยะกลาง หรือประมาณ 3 ปี ข้างหน้า ผลการสำรวจดังกล่าวพบว่า ประเทศไทยและเวียดนามที่มีผลการตอบรับที่ใกล้เคียงกัน ส่วนประเทศกัมพูชาและเมียนมาร์ปรากฏว่ามีบทบาทมากขึ้น ทั้งนี้มีบริษัทที่ตอบคำถาม 516 บริษัทในปี 2553 และ 507 บริษัทในปี 2554 (ตารางที่ 5-2)

ประเทศไทยมีจุดเด่นที่ระบบการขนส่ง และทำเลที่ตั้งค่อนข้างดี ทำให้ง่ายต่อการจัดซื้อจัดจ้างหรือการสร้างเครือข่ายในรูปแบบ cluster รวมทั้งมีทุนมนุษย์ค่อนข้างพร้อม ในขณะที่มีจุดด้อยกว่าประเทศอื่นในด้านของค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างสูง และการเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ส่วนในประเทศเวียดนามประสบกับปัญหาล้าลากับประเทศไทย กล่าวคือมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น (รูปที่ 5-1) รวมทั้งมีข้อด้อยตรงการขนส่งทำได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากประเทศเวียดนามมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวยาวทำให้ระยะทางการขนส่งค่อนข้างไกลส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างทำได้ลำบาก นอกเสียจากการเลือกที่ตั้งใดที่ตั้งหนึ่งเป็นหลัก อย่างไรก็ตามประเทศเวียดนามเป็นที่น่าสนใจในแง่ของการมีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ และค่อนข้างเปิดเสรี

ส่วนในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และพม่ามีจุดเด่นที่ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ โดยประเทศกัมพูชามีทำเลที่ตั้งค่อนข้างดี และมีระบบการขนส่งและทางเลือกในการขนส่งที่ดีกว่าสปป.ลาว ซึ่งส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างทำได้สะดวกกว่า อย่างไรก็ตามสปป.ลาวได้เปรียบประเทศกัมพูชาในแง่ที่ลักษณะและภาษาของคนลาวคล้ายคนไทย ทำให้เวลาที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีทำได้ง่ายกว่า ในขณะที่จุดด้อยของสปป.ลาวคือ ไม่มีท่าเรือ และมีขนาดตลาดค่อนข้างเล็ก ส่วนจุดด้อยของประเทศกัมพูชาคือ ทุนมนุษย์ที่ยังไม่พร้อมมากนักสำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีค่อนข้างสูง

ในขณะที่พม่าเริ่มมีเสถียรภาพทางการเมืองที่ดีขึ้น และเริ่มแสดงความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น รวมทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ และภูมิศาสตร์ที่ดี ทำให้เป็นที่ปรารถนาแก่นักลงทุนจากต่างประเทศที่จะเข้ามาทำธุรกรรม ส่วนจุดด้อยในประเทศพม่าคือ มีความเสี่ยงในสถานการณ์ทางการเมืองค่อนข้างมาก และยังไม่มีข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามคาดว่าข้อตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศญี่ปุ่นและพม่าจะเจรจาแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2555

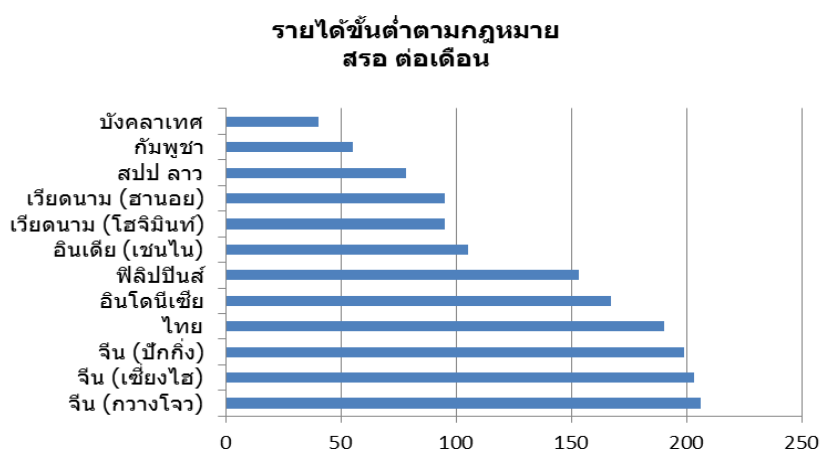
ตารางที่ 5-2: ผลการสำรวจประเทศที่คิดว่ามีอนาคตทางธุรกิจที่ดีในระยะกลางโดยบริษัทญี่ปุ่น

ลำดับที่		ประเทศ	จำนวนบริษัท		ร้อยละ	
2554	2553		2554	2553	2554	2553
1	1	จีน	369	399	72.8	77.3
2	2	อินเดีย	297	312	58.6	60.5
3	4	ไทย	165	135	32.5	26.2
4	3	เวียดนาม	159	166	31.4	32.2
5	5	บราซิล	145	127	28.6	24.6
6	6	อินโดนีเซีย	145	107	28.6	20.7
7	7	รัสเซีย	63	75	12.4	14.5
8	8	สหรัฐอเมริกา	50	58	9.9	11.2
9	10	มาเลเซีย	39	29	7.7	5.6
10	10	ไต้หวัน	35	29	6.9	5.6
11	9	เกาหลี	31	30	6.1	5.8
12	12	เม็กซิโก	29	25	5.7	4.8
13	13	สิงคโปร์	25	21	4.9	4.1
14	14	ฟิลิปปินส์	15	14	3.0	2.7
15	15	ตุรกี	12	8	2.4	1.6
16	15	ออสเตรเลีย	8	8	1.6	1.6
17	15	บังคลาเทศ	8	8	1.6	1.6
18	24	กัมพูชา	8	4	1.6	0.8
19	20	เมียนมาร์	7	5	1.4	1.0
20	19	สหราชอาณาจักร	6	6	1.2	1.2
รวม			507	516	-	-

ที่มา:JBIC

หมายเหตุ: ร้อยละในตารางแสดงถึงสัดส่วนของบริษัทที่เลือกประเทศนั้น ๆ ต่อบริษัทที่ตอบคำถาม

รูปที่ 5-1: รายได้ขั้นต่ำตามกฎหมาย

ที่มา:JETRO

5.2.2. การวิเคราะห์การลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นกับเครือข่ายการผลิตนานาชาติในประเทศกลุ่มภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในปัจจุบัน

ในสมัยก่อนการส่งเสริมให้นักลงทุนญี่ปุ่นมาลงทุนในไทยจะอยู่ในภาคการผลิตที่เน้นการใช้แรงงาน (Labor Intensive) เพื่อให้ประเทศมีอัตราการจ้างงานที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้นักลงทุนญี่ปุ่นมาลงทุนในประเทศไทยค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เพราะต้นทุนแรงงานต่ำกว่าในประเทศญี่ปุ่น และบรรยากาศในการลงทุนค่อนข้างดีโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศใกล้เคียง แต่ต่อมาเมื่อมีการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยเองเริ่มขาดแคลนแรงงาน ทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงหันไปเน้นการส่งเสริมในภาคการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High-value Added) มากขึ้น

การมีเครือข่ายการผลิตนานาชาติ (International Production Network) มีความสำคัญต่อบริษัทญี่ปุ่นมากตั้งแต่เริ่มแรกบริษัทจากประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญเกี่ยวกับเครือข่ายการผลิตอยู่แล้ว เพราะต้องการ QCD (Quality Cost and Delivery) ทั้งนี้เป้าหมายหลักในการมีเครือข่ายการผลิตคือ ต้องการลดต้นทุนของการขนส่งโดยจัดส่งให้ทันเวลา (Just in Time) ทำการตรวจสอบคุณภาพของผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ได้ง่าย ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อวัตถุดิบที่นำมาผลิต ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การมีต้นทุนการผลิตที่ลดลง แต่ในด้านความต่อเนื่องของการลงทุนไปยังประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงยังเห็นได้ไม่ชัดเจน โดยการลงทุนในประเทศเวียดนาม และกัมพูชาจะเป็นการลงทุนเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากต้นทุนค่าแรงที่ต่ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้การลงทุนดังกล่าวจะเป็นการลงทุนเพื่อผลิตชิ้นส่วน แล้วส่งต่อไปยังประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้วยกันหรือไม่นั้น ยังไม่มีตัวอย่างอุตสาหกรรมใดที่เป็นตัวอย่างได้ชัดเจน

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์บริษัทผลิตรายยนต์แห่งหนึ่งพบว่า เครือข่ายการผลิตนานาชาติยังเกิดขึ้นไม่สมบูรณ์นัก กล่าวคือในการผลิตรายยนต์จะใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตหลักเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและส่งออกในสัดส่วนครึ่งต่อครึ่ง โดยไม่มีการนำเข้าชิ้นส่วนจากประเทศในอนุภูมิภาคฯ แต่ถ้าเป็นการผลิตรถมอเตอร์ไซด์ บริษัทมีความร่วมมือกับคู่ค้าซึ่งไปลงทุนในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม โดยการผลิตรถมอเตอร์ไซด์จะเป็นการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศนั้นๆ เพียงอย่างเดียว และมีการนำเข้าชิ้นส่วนบางอย่างจากประเทศไทย ในขณะที่ถ้าเป็นการผลิตรถมอเตอร์ไซด์ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีการใช้ชิ้นส่วนจากภายในประเทศประมาณกว่าร้อยละ 90 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์จากบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนรายยนต์อีกแห่งหนึ่งที่มีการลงทุนในประเทศไทย และประเทศเวียดนาม แต่ไม่มีความเชื่อมโยงทางการผลิตระหว่างกัน เพราะระยะทางไกลส่งผลให้การขนส่งลำบาก ดังนั้นการผลิตชิ้นส่วนในเวียดนามจะเป็นการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ขณะที่โรงงานใน

ไทยผลิตเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศ ในอนาคตถ้าระบบการขนส่งมีการพัฒนาที่ดีในระดับหนึ่งแล้ว บริษัทคาดว่าจะขยายการลงทุนไปยังประเทศกัมพูชาเป็นอันดับแรก อีกทั้งน่าจะเป็นการไปลงทุนโดยบริษัทสาขาในประเทศไทยมากกว่าที่จะเป็นบริษัทแม่จากประเทศญี่ปุ่น โดยทำการย้ายในชั้นส่วนที่เน้นการใช้แรงงาน/ส่วนที่ไม่ซับซ้อนไป เพราะต้นทุนค่าแรงในกัมพูชาถูกกว่าไทยประมาณหนึ่งในสามถึงหนึ่งในสี่เท่า สาเหตุที่บริษัทญี่ปุ่นไม่เลือกไปลงทุนในสปป.ลาว เนื่องจากมีประชากรน้อย ซึ่งอาจส่งให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ ระยะเวลาที่ใช้ในการขนส่งไกลกว่ากัมพูชา รวมทั้งสปป.ลาวไม่มีระบบการขนส่งทางเรืออีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าสปป.ลาวน่าจะเหมาะกับการเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญมากกว่าอุตสาหกรรมหนัก ยกเว้นอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และการผลิตพลังงาน

จากที่กล่าวมาในบทที่แล้วจะเห็นได้ว่าจำนวนบริษัทที่ลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย และประเทศเวียดนามค่อนข้างใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามการลงทุนในไทยและเวียดนามมักไม่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากระยะทางห่างไกลกันมากซึ่งแตกต่างจากการลงทุนในประเทศกัมพูชา และสปป.ลาวที่มักมีความเชื่อมโยงกับการผลิตของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะมีชายแดนติดกัน ต้นทุนแรงงานไม่มีทักษะในทั้งสองประเทศถูกกว่าประเทศไทยประมาณหนึ่งในสาม อย่างไรก็ตามนักลงทุนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเลือกลงทุนในประเทศกัมพูชามากกว่าสปป.ลาว เนื่องจากประเทศกัมพูชามีระบบขนส่งที่ดีกว่า และมีท่าเรือเพื่อขนส่งสินค้าถึง 2 แห่ง คือ สีหนุวิลล์ (ท่าเรือออกทะเลซึ่งใช้ระยะเวลาเดินทางทางบกจากกรุงพนมเปญประมาณ 2 ชั่วโมง) และ โฮจิมินห์ (ท่าเรือออกปากแม่น้ำโขงซึ่งใช้ระยะเวลาเดินทางทางบกจากกรุงพนมเปญประมาณ 7 ชั่วโมง) ส่วนการลงทุนในประเทศพม่าของญี่ปุ่นยังไม่มากนัก สาเหตุหลักเกิดจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศพม่ายังไม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับการลงทุนทวิภาคีระหว่างกัน ความไม่แน่ใจในการจัดหาวัตถุดิบ และความเสี่ยงทางการเมือง

5.2.3. โอกาสการลงทุนของญี่ปุ่นที่เป็นระบบเครือข่ายการผลิตนานาชาติใน GMS

ในส่วนของการลงทุนโดยตรงจากธุรกิจของประเทศญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง พบว่า ธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นที่มีการผลิตแบบต้องการเครือข่ายการผลิต และมีการผลิตแยกชิ้นส่วน ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน และใช้กระบวนการผลิตหลายขั้นตอนหรือใช้ระยะเวลา จะค่อนข้างระมัดระวังในการลงทุน รวมทั้งยึดแนวความคิดแบบเก่า จึงมีแนวโน้มที่จะไม่ลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง เพราะมีความเสี่ยงในเรื่องการเมือง และเศรษฐกิจของประเทศสูง ดังนั้นจึงยังไม่ค่อยเห็นการลงทุนของธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง แต่จะเป็นการลงทุนของธุรกิจขนาดเล็กที่พร้อมเผชิญความเสี่ยง และเน้นเกี่ยวกับต้นทุนแรงงานมากกว่าแทน ยกเว้นการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้

การทำสัญญากับบริษัทเหมาช่วงงานหรือชิ้นงาน (Subcontractor) ซึ่งเห็นได้ในประเทศไทย สปป.ลาว และกัมพูชา

ตัวแทนของสภาอุตสาหกรรมให้ความคิดเห็นว่า การลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในการผลิตสินค้าประเภทอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะเป็นการลงทุนที่มีลักษณะกระจุกตัวอยู่ในประเทศที่ต้องการลงทุน หรือลงทุนในพื้นที่ใกล้เคียง กัน เนื่องจากอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมเบาจึงยังไม่ได้เกิดเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศที่ชัดเจนเหมือนอย่างอุตสาหกรรมหนัก เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอาจเกิดเครือข่ายการผลิตขึ้นได้ เช่น ถ้าธุรกิจจากประเทศญี่ปุ่นลงทุนสร้างโรงงานผลิต Micro ship หรือ Nano ship ในประเทศไทยซึ่งเป็นการลงทุนที่ใช้เงินทุนสูง ทั้งนี้อาจเป็นการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด หรือเป็นการร่วมทุน/ สร้างข้อตกลงหรือสัญญากับบริษัทเหมาช่วงงานหรือชิ้นงาน (Subcontractor) ให้มีส่วนร่วมในการผลิตแล้ว การผลิตเพื่อจำหน่ายแค่ในประเทศไทยเพียงอย่างเดียว หรือส่งกลับประเทศญี่ปุ่นอาจไม่คุ้มค่า ดังนั้นน่าจะเป็นการผลิตขนาดใหญ่ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศไทย ส่งต่อไปยังประเทศใกล้เคียงในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง หรือส่งกลับไปประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามการลงทุนดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงต่างๆ ของประเทศ เช่น ความเสี่ยงด้านการเมือง ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ผลจากการสัมภาษณ์องค์กรระหว่างประเทศของญี่ปุ่นที่มีความชำนาญด้านการค้าและการลงทุน พบว่า ความเชื่อมโยงในการผลิตของประเทศไทยและประเทศเวียดนามค่อนข้างน้อย เนื่องจากการขนส่งระหว่างกันทำได้ค่อนข้างลำบาก (ระยะทางไกลและต้องผ่านหลายพรมแดน) และเวียดนามเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และต้นทุนค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ซึ่งแตกต่างจากความเชื่อมโยงในการผลิตระหว่างไทยกับกัมพูชา สปป.ลาว และพม่าที่มักมีความเชื่อมโยงกันสูง เพราะมีชายแดนติดกัน และการขนส่งทำได้สะดวกกว่า ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบพบว่า ญี่ปุ่นจะเลือกลงทุนในประเทศกัมพูชามากกว่าสปป.ลาว เพราะระบบการขนส่ง ทางเลือกในการขนส่ง และท่าเรือในกัมพูชาดีกว่า โดยความเชื่อมโยงในการผลิตระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาจะเป็นไปในรูปแบบที่ให้ไทยเป็นฐานการผลิตใหญ่ซึ่งอาจเป็นฐานในการส่งวัตถุดิบให้กับกัมพูชาพร้อมกับประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศกัมพูชาจะผลิตในบางชิ้นส่วน/ขั้นตอนการผลิตแล้วส่งกลับไทยเพื่อดำเนินการผลิตต่อ เช่น ชิ้นส่วน Harddisk Drive เป็นต้น หรืออาจเป็นในลักษณะที่ประเทศกัมพูชานำเข้าชิ้นส่วน/วัตถุดิบจากไทย เมื่อผลิตเสร็จจึงทำการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น เช่น สายไฟ เป็นต้น ความเชื่อมโยงในลักษณะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากประเทศไทยมีค่าจ้างแรงงานชิ้นต่ำค่อนข้างสูงโดยเปรียบเทียบ ทำให้บริษัทญี่ปุ่นตัดสินใจย้ายการผลิตบางชิ้นส่วนที่เน้นการใช้แรงงานไปในประเทศกัมพูชาที่มีพรมแดนติดกับไทย เพื่อรับประโยชน์จากค่าจ้างแรงงานที่ถูกลงแล้วจึงส่งชิ้นส่วนดังกล่าวกลับมาดำเนินการต่อในประเทศไทย

โดยการขนส่งระหว่างไทยและกัมพูชาสามารถทำได้สะดวก เพราะประเทศไทยและกัมพูชามีข้อตกลงระหว่างกันให้รถยนต์ของไทยและกัมพูชาสามารถผ่านเข้า-ออกระหว่างกันได้ รวมทั้งยังมีสาเหตุอื่นที่ทำให้ตัดสินใจผลิตบางชิ้นส่วนที่ประเทศกัมพูชา เช่น สถานการณ์การขาดแคลนแรงงานในไทย การมีข้อตกลงทวิภาคีระหว่างญี่ปุ่นและกัมพูชา มีทางเลือกในการขนส่งหลายทางและการมีท่าเรือ เป็นต้น

การตัดสินใจลงทุนโดยภาคเอกชนว่าสินค้า (ชิ้นส่วน) ใดจะผลิตในประเทศไหน และต้องมีผู้ร่วมลงทุนเป็นคนท้องถิ่นหรือไม่นั้น การตัดสินใจลงทุนจะขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า เช่น หากการจำหน่ายสินค้าที่ต้องขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ซื้อที่เป็นชนชั้นกลาง บริษัทจะใช้ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวของแต่ละประเทศเป็นเกณฑ์พิจารณาในการลงทุน แต่หากเป็นสินค้าที่ต้องอาศัยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เกณฑ์การพิจารณาจะขึ้นอยู่กับประเทศที่รับการลงทุนจากต่างประเทศ (host country) นโยบายของสำนักงานใหญ่ และประเทศใกล้เคียง ตามลำดับ

ส่วนการพิจารณาร่วมลงทุนกับคนท้องถิ่นหรือไม่นั้น จากประสบการณ์ที่ผ่านมาประเทศส่วนใหญ่จะมีกฎหมายและกฎระเบียบที่ห้ามชาวต่างชาติถือครองหุ้นร้อยละ 100 หรือเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบางอุตสาหกรรมอยู่แล้ว กรณีเช่นนี้บริษัทจำเป็นต้องพิจาณาผู้ร่วมลงทุนท้องถิ่น แต่สำหรับบางอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคที่อาจจะอนุญาตให้ชาวต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ร้อยละ 100 อย่างไรก็ดีบริษัทยังจำเป็นต้องพิจาณาผู้ร่วมลงทุนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงธรรมเนียมและพฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศได้ดียิ่งขึ้น

การตัดสินใจลงทุนโดยภาคเอกชนของญี่ปุ่นนั้น ผู้ประกอบการรายใหญ่ให้ความเห็นว่าการตัดสินใจในการลงทุนโดยภาคเอกชนของประเทศญี่ปุ่นจะลงทุนตามลักษณะการพัฒนาของประเทศนั้น ยกตัวอย่างได้ดังนี้ ในประเทศไทยจะลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีปานกลางถึงสูง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะเป็นการลงทุนในลักษณะที่เน้นลงทุนในส่วนหลักหรือส่วนที่จำเป็นก่อน แล้วต่อมาก่อขยายปรับเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยการขยายการลงทุนให้ครบทั้งกระบวนการผลิต ส่วนในสปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา และพม่า จะเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น ปูนซีเมนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ในการตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าใด ญี่ปุ่นจะดูที่จุดเด่นของประเทศนั้นๆ เช่น ด้านทรัพยากร ด้านภูมิประเทศ หรือทรัพยากรมนุษย์ ดังเช่น ญี่ปุ่นจะเน้นการผลิตที่ใช้แร่ทองเหลืองเป็นหลักในสปป.ลาว ส่วนในประเทศพม่าจะลงทุนในด้านพลังงาน และการคมนาคม อีกปัจจัยหนึ่งที่ภาคเอกชนในประเทศญี่ปุ่น และภาครัฐของประเทศญี่ปุ่นคำนึงถึงเป็นลำดับต้นๆ คือ ความเสี่ยง และบรรยากาศของการลงทุนในแต่ละประเทศ เช่น พิจารณาสถานการณ์ทางการเมืองในอดีตจนถึงปัจจุบัน หรือพิจารณาข้อมูลของประเทศต่างๆ จากฐานข้อมูลของ JICA แล้วนำไป

ประกอบการตัดสินใจว่าจะลงทุนหรือไม่ ลงทุนในอุตสาหกรรมหนักหรือเบา เป็นการลงทุนในส่วนที่สามารถเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายได้ยากหรือง่าย เป็นต้น

โอกาสในอนาคตของการลงทุนผลิตในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะมีลักษณะลงทุนในส่วนการผลิตหลักในพื้นที่นั้นๆ แล้วค่อยปรับปรุงพัฒนา รวมทั้งลงทุนต่อให้ครบเครือข่ายการผลิต เพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมทั้งค่าขนส่งต่างๆ ทั้งนี้จะไม่ค่อยปรากฏในลักษณะที่แยกลงทุนแต่ละชิ้นส่วนในแต่ละประเทศ แล้วค่อยส่งต่อไปเพื่อประกอบในอีกประเทศหนึ่ง เนื่องจากอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมเบาที่สามารถลงทุนให้ครบทั้งเครือข่ายการผลิตในประเทศเดียวได้ โดยเริ่มแรกอาจเป็นการผลิตโดยลงทุนในส่วนหลัก และใช้การแบ่งส่วนงาน หรือชิ้นงานให้บริษัทเหมาช่วงงานหรือชิ้นงาน (Subcontractor) ไปทำ จากนั้นค่อยปรับปรุง และพัฒนาการผลิต โดยการลงทุนเพิ่มเติม เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การจะสร้างเครือข่ายการผลิตขึ้นมาสักแห่งหนึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 5-10 ปี เพราะต้องใช้เวลาในการพัฒนาแรงงานทั้งในด้านการคิดและทักษะในการทำงาน รวมทั้งต้องใช้เวลาในการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันเป็นอย่างดีอีกด้วย ดังนั้นเครือข่ายการผลิตจึงสำคัญต่อธุรกิจของประเทศญี่ปุ่นที่มาลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพราะช่วยให้การผลิตและการพัฒนาองค์กรเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ในการตัดสินใจลงทุน นักลงทุนญี่ปุ่นจะต้องมีความมั่นใจว่าเครือข่ายการผลิตจะสามารถผลิตและส่งชิ้นส่วนได้อย่างสม่ำเสมอ (security of value chain) เพราะบริษัทญี่ปุ่นที่มาลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงนอกจากจะเป็นการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าเองแล้ว ยังใช้การทำสัญญากับบริษัทเหมาช่วงงานหรือชิ้นงาน (Subcontractor) โดยบริษัทดังกล่าวต้องผ่านตามมาตรฐานที่บริษัทญี่ปุ่นกำหนด ดังนั้นในส่วนของความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพ และปริมาณการผลิตที่บริษัทเหมาช่วงงานหรือชิ้นงานจะส่งงานให้แก่บริษัทญี่ปุ่นได้นั้นจึงมั่นใจได้ในระดับหนึ่งตามเงื่อนไขมาตรฐานที่บริษัทญี่ปุ่นกำหนด และเงื่อนไขต่างๆ ในสัญญา ทั้งนี้ในอนาคตรูปแบบของเครือข่ายการผลิตอาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นกระบวนการผลิตที่ให้แต่ละบริษัทผลิตในชิ้นส่วน หรือส่วนงานที่ตนเองถนัด รวมทั้งรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริการ และดูแลในส่วนนั้นๆ ด้วย (Insourcing) ซึ่งต่างจากเดิมที่ผลิตทุกชิ้นส่วนเอง หรือให้แต่ละบริษัทรับชิ้นส่วนหนึ่งไปผลิต แล้วส่งกลับเข้ามาที่ศูนย์ใหญ่ (Outsourcing)

ขณะที่เครือข่ายการขายสินค้าเป็นไปได้ในหลายลักษณะ กล่าวคือ เป็นการผลิตเพื่อขายในประเทศเอง เพื่อส่งกลับประเทศญี่ปุ่น หรืออาจเป็นการผลิตที่ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อส่งกลับไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น แต่เป็นการผลิตในประเทศหนึ่งเพื่อส่งไปขายประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนั้นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่องของคุณภาพสินค้า ต้นทุนค่าขนส่ง รวมทั้งข้อสัญญาและนโยบายต่างๆ ในแต่ละประเทศ

5.2.4. การลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ จะทำให้ประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคฯ อื่น ๆ เป็นคู่ค้าหรือคู่แข่งในการลงทุนของไทย

ในภาพรวมระยะเริ่มต้นการตัดสินใจลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงน่าจะเป็นคู่ค้ากับประเทศไทยมากกว่า เพราะอุตสาหกรรมสนับสนุนของไทยยังแข็งแกร่ง และมีจำนวนมาก คุณภาพของแรงงานไทยยังคงดีกว่า ทั้งในด้านของทักษะด้านวิศวกรรม การทำงานเป็นระบบ และวิธีตามมาตรฐานสากล เนื่องจากประเทศไทยเข้ามาสู่อุตสาหกรรมเร็วและนานกว่า ดังเห็นตัวอย่างได้จาก บริษัทแคนนอนที่ขยายการลงทุนโดยไปสร้างโรงงานขนาดใหญ่อยู่ที่เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม แต่ก็ยังคงกลับมาขยายการลงทุนในโรงงานที่จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดการลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงจะทำให้ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคฯ เป็นทั้งประเทศคู่ค้าและคู่แข่งของประเทศไทยได้เช่นกัน กล่าวคืออาจเป็นคู่แข่งกับประเทศไทยในสินค้าเกษตร เช่น ยางพาราข้าว และเกษตรแปรรูปของสินค้าดังกล่าว แต่สำหรับสินค้าอุตสาหกรรม บางประเทศอาจจะเป็นประเทศคู่ค้าระหว่างกัน โดยการผลิตขั้นสุดท้ายควรจะเกิดขึ้นที่ประเทศไทยเนื่องจากอยู่ใกล้ท่าเรือนานาชาติ แต่บางขั้นตอนการผลิตที่ใช้แรงงานมากจะถูกเลือกผลิตที่ประเทศที่มีแรงงานราคาถูก เช่น สปป.ลาว ประเทศกัมพูชา หรือประเทศพม่า ผู้ประกอบการจากบริษัทหนึ่งเชื่อว่าการรวมตัวเป็นประเทศกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงจะก่อให้เกิดการประสานกันเป็นอย่างดีกว่าการเป็นคู่แข่งและความร่วมมือภายในกลุ่มประเทศสมาชิกภายหลังจากการเริ่มต้นของ AEC ในปี 2558

ในกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง เช่น เวียดนามน่าจะเป็นการก่อให้เกิดคู่ค้ามากกว่า โดยอาจอยู่ในรูปแบบการแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนต่างๆ ของการผลิตระหว่างกัน รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตสินค้าให้แก่ประเทศญี่ปุ่นในประเทศอื่นๆ เนื่องจากการลงทุนจากภาคเอกชนในประเทศญี่ปุ่นจะดูถึงลักษณะการพัฒนาที่น่าจะเป็นไปได้ และจุดเด่นในด้านทรัพยากรของประเทศนั้นๆ เป็นหลัก ไม่ได้พิจารณาเพียงแค่เรื่องต้นทุนของแรงงาน แต่คำนึงถึงต้นทุนการฝึกฝนแรงงาน รวมทั้งค่าขนส่งด้วย ดังนั้นการลงทุนในแต่ละประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงจะมีลักษณะแตกต่างกัน ทำให้การผลิตสินค้าไม่เกิดการทับซ้อน หรือเป็นในลักษณะที่เป็นคู่แข่งกัน

5.2.5. ปัญหาต่อการลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง

ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ถือว่าดีขึ้นกว่าแต่ก่อน มีการสร้างถนน ไฟฟ้า รวมทั้งระบบประปาในแต่ละประเทศ รวมทั้งมีความพยายามเชื่อม

เส้นทางคมนาคม เพื่อให้เป็นเส้นทางการส่งผ่านสินค้าต่างๆ ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยมีตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับการส่งออกผ่านท่าเรือน้ำลึก ในขณะที่ประเทศกัมพูชาและประเทศพม่ายังไม่มี การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ นอกจากนี้ปัญหาเรื่อง การจ่ายกระแสไฟฟ้าในประเทศพม่าและ ประเทศเวียดนามที่ไม่เพียงพอและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องถูกพัฒนาให้ เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับประเทศไทยอย่างไรก็ตาม สิ่งที่ประเทศญี่ปุ่นคำนึงถึงลำดับแรกๆ ต่อ การตัดสินใจลงทุนในตอนนี้ คือ เรื่องความเสี่ยงทางการเมือง ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ รวมทั้ง นโยบายต่างๆ ของแต่ละประเทศมากกว่า

ปัญหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกด้านการค้า (กระบวนการผ่าน ศุลกากรทั้งการนำเข้าและส่งออก) เช่น กระบวนการซับซ้อน/หลายขั้นตอน การกำหนดข้อกฎหมายไม่ ชัดเจน เป็นต้น นอกจากนี้ระบบการขนส่งควรมีการพัฒนาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ แม้วาระบบการขนส่ง ของประเทศไทยจะดีกว่าประเทศในกลุ่ม CLMV แต่ก็ยังไม่ดีที่สุดใน โดยเฉพาะการขนส่งทางราง และทาง น้ำปัญหาสำคัญของการลงทุนและความเชื่อมโยงระหว่างประเทศคือ การผ่านกระบวนการศุลกากรที่มี หลายขั้นตอน เนื่องจากต้องผ่านด่านในแต่ละประเทศ เช่น ต้องผ่านด่านส่งออกของจากไทยแล้วยังต้อง เข้าด่านนำเข้าของประเทศกัมพูชาซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยาก และใช้เวลานาน ดังนั้นถ้าสามารถทำให้ การผ่านกระบวนการศุลกากรสะดวกขึ้นโดยจัดทำศูนย์ one stop service จะทำให้การขนย้ายวัตถุดิบ/ สินค้าระหว่างกันเป็นไปได้ดีขึ้น ส่งผลให้การลงทุนอาจเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ระบบการขนส่งระหว่างกันก็ เป็นอุปสรรคอีกอย่างที่ทำให้การลงทุนต้องชะงัก กล่าวคือ การขนส่งที่ลำบากหรือการขาดการแข่งขันใน ตลาดขนส่งก็ส่งผลให้ต้นทุนสูงขึ้น เช่น การขนส่งระหว่างไทยและกัมพูชาที่แม้มีข้อตกลงระหว่างกันให้ รถยนต์สามารถผ่านเข้าออกได้กลับพบว่าในปัจจุบันมีการจดทะเบียนใบอนุญาตรถยนต์เพื่อขนส่งของ เพียง 1 ใบเท่านั้น ทำให้ขาดบริษัทที่ต้องการขนส่งของขาดอำนาจในการต่อรอง อีกทั้งยังต้องจ่าย ค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นทางการสูง อย่างไรก็ตามอาจเป็นไปได้ว่าการไม่มีบริษัทมาลงทุนด้านขนส่ง เป็น เพราะไม่มีสินค้าให้ขนส่ง ดังนั้นการพัฒนาการขนส่งจึงควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.2.6. รัฐบาลไทยต่อบทบาทต่อการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุนกับญี่ปุ่น และ ประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่น ๆ

รัฐบาลควรเพิ่มบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้รวมถึง การส่งเสริมเครือข่ายการผลิตนานาชาติ ส่งเสริมให้นักลงทุนญี่ปุ่นพิจารณาประเทศไทยในการเป็น ศูนย์กลางของประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและส่งเสริมให้มีการเพิ่มการลงทุนในประเทศ ไทยและในกลุ่มประเทศดังกล่าว ซึ่งนับเป็นหนึ่งในเตรียมพร้อมเข้าสู่ AEC ในปี 2558ที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเน้นดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย (Inward Investment) มากกว่าการส่งเสริมนักลงทุนไทยไปลงทุนที่ต่างประเทศ (Outward Investment) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ของการสนับสนุนนักลงทุนไทยไปลงทุนยังประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงนั้นจะเป็นไปในรูปแบบของการจัดโครงการศึกษาดูงานที่ต่างประเทศ อย่างไรก็ตามบริษัทที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มักเป็นบริษัทขนาดใหญ่ เนื่องจากทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนสามารถสนับสนุนได้เพียงในส่วนของค่าอาหาร และค่าพาหนะที่ประเทศนั้นๆ แต่ส่วนของค่าตัวเครื่องบิน และค่าที่พักอาศัยทางบริษัทต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง จึงส่งผลให้บริษัทขนาดเล็ก และขนาดกลางที่มีงบประมาณสำหรับดูงานน้อยไม่สามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

ในส่วนของการขยายและอาศัยประโยชน์จาก AEC และ AJCEP ในปัจจุบันบริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากข้อตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า (ASEAN Trade in Good Agreement: ATIGA) ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่อง การลดภาษี มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี และการอำนวยความสะดวกทางการค้าต่างๆ อย่างไรก็ตามในอนาคตคาดว่าบริษัทญี่ปุ่นจะใช้ประโยชน์จาก ข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP) มากขึ้น ซึ่งครอบคลุมใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การเปิดเสรี (การค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน) 2) กฎเกณฑ์ทางการค้า (กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า) 3) การอำนวยความสะดวกทางการค้า (พิธีการศุลกากร การค้าไร้กระดาษ) และ 4) ความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เช่น SMEs, ICT, HR เป็นต้น

ในเรื่องการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำ จากช่วงปีที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบกับปัญหาน้ำท่วมอย่างรุนแรงส่งผลให้ธุรกิจของไทยและญี่ปุ่นได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการชะงักในการตัดสินใจลงทุนใหม่/ขยายการลงทุน หรือแม้แต่นโยบายฐานการผลิตในอนาคตได้

รัฐบาลไทยควรสนับสนุนให้สถาบันการเงินมีส่วนช่วยในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพราะปัจจุบันมีบริษัทญี่ปุ่นขนาดกลางและขนาดย่อมมากมายที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย แต่บริษัทเหล่านั้นไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างจากทางสถาบันการเงินของญี่ปุ่นได้ ดังนั้นถ้าธนาคารในประเทศไทยมีการส่งเสริมในด้านนี้อาจทำให้เข้าถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากญี่ปุ่นได้มากขึ้น

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1. สรุป

เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นมีความสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2538-2549 ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 15.64 ของ FDI ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด และมีการลงทุนในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 31.39 ของ FDI ในประเทศไทยทั้งหมดโดยเป็นผู้ลงทุนขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นเริ่มให้ความสำคัญกับการให้เงินช่วยเหลือ และการเข้าไปลงทุนในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเวียดนาม โดยประเทศญี่ปุ่นได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือทางด้านการลงทุนกับประเทศเวียดนาม กัมพูชา และสปป.ลาว ซึ่งหลังจากการทำข้อตกลงดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นมีการเข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาถึงผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงผลกระทบของเงินลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นๆ ที่มีต่อระดับการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

หากพิจารณาจากสถิติเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศแล้วจะพบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีการเข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนาม สปป.ลาว และกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างมากหลังจากการทำข้อตกลงด้านการลงทุนแบบทวิภาคีกับประเทศเหล่านี้ แต่ก็ยังมีการลงทุนในประเทศไทยในระดับที่สูงแม้จะมีแนวโน้มลดลงก็ตาม โดยการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นมักอยู่ในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในหมวดเครื่องจักรและอุปกรณ์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ในส่วนของการศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนระหว่างประเทศของประเทศไทยที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยมีผลบวกต่อระดับการเจริญเติบโตของประเทศ เมื่อพิจารณาการส่งผ่านช่องทางผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน กล่าวคือหากประเทศมีระดับผลิตภาพการผลิตของแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น จะช่วยส่งเสริมให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศไทยที่มีต่อประเทศไทย

หากพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อการจ้างงานจะพบว่า เงินลงทุนดังกล่าวไม่มีผลต่อระดับการจ้างงาน เนื่องจากกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงมีภาคเกษตรกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถรองรับการจ้างงานได้สูงอยู่แล้ว แต่การเข้ามาของเงินลงทุนดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และส่งผลให้ระดับค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น โดยการศึกษาปัจจัยกำหนดค่าจ้างแรงงานโดยใช้สมการถดถอยพบว่าเงินลงทุนระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นส่งผลให้ระดับค่าจ้างแรงงานของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผ่านทางช่องทางการเพิ่มของผลิตภาพในการผลิตของแรงงาน

ในส่วนของผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นต่อผลิตภาพในการผลิตโดยรวมจะพบว่า การเข้ามาของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจะมีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศในอนุภูมิภาคฯ แตกต่างกันไป โดยการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศไทยจะช่วยส่งเสริมให้ผลิตภาพการผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวไม่มีผลต่อผลิตภาพการผลิตรวมของกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ของประเทศผู้รับทุน (Absorptive capacity) จะสร้างความแตกต่างในการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตของประเทศผู้รับทุน

หากพิจารณาผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อมูลค่าการส่งออกจะพบว่า เงินทุนทางระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นมีผลในการเพิ่มมูลค่าการส่งออกของประเทศผู้รับทุนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญ และมีผลมากกว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นมักเกิดจากการสร้างฐานการผลิตเพื่อการส่งออก มากกว่าการเข้ามาเพื่อแสวงหาตลาด (market seeking) หรือผลิตเพื่อขายในประเทศผู้รับทุน

ในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพ จะพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยแบ่งออกเป็น i) ช่องทางตรง คือการส่งผ่านทางช่องทางการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น และ ii) ช่องทางอ้อม คือการส่งผ่านทาง การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแพร่กระจายของเทคโนโลยี การแพร่กระจายของความรู้ การสะสมทุนมนุษย์ backward spillover การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านระบบการเงิน การกระตุ้นการแข่งขันในตลาด และการปรับปรุงกฎระเบียบ

ในส่วนของช่องทางตรงนั้นพบว่า การเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นเน้นการเข้ามาเพื่อแสวงหาค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า ซึ่งทำให้เกิดเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาค

การผลิตซึ่งมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า และยังเป็นการใช้ประเทศผู้รับทุนเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกจึงช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออก

ในส่วนของช่องทางอ้อมนั้น บริษัทจากประเทศญี่ปุ่นมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการประกอบให้แก่แรงงานไทย แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับ Source code และการออกแบบ จนกระทั่ง Japan Electronics and Information Technology Industries Association (JEITA) ได้มีการจัดโครงการอบรมการออกแบบให้กับนักออกแบบชาวไทย อีกทั้งประเทศไทยได้มีส่วนในการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product R&D) มากขึ้นผ่านการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา (Technical Center) ในประเทศไทยจากบริษัทต่างๆ

นอกจากนี้ การเข้ามาของบริษัทญี่ปุ่นยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ในการบริหารจัดการ และการพัฒนาทุนมนุษย์ ตัวอย่างเช่น บริษัท Denso มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่พนักงานทั้งด้านการจัดการ ทักษะทั่วไป ทักษะระดับสูง และด้านวิศวกรรม เพราะบริษัทเชื่อว่าการผลิตสินค้าให้เยี่ยมต้องผลิตคนให้เยี่ยมก่อน โดยในปี 2548 มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม DENSO Training Academy (Thailand)

การเข้ามาของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นยังก่อให้เกิด Backward Spillovers คือการมีส่วนร่วมของธุรกิจในประเทศในห่วงโซ่อุปทานของญี่ปุ่น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการถ่ายทอดและแพร่กระจายเทคโนโลยี องค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ผ่านทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมจากบริษัทหรือองค์กรของประเทศญี่ปุ่นโดยตรง และผ่านการแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานความต้องการของบริษัทญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผ่านการให้เงินช่วยเหลือผ่านทาง ODA เพื่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานให้แก่ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ประเทศญี่ปุ่นยังมีส่วนในการพัฒนาระบบการเงินผ่านหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้าการลงทุน และเข้ามามีส่วนกระตุ้นสถาบันการเงินในประเทศไทยให้มีการวิเคราะห์โครงการที่เป็นมาตรฐานคือ JBIC ที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือและให้การสนับสนุนทางการเงินแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล และธนาคารในประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาลงทุนในต่างประเทศของบริษัทญี่ปุ่น ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา JBIC ได้ใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนทางการเงินในหลายวิธีการ อาทิเช่น การร่วมลงทุนโดยจะร่วมลงทุนสูงสุดไม่เกินร้อยละ 60 ของเงินลงทุนทั้งหมด การให้กู้ยืมแก่บริษัทญี่ปุ่น รัฐบาล หรือธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

ในส่วนของการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในประเทศนั้น การเข้าไปลงทุนใน สปป.ลาว กัมพูชา และ เวียดนามของประเทศญี่ปุ่น ก่อให้เกิดการจัดทำข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีกับญี่ปุ่น เพื่อเอื้อต่อการลงทุน ทั้งนี้แต่ละประเทศยังได้มีการกำหนดสาขาการลงทุนอย่างชัดเจน

หากพิจารณาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงอื่นที่มีต่อประเทศไทย จากการศึกษาในเชิงปริมาณจะพบว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่าง ประเทศของประเทศญี่ปุ่นในประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงอื่น คือประเทศเวียดนาม มีความสัมพันธ์ใน เชิงลบ หรือมีลักษณะของการทดแทนกันกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นใน ประเทศไทย ซึ่งการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศเวียดนามร้อยละ 1 จะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามายังประเทศไทยลดลงประมาณ ร้อยละ 0.821 ถึง ร้อยละ 0.973 อย่างไรก็ตาม ผลของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศดังกล่าวยังไม่มี ผลต่อระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการส่งออกของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทยและประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงอื่นผ่านการมีเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ (International Production Network) พบว่าการมีเครือข่ายการผลิตดังกล่าวมีความสำคัญต่อบริษัทญี่ปุ่นมากตั้งแต่ เริ่มแรกบริษัทจากประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญเกี่ยวกับเครือข่ายการผลิตอยู่แล้ว เพราะต้องการ QCD (Quality Cost and Delivery) ทั้งนี้เป้าหมายหลักในการมีเครือข่ายการผลิต คือ ต้องการลดต้นทุนของ การขนส่งโดยจัดส่งให้ทันเวลา (Just in Time) ทำการตรวจสอบคุณภาพของผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ได้ง่าย ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อวัตถุดิบที่นำมาผลิต ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การมีต้นทุนการผลิตที่ ลดลง แต่ในด้านความต่อเนื่องของการลงทุนไปยังประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงยังเห็นได้ไม่ชัดเจน โดยการลงทุนในประเทศเวียดนาม และกัมพูชาจะเป็นการลงทุนเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากต้นทุนค่าแรง ที่ต่ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้การลงทุนดังกล่าวจะเป็นการลงทุนเพื่อผลิตชิ้นส่วน แล้วส่งต่อไปยัง ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงด้วยกันหรือไม่ นั้น ยังไม่มีตัวอย่างอุตสาหกรรมใดที่เป็นตัวอย่าง ได้ชัดเจน

การศึกษาในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์พบว่า การลงทุนในไทยและเวียดนามมักไม่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากระยะทางห่างไกลกันมากและเวียดนามเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลน แรงงาน และต้นทุนค่าแรงที่เพิ่มขึ้นซึ่งแตกต่างจากการลงทุนในประเทศกัมพูชา และสปป.ลาวที่มักมี ความเชื่อมโยงกับการผลิตของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะมีชายแดนติดกัน ต้นทุนแรงงานไม่มี ทักษะในทั้งสองประเทศถูกกว่าประเทศไทยประมาณหนึ่งในสาม

ในภาพรวมระยะเริ่มต้นการตัดสินใจลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงน่าจะเป็นคู่ค้ากับประเทศไทยมากกว่า เพราะอุตสาหกรรมสนับสนุนของไทยยังแข็งแกร่งและมีจำนวนมาก คุณภาพของแรงงานไทยยังคงดีกว่า ทั้งในด้านของทักษะด้านวิศวกรรม การทำงานเป็นระบบ และวิธีตามมาตรฐานสากล เนื่องจากประเทศไทยเข้ามาสู่อุตสาหกรรมเร็วและนานกว่า

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดการลงทุนในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะทำให้ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคฯ เป็นทั้งประเทศคู่ค้าและคู่แข่งของประเทศไทยได้เช่นกัน กล่าวคือ อาจเป็นคู่แข่งกับประเทศไทยในสินค้าเกษตร แต่สำหรับสินค้าอุตสาหกรรม บางประเทศอาจจะเป็นประเทศคู่ค้าระหว่างกัน โดยการผลิตขั้นสุดท้ายควรจะเกิดขึ้นที่ประเทศไทยเนื่องจากอยู่ใกล้ท่าเรือนานาชาติ แต่บางขั้นตอนการผลิตที่ใช้แรงงานมากจะถูกเลือกผลิตที่ประเทศที่มีแรงงานราคาถูก

6.2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในส่วน of ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คณะผู้วิจัยจะแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 2 ส่วน อันประกอบไปด้วย 1) การส่งเสริมให้การลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยมีผลดีต่อการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และ 2) การรับมือกับการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นสู่กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่น

6.2.1. การส่งเสริมให้การลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยมีผลดีต่อการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาเชิงปริมาณจะเห็นได้ว่าเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศทั้งจากญี่ปุ่นและจากประเทศอื่นจะส่งผลดีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและระดับค่าจ้างแรงงานหากประเทศผู้รับทุนมีระดับผลิตภาพในการผลิตของแรงงานที่สูง นอกจากนี้ งานศึกษาเกี่ยวกับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่ผ่านมายังเน้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อเป็นช่องทางในการช่วยส่งเสริมให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเพิ่มการเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะในการรับเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศดังนี้

1) การมีเงื่อนไขเรื่องการค้าการลงทุนและพัฒนาความรู้ความสามารถของแรงงาน

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่าการพัฒนาในระดับผลิตภาพการผลิตของแรงงานมีความสำคัญที่จะทำให้เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นเป็นผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้นประเทศไทยควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้บริษัทผู้ลงทุนที่รับสิทธิประโยชน์ใน

การลงทุนในประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาผลผลิตภาพการผลิตของแรงงานทั้งผ่านการฝึกอบรม โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขในการรับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนที่จะต้องมีการฝึกอบรมแรงงานในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงระดับวิชาชีพ เช่น วิศวกร รวมไปถึงการฝึกอบรมด้านความรู้ด้านการจัดการ และด้านการผลิต รวมถึงเทคโนโลยีด้านระบบการผลิตให้กับผู้จัดหาวัตถุดิบขนาดกลางและขนาดย่อม ของประเทศไทย ในรูปแบบเดียวกับ Toyota Suppliers Club

2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในกระบวนการวิจัยและพัฒนา

ในปัจจุบันนี้ นอกเหนือไปจากอุตสาหกรรมยานยนต์แล้ว ประเทศไทยยังมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาของบริษัทเจ้าของทุน โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาในตัวสินค้า (product R&D) ในระดับที่ต่ำมาก ดังนั้น รัฐบาลควรมีการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมโดยกำหนดการก้าวเข้าไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาของบุคลากรและบริษัทไทยให้มากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการสร้างระบบการศึกษาที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างความคิด องค์กรความรู้ และนวัตกรรมใหม่ๆ การเตรียมความพร้อมด้านความรู้และความสามารถของบริษัทในประเทศและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การกำหนดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของการได้สิทธิประโยชน์การลงทุนหรือเพิ่มสิทธิประโยชน์ในกรณีที่บริษัทเจ้าของทุนมีนโยบายดังกล่าว การจัดตั้งห้องทดลองร่วมระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา และบริษัทเพื่อการวิจัยและพัฒนา ซึ่งรัฐบาลสามารถอาศัยต้นแบบของแผนแม่บทในอุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้

3) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของบริษัทในประเทศในห่วงโซ่อุปทานของประเทศญี่ปุ่น

ในปัจจุบัน บริษัทญี่ปุ่นยังนิยมใช้ผู้จัดหาวัตถุดิบ โดยเฉพาะผู้จัดหาวัตถุดิบในระดับแรก (First –tier) ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มของสินค้าในระดับที่สูงที่เป็นบริษัทญี่ปุ่นด้วยกันเอง หรือเป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่รายอื่น ทำให้บริษัทของไทย โดยเฉพาะบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมมีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาติจากญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้น้อย ซึ่งทำให้ผลจาก backward spillovers ยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก ดังนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะยังไม่มียุทธศาสตร์ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาลงทุน เช่น ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ภายใต้ตราผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยเอง แต่รัฐบาลควรผลักดันให้มีการกำหนดระดับการมีส่วนร่วมขั้นต่ำของบริษัทไทยในฐานะผู้จัดหาวัตถุดิบในระดับแรก เพื่อให้ประเทศไทยมุ่งไปสู่การสร้างชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้เป็นของบริษัทในประเทศเอง ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มของการผลิตสินค้าภายใต้ตราผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง แทนการมีส่วนร่วมเพียงการเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนระดับย่อยในระดับที่ 2 หรือ 3 ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มที่ต่ำกว่า ซึ่งรูปแบบดังกล่าว สามารถเห็นได้จากอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีผู้ผลิตชิ้นส่วนของประเทศไทย ทั้งบริษัทขนาด

ใหญ่ และขนาดกลางและย่อมเข้ามามีส่วนในการผลิตชิ้นส่วนที่สำคัญ จนถึงการทำวิจัยและพัฒนาในผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนดังกล่าว ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐบาลควรสร้างให้เกิดกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

4) การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์พบว่า การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีผลที่ดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ดังนั้นเพื่อดึงดูดการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในอนาคต นอกจากจะต้องมีการพัฒนาทุนมนุษย์ และการวิจัยและพัฒนาแล้ว โครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อเทคโนโลยีใหม่ที่มาพร้อมกับการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน ประเทศไทยไม่มีการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ที่ปรับปรุงการขนส่งทางบกทั้งรถไฟและรถยนต์ และการขนส่งทางเรือมาเป็นเวลานาน ทำให้โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคเริ่มจะเป็นที่ล้าหลังและขาดประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับชาติสมาชิกอาเซียนอื่นๆ แต่การปรับโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวต้องใช้เม็ดเงินจำนวนมาก ดังนั้นต้องมีการวางแผนจากภาครัฐที่รัดกุมและจัดลำดับความสำคัญให้เหมาะสมต่อการรับการลงทุนในอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงได้ในตลาดโดยเฉพาะจากญี่ปุ่น นอกจากนี้นโยบายภาครัฐด้านโครงสร้างพื้นฐานต้องคำนึงถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและความพร้อมด้านพลังงาน เพื่อรองรับกระแสการลงทุนทางตรงในอนาคตอีกด้วย

6.2.2. การรับมือกับการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นสู่กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่น

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะเสนอยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อรับมือกับการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในประเทศลุ่มแม่น้ำโขงอื่นที่มีระดับค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศไทยเป็นอันมาก โดยสามารถสรุปยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้ดังนี้

1) การเพิ่ม重要性ในการผลิตในขั้นตอนการผลิตหรือชิ้นส่วนที่ใช้ทักษะแรงงานสูง และมีความซับซ้อนมากขึ้น

เนื่องจากระดับค่าจ้างแรงงานที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากของประเทศไทย และปัญหาการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ ทำให้เป็นการยากที่ประเทศไทยจะรักษาความสามารถในการแข่งขันการเป็นฐานการผลิตในชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์ ที่ใช้แรงงานระดับปฏิบัติในระดับเข้มข้นได้ยาก ดังนั้นรัฐบาลควรมุ่งเน้นยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมประเทศมาส่งเสริมการลงทุนในผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการผลิต หรือชิ้นส่วนที่เน้นใช้แรงงานที่มีทักษะสูงหรือในระดับวิชาชีพ เช่น วิศวกร ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุด

แข็งของประเทศไทย รวมถึงพัฒนาโครงสร้างการศึกษาของประเทศไทยให้ผลิตแรงงานได้ตรงความต้องการของตลาดงาน

2) การส่งเสริมการเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบระดับแรกของบริษัทไทยเอง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ 6.2.1 การส่งเสริมให้บริษัทไทยสามารถก้าวไปสู่เป็นผู้จัดหาวัตถุดิบในระดับแรกที่ได้รับการยอมรับจากบริษัทข้ามชาติถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศอื่นในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงยังไม่สามารถก้าวเข้าไปสู่การเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบได้เองดังนั้นหากบริษัทข้ามชาติจำเป็นต้องพึ่งพิงผู้จัดหาวัตถุดิบจากประเทศไทยแล้ว จะทำให้การย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยเป็นไปได้ยากขึ้น รวมถึงเป็นการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ผลิตด้วยตนเองทดแทนการพึ่งพิงการลงทุนของบริษัทข้ามชาติ

3) การส่งเสริมการศึกษาและทักษะของประเทศไทย

เพื่อชดเชยการเพิ่มขึ้นของระดับค่าจ้างแรงงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานของประเทศไทยมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะหากการเพิ่มของประสิทธิภาพในการทำงานสามารถชดเชยกับค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นได้ บริษัทข้ามชาติจากญี่ปุ่นจะยังคงเลือกประเทศไทยเป็นฐานในการผลิต โดยเฉพาะการผลิตในขั้นตอนและผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยทักษะแรงงานในระดับสูง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องปรับปรุงระบบการศึกษาและการอุดหนุนงบประมาณด้านการศึกษาในการสร้างแรงงานที่มีคุณภาพและตรงต่อตลาดงานมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการปรับทัศนคติของคนภายในประเทศให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและประสิทธิภาพในการทำงานให้เพิ่มมากกว่าที่เป็นอยู่ตามวัฒนธรรมไทย

4) การสร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่น

การเน้นการสร้างฐานการผลิตร่วมกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นจะมีความสำคัญในการรักษาการเป็นฐานการผลิตและผู้จัดหาวัตถุดิบของประเทศไทย โดยให้บริษัทข้ามชาติมองประเทศไทยเป็นจุดแข็งในฐานะผู้ผลิตขั้นตอนหรือผลิตภัณฑ์ที่เน้นใช้ทักษะแรงงานในระดับสูงและยังสามารถเชื่อมโยงฐานการผลิตกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอื่นซึ่งมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำได้ ซึ่งการสร้างฐานการผลิตร่วมดังกล่าว จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องปรับปรุงความเชื่อมโยงทั้งทางกายภาพและทางสถาบันกับประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงอื่น เช่น การปรับปรุงกฎระเบียบด้านการขนส่งสินค้าข้ามประเทศ การเร่งการรับรองและปฏิบัติใช้ข้อตกลง Cross Border Transport Agreement (CBTA) ภายในกรอบความร่วมมือ GMS รวมถึงการสร้าง Single Stop Inspection (SSI) กับกลุ่มประเทศดังกล่าว การปรับ

โครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงทั้งทางด้านคมนาคมและ IT กับกลุ่มประเทศดังกล่าว การพยายามถ่ายทอดความรู้ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน IT ระบบพิธีการศุลกากรให้กับประเทศดังกล่าว และการสร้างข้อตกลงความร่วมมือด้านการลงทุนกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่น

5) การส่งเสริมการออกไปลงทุนในประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นของผู้ผลิตไทย ซึ่งอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่น และการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในประเทศ

นับจากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปีค.ศ. 1997 ประเทศไทยมีระดับการลงทุนเอกชนในประเทศลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งหากการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศผู้ลงทุนสำคัญอย่างญี่ปุ่นลดลงด้วยแล้ว จะทำให้ประเทศไทยมีปัญหาในการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังที่เคยเกิดกับประเทศมาเลเซียซึ่งติดอยู่ในกับดักรายได้ระดับกลาง (middle-income trap) จากการขาดการลงทุนโดยภาคเอกชนดังกล่าว ดังนั้นรัฐบาลควรมีนโยบายที่เอื้อต่อการเพิ่มการลงทุนภายในประเทศของภาคเอกชน โดยเฉพาะการปรับปรุงนโยบายทางภาษีที่สร้างแรงจูงใจในการลงทุนให้กับภาคเอกชนภายในประเทศ

ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมที่ยากในการหลีกเลี่ยงการย้ายฐานการผลิตของบริษัทข้ามชาติไปยังกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่น การส่งเสริมให้บริษัทไทยที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาติดังกล่าวสามารถออกไปลงทุนในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอื่นได้โดยง่ายนับเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขันของบริษัทดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์การย้ายฐานการผลิตและให้การส่งเสริมอย่างเฉพาะเจาะจง เพราะหากการลงทุนของภาคเอกชนมีการย้ายฐานไปยังต่างประเทศมากจนเกินไปก็อาจเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้เช่นกัน เพราะจะเกิดการลดลงของการจ้างงานเป็นอย่างมาก

6) การมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การสร้างผลิตภัณฑ์ของประเทศโดยหาจุดแข็งของประเทศ
ไทยเอง

ประเทศไทยควรเริ่มปรับเปลี่ยนตำแหน่งของประเทศในฐานะของผู้รับจ้างทำการผลิตหรือการเป็นฐานการผลิตมาสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ของประเทศเอง เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (สิงคโปร์ ใต้หวัน เกาหลี และฮ่องกง) เนื่องจากความได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงานมีระดับที่ลดลงเรื่อย ๆ โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ของประเทศจำเป็นต้องหาจุดแข็งของประเทศก่อน เช่น จะเน้นที่ชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์ที่ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน ดังเช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าบางรายการอย่างเครื่องปรับอากาศ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายด้วยตนเอง เช่น ภาคบริการต่าง ๆ เนื่องจากเป็นการยากที่ประเทศไทยจะคง

ความสามารถในการแข่งขันการเป็นฐานการผลิตไปได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว หากประเทศไทยยังไม่ปรับเปลี่ยนจุดยืนของตนเองก็อาจติดในกับดักรายได้ระดับกลางและไม่สามารถพัฒนาประเทศต่อไปได้

7) การใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของกติกาการค้าในภูมิภาค

นอกเหนือจากการที่ผู้ประกอบการไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากข้อตกลงของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทั้งด้านการค้าและการลงทุนแล้ว การที่ไทยเป็นประเทศระดับแนวหน้าในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคสุมาตรา-อินโดจีน ทำให้ไทยสามารถสร้างพันธมิตรทางธุรกิจกับนักลงทุนจากญี่ปุ่น และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเต็มที่ในปี 2558 โดยเป็นฐานการลงทุนหลัก และมีอุตสาหกรรมสนับสนุนที่ใช้แรงงานเข้มข้นจากประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต จากพลวัตของการเปลี่ยนแปลงกติกาทางการค้าที่มีทั้งอาเซียนบวก 1 อาเซียนบวก 3 และอาเซียนบวก 6 ทำให้โอกาสในการเป็นพันธมิตรกับผู้ประกอบการจากญี่ปุ่นยิ่งสูงขึ้น ดังนั้นภาครัฐจะต้องสร้างความตระหนักนี้ให้แก่ผู้ประกอบการไทยเพื่อจะใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของกติกาการค้าในภูมิภาคได้อย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์. การลงทุนปี 2552 ในกัมพูชา. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: www.dep.thai.go.th/DEP/DOC/53/53000464.doc [2555, กุมภาพันธ์ 20].
- . การลงทุนปี 2553 ในกัมพูชา.[ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา: http://www.ditp.go.th/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%81/tabid/437/ctl/ViewDEP_ItemsDisplayAdvance/mid/1538/Default.aspx?qTitle=&qProduct=2&qCountry=17&qKeyword= [2555, กุมภาพันธ์ 20].
- . รายงานภาวะการลงทุนในประเทศไทย ม.ค.-ต.ค. 54.[ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: <http://www.ditp.go.th/DEP/DOC/55/55000018.pdf> [2555 , กุมภาพันธ์ 23].
- คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทย. ขั้นตอนการก่อตั้งและการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจ.[ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: http://www.boi.go.th/thai/clmv/Back_up/2010_laos/2010_laos_5_3.html [2555 , กุมภาพันธ์ 23].
- พีระ เจริญพร (2553). “การแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นซัพพลายเออร์ของบริษัทข้ามชาติ: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย”, วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 28 (มี.ค. 2553): 35-83: ตาราง, ภาพประกอบ, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต. แขวงสะหวันนะเขต. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: <http://www.thaisavannakhet.com/savannakhet/th/data-service/sub-savannakhet/sawannaket/economic.php> [2555 , กุมภาพันธ์ 23].
- Abonyi, G. (2006), “Linking Greater Mekong Subregion Enterprises to International Markets: The Role of Global Value Chains, International Production Networks and Enterprise Clusters”, Studies In Trade and Investment No. 59, ESCAP, United Nations.
- Acemoglu, D. and Zilibotti, F. (1997), “Was Prometheus Unbound by Chance? Risk, Diversification and Growth”, Journal of Political Economy 105 (4), 709-5.
- Adams, S. (2009), “Foreign Direct Investment, Domestic Investment, and Economic Growth in Sub-Saharan Africa”, Journal of Political Modelling 31, 939-949.
- Agosin, M. and Mayer, R. (2000), “Foreign Investment in Developing Countries: Does It Crowd in Domestic Investment?”, UNCTAD Discussion Paper 146.
- Agosin, M.R. (2007), “Export Diversification and Growth in Emerging Economies”, Working paper no. 233, Departamento de Economia, Universidad de Chile.

- Alfaro, L., Chanda, A., Kalemli-Ozcan, S. and Sayek, S. (2010), "Does Foreign Direct Investment Promote Growth? Exploring the Role of Financial Markets on Linkages", Journal of Development Economics 91(2), 242-256.
- Anuroj, Bonggot. (1995), Japanese Investment in Thailand: The Nature and Extent of Backward Linkages. PhD Thesis. University of New South Wales.
- Asiedu, E. (2002), "On the Determinants of Foreign Direct Investment in Developing Countries: Is Africa Different?", World Development 30 (1), 107-119.
- Athukorala, P. (2003), "FDI in crisis and recovery: lessons from the 1997-98 Asian crisis", Australian National University, Economics RSPAS Departmental Working Papers No. 2003-04
- Balasubramanyam, V., Salisu, M. and Sapsford, D. (1996), "Foreign Direct Investment and Growth in EP and IS Countries", The Economic Journal 106, 92-105.
- Baldwin, R.E. (1990), "Factor Market Barriers are Trade Barriers: Gains from trade from 1992", European Economic Review 34(4), 831-45.
- Barro, R. (1991), "Economic Growth in a Cross-Section of countries", Quarterly Journal of Economics 106, 407-443.
- Barro, R. and Sala-i-Martin, X. (1995), Economic Growth, McGraw-Hill, New York.
- Blomstrom, M., Robert, E., Lipsey, R. and Mario, Z. (1994), "What explains the Growth of Developing Countries?" in Baumol, J., Nelson R. and Edward, W. eds., International Covergence of Productivity, Oxford University Press, London.
- Borensztein, E., Gregorio, J. and Lee, J. (1995), "How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?", NBER Working Paper 5057.
- Brimble, P. (2000), Foreign Direct Investment: Performance and Attraction – The Case of Thailand. The Brooker Group.
- Cambodia Special Economic Zone Board (CSEZB). CAMBODIA SPECIAL ECONOMIC ZONES. [Online]. 2011. Available from: <http://www.cambodiasez.com/> [2012, Feb 19].
- Central Statistical Organization. Selected Monthly Economic Indicators. [Online]. 2011. Available from: <http://www.csostat.gov.mm/Sdetails.asp?ID=005&Desc=Foreign%20Investment> [2012, Feb 28].
- Chap, Sotharith (2010), "Trade, FDI, and ODA between Cambodia and China/Japan/Korea", Economic Relations of China, Japan and Korea with the Mekong River Basin Countries

- (MRBCs), BRC Research Report, Bangkok Research Center, IDE-JETRO, Bangkok, Thailand, URI: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/pdf/03_chapter1.pdf.
- Chinwanno, Chulacheeb. and Tambunlertchai, Somsak (1993), "Japanese investment in Thailand and Its prospects in the 1980s.", In Asean-Japan Relations, ed. Sueo Sekiguchi. Tokyo: Japan Centre for International Exchange.
- Council for the Development of Cambodia, CIB & CSEZB. Investment Incentives. [Online]. 2011. Available from: <http://www.caminfoservices.com/cdc/investment-scheme/investment-incentives.html> [2012, Feb 23].
- . THE SPECIAL ECONOMIC ZONES. [Online]. 2011. Available from: <http://www.caminfoservices.com/cdc/investment-scheme/the-special-economic-zones.html> [2012, Feb 23].
- Daisuke, Hiratsuka (2007), "Japan's outward FDI in Globalization", Institute of Developing Economies, JETRO, 25-26 April 2007, URI: <http://hdl.handle.net/10625/48218>., page 17.
- Department for Planning and Investment of Champasak Province. Investment guide. [Online]. 2010. Available from: <http://dpichamp.com/index.php/download-application-form/category/4-investment#> [2012, Feb 23].
- Edward, M. Graham and Paul, R. Krugman (1993), "The Surge in Foreign Direct Investment in the 1980s", NBER Chapters, in: Foreign Direct Investment, pages 13-36, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Fabienne, Fortanier (2007), "Foreign direct investment and host country economic growth: Does the investor's country of origin play role?", Transnational Corporations Vol. 16, No. 2, August 2007, Page 3-4.
- Farrell, R. (2001), "Japanese Foreign direct investment in the world Economy 1951-1997", Pacific Economic Paper no. 299, Australia-Japan Research Centre, Australian National University, Canberra.
- Financial Info. Global Financial News: Japan intends to enter into bilateral investment agreements with Myanmar. [Online]. 2011. Available from: <http://www.financialinfo.co/japan-intends-to-enter-into-bilateral-investment-agreements-with-myanmar.html> [2012, Mar 4]
- Financial Post. Nikkei Shimbun: Japan and Myanmar to expand the investment agreement negotiations. [Online]. 2012. Available from: <http://www.financial-post.com/nikkei-shimbun-japan-and-myanmar-to-expand-the-investment-agreement-negotiations.html> [2012, Mar 4]

- Grossman, G. and Helpman, E. (1991), Innovation and Growth in the Global Economy, MIT Press, Cambridge.
- Hamanaka, Shintaro (2011), "Examination of the Singapore Shift in Japan's Foreign Direct Investment in Services in ASEAN," ADB Working Papers 267, Asian Development Bank Institute., March 2011.
- International Monetary Fund. Lao People's Democratic Republic: Statistical Appendix. [Online]. 2009. Available from: <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=23277.0> [2012, Mar 3]
- Jasen, Karel (1995), "The Macroeconomic effects of Direct Foreign Investment: The Case of Thailand", World Development 23: 193-210.
- Jenkins, R. (2006), "Globalization, FDI and employment in Viet Nam", Transnational Corporations 15, 115-42.
- Jessie, P. H. and Suksawat, Sajarattanocho (2010), "Asian Transnational Enterprises and Technology Transfer in Thailand", Europe Planning Studies Vol. 18, No. 5, May 2010, page 704-705.
- Katsumi, Uchida and Toshihiro, Kudo (2007), "Japan's Policy and Strategy of Economic Cooperation in CLMV", Development Strategy for CLMV in the Age of Economic Integration, Chapter 7, Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA) URI: <http://www.eria.org/research/images/pdf/PDF%20No.4/No.4-part2-7-Japan.pdf>.
- Kinoshita, Y. (2001), "R&D and Technology Spillovers Through FDI: Innovative and Absorptive Capacity", CEPR Discussion Paper No. 2775.
- Kohpaiboon, Archanun (2006), "Foreign direct investment and technology spillover: A cross-industry analysis of Thai manufacturing", World Development vol. 34(3), pages 541-556, March.
- Kotrajaras, P. (2010), Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Comparative Study among East Asian Countries
- Krugman, P. and Venables, A. (1995), "Globalization and the equality of nations", Quarterly Journal of Economics, 4, 857-880
- Levine, R. and Renelt, D. (1992), "A Sensitivity Analysis of Cross-country Regressions", The American Economic Review 82 (4), 942-63.

- Lucas, R. (1988), "On the Mechanics of Economic Development", Journal of Monetary Economics 22(1), 3-42.
- Mardon, R. and Paik, Won K. (1992), "The State, Foreign Investment and Sustaining Industrial Growth in South Korea and Thailand", In Cal Clark and Steve Chan The Evolving Pacific Basin in the Global Political Economy. Boulder: Lynne Rienner.
- Marksun, J. and Venables, A. (1997), "Foreign Direct Investment as a Catalyst for Industrial Development", NBER Working Paper 624.
- McLean, B. and Shrestha, S. (2002), "International Financial Liberalization and Economic Growth", Research Discussion Paper 03, Reserve Bank of Australia.
- Meyer-Stamer, Guth, and Iking (2001), "Challenges and Options for Investment Promotion in the Greater Mekong Sub region", ZENIT GmbH. ADB T 5713-REG
- Mitsuhiro, Kagami (2009), "General Overview and Summary", A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries, Part I, TRADE, FDI and ODA., Japan External Trade Organization (IDE-JETRO), URI: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/pdf/01_japansinternational.pdf.
- Milner, Chris, Reed, Geoff and Talerngsri, Pawin (2004), "Foreign direct investment and vertical integration of production by Japanese multinationals in Thailand", Journal of Comparative Economics vol. 32(4), pages 805-821, December.
- Myanmar's NET Foreign Investment Environment. [Online]. 2008. Available from: http://www.myanmars.net/myanmar-business/main.htm#FOREIGN_INVESTMENT_ENVIRONMENT [2012, Feb 28].
- Nadiri, M. (1993), "Innovations and Technological Spillovers", NBER Working Paper No. 4423.
- Nakamura, S. and Oyama, T. (1998), "The Determinants of Foreign Direct Investment from Japan and the United States to East Asian Countries, and the Linkage between FDI and Trade", Working paper 98-11, Research and Statistic Department. Bank of Japan.
- Nguyen, P L. (2006), "Foreign Direct Investment and Its Linkage to Economic Growth in Vietnam: A Provincial Level Analysis", Centre for Regulation and Market Analysis. University of South Australia.
- Pierre, Sauve (2007), "Investment Regulation through Trade Agreements: Lessons from Asia", Asia-Pacific Research and Training Network on Trade, Working Paper Series, No. 49, December 2007., Page 17.

- Razin, A., Sadka, E. and Yuen, C. (1999), "Excessive FDI under Asymmetric Information", NBER Working Paper 7400.
- Romer, P. (1986), "What Determines the Rate of Growth and Technological Change", World Bank Working Paper 279.
- Sangiam, Permporn (2006), Japan's foreign direct investment in Thailand : trends, patterns and determinants, 1970-2003. Other Degree thesis, Victoria University.
- Siamwalla, A., Vajaragupta, Y., and Vichyanond, P. (1999), "Foreign Capital Flows to Thailand: Determinants and Impact", Thailand Development Research Institute.
- Stephen, Nicholas, Sid, Gray, and William, Purcell (1999), "Japanese Multinationals in Thailand: The Impact of Incentives on the Location Decision", Discussion paper, Australian Centre for International Business, No. 10., December 1999.
- Sun, H. (2001), "Foreign Direct Investment and Regional Export Performance in China", Journal of Regional Science 41, 317-36.
- Thomsen, S. (1999), "Southeast Asia: The role of Foreign direct investment policies in development", OECD Working Papers on international investment 1999/1.
- Tosompark, C.T. (2010), "The Determinants of FDI Inflows – Recent evidence from Thailand", Working Paper. Department of Economics and Finance, University of Western Sydney.
- Urata, Shujiro (1996), "Japanese foreign direct investment and technology transfer in Asia", Center for International Studies, MIT Japan Program, Massachusetts Institute of Technology, MIT Japan Program. Originally published in the Working paper series of the MIT International Motor Vehicle Program. Includes bibliographical references (p. 26-27). URI: <http://hdl.handle.net/1721.1/16584> MITJP (Series) ; 96-23.
- Vuksic, G. (2005), "Impact of Foreign Direct Investment on Croatian Manufacturing Exports", Financial Theory and Practice 29, 131-58.
- Yasushi, Ueki (2009), "Japan's International Trade and FDIs to the Mekong River Basin Countries: Recent Trends in Comparison with China., Institute of Developing Economies", A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries, Part I, TRADE, FDI and ODA., Japan External Trade Organization (IDE-JETRO), URI: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/pdf/01_japansinternational.pdf
- Zhang, K. (2001), "Does Foreign Direct Investment Promote Economic Growth? Evidence from East Asia and Latin America", Contemporary Economic Policy 19, 175-85.

ภาคผนวก ก.

ข้อเสนอโครงการ

ข้อเสนอโครงการ
เสนอต่อ สกว. ฝ่าย 1

- ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) บทบาทของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและผลกระทบต่อไทย
(ภาษาอังกฤษ) The effect of Japan's FDI on economic development in the Great Mekong Sub-regional countries and its impact on the Thai economy
คำสำคัญ: อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ
Keywords: GMS, FDI, Economic development

- ชื่อหัวหน้าโครงการ หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail
ชื่อ-สกุล นายชโยดม สรรพศรี
ชื่อ-สกุล Mr. Chayodom Sabhasri
คุณวุฒิ ปรินญาเอก
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์
หน่วยงาน คณะเศรษฐศาสตร์
ที่อยู่ 501 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พญาไท 10330 กรุงเทพฯ
โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6288 E-mail Chayomdom.S@Chula.ac.th
ลงนาม (ลายเซ็น)

- ชื่อและสถานที่ติดต่อของนักวิจัย หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail
ชื่อ-สกุล นางสาวกรรณีย์ ชีวะตระกูลพงษ์
ชื่อ-สกุล Miss Kornkarun Cheewatrakoolpong
คุณวุฒิ ปรินญาเอก
ตำแหน่ง อาจารย์
หน่วยงาน คณะเศรษฐศาสตร์
ที่อยู่ 312 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พญาไท 10330 กรุงเทพฯ
โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6186 กต 2 E-mail Kornkarun.K@Chula.ac.th
ลงนาม (ลายเซ็น)

- ชื่อและสถานที่ติดต่อของผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานของหัวหน้าโครงการ
ชื่อ-สกุล ศ.ดร. ติรณ พงศ์มพัฒน์
ตำแหน่ง คณบดี
หน่วยงาน คณะเศรษฐศาสตร์
ที่อยู่ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พญาไท 10330 กรุงเทพฯ
โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6238 กต 1

- ได้เสนอโครงการนี้ หรือโครงการที่มีส่วนเหมือนกับเรื่องนี้บางส่วนเพื่อขอทุนต่อแหล่งอื่นที่ได้บ้าง
 - ☒ ไม่ได้เสนอต่อแหล่งทุนอื่น
 - ☐ เสนอต่อ
 - ☐ ชื่อโครงการที่เสนอ
 - ☐ กำหนดทราบผล (หรือสถานภาพเท่าที่ทราบ)

- งบประมาณทั้งโครงการ 750,000 บาท

จาก สกว. 750,000 บาท

- ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน

เสนอต่อ สกว. เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2553

ลงนาม ผู้เสนอโครงการ

รายละเอียดของข้อเสนอโครงการ

1. บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการนี้จะทำการศึกษาบทบาทของการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินและมีการลงทุนในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นอันดับที่ 1 มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย นอกจากนี้ โครงการนี้ยังทำการศึกษาถึงผลกระทบจากการเพิ่มการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่จะมีต่อการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบต่อเนื่องไปถึงอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกของไทย เพื่อพิจารณาว่าการลงทุนดังกล่าวเป็นการทดแทนหรือการส่งเสริมการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย และเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายรับมือกับแนวโน้มการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

2. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ประเทศญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญสำคัญในทั้งในด้านการลงทุนและการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Great Mekong Subregion: GMS) โดยมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินผ่าน Official Development Assistance (ODA) ให้กับกลุ่มประเทศ GMS ระหว่างปี ค.ศ. 1959-2006 รวมกันทั้งสิ้น 2,406,944 ล้านบาท แบ่งเป็นการให้เงินกู้ยืม 2,044,753 ล้านบาท การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant aid) 158,986 ล้านบาท และการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค (Technical Cooperation) 203,205 ล้านบาท¹ อย่างไรก็ตามในอดีตที่ผ่านมาเงินช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่นโดยมากจะส่งมาให้กับประเทศไทย หรือคิดเป็นร้อยละ 56 ของการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของญี่ปุ่นทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีสงครามเย็นที่ความช่วยเหลือด้านการเงินเกือบทั้งหมดจากญี่ปุ่นเป็นของประเทศไทย

นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแล้ว ประเทศญี่ปุ่นยังมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลงทุนในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการแข็งค่าของเงินเยนในปี 1985 ซึ่งส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นต้องหาฐานการผลิตที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่านอกประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นเพิ่มการลงทุนในกลุ่มประเทศ ASEAN-4 เป็นอย่างมากรวมถึงในประเทศไทย โดยเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) จากประเทศญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ 29.7 ของ FDI ทั้งหมดของประเทศไทยในช่วงปี 1987-1996 และคิดเป็นร้อยละ 38.1 ในช่วงปี 1999-2007² จึงนับได้ว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนในประเทศไทยเป็นอันดับ 1 มาโดยตลอด โดยการลงทุนที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่นจะอยู่ในหมวดอุตสาหกรรม (เครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ และยานยนต์และชิ้นส่วน) ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวในประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่า

¹ Ministry of Foreign Affairs (MOFA), Japan

² ธนาคารแห่งประเทศไทย

การค้าและการจ้างงานอย่างมากในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกอย่างรวดเร็วของประเทศไทยหลังจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่น นับตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเพิ่มความสนใจในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อพัฒนาประเทศ CLMV ในกลุ่มประเทศ GMS โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับจากปี 2003 เป็นต้นมาที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศ CLMV เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากหรือคิดเป็นร้อยละ 89 ของความช่วยเหลือทางการเงินไปยังกลุ่มประเทศ GMS ทั้งหมด (กล่าวคือความช่วยเหลือทางการเงินไปยังประเทศไทยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11 เท่านั้น)³

แนวทางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของกลุ่มประเทศ GMS จากประเทศญี่ปุ่นจะแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ

- The Forum for Comprehensive Development of Indochina (FCDI)

FCDI จัดตั้งขึ้นในปี 1995 โดยความร่วมมือของประเทศญี่ปุ่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม กลุ่มประเทศ ASEAN-6 และองค์กรระหว่างประเทศ 8 องค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภูมิภาคอินโดจีน เพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศที่เป็นสมาชิก และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา โดยบทบาทของญี่ปุ่นที่สำคัญตามกรอบนี้คือการให้ความช่วยเหลือในโครงการ East-West Economic Corridor (EWEC) ตามกรอบของ GMS เช่น การให้เงินกู้ยืมในการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างไทย-ลาวอันที่ 2 เส้นทางหมายเลข 9 ทางด่วนหมายเลข 1 เชื่อมไปสู่ท่าเรือน้ำลึกดานัง เป็นต้น

- AEM-METI Economic and Industrial Cooperation Committee (AMEICC)

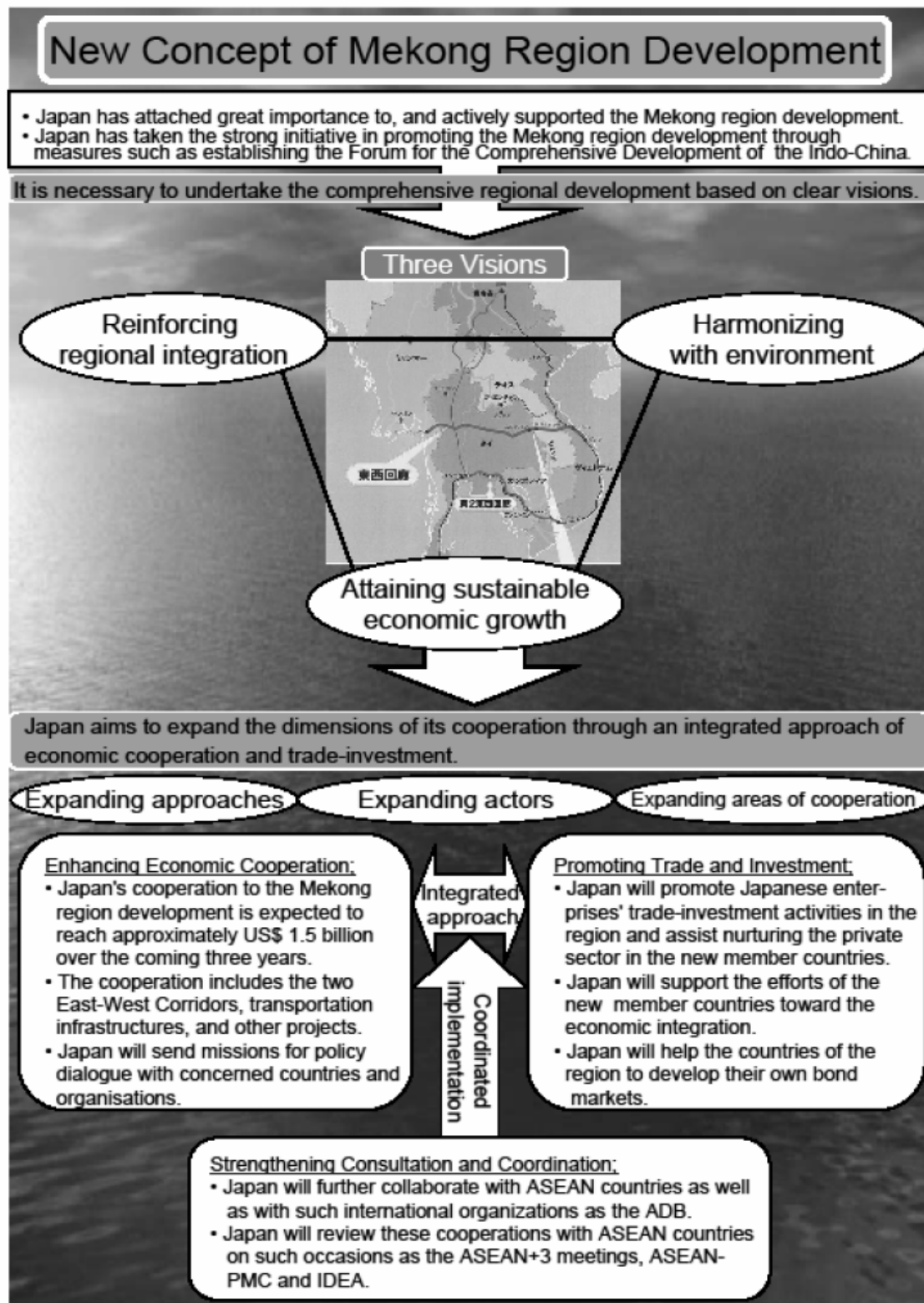
คณะกรรมการ AMEICC จัดตั้งขึ้นในปี 1998 ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอาเซียน โดยวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการพัฒนาเครือข่ายอุตสาหกรรมและการกระจายสินค้าตามพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศ CLMV ซึ่งริเริ่มขึ้นในการประชุมระหว่างประเทศ CLMV และประเทศญี่ปุ่นในปี 2007

- การพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่ (the new concept of Mekong Region development) ตามกรอบ Japan-ASEAN Special Summit

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการประกาศการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่ในปี 2003 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคกับประเทศญี่ปุ่น และการขยายระดับการค้าและการลงทุนผ่านการเพิ่มการลงทุนของบริษัทในประเทศญี่ปุ่นสู่ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง การรวมตัวทางเศรษฐกิจ และการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ในภูมิภาค โดยการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่สามารถสรุปได้ดังรูปที่ 1

³ Ministry of Foreign Affairs (MOFA), Japan

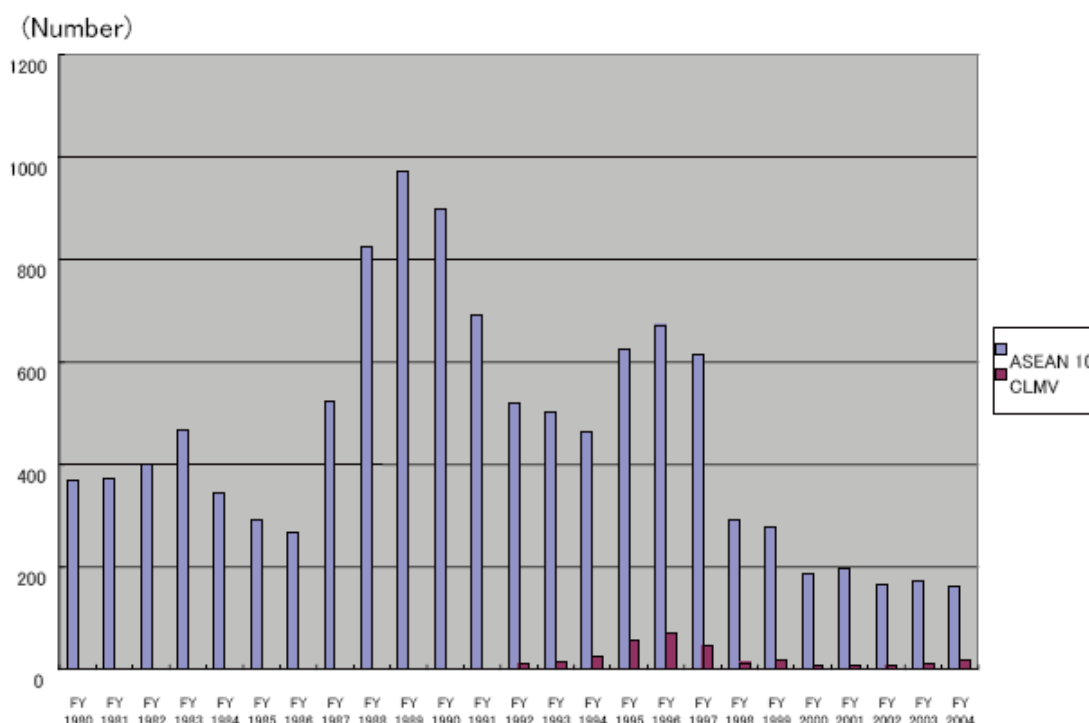
รูปที่ 1: การพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามกรอบความคิดใหม่

ที่มา: Uchida, K. และ Kudo, T. (2007), Development strategy of CLMV in the age of economic integration, ERIA research project 2007 no.4

แม้ว่าระดับการให้ความช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่นต่อกลุ่มประเทศ CLMV จะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ระดับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับกลุ่มประเทศดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากนักลงทุนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความต่อเนื่องของนโยบาย การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ธรรมชาติที่ดี และควมมีเสถียรภาพทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากรูปที่ 2 ซึ่งแสดงถึง FDI จากญี่ปุ่นไปยังกลุ่มประเทศ ASEAN และ CLMV ในช่วงปี 1980-2004

รูปที่ 2: FDI จากญี่ปุ่นไปยังกลุ่มประเทศ ASEAN และ

ที่มา: Uchida, K. และ Kudo, T. (2007), Development strategy of CLMV in the age of economic integration, ERIA research project 2007 no.4

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีข้อตกลงในระดับทวิภาคีกับประเทศ CLM เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมให้การลงทุนในประเทศดังกล่าวให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการทำข้อตกลง “Japan-Vietnam Joint Initiative to Improve the Business Environment with a View to Strengthening Vietnam’s Competitiveness” และ “Agreement between Japan and the Socialist Republic of Vietnam for the Liberalization, Promotion, and Protection of Investment” ในปี 2003 ซึ่งเป็นข้อตกลงเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบและการกำกับดูแลเกี่ยวกับการลงทุนและการตั้งกิจการในประเทศ เวียดนามรวมไปถึงการลดปัญหาการคอร์รัปชัน ซึ่งหลังจากการมีข้อตกลงดังกล่าวส่งผลให้ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยมูลค่าเงินทุนสะสม (Cumulative capital) ของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังเวียดนามในปี 2007 เพิ่มขึ้นร้อยละ 118 และได้กลายเป็นประเทศผู้ได้รับ FDI ที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่นในเอเชียเป็นอันดับ 4 รองจากจีน อินเดีย และไทยเท่านั้น ซึ่ง

ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าของประเทศญี่ปุ่นจากประเทศเวียดนามเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในหมวดยานยนต์และชิ้นส่วน และเครื่องจักรและอุปกรณ์

นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีการลงทุนในข้อตกลงเดียวกันกับประเทศกัมพูชาและลาวในปี 2007 และ 2008 ซึ่งน่าจะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของ FDI และระดับการค้าจากประเทศญี่ปุ่นไปยังประเทศทั้ง 2

จากการเปลี่ยนแปลงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากประเทศญี่ปุ่นและสภาพแวดล้อมทางการลงทุนในประเทศ CLMV ซึ่งอาจส่งเสริมให้เกิดการไหลเข้าของ FDI จากประเทศญี่ปุ่นไปยังประเทศดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามที่สำคัญว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ FDI จากประเทศญี่ปุ่นมายังประเทศไทย ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จะทำการพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด FDI จากประเทศญี่ปุ่นและผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของ FDI จากญี่ปุ่นไปยังประเทศ CLMV ที่จะมีต่อระดับ FDI จากประเทศญี่ปุ่นในไทย รวมถึงมูลค่าการค้าและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น
2. ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อระดับการการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศในอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขง (Great Mekong Subregion: GMS) โดยพิจารณาจากระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
3. ศึกษาผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ การส่งออก และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเน้นพิจารณาว่าการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS จะเป็นการส่งเสริมหรือทดแทนการส่งออกของระหว่างประเทศสมาชิก GMS อื่น ๆ และประเทศไทยไปยังตลาดโลก โดยใช้กรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศประกอบการพิจารณา
4. วิเคราะห์หาแนวทางการปรับตัวของประเทศไทยที่ควรจะเป็นเพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการเพิ่มบทบาทการลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV

4. กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ

4.1 แผนกิจกรรมหลัก

วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	ช่วง ระยะเวลา ดำเนินการ*	จำนวน วันที่ใช้	ผู้รับผิดชอบ หลัก
1. ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง	1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลทุติยภูมิเพื่อจัดทำแบบจำลองที่ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ		60 วัน	อ.ดร.กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์ และ รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี
	1.2 จัดทำแบบจำลองที่ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ		120 วัน	อ.ดร.กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์
	1.3 วิเคราะห์ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาของอนุภูมิภาคเชิงพรรณนาโดยอาศัยกรอบทฤษฎีเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ		180 วัน	รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี
2. ศึกษาผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการส่งออกของประเทศไทย	2.1 จัดทำแบบจำลองและจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นและผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ต่อประเทศไทย		150 วัน	อ.ดร.กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์
	2.2 การศึกษาผลกระทบเชิงพรรณนาถึงปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นและผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อไทยในเชิงพรรณนา โดยเลือกกรณีศึกษาอุตสาหกรรมที่สำคัญ และอาศัยกรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ		150 วัน	รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี
3. สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายถึงแนวทางการปรับตัวรับมือของประเทศไทยต่อการเพิ่มการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS	นำผลในการวิเคราะห์ทั้งจากแบบจำลองและกรณีศึกษามาปรับใช้ในการสร้างกรอบนโยบายเพื่อรองรับการเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS		30 วัน	รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี และ อ.ดร.กรกรณ์ย์ ชีวะตระกูลพงษ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละช่วงระยะเวลา (แบ่งเป็นราย 6 เดือน)

เดือนที่	กิจกรรม (activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือนที่ 1	1. ทบทวนวรรณกรรมเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อจัดทำแบบจำลองที่ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเก็บข้อมูลทุติยภูมิเพื่อจัดทำแบบจำลอง 2. จัดทำแบบจำลองที่ศึกษาผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ 3. วิเคราะห์ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาของอนุภูมิภาคเชิงพรรณนาโดยอาศัยกรอบทฤษฎีเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ	แบบจำลองและระดับผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ GMS อันได้แก่ ระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน
6 เดือนที่ 2	1. จัดทำแบบจำลองและจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นและผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ต่อประเทศไทย 2. การศึกษาผลกระทบเชิงพรรณนาถึงปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นและผลกระทบของการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อไทยในเชิงพรรณนา โดยเลือกกรณีศึกษาอุตสาหกรรมที่สำคัญ และอาศัยกรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ 3. นำผลในการวิเคราะห์ทั้งจากแบบจำลองและกรณีศึกษามาปรับใช้ในการสร้างกรอบนโยบายเพื่อรองรับการเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS	แบบจำลองและระดับผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออกของประเทศไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับตัวรับมือของประเทศไทย

6. แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประกอบไปด้วย - ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

6.1 การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิถึงการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลทุติยภูมิทางเศรษฐกิจอันได้แก่ ระดับการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น การจ้างงาน การส่งออก การลงทุนภาคเอกชน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และระดับรายได้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยอาศัยกรอบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศมาช่วยทำการอธิบาย

เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศจะใช้อธิบายรูปแบบการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมที่ได้คัดเลือกไว้สามารถแยกกระบวนการผลิตออกได้เป็นขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในประเทศเดียวกันและไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในบริษัทเดียวกัน นอกจากนี้ในการผลิตสินค้าบางชนิด เช่น ยานยนต์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของสินค้าเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นระบบย่อย (Module) หลาย ๆ ระบบ ซึ่งระบบย่อยต่าง ๆ นี้ตลอดจนชิ้นส่วนที่ใช้ในการประกอบระบบย่อยดังกล่าวได้มีการกระจายกันไปผลิตยังประเทศต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากความชำนาญเฉพาะที่เรียกว่า Vertical specialization ส่วนอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรก็สามารถแยกการทำเกษตรกรรมได้ในหลายอาณาเขตและสามารถนำเอาวัตถุดิบทางการเกษตรมาแปรรูปได้ในจุดใดจุดหนึ่ง ดังนั้น ในส่วนของกิจกรรมด้านการผลิตในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลก จึงมีการเชื่อมโยงระหว่างบริษัทต่าง ๆ ที่เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วน ส่วนประกอบ หรือระบบย่อยเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย โดยเครือข่ายนี้เรียกว่าเครือข่ายการผลิต (Production network)

Abonyi (2006) อธิบายถึงความหมายของเครือข่ายการผลิต (Production network) ว่าเป็นความเชื่อมโยงภายในบริษัทหรือระหว่างบริษัทในการผลิตสินค้าหนึ่ง ๆ ภายในห่วงโซ่คุณค่า กล่าวคือ เครือข่ายการผลิตเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ที่มีหลาย ๆ บริษัทหรือหลาย ๆ หน่วยงานในบริษัทเดียวกัน เป็นผู้มีส่วนร่วม ถ้าเครือข่ายการผลิตนั้น ๆ ครอบคลุมในหลายประเทศ เครือข่ายการผลิตนั้นจะกลายเป็น “เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ” (International production network) โดยเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าสามารถแบ่งย่อยออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ (Fragmentation) และขั้นตอนย่อยเหล่านี้จะถูกกระจายกันออกไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อให้การผลิตนั้นมีประสิทธิภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ ทำให้เกิดลักษณะการผลิตที่เป็น Vertical specialization กล่าวคือ แต่ละบริษัทในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศเกิดความชำนาญเฉพาะในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการผลิต

เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้อาจเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายในบริษัทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัทก็ได้

เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศภายในบริษัทเดียวกัน (Intra-firm international production network) จะเกิดขึ้นกับบริษัทที่มีการรวมตัวกันในแนวดิ่ง (Vertically integrated) และมีการโยกย้ายขั้นตอนการผลิตบางขั้นตอนไปยังต่างประเทศ เพื่ออาศัยประโยชน์ในด้านความแตกต่างของต้นทุนการผลิต ในส่วนของเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศระหว่างบริษัท (Inter-firm international production network) นั้นจะเป็นเครือข่ายของบริษัทต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก โดยรูปแบบของความสัมพันธ์ของบริษัทในเครือข่ายการผลิตอาจอยู่ในรูปแบบของการรับเหมา (Subcontracting) การผลิตภายใต้ใบอนุญาต (Licensing) สัญญาด้านการตลาด (Marketing contract) เป็นต้น

ในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ จะมีบริษัทหลัก (Lead firm หรือ Flagship firm) ซึ่งมักจะเป็นบริษัทข้ามชาติ เป็นผู้ควบคุมทรัพยากรและกิจกรรมหลักในเครือข่ายการผลิต เช่น การออกแบบสินค้า การเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า การเข้าถึงผู้บริโภค โดยบริษัทอื่น ๆ ในเครือข่ายการผลิตจะมีความสัมพันธ์กับบริษัทหลักในลักษณะเป็นลำดับขั้น (Hierarchy) เช่น เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1 (First tier) ลำดับที่ 2 (Second tier) เป็นต้น ภายใต้การนำของบริษัทหลัก โดยบริษัทที่อยู่ในลำดับขั้นล่าง ๆ ของเครือข่ายการผลิตจะเป็นบริษัทที่ทำการผลิตโดยมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในขณะที่บริษัทที่อยู่ในลำดับขั้นต้น ๆ จะเป็นบริษัทที่มีขีดความสามารถในการผลิตที่เหนือกว่า โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีการผลิตระดับสูง หรือมีเงินทุนจำนวนมาก

นอกจากนี้บริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตยังมีบทบาทในการกำหนดว่าบริษัทใดจะเข้ามาอยู่ภายในเครือข่ายการผลิต แต่ละบริษัทในเครือข่ายการผลิตจะผลิตอะไร ในปริมาณเท่าใด และผลิตด้วยกระบวนการใด และบริษัทที่เป็นบริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตสินค้าหนึ่ง อาจไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกหลาย ๆ ห่วงโซ่ก็ได้ หรืออาจจะไปเป็นบริษัทในเครือข่ายการผลิตอื่น ๆ ก็ได้เช่นกัน

การศึกษาเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศนี้ จะช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของบริษัทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์ในลักษณะใด อยู่ในลำดับขั้น (Tier) ใดเมื่อเทียบกับบริษัทหลักในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ และยังช่วยให้ทราบถึงบทบาทของบริษัทหลักที่มีต่อบริษัทอื่น ๆ ในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศอีกด้วย

6.2 การทำแบบจำลองและจำลองผล

6.2.1 แบบจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่น

แบบจำลองปัจจัยที่กำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นจะอ้างอิงจากงานศึกษาของ Baldwin (1990) Krugman และ Graham (1993) และ Farrell และคณะ (2001) โดยปรับปรุงให้รวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสและกฎระเบียบและกฎหมาย ซึ่งจะอยู่ในรูปดังต่อไปนี้

$$JFDI = F(SIZE, Export, Import, TC, RELWAGE, DINT, FX, CPI, LAW, Z) \quad (1)$$

โดยที่ SIZE จะแทนขนาดของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุน โดยพิจารณาจาก GDP และขนาดประชากร

Export แทนมูลค่าการส่งออกจากญี่ปุ่นไปยังประเทศที่เข้าไปลงทุน

Import แทนมูลค่าการนำเข้าของญี่ปุ่นจากประเทศที่เข้าไปลงทุน

TC แทนต้นทุนทางการค้าของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุน

RELWAGE แทนอัตราส่วนค่าจ้างของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนต่อค่าจ้างของประเทศญี่ปุ่น

DINT แทนความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยของประเทศที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนต่อค่าจ้างของประเทศญี่ปุ่น

FX แทนความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศที่ญี่ปุ่นเมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น

CPI แทน Corruption Protection Index ซึ่งบ่งบอกถึงระดับการคอร์รัปชันของประเทศ

LAW แทนการบังคับใช้กฎหมายซึ่งจะพิจารณาจากความสามารถในการบังคับสัญญาจากสถิติ

Ease of Doing Business ของ World Bank

Z แทนตัวแปรอื่น ๆ ที่มีส่วนในการกำหนดเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น

จากนั้นจะใช้วิธีการ Pooled OLS ในการประมาณสมการที่ 1 โดยอาศัยข้อมูลกลุ่มประเทศ ASEAN 10 ในช่วงปี 2003-2009

6.2.2 แบบจำลองผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ GMS

งานศึกษาของ Grossman และ Helpman (1991) และ Kinoshita (2001) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง FDI และการพัฒนาทางเศรษฐกิจว่า FDI จะช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการเพิ่มปัจจัยทุนในประเทศที่ได้รับ FDI อีกทั้งยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี การปรับปรุงกฎระเบียบ กฎหมาย และการฝึกอบรมทักษะแรงงาน อันจะส่งผลให้ผลผลิตภาพการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

ในที่นี้จะพิจารณาระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

ความสัมพันธ์ระหว่าง FDI และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะสามารถหาได้จากการปรับปรุงแบบจำลองการวิเคราะห์ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Barro (1991) และ Barro และ Sala-i-Martin (1995) ซึ่งพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากแบบจำลอง Solow โดยมีฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และเพิ่ม FDI เข้าไปดังสมการต่อไปนี้

$$\ln(y_T / y_o) = \alpha \ln y_o + \beta \ln k + \gamma \ln h + \sigma \ln FDI \quad (2)$$

โดยที่ y_T / y_o แทนอัตราการเติบโตของผลผลิตต่อแรงงานเมื่อเทียบกับผลผลิตต่อแรงงาน ณ ปีฐาน

k แทนปัจจัยทุน ซึ่งอาจใช้สัดส่วนการลงทุนต่อ GDP แทน

h แทนปัจจัยทุนซึ่งจะใช้สัดส่วนประชากรที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

ขั้นต้นแทน

FDI แทนระดับเงินลงทุนทางตรงต่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่น
ผลกระทบของ FDI ต่อการจ้างงานจะใช้วิธีการของ Jenkins (2006) ดังสมการต่อไปนี้

$$\ln \Delta EMP = \beta_1 \ln \Delta y + \beta_2 \ln \Delta FDI + \beta_3 \ln \Delta w + \beta_4 \ln \Delta EXPORT \quad (3)$$

โดยที่ ΔEMP แทนการเติบโตของการจ้างงาน

Δy แทนการเติบโตของผลผลิต

ΔFDI แทนการไหลเข้าของเงินทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่น (flow)

Δw การเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าจ้าง

$\Delta EXPORT$ คือการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนการส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด

โดยการหาสมการที่ (2) และ (3) จะใช้วิธีการ pooled OLS จากข้อมูลของประเทศใน GMS (ยกเว้นจีน) ในช่วงปี 2003-2009

6.2.3 ผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อประเทศไทย

ในส่วนนี้จะทำการสร้างแบบจำลองเพื่อพิจารณาผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทย CLMV ที่มีต่อประเทศไทย โดยพิจารณาจากผลกระทบที่จะมีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในไทย การลงทุนภาคเอกชนของไทย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออก

สำหรับผลกระทบต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในไทยจะทำการปรับปรุงสมการที่ 1 ดังนี้

$$JFDI_t = F(GDP_{t-1}, Export_{t-1}, Import_{t-1}, FCLMV_t, TC_t, RELWAGE_t, DINT_t, FX_t, CPI_t, LAW_t, Z_t) \quad (4)$$

โดยที่ $FCLMV_t$ คือเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นใน CLMV

ผลกระทบต่อการส่งออกจะอาศัยการปรับปรุงแบบจำลองของ Sun (2001) ดังนี้

$$\ln EX_t = \alpha + \beta_1 \ln PD_t + \beta_2 \ln w_t + \beta_3 \ln REER_t + \beta_4 \ln PI_{t-1} + \beta_5 \ln FDI_{t-1} + \beta_6 \ln FCLMV_{t-1} \quad (5)$$

โดยที่ PD_t แทนดัชนีชี้วัดระดับผลิตภาพการผลิต

$REER_t$ แทนอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง

PI_{t-1} แทนการลงทุนภาคเอกชนของประเทศไทย

และผลกระทบต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยจะทำการปรับปรุงสมการที่ (2) ดังนี้

$$\ln(y_t / y_o) = a + \beta \ln k_t + \gamma \ln h_t + \sigma \ln FDI_t + \tau \ln FCLMV_t \quad (6)$$

โดยสมการที่ (4) – (6) จะทำการประมาณโดยอาศัยข้อมูลของประเทศไทยและเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นไปยัง CLMV ในช่วงปี 1985-2009⁴

⁴ ในกรณีที่ข้อมูลมีลักษณะ non-stationary จะใช้วิธีการ Unrestricted Error Correction Model ในการประมาณสมการที่ (4)-(6) แทน

6.3 นำผลในการวิเคราะห์ทั้งจากแบบจำลองและกรณีศึกษามาปรับใช้ในการสร้างกรอบนโยบายสำหรับประเทศไทยเพื่อรองรับและแสวงหาโอกาสจากการเข้ามาลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ GMS ให้มากที่สุด

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรม และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ GMS ผลกระทบของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ต่อไทย และแนวนโยบายในการปรับตัวรับมือของประเทศไทยต่อการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV

8. กระบวนการผลักดันผลงานดังกล่าวออกสู่การใช้ประโยชน์

ตีพิมพ์ผลงานในวารสารทางวิชาการและเผยแพร่ไปยังภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และทำการเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยจัดการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติจากโครงการศึกษารวม 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาในแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 20 ท่าน ในประมาณกลางเดือนที่ 6 และกลางเดือนที่ 12 ของโครงการ

9. ผลงานที่ส่งต่อ สกว. (ผลงานสมบูรณ์ที่ใช้ในการตรวจรับงาน)

เมื่อสิ้นสุดเดือนที่ 6 ที่ปรึกษาจะจัดส่งรายงานความก้าวหน้า จำนวน 4 ฉบับ ซึ่งประกอบไปด้วย

- แบบจำลองและระดับผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ GMS อันได้แก่ ระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

เมื่อสิ้นสุดเดือนที่ 12 ที่ปรึกษาจะจัดส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ พร้อมด้วยบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ทั้งเป็นรูปเล่มและไฟล์ CD-ROM จำนวน 4 ชุด ซึ่งประกอบไปด้วย

- แบบจำลองและระดับผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีต่อเงินลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออกของประเทศไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับตัวรับมือของประเทศไทย

10. งบประมาณของโครงการ สกว. แบ่งงบประมาณออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

- 1 ค่าตอบแทนนักวิจัย (ตามเกณฑ์ของ สกว.)
- 2 ค่าจ้าง
- 3 ค่าใช้สอย
- 4 ค่าวัสดุ
- 5 ค่าครุภัณฑ์
- 6 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

โครงการนี้ใช้งบประมาณรวม 750,000 บาท (เจ็ดแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) ดังตารางที่ 2 ด้านล่างนี้

ตารางที่ 2 งบประมาณโครงการ

		6 เดือนที่ 1	6 เดือนที่ 2	รวม
1. หมวดค่าตอบแทน	เดือนละ			
1.1 รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี	20,000	120,000	120,000	240,000
1.2 อ.ดร.กรรณีย์ ชีวะตระกูลพงษ์	15,000	90,000	90,000	180,000
2. หมวดค่าจ้าง				
2.1 ผู้ช่วยวิจัย 1	8,000	48,000	48,000	96,000
2.2 ผู้ช่วยวิจัย 2	8,000	48,000	48,000	96,000
3. หมวดค่าใช้สอย				
3.1 ค่าหนังสือ/เอกสาร		10,000	-	10,000
3.2 ค่าเดินทางเก็บข้อมูลในกทม.		2,000	8,000	10,000
3.3 ค่าซื้อข้อมูล		18,000	-	18,000
3.4 ค่าจัดประชุมเพื่อเผยแพร่ผลงาน		7,500	7,500	15,000
4. ค่าวัสดุ				
4.1 ค่าจัดทำรายงาน+ถ่ายเอกสาร		3,000	7,000	10,000
5. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ				
5.1 ค่าบำรุงสถาบัน - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2.5% ของมูลค่าโครงการ)			18,750	18,750
5.2 ค่าบำรุงสถาบัน - คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ (7.5% ของมูลค่าโครงการ)			56,250	56,250
รวม				750,000

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล(ภาษาไทย) ชโยดม สรรพศรี
 (ภาษาอังกฤษ) Chayodom Sabhasri
 เพศ ชาย วันเดือนปีเกิด 10 มีนาคม 2507
 ตำแหน่งปัจจุบัน รองศาสตราจารย์
 สถานที่ติดต่อ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ 254 ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3924 E-mail – address Chayodom.S@Chula.ac.th
 ที่อยู่ (ที่บ้าน) 11 रामคำแหง 21 พลับพลา วังทองหลาง กทม 10240

ประวัติการศึกษา (ปริญญาตรี – เอก ; สาขา และสถาบัน)

ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 Diploma London School of Economics and Political Science (Dip in Economics)
 ปริญญาโท London School of Economics and Political Science (M.Sc. in Economics)
 University of Wisconsin-Madison (M.A. in Economics)
 ปริญญาเอก University of Wisconsin-Madison (Ph.D. in Economics)

ผลงานวิจัย

ก. ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (ตั้งแต่ 2547 ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ))

- 1) ชวนชัย อัชนันท์, ทัชชมัย ฤกษ์สุต, ชโยดม สรรพศรี, พรกมล มานะกิจ และ อักษรภักดิ์ วงศ์เจริญ. โครงการศึกษาการนำเข้าของไทยเพื่อกำหนดมาตรการด้านการค้าเชิงรุก เล่ม 1 รายงานหลัก
 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, กันยายน 2547. 887 หน้า
 (ทุนวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ และผ่านการรับรองของ
 คณะกรรมการ)
- 2) สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, ไพฑูรย์ วิบูลชติกุล, ชโยดม สรรพศรี และธานี ชัยวัฒน์. โครงการศึกษา
เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบการเจรจาความตกลงการค้าทวิภาคี: กรณีประเทศจีน.
 กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, พฤษภาคม 2548.
 428 หน้า (ทุนวิจัยของสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และผ่านการ
 รับรองของคณะกรรมการ)
- 3) ชโยดม สรรพศรี. โครงการจัดทำยุทธศาสตร์บริหารนโยบายการนำเข้าของไทย: อุตสาหกรรม
เครื่องจักรกล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, พฤษภาคม
 2548. 240 หน้า (ทุนวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ และผ่านการ
 รับรองของคณะกรรมการ)
- 4) ชโยดม สรรพศรี. โครงการจัดทำยุทธศาสตร์บริหารนโยบายการนำเข้าของไทย: อุตสาหกรรม
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวง

- พาณิชย์, พฤษภาคม 2548. 232 หน้า (ทุนวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ และผ่านการรับรองของคณะกรรมการ)
- 5) ชวนชัย อัชนันท์, ชโยดม สรรพศรี และชินวรุ ชินะประยูร. โครงการศึกษานโยบายและมาตรการการค้าเชิงรุกกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เล่ม 1 รายงานหลัก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, กันยายน 2548. 352 หน้า (ทุนวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ และผ่านการรับรองของคณะกรรมการ)
 - 6) ชโยดม สรรพศรี, สมประวิณ มั่นประเสริฐ และธานี ชัยวัฒน์. โครงการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน. กรุงเทพมหานคร: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, กันยายน 2548. 940 หน้า (ทุนวิจัยของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และผ่านการรับรองของคณะกรรมการ)
 - 7) Chirathivat, Suthiphand and Chayodom Sabhasri (2007). Study on the Economic Cooperation between East Asia and South Asia: Thailand Report. Funded by Asian Development Bank. March 2007. National Strategies for Regional Integration: South and East Asian Case Studies. Edited by Joseph Francois, Pradumna B. Rana, and Ganeshan Wignaraja
 - 8) Chirathivat, Suthiphand, Chayodom Sabhasri, and Thanee Chaiwat (2007) Structure of FDI in East Asia and its Implications on Regional Economic Integration. Presented at Sixth High-Level Conference on Asian Economic Integration: Agenda for the East Asia Summit. 12-13 November 2007, Shangri-La Hotel New Delhi. Organized by RIS, ISEAS, IDE-JETRO, and SPF
 - 9) Thailand's FTA Policy: Progress and Purpose. The 1st Taiwan-East Asia Conference on Free Trade Agreement Reviving Taiwan's Competitiveness: President Ma's FTA Strategies in East Asia, Date Oct.11th -12th, 2008, at National Cheng Chi University. Published in the conference proceeding.
- ข. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ
- 1) Monetary Economics
 - 2) Macroeconomics
 - 3) International Trade and Finance
- ค. ภาระงานในปัจจุบัน
- อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุโรป บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - กรรมการบริหาร สถาบันอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน) www.git.or.th

ชื่อ-นามสกุล(ภาษาไทย) กรกรัณย์ ชีวะตระกูลพงษ์
 (ภาษาอังกฤษ) Kornkarun Cheewatrakoolpong
 เพศ หญิง วันเดือนปีเกิด 11 สิงหาคม 2523
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
 สถานที่ติดต่อ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่ 254 ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-6186 กด 2 E-mail – address Kornkarun.K@Chula.ac.th
 ที่อยู่ (ที่บ้าน) 59/87 ม. โสมเพลส รามคำแหง ซอย 140 สะพานสูง กรุงเทพฯ 10240

ประวัติการศึกษา (ปริญญาตรี – เอก ; สาขา และสถาบัน)

ปริญญาตรี	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เกียรตินิยม อันดับหนึ่ง)
ปริญญาโท	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Master of Economics) Economics, University of Wisconsin- Madison (MA in Economics)
ปริญญาเอก	Economics, University of Wisconsin, Madison

ผลงานวิจัย

ก. ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

- 1) The ASEAN common currency area (2000), Master thesis, Department of Economics, Chulalongkorn University.
- 2) The Empirical Study on Contagious Currency Crises (2004).
- 3) Renegotiation in Trade Agreements: The Case of Private Political Shocks (2005), Ph.D. Dissertation, Department of Economics, University of Wisconsin- Madison.
- 4) Which Bargaining Method Gives the Greatest Benefit to Developing Countries? (2005), Ph.D. Dissertation, Department of Economics, University of Wisconsin- Madison.
- 5) Does the GSP benefit Developing Countries? (2007), Ph.D. Dissertation, Department of Economics, University of Wisconsin- Madison.
- 6) Are Preferential Trade Agreement Stumbling Blocs? (2008), Chulalongkorn University, mimeo.
- 7) ผลกระทบของวิกฤตการณ์ซับไพรม์ต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของประเทศไทย (2008), ร่วมกับ
กบอ.ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ, Chulalongkorn Business Review, Vol. 117-118.

- 8) โครงการศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ภายใต้ระบบบำนาญในรูปแบบต่าง ๆ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ร่วมกับอ.ดร. จันทรทิพย์ บุญประกายแก้ว
 - 9) โครงการศึกษาผลกระทบของวิกฤตการเงินโลกปีค.ศ. 2008 ต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของ ประเทศไทยผ่านช่องทางการค้าระหว่างประเทศ สถาบันระหว่างประเทศ เพื่อการค้า และการพัฒนา (องค์การมหาชน), ร่วมกับผศ.ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ
 - 10) “Political Economy of GMS Regional Integration: A Multi-stakeholder Analysis – The Case of Thailand”, Asia-Pacific and Training Network on Trade Working Paper Series, No. 72, August 2009, ESCAP, United Nations
 - 11) โครงการศึกษาการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างไทยกับตะวันออกกลางและการประเมินผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ข. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- International trade
 - Game theory
 - Contract Theory and Industrial Organization
- ค. ภาระงานในปัจจุบัน
- อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - กรรมการบริหารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

ประเทศกัมพูชา

Investment Incentives

1. Investment Incentives Granted to a Qualified Investment Project (QIP)

QIPs are entitled to the following investment incentives ("Amended Law on Investment"):

- QIPs may elect to receive a profit tax exemption or use special depreciation.
- Profit tax exemption (Selective): A tax holiday period is composed of "Trigger period" + 3 years + Priority Period (Maximum total 9 years)
 - Maximum Trigger Period: commencing on the issuance of the Final Registration Certificate and ending on the last day of the taxation year immediately preceding the earlier of:
 - (a) If the QIP derives a profit, the taxation year that the profit is first derived; and
 - (b) If the QIP derives income from the Investment Activity in respect of the sale of goods or services, the third taxation year after the taxation year in which the income is first derived.
 - Priority Period: To be determined by the Financial Management Law, within the period of 3 years, according to the type of project and investment capital (For light industries: 0 year in case of investment capital of below US\$ 5 million, 1 year in case of investment capital between US\$5 million and 20 million, 2 years in case of investment capital over US\$ 20 million)
- An annual Certificate of Obligation Satisfaction (or "Certificate of Compliance") has to be obtained by the QIP to be entitled "Profit Tax Exemption".
- A QIP shall be subject to a profit tax rate after its tax exemption period as determined in the Law on Taxation
- Special depreciation (Selective): 40% special depreciation allowance on the value of the new or used tangible properties used in the production or processing.
- Duty free import of production equipment, construction materials, etc. as shown in the following table.

Duty-Free Import for QIPs

Type of QIP	Commodities to be imported free of duty
Domestically oriented QIPs	Production equipment, construction materials and production input to be used in the production of exports goods
Export oriented QIPs (except those which elect or which have elected to use the Customs Manufacturing Bonded Warehouse mechanism)	Production equipment, construction materials, raw materials, intermediate goods and accessories
Supporting Industry QIPs	Production equipment, construction materials, raw materials, intermediate goods and production input accessories. In the case where the Supporting Industry QIP fails to supply 100% of its manufactured products to the export industry or directly export its products, the QIP shall pay the customs duties and taxes on production inputs for the quantity that has not been supplied to the export industry or directly exported

▪ A QIP located in a designated SPZ or EPZ: To be entitled to the same incentives and privileges as other QIP stipulated in the Amendment to the LOI.

▪ A QIP shall be entitled to 100% exemption of export tax, except for activities as stipulated in laws in effect.

▪ The rights, privileges and entitlements of a QIP can be transferred or assigned to a person who has acquired or merged a QIP subject to the approval of the CDC or PMIS.

Projects not Eligible for the Incentives

The investment projects listed in Section 2 (Investment Activities Not Eligible for Incentives) of Annex 1 of the Sub-Decree No.111 are not eligible for investment incentives. Those investment projects include the following:

- All kinds of commercial activity, import, export, wholesale, and retails, including duty free shops
- Any transportation services by waterway, by road, by air except investment in the railway sector
- Restaurants, karaoke parlors, bars, nightclubs, massage parlor, fitness, etc.
- Tourism service
- Casino and gambling business
- Currency and financial business and services such as banks, financial institutions, and insurance companies
- Activities related to newspaper and media, including radio, television, press, magazine, etc.
- Professional services
- Production and processing of wood products using wood from natural forest with a legal domestic supply source for raw materials
- Complex resort, including hotel, theme park, sport facilities, zoo with less than 50 hectares
- Hotel below 3-star grade
- Real estate development, warehouses facilities

Projects Eligible for the Incentives

Section 2 of Annex 1 of the Sub-Decree No.111 also sets the minimum amount or other conditions of investment projects in various fields, which are required for granting the incentives. Some of those requirements are shown in the following table.

Minimum Conditions Required for the Provision of Incentives

Fields of Investment	Requirement for Investment
Supporting industry, which has its entire production (100%) supplying export industry	US\$100,000- or more
Production of animal feed	US\$200,000- or more
Production of leather products and related products	US\$300,000- or more
Production of all kinds of metal products	
Production of electrical and electronic appliances and office materials	
Production of toys and sporting goods	

Production of motor vehicles, parts and accessories Production of ceramic products	
Production of food products and beverages Production of products for textile industry Production of garments, textiles, footwear and hats Production of furniture and fixtures that do not use natural wood Production of paper and paper products Production of rubber products and plastic product Clean water supplies Production of traditional medicines Freezing and processing of aquatic product for export Processing of any kind of cereals and crop products for export	US\$500, 000- or more
Production of chemicals, cement, agriculture fertilizer and petrochemicals Production of modern medicines	US\$1,000,000- or more
Construction of modern market or trade center	US\$2,000,000- or more More than 10,000 square meters Adequate space for car park
Training and educational institutes that provide training for skill development, technology or poly technology that serves industries, agriculture, tourism, infrastructure, environment, engineering, sciences and other services.	US\$4,000,000- or more
International trade exhibition center and convention halls	US\$8,000,000- or more

2. Investment Incentives Granted to a Project in SEZ (Chapter 4, the SEZ Sub-Decree)

The SEZ Sub-Decree sets forth that the CSEZB shall examine and provide incentives to all the SEZs and that all the incentives shall be specified in the FRC.

As the Law on Amendment to the Law on Investment of 2003 defines in Article 14.9, a QIP located in a designated Special Promotion Zone (SPZ) or Export Processing Zone (EPZ) is entitled to the same incentives and privileges as other QIPs stipulated in the Law. The incentives to be granted to the Zone Developers and Zone Investors are summarized below in the following table.

Incentives in the SEZ

Beneficiary	Incentives
Zone developers	- The exemption period for the Tax on Profit shall be provided for a maximum period of 9 years, in compliance with article 14.1 of the Law on the Amendment to the Law on Investment. - The import of equipments and construction materials to be used for infrastructure construction in the zone shall be allowed and exempted of import duties and other taxes. - The Zone Developer shall receive custom duty exemption on the import of machineries,

	equipments for the construction of the road connecting the town to the zone, and other public services infrastructures for the public interests as well as for the interests of the zone. - The Zone Developer may request, under the form of a temporary admission (AT), the import of means of transport and machineries used for the construction of the infrastructures in accordance with the laws and regulations in force. - The Zone Developer may obtain a land concession from the State for establishing the SEZ in areas along the border or isolated region in accordance with the Land Law, and may lease this land to the Zone Investors
Zone investors	- The same incentives on customs duty and tax as other QIP shall be entitled. - The Zone Investor entitled to the incentive* on Value Added Tax (VAT) at the rate of 0% shall record the amount of tax exemption for its every import. The said record shall be disregarded if the Production Outputs are re-exported. In case the Production Outputs are imported into the domestic market, the Zone Investor shall refund the amount of Value Added Tax as recorded in comparison with the quantity of export. Note: The Zone Investor entitled to the incentive: Investors such as garment and footwear manufacturers, their supporting industries or contractor.
Common	- Zone developers, investors or foreign employees have the right to transfer all the income derived from the investment and salaries received in the zone to banks located in other countries after payment of tax. - The Zone Developer and the Zone Investor are entitled to obtain the investment guarantees as stated in Article 8, Article 9 and Article 10 of the Law on Investment in the Kingdom of Cambodia and other relevant regulations. - Non-discriminatory treatment as foreigners, non-nationalization and no-fixing price
<i>Additional Incentives to the SEZ</i> (a) Incentive on VAT Exemption (the Prime Minister's Notation on Letter #2128 SHV (MOEF) dated on 2 March 2010 of Ministry of Economic and Finance on the request to continue the temporary suspension of VAT for the investors in the Special Economic Zones) Incentive on VAT exemption to the investors located in the SEZ has been extended without specific time limit. The imposition of VAT shall be automatically suspended for the followings. This incentive shall not be applied to the immovable property development project in the SEZ. - The construction materials, production equipments and materials to be imported by Export-oriented QIP in SEZ. - The construction materials and production equipments to be imported by Domestic Manufacturing QIP in SEZ. - Products produced by QIP in the SEZ, which will become the production input to other QIP in the same SEZ (b) It has been decided that the special customs procedures shall be applied to the SEZ (Prakas No.	
734 MEF on the Special Customs Procedures to be implemented in SEZ, dated September 11, 2008). 1) SEZ located within 20km from the official border - For importation: At border check point, only present and provide the duplicated copies of goods and not required to submit customs declaration. No customs seal shall be affixed. The goods shall be transported	

through the Seamless Route. At SEZ gate, submit Customs Summarized Declaration. Customs officers shall preliminarily verify the identification of involved staff, mean of transport and related documents then allow the goods to be transported to investor's premise. Importer can use the imported goods without the presence of customs offices.

- For exportation: The customs procedure must be conducted in the SEZ. If no irregularity found, goods shall be immediately released to the border with copy of relevant export documents. At border check point, present the customs export documents to customs officer for verification. If no irregularity found, the goods shall be released for export.

2) SEZ not located within 20km from the official border

- For importation: Applying the National Transit Procedure. Containers must be sealed by customs officers.
- For exportation: The customs procedures must be conducted in the SEZ and the container be sealed before shipping out to border.

3. Incentives Entitled to Specific Fields

Despite the provisions regarding the investment incentives for QIPs under Chapter 5 of the Amended Law on Investment, the industry-specific or additional incentives have been introduced by the RGC in forms of Prakas or other regulations.

- Import duty reduction or exemption and the government-borne VAT scheme (VAT exemption) have been introduced on various agricultural materials such seeds, breeds or residues and agricultural machines including tractors. : Prakas No.390 (MEF) on Adjustment to Customs Duty and Imposition of VAT borne by the State.

- QIPs in the area of agriculture and agro-industry may obtain incentives in the form of a priority period of tax exemption on profit for three (3) years. Investment activities in the area of agriculture and agro-industry shall receive such incentives according to the Sub-Decree relating to the Implementation of the Law on Investment. : Royal Kram NS/RKM/0609/009 on Promulgation of the Law on the Adjustment to the Law on Financial Management for the Year 2009 of June 20, 2009

- VAT on the imported production input by garment factories is exempted as long as the final products are exported. The Letter No.110 SCN.CS of the Council of Ministers of January 27, 1999

- VAT on the imported production input and equipment of supporting industry, who serves to the export of garment, textile or footwear, shall be exempted. The supply of the products or services for the export of the garment by the supporting industry or contractor shall be exempted. : Prakas No.298 (MEF) on the Implementation of VAT for Supporting Industry or Contractor who Supplies Products for the Exports of Garment, Textile and Footwear.

Limitation on Foreign Investment

1. General Principles

There is no sector closed only to foreign investment.

2. Restrictions on Foreign Citizenship

Some restrictions on foreign citizenship in terms of investment activities are described below.

Ownership and Use of Land

Ownership of land by investors for the purpose of carrying on a QIP shall be vested only in natural persons holding Cambodian citizenship or in Cambodian entities but the use of land shall be permitted to investor, including concessions, unlimited long-term leases and limited short-term leases that are renewable. The investor is also admitted to have the right to own and pledge as security the real and personal property on the land (Article 16, “Amended Law on Investment”).

Employment of Foreigners

A QIP is entitled to obtain visas and work permits for the employment in Cambodia of foreign citizens as managers, technicians and skilled workers, if the qualification and expertise are not available in Cambodia (Article 18, “Amended Law on Investment”).

THE SPECIAL ECONOMIC ZONES

1. Legal Frame for the Special Economic Zone (SEZ) Scheme

The examination of introducing the concept of economically promoted zone/area into Cambodia was originally started back in 1960's, and the SEZ scheme has been finally introduced to Cambodia for the first time in December 2005. “Sub-Decree No.147 on the Organization and Functioning of the CDC” was issued on 29 December 2005 to restructure the organization of the CDC and a new wing of the CDC called the “Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB)” was established to manage the SEZ scheme. To govern the SEZ scheme, “Sub-Decree No. 148 on the Establishment and Management of the Special Economic Zone” (the SEZ Sub-Decree) was issued on 29 December 2005. In addition, the “Law on the Special Economic Zones” has been drafted by the CDC in 2008 and is now under examination of the RGC.

2. Basic Concept and Conditions for the SEZ

Regarding the basic concept and conditions for the SEZ, the SEZ Sub-Decree defines as follows (Article 2 and 3.1.3).

- SEZ refers to the special area for the development of the economic sectors which brings together all industrial and other related activities and may include General Industrial Zones and/or Export Processing Zones. Each Special Economic Zone shall have a Production Area which may have a Free Trade Area, Service Area, Residential Area and Tourist Area.

- It must have a land of more than 50 hectares with precise location and geographic boundaries.

- It must have a surrounding fence (for Export Processing Zone, Free Trade Area and the premise of each investor in each zone).

- It must have management office building and Zone Administration offices and all necessary infrastructures must be provided.

- It must have water sewage network, waste water treatment network, location for storage and management of solid wastes, environment-protection measures and other related infrastructures as deemed necessary.

3. Application Process for the Development of the SEZ

The Special Economic Zone may be established by the State, private enterprise or joint venture between State and private enterprise (Article 3.1.2, the SEZ Sub-Decree).

Zone developer has to have the following ability and duties (Article 4.4, the SEZ Sub-Decree).

- Have sufficient capital and means to develop the infrastructures in the zone, including the human resources to manage the activities of the zone
- Have the legal rights to possess the land for establishing the SEZ
- Construct the infrastructures in the zone
- Lease the land and provide services to the Zone Investors
- Arrange security personnel and ensure good public order in the zone at all the time, etc.

The application process for the development of the SEZ is summarized in the following table (Article 3.2, The SEZ Sub-Decree).

Application Process for the SEZ Development

Item	Description
1. Application for the development of the SEZ	Zone Developer submits a request for approval for the development of a Special Economic Zone to the CSEZ and applies for the QIP (Application fee: 7 million Riels).
2. Examination of an application	The CSEZB shall notify whether to approve or reject the request to the Zone Developer within 28 working days. When it is approved, a CRC shall be issued.
3. Feasibility study	The Zone Developer conducts the detailed economic feasibility study, infrastructure master plan and other certified documents as stipulated in the CRC within 180 working days.
4. A Final Registration Certificate (FRC)	Within 100 working days after it receives the above project materials, the CSEZ obtains all necessary approvals and authorization from the government and issues the FRC.
5. Declaration of the establishment of the SEZ	Upon issuance of the FRC by the CSEZB, the Sub-Decree is issued to define the establishment of the SEZ and its boundaries.
6. Withdrawal of the approval	The CSEZB has the right to withdraw the approval on the establishment of the zone and incentives which were granted through the FRC on the basis that the Zone Developer has not implemented at least 30% of the total investment capital of the project within 365 working days after receiving the FRC.

4. Management Structure of the SEZ

The CSEZB under the CDC is the “One-Stop Service” organization in charge of the development, management and supervision of operations of the SEZ and the SEZ Administration is the State administration management unit which is the “One-Stop Service” mechanism at the site of the SEZ and set up by the CSEZB in order to be permanently stationed in each SEZ (Article 2, Article 4.2 and 4.3, The SEZ Sub-Decree).

The “Special Economic Zones Trouble Shooting Committee (SEZ TSC)”, which is located at the CDC, has a duty to promptly settle all issues occurring in the SEZ, whether pertaining to technical or legal aspects, or

issues under the joint jurisdiction of ministries or institutions and beyond the competence of the SEZ Administration or the CSEZB. It has the further duty to be a mechanism to receive any complaint, and find solutions to such complaints filed by Zone Developers as well as by Zone Investors.

5. Other Regulations

Rules for the Export Processing Zone (EPZ)

In the EPZ, such special rules are applied as follows (Chapter 5, The SEZ Sub-Decree):

- The EPZ has specific entrances/exits, which are determined by the CSEZ.
- Nobody can stay after working hours except for permanent guards and persons authorized by the SEZ Administration.
- Scheduled time for entry and exit from the EPZ for the authorized persons, including the import-export of goods, shall be determined by the internal rules of the SEZ Administration according to the agreement between the Zone Developer and the SEZ Administration.
- Import/Export of goods to/from the EPZ shall be considered as Import/Export of goods to/from Cambodia, which requires the owner of the goods to fulfill the formalities of import-export with the competent authority in the EPZ prior to its import-export.
- The aforementioned competent agent shall prepare all forms which should be simplified, transparent and do not cause any difficulty for the control of those goods.
- The goods shall be properly sealed by the customs officers before Import/Export.
- No retail business can locate in the EPZ, even though it is conducted for serving the public or social interests.
- The Zone Investor, although being the owner, shall not use Output Materials of Production produced in the EPZ without permission of the Administration of the SEZ.

Workforce

Foreign managers, technicians or experts may be employed, provided that the number of foreign staff does not exceed 10% (Ten) of the total number of its personnel (Article 11, The SEZ Sub-Decree).

Vocational Training

Zone Developer has a duty to cooperate with the Ministry of Labor and Vocational Training (MLVT) to facilitate the training of Cambodian workers and employees and to promote new knowledge and skills for them with specific and effective programs (Article 12, The SEZ Sub-Decree).

Source: Council for the Development of Cambodia, CIB & CSEZB. (2011)

AGREEMENT BETWEEN
JAPAN AND THE KINGDOM OF CAMBODIA
FOR THE LIBERALIZATION,
PROMOTION AND PROTECTION OF INVESTMENT

Annex I referred to in Article 7
Existing non-conforming measures

1. The Schedule of a Contracting Party sets out, pursuant to paragraph 1 of Article 7, the reservations taken by that Contracting Party with respect to existing measures that do not conform with obligations imposed by:

- (a) Article 2 (National Treatment);
- (b) Article 3 (Most-Favored-Nation Treatment); or
- (c) Article 6 (Prohibition of Performance Requirements)

2. Each reservation sets out the following elements:

- (a) "Sector" refers to the general sector in which a reservation is taken;
- (b) "Sub-Sector" refers to the specific sector in which a reservation is taken;
- (c) "Industry Classification" refers, where applicable, to the activity covered by the reservation according to domestic industry classification codes;
- (d) "Type of Reservation" specifies the obligation referred to in paragraph 1 above for which a reservation is taken;
- (e) "Level of Government" indicates the level of government maintaining the measure for which a reservation is taken;
- (f) "Measures" identifies the existing laws, regulations or other measures for which the reservation is taken; and
- (g) "Description" sets out, with regard to the obligations referred to in paragraph 1 above, the non-conforming aspects of the existing measures for which the reservation is taken.

3. In the interpretation of a reservation, all elements of the reservation shall be considered. A reservation shall be interpreted in the light of the relevant provisions of this Agreement against which the reservation is taken. The "Measures" element shall prevail over all the other elements.

4. For the purposes of this Annex I, the term "JSIC" means Japan Standard Industrial Classification as set out in the Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, revised on March 7, 2002.

Schedule of Japan

1. Sector: Agriculture, Forestry and Fisheries
(Plant Breeder's Right)
Sub-Sector: Industry
Industry
Classification: JSIC 0119 Miscellaneous crop farming
JSIC 0243 Tree seed gathering and forest nursery services
JSIC 0413 Seaweed aquaculture
JSIC 0415 Seed aquaculture
- 2 Sector: Finance
Sub-Sector: Banking
Industry
Classification: JSIC 612 Banks, except Central Bank
JSIC 621 Financial institutions for small businesses
- 3 Sector: Heat Supply
Industry
Classification: JSIC 3511 Heat supply
- 4 Sector: Information and Communications
Sub-Sector: Telecommunications
Industry
Classification: JSIC 3721 Regional tele-communications, except wired broadcast telephones
JSIC 3741 Services incidental to telecommunications
- 5 Sector: Information and Communications
Sub-Sector: Telecommunications and Internet Based Services
Industry
Classification: JSIC 3721 Regional tele-communications, except wired broadcast telephones
JSIC 3722 Long-distance telecommunications
- 6 Sector: Manufacturing
Sub-Sector: Drugs and Medicines Manufacturing
Industry
Classification: JSIC 1763 Biological preparation

7	Sector:	Manufacturing	
	Sub-Sector:	Leather and Leather Products Manufacturing	
	Industry		
	Classification:	JSIC 1257	Fur apparel and apparel accessories
		JSIC 1259	Textile apparel and accessories, n.e.c.
		JSIC 1794	Gelatine and adhesives
		JSIC 202	Rubber and plastic footwear and its findings
		JSIC 21	Manufacture of leather tanning, Leather products and fur skins
		JSIC 3234	Sporting and athletic goods
		Note 1:	The activities covered by the reservation under JSIC 1259 or 3234 are limited to the activities related to leather and leather products manufacturing.
		Note 2:	The activities covered by the reservation under JSIC 1794 are limited to the activities related to animal glue (nikawa) and gelatine manufacturing.
8	Sector:	Matters Related to the Nationality of a Ship	
9	Sector:	Mining	
	Industry		
	Classification:	JSIC 05	Mining
10	Sector:	Oil Industry	
	Industry		
	Classification:	JSIC 053	Crude petroleum and natural gas production
		JSIC 181	Petroleum refining
		JSIC 182	Lubricating oils and greases (not made in petroleum refineries)
		JSIC 1841	Paving materials
		JSIC 1899	Miscellaneous petroleum and coal products
		JSIC 4711	Warehousing
		JSIC 4721	Refrigerated warehousing
		JSIC 5231	Petroleum (wholesale trade)
		JSIC 6031	Petrol stations (gasoline service stations)
		JSIC 6032	Fuel stores, except gasoline service stations
		JSIC 9099	Miscellaneous business services, n.e.c.

- Note 1: The activities covered by the reservation under JSIC 1841, 1899, 4711, 4721 or 6032 are limited to the activities related to oil industry.
- Note 2: The activities covered by the reservation under JSIC 9099 are limited to the activities related to liquefied petroleum gas industry.

11 Sector: Agriculture, Forestry and Fisheries, and Related Services (except fisheries within the territorial sea, internal waters, exclusive economic zone and continental shelf provided for in the reservation No.7 in Schedule of Japan in Annex II)

Industry
Classification: JSIC 01 Agriculture
JSIC 02 Forestry
JSIC 03 Fisheries
JSIC 04 Aquaculture
JSIC 6224 Agricultural cooperatives
JSIC 6225 Fishery and fishery processing cooperatives
JSIC 791 Agriculture, forestry and fisheries cooperative associations, n.e.c.

12 Sector: Security Guard Services
Industry
Classification: JSIC 9061 Guard services

13 Sector: Transport
Sub-Sector: Air Transport
Industry
Classification: JSIC 4611 Air transport

14 Sector: Transport
Sub-Sector: Air Transport
Industry
Classification: JSIC 4621 Aircraft service, except air transport

15 Sector: Transport
Sub-Sector: Air Transport (Registration of Aircraft in the National Register)

16	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Freight Forwarding Business (excluding freight Forwarding business using air transportation)	
	Industry		
	Classification:	JSIC 4441	Collect-and-deliver freight transport
		JSIC 4821	Deliver freight transport, except collect-and-deliver freight transport
17	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Freight Forwarding Business (only freight forwarding business using air transportation)	
	Industry		
	Classification:	JSIC 4441	Collect-and-deliver freight transport
		JSIC 4821	Deliver freight transport, except collect-and-deliver freight transport
18	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Railway Transport	
	Industry		
	Classification:	JSIC 42	Railway transport
		JSIC 4851	Railway facilities services
19	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Road Passenger Transport	
	Industry		
	Classification:	JSIC 4311	Common omnibus operators
20	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Water Transport	
	Industry		
	Classification:	JSIC 452	Coastwise transport
		JSIC 453	Inland water transport
		JSIC 4542	Coastwise ship leasing
21	Sector:	Transport	
	Sub-Sector:	Water Transport	
22	Sector:	Water Supply and Waterworks	
	Industry		
	Classification:	JSIC 3611	Water for end users, except industrial users

Annex II referred to in Article 7
Sectors, sub-sectors or activities
with respect to which a Contracting Party
adopts or maintains non-conforming measures

1. The Schedule of a Contracting Party sets out, pursuant to paragraph 2 of Article 7, the reservations taken by that Contracting Party with respect to specific sectors, subsectors or activities for which it may maintain existing, or adopt new or more restrictive, measures that do not conform with obligations imposed by:

- (a) Article 2 (National Treatment);
- (b) Article 3 (Most-Favored-Nation Treatment); or
- (c) Article 6 (Prohibition of Performance Requirements).

2. Each reservation sets out the following elements:

- (a) "Sector" refers to the general sector in which a reservation is taken;
- (b) "Sub-Sector" refers to the specific sector in which a reservation is taken;
- (c) "Industry Classification" refers, where applicable, to the activity covered by the reservation according to domestic industry classification codes;
- (d) "Type of Reservation" specifies the obligation referred to in paragraph 1 above for which a reservation is taken;
- (e) "Description" sets out the scope of the sector, sub-sector or activities covered by the reservation; and
- (f) "Measures" identifies, for transparency purposes, existing measures that apply to the sector, sub-sector or activities covered by the reservation.

3. In the interpretation of a reservation, all elements of the reservation shall be considered. The "Description" element shall prevail over all other elements.

4. For the purposes of this Annex II, the term "JSIC" means Japan Standard Industrial Classification as set out in the Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, revised on March 7, 2002.

Schedule of Japan

1	Sector:	Aerospace Industry	
	Sub-Sector:	Aircraft Industry	
		Space Industry	
	Industry		
	Classification:	JSIC 271	Manufacture of electrical generating, transmission, distribution and industrial apparatus
		JSIC 274	Manufacture of electronic equipment
		JSIC 275	Manufacture of electric measuring instruments
		JSIC 279	Manufacture of miscellaneous electrical machinery equipment and supplies
		JSIC 28	Manufacture of information and communication electronics equipment
		JSIC 29	Manufacture of electronic parts and devices
		JSIC 304	Manufacture of aircraft and parts
		JSIC 3059	Manufacture of miscellaneous industrial trucks and parts and accessories
		JSIC 3099	Manufacture of transportation equipment, n.e.c.
		JSIC 8711	General machine repair shops, except construction and mining machinery
		JSIC 872	Electrical machinery, apparatus, appliances and supplies repair shop
Note:		The activities covered by the reservation under JSIC 271, 274, 275, 279, 28, 29, 3059, 3099, 8711 or 872 are limited to the activities related to aircraft and space industry.	
2	Sector:	Arms and Explosives Industry	
	Sub-Sector:	Arms Industry	
		Explosives Manufacturing Industry	
	Industry		
	Classification:	JSIC 1791	Manufacture of explosives

JSIC 271	Manufacture of electrical generating, transmission, distribution and industrial apparatus
JSIC 274	Manufacture of electronic equipment
JSIC 275	Manufacture of electric measuring instruments
JSIC 279	Manufacture of miscellaneous electrical machinery equipment and supplies
JSIC 28	Manufacture of information and communication electronics equipment
JSIC 29	Manufacture of electronic parts and devices
JSIC 303	Shipbuilding and repairing, and manufacture of marine engines
JSIC 3059	Manufacture of miscellaneous industrial trucks and parts and accessories
JSIC 3099	Manufacture of transportation equipment, n.e.c.
JSIC 3281	Manufacture of ordnance and accessories
JSIC 8711	General machine repair shops, except construction and mining machinery
JSIC 872	Electrical machinery, apparatus, appliances and supplies repair shop

Note: The activities covered by the reservation under JSIC 271, 274, 275, 279, 28, 29, 303, 3059, 3099, 8711 or 872 are limited to the activities related to arms industry.

3	Sector:	Energy
	Sub-Sector:	Electricity Utility Industry
		Gas Utility Industry
		Nuclear Energy Industry
	Industry	
	Classification:	JSIC 0519 Miscellaneous metal mining (limited to nuclear materials)
		JSIC 2491 Manufacture of nuclear fuel
		JSIC 271 Manufacture of electrical generating, transmission, distribution and industrial apparatus
		JSIC 274 Manufacture of electronic equipment
		JSIC 275 Manufacture of electric measuring instruments
		JSIC 279 Manufacture of miscellaneous electrical machinery equipment and supplies
		JSIC 28 Manufacture of information and communication electronics equipment
		JSIC 29 Manufacture of electronic parts and devices
		JSIC 303 Shipbuilding and repairing, and manufacture of marine engines
		JSIC 3059 Manufacture of miscellaneous industrial trucks and parts and accessories
		JSIC 3099 Manufacture of transportation equipment, n.e.c.
		JSIC 331 Production, transmission and distribution of electricity
		JSIC 3411 Gasworks
		JSIC 3412 Gas distribution
		JSIC 3413 Gas establishments (main office, office)
		JSIC 8711 General machine repair shops, except construction and mining machinery
		JSIC 872 Electrical machinery, apparatus, appliances and supplies repair shop
	Note:	The activities covered by the reservation under JSIC 271, 274, 275, 279, 28, 29, 303, 3059, 3099, 8711 or 872 are limited to the activities related to nuclear energy industry.

- 4 Sector: Fisheries
 Sub-Sector: Fisheries within the Territorial Sea,
 Internal Waters, Exclusive Economic Zone
 and Continental Shelf
 Industry
 Classification: JSIC 031 Marine fisheries
 JSIC 032 Inland water fisheries
 JSIC 041 Marine aquaculture
 JSIC 042 Inland water aquaculture
 JSIC 8493 Recreational fishing
 guide business

- 5 Sector: Information and Communications Broadcasting
 Industry
 Industry
 Classification: JSIC 381 Public broadcasting,
 except cablecasting
 JSIC 382 Private sector
 broadcasting, except Cablecasting
 JSIC 383 Cablecasting

- 6 Sector: Land Transaction

- 7 Sector: Public Law Enforcement and
 Correctional Services and Social Services

Schedule of Cambodia

1	Sector:	Manufacturing (Production/processing of psychotropic substances and narcotic substances)
	Sub-Sector:	Production/processing of Narcotic and psychotropic substances of schedule 1,2 and 3 of the 1961 Single Convention on Narcotic Drugs and the 1971 Convention on Psychotropic Substances
2	Sector:	Manufacturing
	Sub-Sector:	Production of poisonous chemicals, agriculture pesticide/insecticide and other goods by using chemical substances
3	Sector:	Energy
	Sub-Sector:	Processing and production of electricity power by using any waste imported from a foreign country
4	Sector:	Forestry and logging
	Sub-Sector:	Forestry exploitation business

ภาคผนวก ค.

สปป.ลาว

AGREEMENT BETWEEN
JAPAN AND THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC
FOR THE LIBERALISATION,
PROMOTION AND PROTECTION OF INVESTMENT

Annex I
Reservations for Measures
referred to in Subparagraph 1(a) of Article 8
"Obligations under this Agreement" specifies the
obligations under Articles 2, 3 and 7 for which a
nonconforming measure is maintained.

Part 1
Reservations of Japan

Sector or Matter	Obligations under this Agreement
1. Agriculture, Forestry and Fisheries (Plant Breeder's Right)	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3)
2. Agriculture, Forestry and Fisheries, and Related Services (except fisheries within the territorial sea, internal waters, exclusive economic zone and continental shelf provided for in the reservation No. 5 in Reservations of Japan in Part 1 of Annex II)	National Treatment (Article 2)
3. Air Transport	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
4. Banking	National Treatment (Article 2)
5. Drugs and Medicines Manufacturing	National Treatment (Article 2)
6. Freight Forwarding Business	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
7. Heat Supply	National Treatment (Article 2)
8. Information and Communications	National Treatment (Article 2)

	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
9. Leather and Leather Products Manufacturing	National Treatment (Article 2)
10. Matters Related to the Nationality of a Ship	National Treatment (Article 2)
	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
11. Mining	National Treatment (Article 2)
12. Oil Industry	National Treatment (Article 2)
13. Railway Transport	National Treatment (Article 2)
14. Registration of Aircraft in the National Register	National Treatment (Article 2)
	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
15. Road Passenger Transport	National Treatment (Article 2)
16. Security Guard Services	National Treatment (Article 2)
17. Water Supply and Waterworks	National Treatment (Article 2)
18. Water Transport	National Treatment (Article 2)
	Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3)

Part 2
Reservations of the Lao People's Democratic Republic

Sector or Matter	Obligations under this Agreement
1. All Sectors - Term of the investment licence	National Treatment (Article 2)
2. All Sectors - Registered capital of the joint venture	National Treatment (Article 2)
3. All Sectors - Importation of registered capital	National Treatment (Article 2)
4. All Sectors - Timeframe of the examination of application by foreign investor	National Treatment (Article 2)

5. All Sectors - Requirement for hiring nationals	National Treatment (Article 2)
6. All Sectors - Requirement for export	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
7. All Sectors - Requirement for achieving a given level or percentage of domestic content	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
8. All Sectors - Requirement for transferring technology	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
9. Manufacture of all types of alcohol	National Treatment (Article 2)
10. Manufacture of medicine	National Treatment (Article 2)
11. Manufacture of all types of motor vehicle	National Treatment (Article 2)
12. Hotel - less than 51 rooms or 2 stars	National Treatment (Article 2)
13. Travel agencies and tour operators services for specific areas	National Treatment (Article 2)
14. Construction and related consultancy activities	National Treatment (Article 2)
15. Road and water transportation	National Treatment (Article 2)
16. Fare for domestic air and water transport	National Treatment (Article 2)
17. Water supply	National Treatment (Article 2)

Annex II
Reservations for Measures
referred to in Paragraph 3 of Article 8

“Obligations under this Agreement” specifies the obligations under Articles 2, 3 and 7 for which a non-conforming measure is maintained or may be adopted.

Part 1
Reservations of Japan

Sector or Matter	Obligations under this Agreement
1. Aerospace Industry	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
2. Arms and Explosives Industry	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
3. Broadcasting Industry	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
4. Energy	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
5. Fisheries within the Territorial Sea, Internal Waters, Exclusive Economic Zone and Continental Shelf	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
6. Land Transaction	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3)
7. Maintenance, Designation or Elimination (including privatisation) of a Public Monopoly	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)

8. Maintenance, Establishment or Disposal (including privatisation) of a State Enterprise	National Treatment (Article 2) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
9. Public Law Enforcement and Correctional Services and Social Services	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3) Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
10. Subsidies	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3)

Part 2
Reservations of the Lao People's Democratic Republic

Sector or Matter	Obligations under this Agreement
1. Manufacture of all types of weapons	National Treatment (Article 2) Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3)
2. Manufacture for processing of all types of narcotic drugs	National Treatment (Article 2)
3. Manufacture of cultural items destructive of the national culture and tradition	National Treatment (Article 2)
4. Manufacture of chemical substances and industrial waste hazardous to human life and environment	National Treatment (Article 2)
5. Manufacture of wood and wood products	National Treatment (Article 2)
6. Exploitation of timber and non-timber forest products of natural forest	National Treatment (Article 2)
7. Hunting, trapping, wildlife propagation including related service activities	National Treatment (Article 2)
8. Operation of fish hatcheries in the Mekong River	National Treatment (Article 2)

9. Production and processing of local fishes	National Treatment (Article 2)
10. Security activities	National Treatment (Article 2)
11. Activities of political organisation	National Treatment (Article 2)
12. Funeral and related activities	National Treatment (Article 2)
13. Pedagogy, teaching of other religious and producing specialist for national security	National Treatment (Article 2)
14. All Sectors-Ownership, utilisation of land (*)	National Treatment (Article 2)
15. Mining (*)	National Treatment (Article 2)
16. Nuclear energy	National Treatment (Article 2)
17. Energy, except nuclear energy (*)	National Treatment (Article 2)
18. Gambling	National Treatment (Article 2)
19. Subsidies	National Treatment (Article 2)
20. Broadcasting and television	National Treatment (Article 2)
21. Retail and wholesale services(*)	National Treatment (Article 2)
22. Share purchasing of the state-owned enterprise	National Treatment (Article 2)
23. Ownership of domestic and international electricity transmission grids	National Treatment (Article 2)
24. Domestic electricity distribution	National Treatment (Article 2)
25. Telecommunication (*)	Prohibition of Performance Requirements (Article 7)
26. Air and railway transportation	National Treatment (Article 2)
27. Banking and other financial services	National Treatment (Article 2)

28. All Sectors - ASEAN	Most-Favoured-Nation Treatment (Article 3) Note: If the Lao People's Democratic Republic enters into an ASEAN agreement on investment after the date of entry into force of this Agreement, it shall, upon the request of Japan, consider according to investors of Japan and their investments treatment no less favourable than that it accords, in like circumstances, to investors of non-Contracting Party which is a member country of the ASEAN pursuant to such ASEAN agreement.
--------------------------------	--

- * Any amendment or modification of an existing measure or adoption of a new measure shall not be more restrictive to existing investors of Japan and their investments than the measure applied to such investors or investments immediately before such amendments or modification or adoption.
- "Existing investors of Japan and their investments" mean investors of Japan whose investments are present in the Area of the Lao People's Democratic Republic, and investments of investors of Japan that are present in the Area of the Lao People's Democratic Republic, immediately before the amendment or modification.

ภาคผนวก ง.

เวียดนาม

AGREEMENT BETWEEN
JAPAN AND THE SOCIALIST REPUBLIC OF VIET NAM
FOR THE LIBERALIZATION,
PROMOTION AND PROTECTION OF INVESTMENT

ANNEX I

EXCEPTIONAL SECTORS OR MATTERS TO ARTICLE 2 AND ARTICLE 4

JAPAN	SOCIALIST REPUBLIC OF VIET NAM
1. Fisheries within the territorial sea, internal waters, exclusive economic zone and continental shelf 2. Explosives manufacturing industry 3. Aircraft industry 4. Arms industry 5. Nuclear energy industry 6. Space industry 7. Electricity utility industry 8. Gas utility industry 9. Broadcasting industry 10. Freight forwarding business industry 11. Financial services (deposit insurance) 12. The maintenance, designation or elimination (including privatization) of a public monopoly 13. The maintenance, establishment or disposal (including privatization) of a state enterprise 14. Subsidies 15. Land transaction Treatment referred to in paragraph 2 of Article 2 (most-favored-nation treatment) shall be accorded in the sectors or matters specified in 2 to 14 (other than 10).	1. Broadcasting, television 2. Production, publication of cultural products 3. Oil and gas exploitation, and precious mineral mining 4. Fisheries within the territorial sea, internal waters, exclusive economic zone and continental shelf 5. Timber exploitation of natural forest 6. Production of arm, ammunition and explosives 7. Gambling 8. Ownership, utilization of land and house 9. Operation of river ports, seaports and airports 10. Share purchasing of the state-owned enterprise 11. Subsidies Treatment referred to in paragraph 2 of Article 2 (most-favored-nation treatment) shall be accorded in the sectors or matters specified in 1 to 11.

ANNEX II

EXCEPTIONAL SECTORS OR MATTERS TO ARTICLE 2 AND ARTICLE 4

JAPAN	SOCIALIST REPUBLIC OF VIET NAM
1. Primary industry related to agriculture, forestry and fisheries (except those covered by Annex I) 2. Mining industry 3. Oil industry 4. Biological preparations manufacturing industry 5. Leather and leather products manufacturing industry 6. Heat supply industry 7. Water supply and waterworks industry 8. Telecommunications industry 9. Railway transport industry 10. Omnibus industry 11. Water transport industry 12. Air transport industry 13. Security industry 14. Registration of aircraft in the national register and matters arising from such registration 15. Matters related to or arising from the nationality of ship, and the acquisition of ship or of any interest in ship Treatment referred to in paragraph 2 of Article 2 (most-favored-nation treatment) shall be accorded in the sectors or matters specified in 1 to 15 (other than 12).	1. Horizontal matters (applied to all sectors and sub-sectors of this Annex) 2. Legal services 3. Accounting, auditing and book keeping services 4. Taxation services 5. Advertising services 6. Value-added telecommunication services 7. Basic telecommunication services 8. Voice telephone services including fix local, long distance and international 9. Construction, installation, operation and maintenance of telecommunication equipment 10. Audio visual service 11. Insurance services 12. Banking and other financial services 13. Real estate business 14. Travel agencies and tours operators services 15. Transportation services 16. Processing of paper, vegetable oil, milk, cane sugar, wood processing (except projects using imported wood) 17. NPK fertilizer, beer and cigarettes 18. Manufacturing and assembling of automobiles

	19. Distribution services 20. Electricity and domestic air transport Treatment referred to in paragraph 2 of Article 2 (most-favored-nation treatment) shall be accorded in the sectors or matters specified in 1 to 20.
--	---

ภาคผนวก จ.

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลประเทศไทย และเวียดนาม	แหล่งที่มา
Average Wage	World Bank, http://data.worldbank.org/country
Consumer Price Index	
Employment to population ratio, 15+, total (%)	
Exports of goods and services (BoP, current US\$)	
Imports of goods and services (BoP, current US\$)	
Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, current US\$)	
Gross Domestic Product (current US\$)	
Gross Capital Formation (current US\$)	
Labor Productivity	The Conference Board Total Economy Database (January 2012)
Population	World Bank, http://data.worldbank.org/country
School Enrollment, secondary (% gross)	
Trading cost	http://www.doingbusiness.org
Trading time	
ข้อมูลประเทศไทย	แหล่งที่มา
Real Effective Exchange Rate	Bank of Thailand
Total Factor Product	National Statistic Office
ข้อมูลประเทศญี่ปุ่น	แหล่งที่มา
Consumer Price Index	World Bank, http://data.worldbank.org/country
Japan's Foreign Direct Investment	Ministry of Finance Japan Foreign Direct Investment
ข้อมูลประเทศเวียดนาม	แหล่งที่มา
Total Factor Product	Asian Productivity Organization